

BIBLIOTECA
DE LA
Universidad de Salamanca.
Sala Est. Tab. Núm.

1°

12857

Num. 35. cap. 1. num. 1.

Historicus, diuina gerens, sophiaq; perit?
 Hic sua cognoscet, si bona nosse volit.
 Namq; vetustatis mirator tempora rebus
 Distribuet, verè dum canet historias,
 Ipse sacri præsès noctes æquare diebus

Disset, & hinc ferie festa locare sua,
 Ipseq; naturæ rimator mira cometæ
 Percipiet, nulli dicta vel acta prius,
 Sed caueant animis adsint liuore perustis,
 Hæc etenim labes cernere vera negt.

CAROLVS QVINTVS

DIVINA FAVENTE CLEMENTIA ROMANORVM IMPERATOR semper Augustus, ac Germaniæ, Hispaniarum, vtriusq; Siciliae, Hierusalem, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiae, &c. Rex, Archidux Austriae, Dux Burgundiæ, Brabantia, &c. Comes Habsburgi, Flandriæ, Tyrolis &c. Vniuersis & singulis notum esse volumus, Quum noster & Imperii facti fidelis, dilectus Petrus Apianus Mathematicæ rei in primis peritus, nobis humiliter supplicauerit, quod Ephemerides quasdam, vnâ cum aliis infra commemoratis opusculis, maximo suo sumptu, pariq; tum inuentionis tum additionis labore, in communem bonorû studiosorumq; omnium vsum candide & humaniter adere secum constituerit, Vereaturq; iam ne eadem ab aliis quoq; qui ex alterius incommodo suum aucupari cõtendunt commodum, quicq; alieno labore beneperata, in suum ipsorum male conuertunt vsum, imprimerentur, id quod in suum haud vulgare detrimentum redundaret, quatenus Priuilegii nostri prærogatiua ad certum annorum numerum, in quo nemo planè illud tentare auderet, se adiuuare dignaremur, Quumq; nos eorum, qui tum opera diligenti ac sedula, tum vigilantia sua non mediocri, quam & prouehendis bonis artibus gnauiter impendunt, & inuulgandis vtilibus libris nulli nec sumptui parcentes nec labori, liberaliter infumunt, Reipub. insigniter prodesse solent, emolumentum promouere, contra dispendium amouere, pro germano & innato nobis ad eximia honestissimæq; ingenuatum atq; studium fauore studeamus, fit vt facilius Apiano quoq; prædicto, præcibus eiusdem & supplici petitioni condescendentes, Gratiâ nostram hac in re impertiamus singularem. Omnibus itaq; & singulis Calcographis, Bibliopolis, & quibusuis alijs tenore præsentium districte inhibemus, ne videlicet infra scriptos libros, quos prænominatus Apianus vel iam additioni destinauit, vel æditurus, eruditus omnibus in publicum communicaturus est vnquam, puta Ephemerides ab anno salutis nostræ Millesimo quingentesimo tricesimo quarto ad Septuagesimum supra Milleimum & quingentesimum duraturas, præterea libros de Vmbris, Centiloquium Arithmetices: & alium adhuc de Arithmetica libellum, cum Regulis Cosmæ demonstratis: De mensuratione vasorum cum artificiali partis vacuæ inuentione: Schedulas diarias siue Almanac cum iudicijs annualibus, seu (vt vulgus loquitur) Practicis, quibus aëris mutationes, dierumq; electiones singulæ continentur: Libros item de coniunctionibus, Ptolemæum ex nouissima illa Vuilibaldi Pyreckameri translatione, antehac nunq; æditum, cum Tabulis correctissimis, & in quadrangulâ figurâ (cuiusmodi hæctenus excusæ non sunt) conformatis: Ptolemæi etiam libros Græce, eruditos eos sane, (quod tanto auctore dignissimum, erat) elegantes, natiuamq; illam suam gratiam in propria lingua retinentes: Librum de Eclipsibus: Librum Azophi Astrologi vetustissimi: Libros Gebri: Vitellionis quoq; authoris antiquissimi simul ac doctissimi Perspectiuam, opus & ingens & ipsa materia iucunditate laudatissimum: Astronomicum Imperatorium: Librum de diebus Creticis: Libros de Iride. Tabulas resolutas iam per eundem recens supputatas: Radium nouum Astronomicum, simulq; & Geometricum, vnâ cum vario Sinuum & Chordarum vsu: Librum de Speculo ad pulcherrimas dimensiones apte ad commodato: Introductionem Cosmographicam cum omnis generis obseruationibus itidem per sinus & chordas, adiuncto insuper Meteoroscopio duplici, plano & (quod inauditum erit plerisq;) numerorum, Astrolabiumq; numerorum vniuersale, vt recens ita vtilissimum: Tabulas seu Mappas, vt vocant, vniuersi terrarum orbis generales, aut etiam quarundam Regionum seu Prouinciarum particulares: & quicquid in Mathematicis rebus dictus Apianus sub Titulo & nomine suo, aut si qua aliena rerum Mathematicarum monumenta prius neutiquam excusæ, sua vero iam industria recognita & restaurata, vel etiam figuris tantum illustrata, per quoscunq; volet Impresores, in lucem ædiderit, intra spacium triginta annorû, ab ipso additionis die computando, præter suam ipsius voluntatē, excudant, seu excudere faciant, neq; sic excusos venum exponant seu vendant, sub pœna Decem Marcharum Auri puri, pro vna Camera nostræ Imperiali, altera vero medietate dicto Apiano irremissibiliter exoluendarum, tum amissionis librorum sic ad æmulationem excusorum, quos vbicumq; locorq; nactus fuerit, per se siue suos, aut adiumento Magistratus eius loci, sibi vendicare & in potestatem suam redigere poterit. Harum testimonio literarum Sigilli nostri appensione munitarum. Datum in Ciuitate nostra Imperiali Ratispona, die tertia Mensis Iulii, Anno Domini Millesimo Quingentesimo Tricesimo secundo, Imperii nostri Duodecimo, & aliorq; Regnorum nostrorum Decimo septimo.

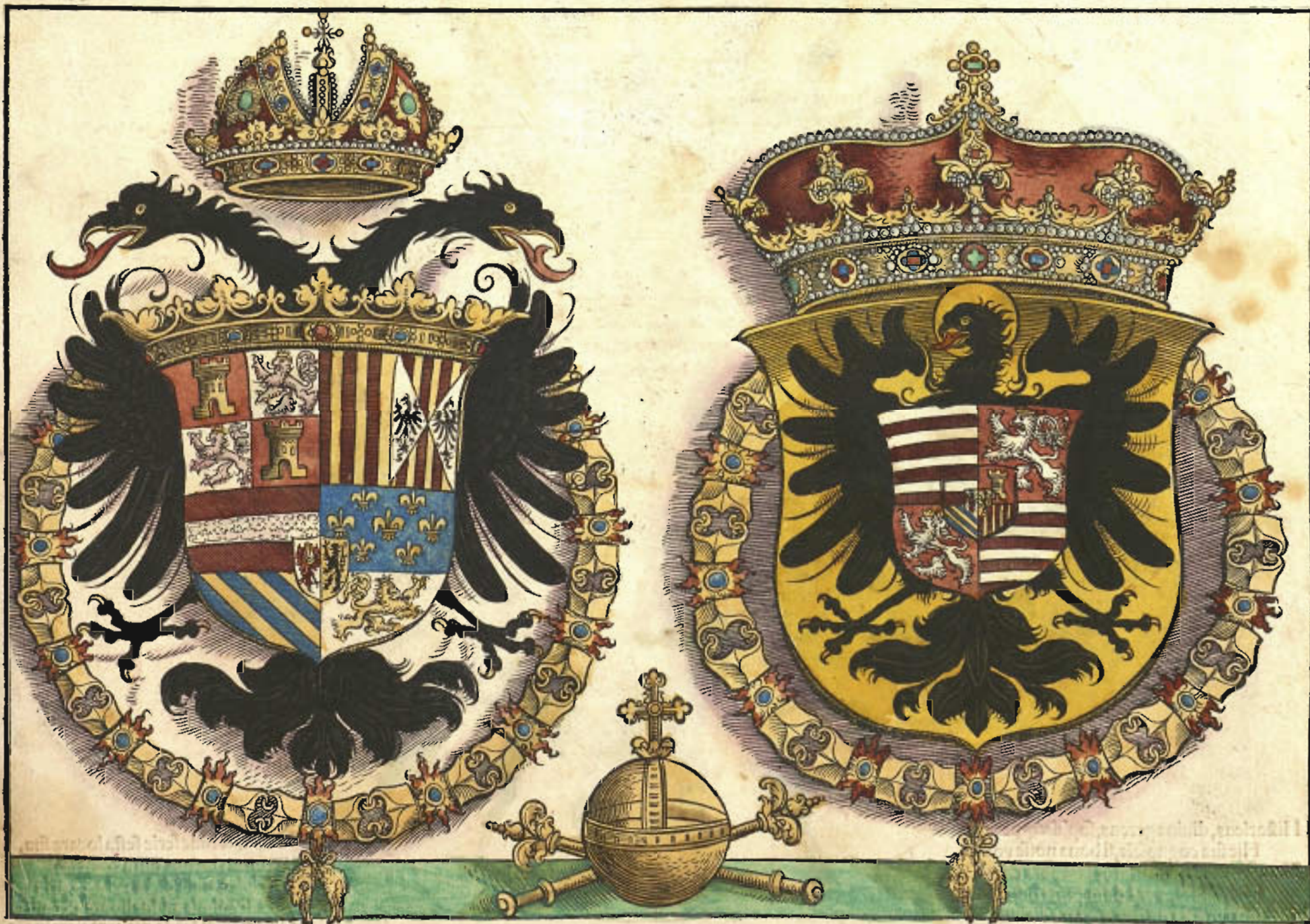
Imperatorium uocauimus Casaræ, opus præfens, conuenienti tam Imperatori quàm Regi uocabulo, quibus utrisq; dicauimus.

Vidit Held

CAROLVS.

Ad mandatum Casaræ & Catholice Maiestatis proprium.

Ioannes Oberburger.

AUGUSTISSIMIS CAESARI
RIBVS CAROLO ET FERDINANDO, IMPE
RATORI ILLI REGIQVE HVIC RHOMANIS, FRA
TRIBVS INVICTISSIMIS & ILLVSTRISSIMIS PRIN
CIPIBVS, AVSTRIAE ARCHIDVCIBVS & DOMINIS
SVIS CLEMENTISSIMIS, PETRVS APIANVS
à Leynick, Salutem obsequentissimus praecatur cliens.

OS EST, INVICTISSIMI CAESARES, AEDITVRIS ALIQUID,

vt quos sui patronos statuunt, laudum nominibus, virtutumque insignis operosissime describant, quo videlicet, & Maecenates scribentum praeconiis illustriores, ipsi vero rerum traditores patrociniorem praestantia celebriores euadant. Quod equidem vtrumque mihi tam foeliciter cessisse dum vestris maiestatis hanc dedicationem paro, pergaudeo. Cum enim maiores sitis, quam qui encomia admittatis, ego vero indignior quam qui inferiora audeam, indoctiorque quam vt paria possim, plane veniam huius consuetudinis me impetrasse reor. Nisi vero quis nodum in scyrpo querere malit, quam nihil agere? At si Horatius ille Flaccus Poeta disertissimus sagacissimusque Agrippae carmen negauit, metuens se laudes eius culpa ingenii detriturum, quid non trepidationis mihi homini ab omni arte, eloquentiaque alieno aliquid hic ausuro, putet quis impendere? et id cum non desint innumeri buccinatores in hoc dies & noctes incumbentes strenuissime, qui elogia, vitas, & acta vestra totis viribus, omni- que orationis varietate orbi praedicent, proclamant, longumque in aeuum diffundant, adeo, vt si post tantos & tot

praecclaros viros, in praesentia quid moliar, merito iuxta proverbum, ne victos quidem adhuc nouisse Caesares argui quae, quare ne ta turpis insimul ignorantiae & quasi coelum mathematicus non videam, plura nunc addere superfedeo. Ceterum cur vestris maiestatis, & Caesari- bus, & Austriae Archiducibus, potissimum assertoribus gaudeam, hoc malo persequi. Consideranti mihi paulo altius Caesarum Imperatorumque Rhomanorum in excolendis, prouehendis atque adeo perpetuandis, vt sic loquar, mortalium ingenis, studia & operas, non inuenio alibi gentium gloriam parem vnius nominis existere. Neque vero est quae hic se iacet vel Graecia, vel Phoenicia, vel Aegyptus, quantumuis litterarum artiumque principia sibi vendicent.

Quandoquidem ille non minus conduxisse videtur qui inuentum probe in usum humanum transfundit, quam ille qui rem primus ostendit. Inuentor prodesse cogitat, alter re ipsa prodest. Vt enim architectus non magis amplexatur, ubi opus structura est, gnomonis doctorem, quam dator, sic puto neminem requirere, quando exiguntur artis opera, potius inuentorem quam artis traditorem praesentem.

At qui melius tradunt haec in manus hominum, hiis qui curant assidue, vt optimi quique autores in orbem diuulgentur: quique ingenia hominum, vt cum Plinio loquar, rem publicam faciunt: iam vero hac in parte qui plus contulerint multis iam seculis populo Romano et populosissimae certe orbis parti Europe, quam Romani Caesares nullisunt. Vt enim a primis ordiar. Nonne Augustus statim, tantum non gentis huius & nominis princeps, si Iulium demas, ille (nec sine deo quidem) Apollinem suum palatinum voluminibus tum Graecis tum Latinis magnificentissime instructum, perpetuae utilitati consecrauit: ibique non modo sua, sed & omnium linguarum & aetatum auctores selectissimos ipse eruditissimus, suis quantumuis grandibus coemuit sumptibus, salutemque hominum gratuito dedicauit: Inde enim innumera- biles viri, & in omni disciplinarum genere consumatissimi prodierunt sedulo, cui rei si ceteros taceam, argumento certissimo vel vnicus Celsus poeta esse potest, qui quantus quantus fuit, ex Bibliotheca redditus est Augusti.

Dum enim scripta palatinus quaecumque reponit Apollo, Lustrat, vt inquit ille, quantum non dii boni cognitionis haulit: Atqui hic mihi optarem, eam eloquendi vim quantum neque Graius, neque Latinus orator habuit, vt hanc tam sanctam Caesareae gentis pietatem dignae admirationi adsererem, vereque suscipiendam mortalibus edoce- rem, quod equidem, quia non licet, admittor vnice interim, exosculorque optans, imo deprecans ab omnibus partem religionem in adorandis Caesarum virtutibus.

Sed vt ad rem redeam, Augustus Rhomanorum Imperator secundus primus studuit libris aeternitati consecrandis, & certe primus, cum nemo sit qui Asinij Pollionis operam (quanquam prior Marci Varronis bibliothecam Rhomae exhibuerit) cum Caesaris thesauris conferre audeat, quis enim priuatum consili, consulem Imperatori gentiumque domino praestitisse crediderit? Quos autem & quales rerum fontes mundo praeparauerit, facile colligere est ex tanti principis iudicio. Quantum enim ingeniorum delectus in eo fuerit, vt reliquos praeteream, Virgilius noster, qui etiam hodie omnium consensu, patens eruditio appellatur, testis est, quantum item doctrinae fauor amorque penes hunc extiterit, partim & idem Maro docet, quem ex medijs flammis, (dum eius opera contra testamenti veredictam ere- mari vetat) eripuit, partim alii.

Antonio namque Musae medico suo statuum erigi iuxta signum Aesculapii passus est, Cornelium Gal- lum poetam eximium ad praefecturae gradum usque promouit. Frontonem philosophum ob insignem scientiam Consulati dignitate donauit. Neque illud quoque obscurum est quod Alexandrinis pepercerit non magis ob aliam rem vllam, quam Arrii philosophi amorem. At qui huiusmodi sexcenta ni longior esse nolim, in re aperta, suppetent, quibus Augustum & litteras & litteratos ornasse, auxisse, ditasseque, palam face- rem. Verum enimvero quid in vno immorer? quasi non venetandum hunc, neque satis laudandum morem, omnes fere sequentium aequali studio, simili ardore, nec minoribus expensis, continuauerint. Vt enim aliquot duntaxat exemplis (nam singula singulorum patrocina re- censere infinitum foret) rem probem. Nonne Tyberius Claudius Nero, Vespasianus uterque, Antonini ambo, Traianus Traianusque Im- peratores, Valerium, Senecam, Lucanum, Andromachum theriace inuentorem, Iosephum, Plinium vtrumque, Plurarchum, Cornelium Tac- tum auctores orbi dederunt: quorum vltimus non modo vt in omnibus bibliothecis collocaretur, verum sed decies ad vsuam publicam quot- tannis transcriberetur, edicto cautum est.

An non legitimas lullum ipsum dictatorum omnes medicinae liberaliumque artium professores, quo libentius urbem incoerent, ciuitate donasse? Vespasianum Latinis Graecisque rethoribus, annua centena (quae duorum milium, quin- gentorumque aureorum nobis summa est) persoluisse? Antoninum primum rethoribus philosophisque non salaria tantum, verum sed honores & prouincias decreuisse? Gordianum denique sexaginta duo milia voluminum bibliothecae suae intulisse? Antonius Imperator Severi filius Op- pianum poetam pro opere de piscibus sibi dicato, tot aureis donauit, quot versus dederat.

Domitianus Statuum et Syluum vates, hunc tertio consulatu illum corona insigniuit. Posterius memoriam Martialis poetae his versibus celebrat. Augusto pia thura victimasque pro nostro date Syluo, camenae. Bis senos iubet en redire faeces, Nono consule mobilis virga, Vatis Castaliani donorum sonare, Rerum prima salus & vna Caesar, Gaudenti superest adhuc quod opter, Felix purpura tertiusque consul. Theodosius Aurelium Prudentium ad militiae praefecturam perduxit. Ausonius a Caesare Gratiano cuius filium erudit Consul et factus, Quintilianus stipendium meruit sub Domitiano a fisco accipere, Adrianus & Antonius Arrianum historicum propter Alexandri historiam scriptam ad Consularem dignitatem euexerunt, Traianus Dionem Prusium philosophum curra suo non semel dignatus est, Cyrus Pannapolita poeta Theodosii iunioris bene- ficio factus est Episcopus, Constantinus Ablabium philosophum vna cum filio rectorem imperii fecit, Claudiano statuum erexerunt Archi- dius & Honorius, quam in foro Traiani collocari praecerunt, Marcus Antonius Imperator Iunio rustico philosopho, consilia sua publi- cauit omnia, consulatuque viuum, statua mortuum decorauit.

Dies me citius papirumque deficiat antequam omnia omnium Imperatorum praec- conia, quae litteris earumque cultoribus fouendis haecenus meruerunt, singulatim persequar. Breuiter ita omnes reliqui diuinitus cere anti- mati studiis profuerunt, omnes inquam, paucis exceptis, quos aut mors maturior, aut valetudo iniquior vetuit, nunquam non commodis mortalium inuigilando, optimisque indolis iuxta extollendis incubuerunt. Emulantes nimirum peruetusta maiorum suorum vestigia. Siqui- dem Pergami reges, vnde Romana origo, primi omnium iam olim hoc institutum, studiosissime coluerunt, quibus maximis certaminibus bi- bliotheca semper sunt instituta, Plinio teste, imo vt Platarchus tradit grauissimus auctor, ducentis librorum milibus coaceruatae, adeo pla- ne genuinum, & a proauis usque ingenitum, fuit Caesaribus, honestis artibus studiisque hominum adesse, consulere & prospicere. Ad nostra propius tempora veniamus, atque adeo ad imagines vestras Austriacas centum iam perpetuis annis (quae laus nulli alii donui cum vestra communis est) Imperio Romano felices augustasque, in quorum annorum spatio, quantum bonae litterae & artes omnes ab Imperatoribus, Au-

fratrum ducibus adiuta sint, dictu ut est promptum sic rursus præ copia difficile. Initium autem summum à Divo Alberto secundo, potentissimo Cæsare, Boemiæ, Vngariæque rege in hæc nostra tempora Imperium vestrum continua serie demittente, occurrit præter alia studia æque admirari Mathematicam tanta fide cultam nomini Austriaco. Ioannem Gmündensem, Peurbachium, Ioann. Regimontanum, Stabium, mathematicos incomparabiles, nec vlli veterum dissimiles, nonne vestri maiores tulerunt Austriæ duces, sacratissimique Imperatores Albertus, Fridericus, Maximilianus? Ut interim Poetas, Oratores, Historicos, Iurisprudentes, Medicosque sileam, quibus profecto nulla ætas, aut vidit copiosiores, aut mirata est doctiores. Nominarem aliquos, nisi omnes malint, nominarem omnes, nisi complures nolint, proinde dum hoc prætereo posteritati nunquam tacituræ cunctos relinquo. Quis autem enumeret eos quos nunc vos Inuictissimi fratres producit huic ævo, indiesque excitatis? quos sane, ingenue dicam, qui referre conabitur, non aliud facturum, quam arenas Istri, aut folia Herciniæ distincturus est. Atqui hæc est vna ratio cur Cæsaribus potissimum tutoribus gestiam, quia hanc aram non pluribus vsuam, neque tutius, neque petentius cultam uideam. Sicut etiam altera quare Austriacis Ducibus, quando mathematicis excellentibus saluberrimam hæcenus an coram hanc extitisse sciam. Nec minus animi mihi addidit Regum Hispaniæ benevolentia longe semper in Matheseos studia propensissima, quod abunde Alfonso Rex Castellæ Clementissimus, Mathematicusque eminentissimus, partim opere ipso comprobauit, partim Alfonso rex Arragoniæ, dubiū an eruditior, an potentior, in Louiano Pontano artis mathematicæ scientissimo, splendidissime per Iulium Massanensem profectum tractato, ostendit. Idem spei fecit Mathias Rex Vngariæ Christianissimus (quod nomen nunc alter vestrum induit, sicut & priorum regum nomina vestrum alter quoque tenet) qui Ioannem de Monte Regio Germanum, mathematicæ alterum Hipparchum amplissimis honoribus, diuiciisque auxit, ita planè, Hispania, Vngaria & Austria (quæ omnia vos Augustissimi Cæsares estis) sibi similes sunt in alendis, fouendis, honestandisque mathematicum interpretibus, Summatim dicam, quam grati fuerint, sintque nunc, harum disciplinarum doctores Austriæ Archiducibus, testis est celeberrima, talium virorum, parens, Academia Vienna, Ducatus Austriaci metropolis, vnde non secus atque ex equo quodam troiano, aut Amaltheæ cornu, omni nationi, omnique regioni mathematici sufficiunt. Ea igitur in arte cum nos quoque videremur ea præstitisse, quæ ante nos nemo, cuperemus autem hoc pacto mundo prodesse, auscultantes Platoni, non potuimus adduci, ut crederemus illud rectius consieri posse quam Cæsaribus tutantibus. Cum enim alteri occasus, alteri ortus pareat, facile vtrique sperauimus nos, sub vestra tutela, plurimum momenti hominibus allaturos. Adhæc cum subinde astronomica in hoc opere tractarem, occiduumque sic & orientis partem assiduo contempleremur, non potuerant non Cæsares nobis ob oculos, mentemque versari creberrime. Quod postremum mediis fidius non mediocrem etiam vestris maiestatis hoc muneris deferendi ansam iam pridem fingenti hoc opus, prestitit. Accedit hiis quod Comitibus Augustana me iam olim vestris maiestatis deuouerunt integrè, quibus non solum illud, sed totum me debere fateor. Nondum enim exciderunt vestra mihi indigno collata beneficia, pro quantulacunque opella instrumenti scilicet per me vestris maiestatis exhibita, ubi non modo enituit vestrum in studia sublimis fauor, verum matheseos singularis amor cognitus est, ita ut omnino quod de Archiducibus Austriæ celebratur, videlicet quod mathematicos nemo illis adæmet sincerius, neque honestet largius, verissimum esse ipse comperirem. Quæ res me gratum quoque in præsens, volentem & nolentem, ut dicitur esse compulit. Habetis igitur quo consilio & scripserim & inscripserim hunc librum Cæsares Sanctissimi, proculdubio patrociniis vestris clientelam hanc non grauatim admissuri, Apianique non magis opus hoc, quam vestrum asserturi. Delibri ordine non est ut quicquam addam, quando omnia suo loco patent clarissime. De vsu vero & præstantia eiusdem, verbo dicam. Quæ mathematicorum turbamur vsu in diem, difficultatibus, laboribus tediisque non dicendis, per numeros, calculationes, speculationesque &c. in motibus cælestibus, stellarum fixarum locis veris, longitudinibus, latitudinibusque planetarum septem, Solis, Lunæque eclipsibus, breuiter, omnibus primi mobilis commoditatibus inuestigandis, ægerunt, ea tanta facilitate, citra omnem supputationem, & contemplationem, præsentis volumine traduntur, ut asserere audeam, vix vllibi syderalis scientiæ studiosis, aliud quicquam vtilius extare. Inter quæ omnia, non vltimum opere precium reor, monstratum à nobis, quo pacto historiarum mendæ corrigi debeant, prius à nullo vnquam dictum, neque animaduersum, quæ res quantum momenti habeat, ille demum videbit, qui quid historiarum ordo in rebus humanis quæat, perpendet. Quo in loco etiam alia quædam recensere non ab re foret, vti æquinocitii euidenti cognitione, neque antea à quoquam tanta facilitate relatâ, similiter cometarum obseruationes, nemini ante nos ita certe sincereque proditas, pluraque quæ operis processus ostendit, sed tamen ne vltro mea cantare, Sybaritæque, iuxta adagium per plareas ferri videar, prudens omitto. Postremo deum Optimum Maximum precor, ut vestras Maiestates orbis humani bina subsidia, quam diutissime publicis commoditatibus referuet.

DE INVICTISSIMIS, CARLO ET
FERDINANDO Fratribus, Orbis Romanæ
Imperatoribus, Epigramma Christophori Statmionis M. D.

Ipsæ sub affini moderamine gaudet olympus,
Terraque cognato gaudet in imperio.
Sydera cum Luces noctes, fraterna gubernent,
Ortus, Occasus, frater vterque regit.
Ambo Rhomanæ gentis, hunc lassus inumbrat.
Phæbus, eum vigili rotidus orbe videt.
Dic igitur cælum potius tellure quid ornet?
Hoc habet, est posthac illa datura deos.

EIVSDEM IN AVTOREM.

Inuenit Hipparchus, Prolemæus illustrat, at illos.
Eiusdem facti singula fama colit.
Nunc Apianus erit modicus: qui præstat vtrumque,
Prima simul nobis & manifesta ferens!
Si meruit grauis statuas puer arte Berolus,
Quid ni germanus templa magister habet!

ARGUMENTVM OPERIS PER EVNDEM.

Quos peragant cursus errantia sydera, quosque
Fixa: quibus phæbe subtrahat ora viis.
Quis sit inæquato figendus terminus anno,
Ut numeret festos litera sacra dies,
Quam variet grauis, quam nec latius sibi constet,
Historicus, Crises tempora quæque ferant.
Cuncta bipartito sed prima volumine cernes,
Mille quibus species membraque mille fluunt.
Alter pars subdet primo quotus vsus ab orbe
Sit, veluti caudam à Sole Cometa ferat.
Innumeros fructus Torqueti nobilis inde,
Structuramque, suo quæque nitore decens.

Omnia

Omnia quæ tanto spectabis acumine nata,
Quam poteras nusquam si prius acta forent,
Adde quod est numeris sine quidijs & sine calcis,
Quod tenuit priscos nosque moratur opus,
Estimet auctori quid lector debet ergo,
Estimet & prudens hoc bene posteritas.

IN ASTRONOMICVM CAESAREVM P.
Apiani Sebast. Linckius ad lectorem.

Sedula que frustra quæ fuit sæpe vetustas,
Abdita linigeri vatibus astra chori.
Quæ nec marmarici, perspexit sensus Atlantis,
Sustinuit qui humeris sydera clara suis.
Cuncta suis numeris dimensus quæque sagacis
Nesciit Euclidis calculus ingenii.
Optabat radiis quæ & puluere scire notato,
Confundens artis sanguine signa suo,
Quæ nec Dædalæ monumentum circinus artis
Tortilibus gyris vel sinuare potest,
Hæc te cuncta docent, Apianæ rara Mineræ
Pignora: tum facili (lector amice) modo.

LIBER LOQVITVR.

Quid faciam? vulgi sum memet in ora daturus
Vltro, num tutus malo latere domi!
Posterius certe satius: sed publica cogit
Quem magis vtilitas deprecior huic quid agas?
Huic ego parendo nil non sum ferre paratus,
Nec fieri mundo fabula nora queror.
Spes tamen est ingens fructurum sydere fausto,
Tectum cæsareis non male nominibus
Hiis etenim semel acceptus, semel hisce probatus,
Iudicium vulgi nil moror instabilis.
Quem penes incerti certi quoque norma vacillat,
Consimili censens æqua & iniqua fide.

APIANVS LECTORI

VM VIDEREMVS, CHARISSIME Lector, pleraque insignia, atque Astronomica auidissima ingenia, hoc nostris auro passim extare, verum ad eam capessendam aecedentia, illico praeter numero rum copia, computi difficultate, speculationisque acut mine, auerti, immo praeterius in fugam cogi, indeque adeo aliarum disciplinarum, quantumuis scientissimos innumeros, paucissimos huius libertime artis, vel aliquatenus peritos reperiri, ex animo non dolere non potuimus. Sed dic obsecro quae nam huius rei causa sit: alia profecto nulla, quam quod prima aetate sinistrius in Arithmeticis instituantur plurimi, sine quibus, neque Astronomica, neque caetera recte disci possunt. Numerorum enim cognitio, non tantum siderali scientiae seruit, verum sed ingenia hominum omnino alio studio praeparat, magisque idonea reddit, ut non tantum Pythagoras cum omnia nouisse dixerit, qui numeros norit. Hoc inquam cum videremus, tantumque mathematicum odium, difficultatis nomine, conciliare sibi animaduertimus, cogitare cepimus quomodo nam pacto huic nauo remedium inueniretur, auxiliumque illis adhuc quos Arithmetica quoniam deseruisset, Astronomia saltem non repudiaret, ferri queat. Cogitantibus diu tandem, si theoricam celestium vniuersa, sine numeris & calculis ad instrumenta redigeretur, fieri posse succurrit. Facies horrida sane, & quam vix animus cogitando sustinere valeret primo visa est, nisi tempore sui asperitatem poneret, tractandi huiusmodi a quoquam mathematicorum hactenus somnium, necdum opere tentatum sit) adinuenimus, quomodo Astrorum cursus, errorum siderum motus, eclipsium rationes, aliorumque celestium contemplationes, citra calculandi labores vltimos inquirere, dicto citius per instrumenta nemo non nostro auspicio possit. Inter laborandum interim nos non semel dehortati, qui sic insipientes iter tam implicitum tam inexpeditum, tam nullis omnino vestigiis, nulli planctum, nullis pedibus tactum, ingredi sic confidentes auderemus. Imo cum res omni conatu aliquandiu superis appareret, partem rei difficultate territi, partim nouitate attoniti, pedem non semel retulimus progressuri non tantillum, fatemur, quantumuis nobis occideret in arduo positam virtutem Hesiodus, laborumque improbum omnia vincere Maro, nisi labori summo, fructum lauge maximum, tuum fore quicumque sis proxime bonum sciremus respondurum. Quo dum respeximus, vniuersi oneris facile obliuisci potuimus. Tibi enim nam iam olim me docuerat praeter Platonem diuina institutio. Quod vicissim & tu, dum perpendes meque tibi consuluisse vere persuadebis, non dubito, quin nostram operam, sis qua optime interpretaturus. Reliquum est quod te ignorare nolum, totius operae structuram seu instrumenta per Caesarum genituras Rhomanorum CAROLI & FERDINANDI illustrata esse, ita tamen ut tempora qualia afferuntur nequaquam ita se habeant, dies enim & anni tantummodo in his cognosci possunt, quod ad horum & minuta attinet neutiquam. Haec autem exempla duplici ratione motus subintuli, partim, quia demonstratio omnino aliqua opus esse viderem, citra quam inutile quodammodo erat, nudum instrumentorum usum proponere, partim, quia demonstratio non aliquid, quas perpetuitati remittere digniores occurreret. In his ergo, si nihil aliud memorabitur, dies tamen & annus quem solum aeternae posteritati memorandum nemo non videt certus verusque legetur. Hoc in demonstrandi opere quomodo sum sudauerimus, est, ma tu, lector candide, dum tuo vsui inuigilauimus indefessi, Hoc enim quicquid laboris est, tuo nomine latum putare omnino non debes. Quod si feceris, coges me olim, Deo luuante, quoddam de eclipsibus, peculiare parere, sicut & tabulas, quae vobiscum cantores solutas expeditiori, siue in quocumque via, breui post polliceri venturas tibi, sic, id est, nostro conatui fauens, poteris. Vale optime.

INDEX

INDEX IN QVO OCVLIS PATENT OMNIA QVAEVNOQVE IN hoc opere continentur scitu digniora, alphabetica serie exposita.

A Nni ab Adam ad Christum iuxta alfonsum, Eusebium, Albu- mazar & Hebreos.	Enunctiatio. 1
Artaxerxis, Asueri dicti, regnum quando fuerit.	enunctiatio. 1
Aristoteles quando extiterit.	Enunctiatio. 1
Alexandri mors quot annos Christum praecesserit.	enunctiatio. 1
Aratus poeta & Astronomus quo auro scripserit.	enunctiatio. 1
Archimedis geometrae aetas.	enunctiatio. 1
Abrahamis Astronomus quando vixerit.	enunctiatio. 1
Andromachus Cretensis Theoricae inuentor quando floruerit.	enū. 1
Agrias astronomus quando stellas considerarit.	enunctiatio. 1
Alcmeon medicus & Astronomus quando floruit.	enunctiatio. 1
Albategni Mathematici aetas.	enunctiatio. 1
Azophi Arabis seculum.	enunctiatio. 1
Auicemae medici tempus.	enunctiatio. 1
Abrahami Auentre Iudei seculum.	enunctiatio. 1
Alfonsi Rom. & Hisp. regis & astronomi clarissimi aetas.	enunctiatio. 1
Artis Impressoriae inuentio, per quem & quando facta.	enunctiatio. 1
Annus Solaris quid.	enunctiatio. 1
Annus Bisextilis.	enunctiatio. 1
Annus intercalaris.	enunctiatio. 1
Annus ciuilis quid.	enunctiatio. 1
Annus Lunaris.	enunctiatio. 1
Annorum diuersitates variae.	enunctiatio. 1
Astronomis a meridie in meridiem dies computantur.	enunctiatio. 1
Astronomorum error per radicem Christi, annos Christum praecedentes, computantium.	enunctiatio. 1
Arietis principium verae eclipticae ubi situm sit	enunctiatio. 2
Aequinoctii punctum subinde variari in aequatore, iccirco & temporum ipsa.	enunctiatio. 1
Aequinoctium vernale Christi tpe quando contigit	E. 2
Aequinoctium vernum quando nostro auro contingat	E. 2
Aequinoctii dies quam ymbra describat	enunctiatio. 2
Aequinoctium tempore vrbs condita.	enunctiatio. 13
Aequinoctia quibus temporibus eueniant.	enunctiatio. 39
Aequinoctia meridianis omnibus adaptare.	enunctiatio. 39
Abominabilis error quorundam de aequinoctio vernali.	enun. 2
Auges planetae ante & post Christi tempora quomodo sciatur.	enū. 4
Auges errantium diluuii tempore.	enunctiatio. 4
Auges planetarum Caroli & Ferdinandi Caesaris temporibus.	enun. 4
Auriga variis nominibus insignis.	enunctiatio. 4
Aquilae celestis forma.	enunctiatio. 4
Andromedes figura in caelo statuta.	enunctiatio. 4
Austales stellae ut prius cum Sole occidunt quam oriuntur.	enun. 4
Atlantides Pleiades unde dictae, & quot numero sunt.	enunctiatio. 4
Asini stellae ubi locatae.	enunctiatio. 4
Argonauis situatio.	enunctiatio. 4
Argumentum latitudinis lunaris ut inuenias.	enunctiatio. 18
Aspectus quid sit & quid per cum intelligendum.	enunctiatio. 19
Aspectuum numerus quis sit.	enunctiatio. 19
Aspectus quoslibet Lunae cum planetis omnibus quomodo per calculos assequaris.	enunctiatio. 20
Aspectus planetae inter se excepta Luna qua ratione deprehendas.	E. 21
Aspectus planetarum inter se Lunam praeter quomodo per numeros inuenias.	enunctiatio. 21
Applicare planeta quando dicatur.	enunctiatio. 21
Argumentum Solis medium quomodo habeatur.	enunctiatio. 25
Argumentum Lunae medium quo pacto indagetur.	enunctiatio. 25
Anaxagoras qui ceperit de motu Lunae scribere. In exemplo.	enū. 30
Athenienses mensium suorum numeros quomodo Lunae aetatibus aptarint.	in exemplo. enun. 30
Aureus numerus veluti reperitur.	enunctiatio. 35
Aurei numeri inuentio.	enunctiatio. 35
Aurei numeri vsus	enunctiatio. 35
Aureus numerus quare sit a posterioribus posthabitus.	enun. 35
Aureus numerus Iulii Caesaris tempore.	enunctiatio. 35
Anni bisextilis inquisitio.	enunctiatio. 37
Annus Solaris quot diebus constet secundum Iulium Caesarem.	enū. 37
Astra diuinae virtutis instrumenta ut sint.	enunctiatio. 40
Astrorum dispositionibus inferna omnia affici.	enunctiatio. 40
Arcalis Methicoroscopii ingressus quid sit.	enunctiatio. 1 ptis secūde

INDEX

B Affus quando vixerit. Enunctia. 1
 Blanchini ferrariensis tempus. Enunctia. 1
 Bisextilis diei ratio Enunctia. 1
 Bootes quomodo vocetur, qualisq; & vbi in cœlo luceat. Enunctia. 4
 Bellum Niciæ quando in Sicilia gestū sit En. 1 & exemplo E. 30
C Aius Sulpiti? Gall? qñ eclp. apud Liuiū prædixit. E. 1 & 30.
 Claudii Ptolomæi Alexandrini Mathe. & philo. seculū E. 1
 Concilium in Nicea factum Enunctia. 1
 Caroli Quinti Romanorum Imperatoris ortus Enunctia. 1
 Christus 25 Decembris die natus. Enunctia. 1
 Christus natus anno intercalari. Enunctia. 1
 Coronæ Septentrionalis situs. Enunctia. 4
 Cigni asterismus & nomina Enunctia. 4
 Cor Leonis quomodo dicatur. Enunctia. 4
 Cetus quibus ex stellis cōponatur & quā varīe appelletur. Enunct. 4
 Cassiopeæ stellæ. Enunctia. 4
 Canicula vel Canis maior. Enunctia. 4
 Caniculare tempus quando sit. Enunctia. 4
 Canis minor siue Procyon, quomodo plinio dicatur. Enunct. 4
 Crater quibus stellis connectatur. Enunctia. 4
 Coruus vbi in cœlo videatur. Enunctia. 4
 Centaurus quæ astra possideat. Enunctia. 4
 Corona meridionalis quæ sit Enunctia. 4
 Capitis Caudæq; draconis Locum ceu reperias. Enunctia. 18
 Coniunctio quid sit & vnde dicatur. Enunctia. 19
 Combustus planeta quando dicatur. Enunctia. 21
 Coniunctiones magnas veluti quis indagat Enunctia. 32
 Coniunctionum magnarum vires. Enunctia. 32
 Coniunctionum magnarum appellationes triplices. Enunctia. 32
 Conceptionis horā ex natiuitate cognoscere. Enunctia. 33
 Caephæi constellatio & nomina Enunctia. 4
 Clauem festorum mobilium quomodo indages Enunctia. 35
 Cycli Solaris inuentio Enunctia. 37
 Concurrentes dies quomodo noscantur. Enunctia. 37
 Cyclus Solaris vnde dicatur. Enunctia. 37
 Christianorū Cōcilium primum vbi gentiū & qñ habitū sit. Enū. 38
 Criticos dies inuenire Enunctia. 40
 Crisis cognitio quibus perscripta. Enunctia. 40
 Criticorum dierum necessitas. Enunctia. 40
 Crisis quid. Enunctia. 40
 Critici dies quadruplices Enunctia. 40
 Crisis vnde auspicanda sit. Enunctia. 40
 Crisis hora veluti inquirenda sit Enunctia. 40
 Crisis qua ratione contingat. Enunctia. 40
 Crisis quomodo salubris vel insalubris cognoscatur. Enun. 40
 Crises quibus de causis varientur. Enunctia. 40
 Crisis inditium quale eclpsis coincidens Enunctia. 40
 Crisis vt sit iudicanda secundum planetas Enunctia. 40
 Cometa tertij motus contra signorū ordinem vt fuerit parte secunda.
 Caudas Cometarum à Sole generari quomō cognitū sit parte secūda.
D Aniel & Ezechiel prophetæ quando extiterint. enunctia. 1
 Diocleriani dominium. enunctia. 1
 Draconis constellatio & appellatio. enunctia. 4
 Delphini situs. enunctia. 4
 Dierum naturalium æquatio. enunctia. 5
 Dierum naturalium inæqualitas enunctia. 5
 Dies naturales duplici ex causa inæquales fiunt. Ibidem
 Dies apparentes & differentes qui sint. Ibidem
 Dierum æquatio in supputatione motuum quid valeat Ibidem
 Dierum æquatio in aspectibus quid agat Ibidem
 Darius quo tempore ab Alexandro victus sit Eusebio teste Enū. 29
 Darius qñ ab Alexādro debellat? sit Ptolomæo & Alfonso E. 1 & 29
E Euclides geometer quo tempore fuerit. enunctia. 1
 Eclptica quo in cœlo vera statuenda sit. enunctia. 2
 Eridanus siue Padus quibus ex stellis continuetur enunctia. 4
 Eclpsis Lunæ Solisue quo die possibilis contingere sit. enun. 22
 Eclpsis die cognito horam & minutum vt inueniantur. enun. 24
 Eclpsis colorem prælagite. H ii & H iii.
 Eusebius quantum erret in eclpsi tradenda, sub qua Darius ab Alexādro victus est. Enun. 29
 Eusebii error de Macedonici imperii fine. enunctia. 30
 Eusebius in hystoria Niciæ quot annis euariet, in exemplo. enū. 30
 Eclpsis in quascunq; libet formas redigere. enunctia. 31
F erdinandū Romanorum Vngarie & Bohemię regis ortus en. 1
 Fomahant stella quæ sit. enunctia. 4
 Foet? victuri, cur neq; citra 7, neq; vltra 10 mēsem nascātur E. 33
 Fortunæ partes veluti inueniantur. enunctia. 34
 Fortunæ pars quid sit. enunctia. 34
 Fortunæ pars & ascendens Lunæ, cur idem. enunctia. 34
G Galeni Medici ætas. enunctia. 1
 Guidonis Bonati astrologi seculum. enunctia. 1
 Georgii Peurbachi mathematici obitu. s enunctia. 1
 Gentes quomodo tempora sua numerarint enū. 29
 Homerus

INDEX

H Omerus poëta quo tempore floruerit. enunctia. 1
 Hesiodus qua ætate vixerit. enunctia. 1
 Hippocrates Cous quo tempore fuerit. enunctia. 1
 Helicon Cizicenus Astrologus quando vixit. enunctia. 1
 Hipparchus quo seculo claruerit. enunctia. 1
 Hadriani Imperatoris regnum. enunctia. 1
 Hali Habenrāgel Astrologi seculum. enunctia. 1
 Herculis situatio & nomenclatura. enunctia. 4
 Hyades stellæ vbi sint sitæ & vnde dicantur. enun. 4
 Hydra quem asterismum habeat. enunctia. 4
 Horam aspectus Lunæ cum planetis qua via quis pernoscat enun. 20
 Historiæ quomodo per eclpses emendari possint. enunctia. 29
 Historicorum in annis mundi & conditæ romæ asserendis variatio enunctia. 29
 mira.
 Hippocrates cur quartum & 20 criticos statuerit. enunctia. 20
I ulii firmici Materni æuum. enunctia. 1
 Ioannes de Gmünden mathematicus quando claruit. enuncti. 1
 Ioannis Regimontani germani exitus miserabilis. enunctia. 1
 Intercalare quid.
 Iouis motum accidentiaq; eiusdem quomodo sciantur. enunctia. 8
 Iupiter calidus & humidus. enunctia. 8
 Iupiter sotius vitæ veteribus dictus. enunctia. 8
 Iouis aux quantum à ventre sui Draconis distet. enunctia. 8
 Iouis locus Romæ conditæ æuo quis fuerit. enunctia. 8
 Inditionis Romanæ cyclum inuestigare. enunctia. 36
 Inditionis romanæ origo. enunctia. 36
 Inditionis romanæ dignitas & vsus necessitasq;. enunctia. 36
 Intercalatio quadriennis cur non sufficiat ad veram anni quantitatem obtinendam. enunctia. 37
 Interualli cognitio. enunctia. 37
 Intercalationis necessitas. enunctia. 37
 Iudeorum error in celebrando paschate. enunctia. 38
 Iudeorum superstitio in die paschali eligendo. enunctia. 39
 Iudiaci paschatis cognitio tabularis. enunctia. 39
 Indicius dies quis sit. enunctia. 40
 Intercidens dies quis sit. enunctia. 40
 Igneam & supremam aëris spheram non rari à Luna. In obserua^o tione tertij Cometæ.
L Vcius Aemilius Paulus quo æuo Perseū cœpit. enun. 1 & 30
 Lunaris annus.
 Lōgitudō stellæ ante & post Christi tpa quomō sciatur. E. 4
 Lyre constitutio & appellationes. enunctia. 4
 Leonis cor quomodo dicatur enunctia. 4
 Lepus quale sydus enunctia. 4
 Lupi sydus quale sit. enunctia. 4
 Latitudo Saturni quomodo noscatur. enunctia. 7
 Latitudo stellarum fixarum quo pacto haberi queat. enuncti. 4
 Latitudo Iouis quomodo haberi possit. enunctia. 9
 Latitudo Iouis vrbis extracte tempore. enunctia. 9
 Latitudinem Martis veluti inuenias enunctia. 11
 Latitudo Veneris quomodo inueniatur. enunctia. 14
 Latitudinis Veneræ causæ tres. enunctia. 14
 Latitudo Veneris conditæ vrbis tempore. enunctia. 14
 Latitudinem Mercurii quomodo quis inuestiget. enunctia. 16
 Lunæ motum omni tempore quomodo quis sciat. enunctia. 17
 Latitudinem Lunæ quomodo quis reperiat. enunctia. 18
 Lunæ cū Capite vel Cau. draconis sui cōiunctio vt habeat media. E. 23
 Liuius quo tempore vixit. enunctia: 1
 Liuius eclp. S. Galli euenisse tradidit segnius atq; euenit. E. 30
 Liuius quomodo intelligendus de hora eclpsis sup. enunctia. 30
 Literę dominicalis inuentio. enunctia. 37
M Oses quando vixerit. enunctia. 1
 Moses quando obierit enunctia. 1
 Marinus Tyrius geographus quo æuo extiterit. enunctia. 1
 Mar docheus quo tempore vixerit. enun. 1
 Mileus Astronomus quando claruerit. enunctia. 1
 Mahumet quo tempore heresim efflauerit. enunctia. 1
 Martis aux quantum distet à capite vel cauda sui draconis. enun. 8
 Martis cursum ceu inuenias quocūq; tempore enunctia. 10
 Mars temperaturæ calidæ & siccæ enunctia. 10
 Mars flauē bili non ab similibus. enunctia. 10
 Mars quare vocetur pyrois. enunctia. 10
 Mars quem locum tenuerit Troia dirite temporibus. enunctia. 10
 Martis latitudo excidii Troiani tempore. enunctia. 11
 Mercurii motus quo pacto sit inueniendus. enunctia. 15
 Mercurius quare Stilbon dicatur. enunctia. 15
 Mercurius Proteo similis. enunctia. 15
 Mercurius anceps. enunctia. 15
 Mercurii in fluxu alterabilis quare? enunctia. 15
 Mercurii motus fundatæ vrbis tempore. enunctia. 15
 Mercurius falso translatus in Scorpionem à Lucio Tarutio mathem. enunctia. 15
 vrbis extractæ æuo. enunctia. 15
 Mercurius cur raro appareat. enunctia. 15
 Mercutia

INDEX

Mercurii distantia à Sole. enunctia. 15
 Mercurii triplicem latitudinis sue causam habet. enunctia. 16
 Mercurii epicyclus in qua latitudine sit. enunctia. 16
 Mercurii latitudo fundatae vrbis seculo. enunctia. 16
 Mora media eclipsis Lunarum quomodo inueniatur. enunctia. 28
 Metus Niciæ ob eclipsis visam. Exemplo enunctia. 30
 Mensium graecorum latinorumque collatio. in exemplo enun. 30
 Moram infantis in vtero reperire. enunctia. 33
 Mora infantis in vtero triplex. enunctia. 33
 Moræ inquirendæ ratio communis quæ sit. enunctia. 33
 Moræ indagandæ modus à communi diuersus; enun. 33
 Meteoroscopium quid sit. enunctia. 1 partis secundæ;
N Oë diluuium quo seculo fuerit. enunctia. 1
 Nabochodonosoris regnum quando cæperit. enunctia. 1
 Notius piscis quibus stellis constat. enunctia. 4
 Nicias ducis Atheniensis exemplum. enunctia. 30
 Natiuitatis horoscopus qualis sit secundum Ptolomeum & Herme-
 rem. enunctia. 33
O Rionis clarissimi syderis constitutio. enunctia. 4
 Oppositio quid sit & vnde dicatur enunctia. 19
 Oppressus planeta quis sit. enunctia. 21
 Obsessus planeta quis sit. enunctia. 21
P Lato philosophus quando vixerit. enunctia. 1
 Philippi Alexandri patris obitus. enunctia. 1
 Proclus astrologus quando claruerit enunctia. 1
 Plinii secundi mors. enunctia. 1
 Ptolomei mathematici alexandrini seculum. enunctia. 1
 Persei sydus. enunctia. 4
 Pegasi astra sint & quomodo vocentur. enunctia. 4
 Polo inclinantes stellæ ortum suum priorem occasu peragant. enū. 4
 Pleiades vnde dictæ & quot numero sunt. enunctia. 4
 Præsepe stella quæ sit. enunctia. 4
 Protrigetes siue anteindeminator stella virgîs alâ dextrâ occupat. E. 4
 Piscis notius quibus stellis constet. enunctia. 4
 Puncta ecliptica quomodo per instrumentum reperiantur. enun. 28
 Perseus iuxta Eusebium quando regnauerit, & quando victus sit à Lu-
 cio Paulo Romano consule. enunctia. 30
 Persei captiuitatem quam eclipsis designet. enunctia. 30
 Plutarchi interpres arguitur trãslatiõis iniquioris. in exem. E. 30
 Ptolomei sententia de horoscopo nati inueniendo. enunctia. 33
 Pars Fortunæ quid sit. enunctia. 34
 Pars fortunæ & Lunæ ascendens cur idem. enunctia. 4
 Partium loca omnium omnia quomodo eligantur. enunctia. 34
 Pascha & reliqua festa mobilia ex cyclo suo veluti haberi queant. E. 38
 Pascha quomodo primitus in primo mense cultum sit. enunctia. 38
 Pascha decimaquarta mēsis primi iuxta Meylen celebrari soluit. E. 38
 Paschatis colendi tū primitiua, tū sequentis ecclesie diuersitas. E. 38
 Pascha quando celebrandum sit. enunctia. 38
 Pascha in Ariete celebrandum. enunctia. 38
 Pascha Iudeorum cur errat. enunctia. 38
 Pascha vt varietur ratione meridianorum. enunctia. 38
 Planetæ quos humores imitentur. enunctia. 40
 Planetarum exaltatio & casus. enunctia. 40
 Planetæ quos morbos respiciant; enunctia. 40
 Planetarum passionēs. enunctia. 40
Q Uor anni ab Adam ad Christum, iuxta Alfonso, Eusebium,
 Albimazar & hebreos. enunctia. 1
 Quæ sint & quomodo vocentur Pegasi astra enunctia. 4
 Quo die possibile sit aspectum aliquem fieri. enunctia. 19
 Quarrus aspectus quid sit. enunctia. 19
 Quomodo astronomi incumbenti sedendum sit in studio. enun. 19
 Quomodo Cosmographiæ operâ daturo sedes instituenda sit. enun. 19
 Quare Cosmographus & astronomus sedendo disconueniant. E. 19
 Quare Theologus & poeta diuersi diuersa respiciant. enun. 19
 Quomodo durus planetæ motus inueniatur. enunctia. 20
 Quomodo eclipsis Lunæ in plano sit formanda, vt partes obscuratæ
 Lunæ cognosci queant. enunctia. 27
 Quibus nam opus sit ad eclipses prælagiendas. enunctia. 27
 Quid per puncta ecliptica intelligendum. enunctia. 27
 Quare intercalatio Bis sexti Kalendas in Februatio fiat. Enun. 37
 Quæ membra, tum signa, tum domos tueantur. enunctia. 40
 Quotuplex meteoroscopii ingressus. Enū. 1 partis secundæ;
 Quomodo Plinius intelligendus sit de occasu Cometæ loquens Ca-
 10 secundæ partis.
 Quid per Metagitionem Plutarchi mensē intelligendum sit, in
 exemplo. enunctia. 30
R Oma quando condita. enunctia. 1
 Radices omnes à fine anni summuntur nō à die 24 Decē. E. 1
 Romanum kalendariū quomodo Dionisius abbas fundauerit. enun. 38
 Ratione meridianorum vt Pascha varietur. enun. 38
S oignes Astronomus quādo annū Solis cursui adaptarit. E. 1
 Strabo Geographus quando fuerit enunctia. 1
 Sole principium veræ eclipticæ tenente æquinoctium vniuerso
 orbe sit enunctia. 2
 Serpentarius

INDEX

Serpentarius vbinam in cælo sit. Enunctia. 4
 Septentrionales stellæ prius cum Sole oriuntur q̄ occidunt. E. 4
 Stellæ quanto longius ab ecliptica distant tanto maturius cum Sole
 occidunt & serius oriuntur. Enunctia. 4
 Septentrionalium stellarum summa quantitas & appellatio. Enū. 4
 Saturni motus vt inueniatur. enunctia. 6
 Saturni passionēs & accidentia vt reperias. enunctia. 6
 Saturnus ex colore & effectu deprehensus frigidus & siccus est. E. 6
 Saturni latitudo ab ecliptica. enunctia. 7
 Saturni aux quantum a ventre draconis sui absit.
 Solis locus quemadmodum inueniatur nullo non tempore. Enū. 12
 Solis locus qui fuerit abeunte Alexandro Macedonū rege. En. 12
 Sextilis aspectus quid sit. enunctia. 19
 Separari planeta quando dicatur. enunctia. 21
 Solis & Lunæ σ ρ & $\square$ dras medias quomodo aliquis cito co-
 gnoscat. enunctia. 22
 Solis eclipses quomodo cerni oculis innoxia possint. in fine E. 30
 Sol & Luna cur nature parentes crediti sint. enunctia. 34
 Solaris cycli inuentio. enunctia. 37
 Solaris annus quot diebus cōstet secundum Iulium Cæsarem. E. 38
 Signa duodecim triplicia. enunctia. 40
T Roia capta quando sit. enunctia. 1
 Timocaris astronomus quando floruerit enunctia. 1
 Theon & Pappus mathematici enunctia. 1
 Turcarum origo quando cæperit enunctia. 1
 Trepidationis motus 7000 annorum spacio absoluitur. Enū. 2
 Trepidationis motus quomodo fiat. enunctia. 2
 Tempus supputationi electum cuius meridiano adaptare. Enū. 3
 Telum astrum vel sagitta qua cæli regione locetur. enunctia. 4
 Tempus casus in eclipsis Lunari quomodo cognoscatur. Enun. 28
 Trianguli constellatio quæ sit. enunctia. 4
 Thuribuli syderis concinnatio. enunctia. 4
 Trinus aspectus quid sit & vnde dicatur. enunctia. 19
 Triangulorum latera quomodo nominentur. E. 1 secunde partis
 Triangulorum sphaeralium non rectangulorum enodatio Ibidem
 Triangulorū nō rectangulorum in duos rectangulos resolutio. Ibidem
 Triangulorum sphaeralium omnium tam rectangulorum quàm ir-
 rectangulorum, id est, totius primi mobilis geometrica demō. Ibidem
 Torqueti compositio quomodo fiat. In fine operis.
 Torqueti commoditates quæ sint. Ibidem
V ictruii architecti ætas. enunctia. 1
 Vitellionis mathematici tempus. enun. 1
 Vrsæ minoris constitutio & nomenclaturæ. enunctia. 4
 Vrsæ maioris nomina & stellarum numerus. enunctia. 4
 Vergiliæ vnde dictæ & quot numero sunt. enunctia. 4
 Veneris locus quomodo inueniatur. enunctia. 13
 Veneris appellatio. enunctia. 13
 Veneris aux quomodo cum Sole conueniat. enunctia. 13
 Veneris locus tempore vrbis extractæ. enunctia. 13
 Veneris motus quid participat cum Sole. enunctia. 13
 Veneris distantia maxima à Sole. enunctia. 13
 Venus à Tarutio perperam in Scorpione locata est tempore vrbis
 conditæ. enunctia. 13
 Veneris epicyclus qua latitudine sit. enun. 16
 Vacuus planeta quando dicatur. enunctia. 21
 Veræ σ & ρ nis luminarium tempora vt sint inquirenda enū. 26
 Videre alcor, adagium enunctia. 4
 Yed stella duæ sinistram manū serpentarii occupantes. enunctia. 4
 Zodiacalium signorum stellæ quot sint & quantæ, ortusque & occasus
 earundem qui sit. enunctia. 4

AD LECTOREM.

QUI FIERI non potest, opti Lector, quin inter eudendum mendam nonnunquam incidant, quas nisi pius lector antea certior cognoverit, authori non raro negligentiae aut ineruditionis notam inurunt, quapropter eas quae passim in hoc volumine se ingesserunt, formula quadam succinctori proponere libuit.

Legatur igitur Enunciatio Tertio, columna prima, versu vicefimo secundo, Quoties pro quoties.
 Ibidem versu 23. Quod notat, lege, quod notat.
 Versu 29 Huius itaque rei exemplum est, pro est lege esto illud.
 Enunciatio 4, Versu 8, ni fallos, legendum ni fallor.
 Titulus imaginum caelestium habet stellas de 4 mag. 44, lege, 474.
 Enunciatio 6 versu. 22 Legendum, deprehenderunt astrologi varietate.
 Ibidem versu 36. Agendis & bellicis, lege, bellicis.
 Ibidem versu 42, legendum non temere, pro non tenere.
 Enunciatio 8, versu 4, humide, lege, humida.
 Folio D 1 versu 14. Argumentum, lege, Argumentum.
 Ibidem in margine, pro aequarum, lege, aequatum.
 E ii Enunciatio. 13 in exem. Regis, versu 34 simulari pro simulari.
 Ibidem versu 36, p 30 vel dissentio, lege, 30 vel 40 si dissentio.
 Ibidem linea 65 pro, & Mercurio, scribe, de Mercurio.
 In sequenti columna, versu 13, excidisset pro excidisset.
 Enunciatio 14, versu 17, diametri ponendum.
 Enunciatio 15, versu 5 pro cuiusque pla. legendum, cuiusque planetarum.
 Ibidem versu 6, appellit eiusdem, lege eidem.
 Enunciatio 17, versu 15, pro transi, scribe, transigi.
 Ibidem versu 33, pro reduco, lege reducto.
 Ibidem versu 48, inquire lege, non inquire.
 Ibidem versu 52, legendum intuens, pro intuearis.
 versu 58, pro cernis, scribe cernes.
 Versu 68, Lege insuere pro inuenite.
 Versu 73 pro illicque, legendum illicque.
 Versu penultimo scribe volens pro velens.
 Enunciatio 18 versu 23 lege monstra pro monstret.
 Enunciatio 29 versu 1 scribe Aspectuum non Aspuctuum.
 Versu 17 lege impendet non inpendet.
 Ibidem versu 58 Cosmographia legendum.
 Ibidem colum. secunda, pro trinus, lege trini aspectus.
 Enunciatio 21 versu 28, Aperius, scribe apertius.
 Columna secunda versu 44 pro arduis lege tardioris.
 Enunciatio 22 versu 19 lege distribuere, non describuere.
 Versu 25 pro euenient legendum eueniunt.
 Versu 39 Luminarum, lege luminarium.
 Ibidem in margine, Cautela lege non Contela.
 Enunciatio 24 versu 17 Pari ratione & examinabis, legendum est.
 Pari ratione & oppositiones examinabis.
 Enunciatio 25 versu 2, coniunctionis autem, lege aut, non autem.
 Enunciatio 26 ver. 15, si argumento, scribe, Argumentum.
 Versu 32 pro intelliges scribe scribe intelligas.
 Versu Ibidem 40 pro litera lege literam.
 Versu 46, pro maiori, in limbo &c. scribendum est, maiori in limbo.
 Ibidem pro Ac scribe At.
 Ibidem in exemplo ante Christum ab Alexandro abeunte mutuatum,
 versu 10, pro, Quo exempta, lege. Quae exempta.
 Versu 18 pro pomeridianos, scribe, pomeridianis.
 Versu 20, pro postulat. Indicem, lege, postulat, adducere. Indicem
 H 1 col. 1 versu 4 scribe, vtrum scz nec ne certo fiat.
 Ibidem col. 2 ver. 1 Haec omnium, scribe, Haec omnia.
 H ii col. 1 versu 48 pro Lunari lege Luna.
 Ibidem versu 59, pro G andauo lege Gandauo.
 H iii col. 1 versu 15 scribe praecellentiorae,
 I iii col. 2 HVIVS ECLIPSIS HANC SVMME IMA, &c.
 Ibidem col. 4 versu 3 pro cognoscis lege cognoscitur.
 I iii col. 2 versu 3 lege, obseruationum tempora (quae post Salua
 toris nostri natiuitatem 152 anno ceperant) &c.
 Ibidem versu 15 pro tpora lege tempora.
 Enunciatio 30 versu 18 pro contingit lege contigit.
 K II col. 1 versu 10 pro eclipses quas fusillime descripsi, lege,
 eclipses Solares, oculari &c.
 Enunciatio 32 versu 10, pro ortus in tertiusque scribe ortus interitusque.
 Ibidem versu 18, similiter & alius, lege similiter & reliquus.
 Linea 25 tabula, sicut planetarum, lege, tabula, planetarum duos
 vel trium vel quotcumque.
 Versu 28 legendum. Annorum numero, Radix &c.
 K ii col. 3 versu 2 exprimat, & esset, lege est pro esset.
 Versu 4 pro etiam in 4 uem, lege, etiam 4 uem.
 Enunciatio 33 versu 25, secunda mansio vocata est media, pro media
 scribe minor.
 Versu 28, pro minor dicta, scribe Media dicta.
 Versu 34 pro nono mense, ut patet, scribe, nono mense aut postea, ut
 patet &c. Ibidem

Ibidem versu 41, pro ascendens erat, scribe, ascendens erit.
 K iii, col. versu 39 legendum Apotelosimaton non Apotheles.
 Ibidem versu 48 lege ambas non ambobus.
 Versu 69 pro, quae 44 Solis, lege, quae & Solis &c.
 Ibidem in limbo, pro futurorum partes lege futurorum partis.
 Ibidem col. 4 versu 35 In parte anorum lege, nocte contra, non
 in nocte contra.
 Ibidem Pars hereditatum, pro tacti, lege tam.
 In parte pacis lege exercituum.
 Enunciatio 35 versu 17 pro Quem, lege Quum.
 Versu 30 hoc tempore lege, hoc, tempore.
 Ibidem literam alphabeticam, lege litera alphabetica cominus reperta,
 non repertam.
 Versu 32 pro Annos lege Annus.
 Ibidem praestitutos lege praestitutus.
 Enunciatio 36 versu 8 pro vsu habita, lege vsu habitus.
 Versu 9 pro se umelius lege, seu melius.
 Columna 2 huius enunciatio versu 2 pro deputati sunt, legendum
 deputata sunt.
 Versu 10 pro, argenti stipendiis lege, argentum stipendiis.
 Versu 13 pro es & ferrum lege, aes & ferrum.
 Versu 31 lege pro addo, adde.
 Versu 44 quae restantia lege que restant.
 Tabula radicum aurei numeri sic habet.
 Tabula auri numeri & Cycli Inditionis, scribe, (NOVALIS)
 TABVLA AVREI NVMERI SIVE CYCLI DECEM.
 Enunciatio 37 versu 16 pro, ex bisextilibus duobus, lege, & ex bisexti
 libus duobus.
 Versu 26 lege. Intercalatio ista nullibi commodius fieri potest.
 Enunciatio 38 versu 62 lege, terminus Theophili est, non Thephili.
 Ibidem col. 2 versu 12 pro sanctum lege sancitum.
 Linea 29 pro. Quod equinoctium, lege Quod vero equinoctium.
 L iii col. 1 linea 30 pro vacarunt lege vacarent.
 Versu 39 lege. dum fit, non vltima festiuitatis &c.
 M ii col. 1 linea 10 legendum, non nihil.
 Versu 11. Obuia sunt, euidentiora &c.
 Versu 13 legendum pernitiam, non parnitiam.
 Versu 62 lege perambulat, non perambulat.
 Col. 2 versu 40, ab iniquiori aliorum contuitu vel commertio &c.
 legendum.
 Col 4 linea 9, quorum alter, lege, quod eorum.
 Versu. 27 pro Aut lege, Ut si in &c.
 Linea 35 pro animaduerso lege animaduerso.
 Linea 74 pro carens alio, lege carens aliquo.
 Versu 3 prologi secundae partis, lege completitur.
 Ibidem col. 2 versu 13 enun. 1 duplicem aditum, non additum.
 Ibidem versu 31 pro cui rei, lege cuius rei.
 Versu 38 legendum, arealique numero, ingressus arealis dicit &c.
 N i col 1 versu 45 lege, trigoni, qui, pro trigon, qui.
 Ibidem versu penultimo lege, litera M, finem D exprimat.
 Col 3 linea 2, perq merito F L, lege, perq ipsum F L &c.
 N ii col. 3 linea 40 lege, quam interim pro quem interim.
 Columna 4 versu 2 pro iusmodi lege eiusmodi.
 Versu 32 pro forsam lege forsan.
 N iii col. 2 in titulo cap. 6 pro alius amplitudine lege alias &c.
 Versu 3 huius cap. lege G dicendi, cuius.
 Ibidem col. 4 versu 29 pro occidentali lege occidentalis.
 N iii col. 2 linea 21 lege a Sole tractos, non tractus.
 Ibidem col. 3 linea 3 pro verè autem, lege, ferè autem.
 Linea 6, mane desit, lege mane desit.
 Linea 8, pro propinquior lege propinquior.
 Versu vel linea 17 pro possederet lege possideret.
 Versu vltimo pro contingunt lege contigerunt.
 Col. 4 versu 28 lege, heliace occidit.
 O i col. 2 linea 3 pro ab aëris lege ob aëris.
 O ii col. 4 versu 14, pro eodem rectos transfuersos, lege, eodem
 transfuersos.
 Versu 16, lege tendentem, signorum &c.
 Versu 23 pro gingni lege gigni.
 O iii col. 1 linea 12, quam alius, lege, quam alios.
 Versu 28 paterat lege, par erat.
 O iii versu 4 QVETI MAGO lege QVETI IMAGO.

ASTRONOMICA CAESAREI PER PETRUM APIANUM MISNENSEM EXACTISSIME CONCINNATI, INDUCTIONVM, DEMONSTRATIONVM, EXEM- PLORVMQVE FIDELISSI- ME REFERTI.

EVNCTIATVM PRIMVM.

Tempora sequentibus instrumentis vsui futura colligere.

ANNORVM DIVERSITATES, quae multifariae gentibus sunt, in presentia, ne longior sim, praetermitto. Aliis enim ut Romanis, annus Solaris, cuius principium Ianuarii est. Aliis, ut Arabibus Lunaribus, quae Septembris auspiciatur, habetur &c. Huiusmodi autem varietates in vniuersum omnes semel missas facio, anno Solaris, quae nobis Sol cursu suo describit, ratiomodo interius. Hic autem quia impari Solis motu designatur (quod quidem Sol non idem punctum quottannis affert, sed quartam partem vnius diei propemodum adiicit) facit, ut quartus quilibet annus integro die superet tres praecedentes, qui quartus propterea vocatur intercalaris, quasi dicas Interpositus. Intercalare enim veteres appellabant, quod nos interponere. Et re ipsa vnus dies interponitur, qui in aliis annis non est, dicitur idem alio nomine Bisextilis. Hunc inquam Rhomanum Solis annum in praesentibus sequar, secundum quem motus caelestes omnes inuenire docebo. Orsus eundem a Ianuario, qui est finis praecedentis cuiuslibet anni. Hoc ita intelligas volo, ut a meridie nouissimi diei Decembris, initium fiat. Astronomi etenim a meridie in meridie perpetuo rationes ineunt, sic ut tempus ante meridiem, praecedenti semper diei annumerantur. Cum autem motus caelestes ab anno Christi per omnia inuestigari, radicemque ad eundem annum ponam, Christi scilicet, non existimandum est vice simum quintum diei Decembris me inuenire, tamen eo Saluator noster natus sit, sed fine eiusdem anni. Astronomi liquidem veteres, sex illos dies, qui sequuntur a 25 in fine usque Decembris, abiecerunt, & radicem potius in vltimo die eiusdem anni, in quo Christus Orbi natus est, retulerunt, ibique stabilierunt. Est autem finis illius anni, principium sequentis. Radicem ad diem natiuitatis Dominice inquisituro, retro querendum erit, tot diebus spaciū, ut dicetur. Hic tacere non possum hactenus ferre omnes errore prosum abominabili deceptos Astronomos, dum per Radicem Christi, stellarum cursus, Coniunctiones, Oppositiones, Aspectusque reliquos, conati sunt deprehendere, aequa enim Communes & Bisextiles ratione se ponere non animaduertent, dum ante & post Christum annos, simili proportione diiudicarent, cum tamen Saluatoris nostri natiuitas non Communi vel Ciuili, sed intercalari anno contigerit. Atqui hoc dico commonefaciens eos, qui instrumentis tabulisque illorum aliquando sunt furui, quo id & agant cautius, & tentent prouidentius. In praesenti opere, nihil hoc ingeret dubium. Ad haec cum Astronomos antiquiores religione quadam videam radices suas varie ad regum ducumque principia & interitus fundasse, veluti ad obitum Philippi, & ad regni Nabuchodonozoris initium. Memini ego pariter aliquot, memorabilium actorum, quale est diluuium illud vniuersale &c. Praeterea aliquorum insigniorum doctrina & nomine Astronomorum eorum, ut si qui forent qui cursus syderales ad eorum tempora, requirerent, in promptu habere possint. Exempli gratia. Si nosse quis cupiat quae loca stellarum Ouidii tempore, tenuerint, querat in sequenti tabula, quam Ouidius vixerit. Reperiet autem 19 post Saluatoris anno eum obiisse, ad illum ergo annorum numerum, stellarum motus inquirendi sunt. Aliud, Audis quod Diluuium ferre biennio praecesserit coniunctio magna, Hocque verum sit, ambigis. Annos ergo diluuii qui fuerunt, 3102 ante Seruatoris aduentum scribis, addis 2 & habes, 3104. Illud iam annum si examinas per instrumentum, quale infra pater, verum in, 3104. anno coniunctio euenerit magna necne, confestim liquebit. Adhuc aliud. Fertur Lunae eclipsis fuisse, secundo anno, post augustissimi Caesaris CAROLI Quinti natiuitatem

ASTRONOMICA CAESAREVM

uitatem, vel proximo anno ante FERDINANDVM, Potentissimum Romanorum, Vngariae & Bohemiae Regem &c. natum, dubitans vero, vtrum ita res habeat. Queret in tabula temporum nomen Regis FERDINANDI, iuxta illud enim annus post Christum, 1503. offertur. Videnti nunc, an priori, hoc est, secundo post seculum millesimum Eclipsis Lunae visa sit, 15 Octobris die fuisse, & tertia vnius horae parte pomeridiana, reperietur. Eodem modo in consimilibus operaberis.

SEQUITVR TABVLA TEMPORVM.

Ab Adam ad Christum secundum Alonsum ann.	6984 dies 123
A Creatione mundi ad Christum secundum 70 intersec. ann.	5199
A Mundi exordio ad Christi aduentum, secundum Albumazar, ann.	5328
A principio mundi ad Christum natum, secundum Hebraeos anni	3952
Diluuium Noe praecessit Christum, annis	3102 dieb. 319
Confusio linguarum ante Christum	3000
Moses in deserto praestitit genti Iudaeorum.	1495
Moses legislator obiit ante Christum, annis	1470
Troia capta ante Christum	1149
Homerus poeta graecus floruit ante Christum	989
Hesiodus ante Christum claruit, annis	889
Daniel & Ezechiel prophetabant ante Christum	760
Rhoma condita est ante Christum 11 Kalen. Maias, ann.	753
Nabuchodonozor regnare coepit ante Christum, ann. 746 dieb.	310
Mardochaeus ante incarnationem agnoscitur, anno	721
Thales Milesius eclipsim praedixit, ante Chri.	584
Darius primus regnare coepit ante Christum, anno	521
Hippocrates Couis medicus floruit ante Chri. annis	440
Nicias dux atheniensis ob eclipsim metum opes athen. afflixit an. chr.	414
Helicon Cizicenus astrologus vixit tempore Asueri, ante Chri.	400
Plato & Aristoteles philosophi claruerunt ante Chri.	343
Philippus pater Alexandri obiit ante Chri. an.	323 dieb. 51
A morte Alexandri Magni ad Saluatorem anni	311 dies 93
Timocaris astronomus considerauit stellas ante Chri.	292
Euclides geometer tpe Ptolemei primi regis Aegypti, an. Chri.	291
Aratus poeta graecus & astronomus ante Chri.	282
Archimedes syracusanus geometer praecessit Christum, annis	199
L. Aemilius Paulus, C. Sulpitius Gallus eclips. praedix. ante chr.	172
Hipparchus Rhodius in Alexandria considerauit stellas, ante C.	120
Abrachis stellas in Rhodo contempletus est, ante Chri.	115
M. T. Cicero & Lucius Taruntius astro. claruerunt, ante Chri.	59
Iulius Caesar opa Soligenis astro. annu ad Solis cursum reduxit.	47
Virgilius poeta & Vitruuius architectus ante chr. floruerunt	45
Caesar obiit ante incarnationem Saluatoris anno	38 die 1
Ptolemei & regnum Aegyptiorum desierunt, ante Chri.	30
Strabo Geographus antecessit incarnationem Christum	20

✦ IESVS CHRISTVS FILIVS DEI IN BETLEHEM IUDAE NASETUR, quo anno coepit Christianorum salus.

T. Liuius patavinus & Ouidius poe. obierunt, anno post Chri.	19
Marinus Tyrius geographicus scriptor agnoscitur, post Chr.	60
Andromachus Creten theorice inue. & Lucanus po. floruerunt	67
Agnas contempletus est stellas in Bithinia post partum virginis	94
Proclus Astrologus agnoscitur post Christum, anno	95
Mileus stellarum loca quaesuit Romae a Christo nato, annis	99
C. Plinius Secundus periit, dum inuisit Vesuuium montem	112
Hadrianus Imperator post Christum regnare coepit, annis	120
Galenus medicus Pergamensis sequitur Christum annis	142
C. Ptolemaeus phiis & mathe. Aegypt. obseruauit stellas Alexan.	150
Diocletiani regnum incoepit ab incarnationis anno	283 die 24
Iulius Firmicus Maternus & Mauortius Lollianus vixerunt	320
Concilium in Nicea congregat. in quo Arius condemnatur	320
Theon & Pappus mathematici alexandrini floruerunt	390
Alchmeon medicus & Astrologus claruit anno	490
Mahomet cum Sergio monacho in Arabia haeresim inchoauit	622
Albumazar ab aliquibus lauar dictus scripsit circiter annum	844
Bassius, anno humanae salutis vitam egit vel circiter	849
Turcarum origo post humanam salutem, annis	870
Albategni mathe. in Aracta ci. Syriae considerauit stellas	880
Campanus philosophus & mathema. claruit an.	1031
Azophi Arabs stellas per imagines descripsit	1061
Auicenna medicus Hispalensis post Christum, anno	1100
Abraham Auentzre Iudaeus & Auenzoar agnoscuntur	1145
Hali Haben Ragel astrono. arabs, vixit anno	1202
Alkindus phiis, medicus, & astrono. floruit anno	1235
Alphonfus Ro. & Hispaniae Rex & Astro. post chri. 1251 dieb.	152
Vitellio mathema. scripsit ingens opus opticae, anno	1274
Guido Bonatus astro. floruit post humanam salutem	1284
Ioannes de Gmunden mathematicus clarus habetur	1406
Ars impraesoria inuenta Maguntiae per Ioannem Faustum	1452
Georgius Peurbachius germanus mathema. obiit anno.	1482
Blanchinus Ferrarientis mathematicus claruit	1484
Ioan. Regimontanus mathe. germ. Romae veneno interemptus	1487
Carolus Quintus Romanorum Imperator nascitur, anno	1500
Ferdinandus Romanorum Vng. & Bohe. Rex nascitur	1503

B

CHRONOGRAPHIA CHRISTVM PRAECEDENS.

CHRONOGRAPHIA CHRISTVM SEQVENS.

Solaris annus.

Bisextilis & intercalaris idem.

Quando Christus natus.

Operandi modus.

Ciuilis annus.

Quare fallatur Astronomi in computatione motuum ante Christum.

Tempus CAROLI Imperatoris Romani, & FERDINANDI Rom. Bohe. & Vngariae Regis.

ASTRONOMICVM

CAESAREVM

ENVNCTIATVM SECVNDVM.

Octauæ, Nonæ, decimæq; sphæræ motus intelligere, Zodia cumq; secundum quem omnia sequentia instrumenta regulantur, verè imaginari.

NULLA ERAT HIC OPVS DECLARATIONE, Decimæ, Nonæ, & octauæ Sphæræ, cum sit institutum non aliud huius operis, quam docere, quomodo citra vllam speculationem motus celestes inuestigentur. Verum, quia interdum controuersia quædam suboriri solet, de principio Eclipticæ, quæ in duodecim signa distribuitur, vtrum in octaua nona vel decima, poni debeat. Præterea, cum crebra, per totum hunc librum, huius lineæ, signorumq; duodecim, mentio fiat,

committere non potui, quin statim ab initio, hoc dubii discuterem. Ne minem latet, post septem errantium syderum orbes, adhuc tres superesse, Nempe octauum, cui stellæ fixæ insunt, Nonum insuper & Decimum, qui & vltimus est. Decima sphæra ab ortu in occasum 24 horis fertur, veluti oculis indies discimus. Videmus enim quemadmodum Sol & astra reliqua (quæ secum vna violentissime rapit) oriantur & occidant. Nona ab occasu in ortum per cæli summum agitur, contraria decimæ, & naturaliter loquendo, cursum suum in 40000 annorum absoluit. In huius cursus medio eclipticam nos imaginabimur, signatam infra litteris C A E M. Arietis initium est A, quod circum intelligendus est circulus, qui in semidiametro nouem gradus complectatur, quique, in duodecim signa diuidatur, non secus ac alius quidam circulus aut Epicyclus. Signa in eo notantur numeris à B versus C, quia B parui huius cæli caput est, declinans in Septentrionem. Eodem modo cogita circulum paruum describi ex opposito litteræ A, vbi libræ principium statues. In hac inquæ Nonæ sphæræ ecliptica 12 signa, si libet, loces, quanquæ nullius vsus sunt, pter Arietis exordium, quod littera A refert. Huic nono orbi octauum subesse intellige, Cuius mediū pariter ecliptica quædam occupat, in qua punctum suppones, (quale sequens figura per H litteram exprimit) quod itidē vocabimus initium Arietis, sed octauæ sphæræ. Huius sphæræ motus, nō est alius, nisi quod cum puncto H in minori circulo roretur, secundum signorum successum, hoc est, ab ipso B versus C, cursum suum peragat per D & E rursusq; in B 7000 annorum spatio, & ille motus trepidationis vocatur. Sic etiā punctum diametrale H statues, quod libræ principium appellabis, octauæ scz sphæræ, æqualiter mobile cum principio libræ nonæ sphæræ. Et quamuis

Motus Nonæ & Decimæ sphæræ.

Motus Trepidationis.

Et quamuis H punctus dicatur initium Arietis, reliqua tamen Zodiaci signa non sunt subintelligenda. Signiferum ergo, quo recte, imaginis notato. Primo Equinoctialem ab vtroq; polo æquidistantem, superficiem eiusdem, totam mundi machinam diuidentem. Post hinc superficiem eclipticæ octauæ orbis, eodem peruenire, videlicet ad Decimum cælum. Et illic tandem veram eclipticam ostendi. In quo autem loco Equinoctialis cum ecliptica se interfecat, illic principium, Eclipticæ, primusq; Arietis punctus est. Hanc lineam vna cum signis 12 verè dic, secundum enim illam, omnia sequentia instrumenta accipienda venient. Intersectio Zodiaci & æquatoris punctum verè equinoctii refert, quem simulac Sol intrat, Equinoctium vniuerso orbi efficitur. Sciendum tamen est punctum illum non semper eodem in loco sistere, sed subinde hinc illinc in æquatore mutari, sicut in epicyclo quodam, puncto augem mediam designanti vsu venit. Qua ratione æquinoctia perpetuo variantur & anticipant. Tempore enim Christi vernale æquinoctium contigit 24 die Martii, In anno Bisextili, Communi vero 25 die Martii. Veluti nostro æuo communibus annis 11 Martii, Inter calaribus autem 10, si modo tabularum calculis fidem non abrogamus, fieri solet. Quod pariter observatio vmbre radorum solarium attestatur, quæ simplex & aperta est, & absq; instrumentis omnibus, in qualicunq; superficie, siue horizontali, siue verticali, siue inclinata, siue declinata, experiri, haberi potest. Equinoctii siquidem tempore, extremitas stili, rectam vmbre lineam signat perenniter, quæ alias semper obliqua, siue arcuata ab vmbra describitur. Tam facili autem & expedita æquinoctii inuestigatione existente, quis non admiretur quosdam tam ineptissimè, vt cum conarentur rhomanum emaculare Kalendarium, æquinoctium sint ausi in quintum Martii transferre, putantes se emendare, cum diebus quinque integris imperfectiorem, quam antea esset, redderent. Motum itaq; octauæ sphæræ, æquinoctiiq; puncti, quo verius intelligas exemplo opus est. Quo tempore Cæsares maximi CAROLVS & FERDINANDVS nati sunt, motus octauæ sphæræ medius, nullius signi 11 graduum 1 minuti 40 secundorum ferè fuit. Idem quoq; motus erat principii Arietis Nonæ sphæræ, à Christo genito, vsq; sub decima. Initium vero arietis octauæ sphæræ, à puncto septentrionali B, quod est initium parui circuli vsq; ad litteram H, & ille arcus octauæ orbis, Argumentum dicitur. Vnde liquet Cæsarem natiuitate Eclipticam octauæ sphæræ eiusmodi fuisse, quæ mota est per H K F M, Arcus autè ab F in K vsq; medius eiusdem motus, à K vero ad H æquatio, q̄ erat 8 graduum 45 m. prope Iam medius motus æquationi copulatus, 19 gra. 46 mi. 40 secunda facit, id quod vocatur aux cõmunis, totidē em̄ gra. m̄ & secunda stellæ fixæ & auges à Seruatore Christo, in tẽpora Cæsarem vsq; promouerunt. Quod si iam lineam fingas produci ex centro mundi per sectionem eclipticæ octauæ, simulq; æquinoctialis, q̄ est punctus F, tum ostendet linea illa, principium Arietis in decima sphæra, iuxta litteram G, g & punctus est æquinoctii. Et hæc prælibasse hactenus sufficit.

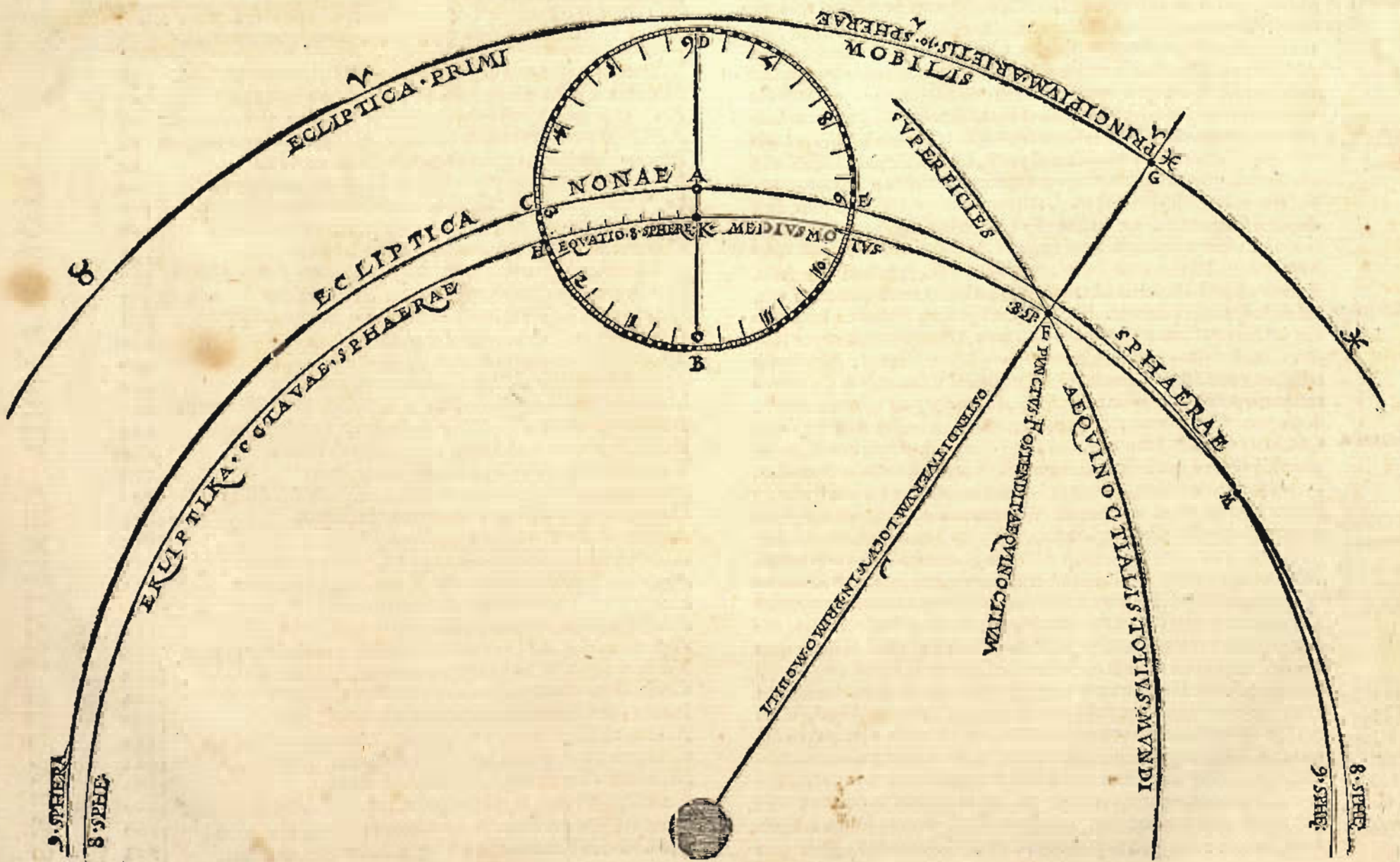
Vbinam ecliptica, secundum quam & astrologorum iudicia procedunt, statueda sit.

Æquinoctia cur perpetuo variantur.

Æquinoctii per radios Solares inuestigare.

Motus Nonæ & octauæ sphæræ tempore CAROLI & FERDINANDI.

Principium Nonæ sphæræ.

ASTRONOMICVM

ENVNCTIATVM TERTIVM.

Radices, quæ in sequentibus instrumentis, ad meridia-
num Ingolstadiensem, suppositæ sunt, reliquis q̄q; regionis
bus, & mundi partibus accommodare.

VM TERRA SIT GLO.

bi modo rotunda, fieri non possit, ut
regiones uniuersæ, eundem simul meri-
diem habeant, sed hæc maturius, illæ se-
rius. Radices uero omnes sequentes, In-
golstadiensi meridiano respondeant, pa-
lam est, horas aliorum locorum, nō esse
easdem cum nostris. Fieri enim potest,
ut nobis lunæ deliquium appareat hora
10 pomeridiana, aliis uero hora 6 an-
temeridiana. Idcirco, ut huius nostri las-
boris, nulla non orbis pars, esse queat
particeps, subordinauimus quandam tabulam, in qua regionum, ur-
bium, oppidorumq; nomina describuntur, quibus numeri quoq; nunc
horas, nunc minuta, significantes, adiciuntur, quibus item, ex vno la-
tere A. littera, ex altero M. adiungitur. A. notat adde, M. mi-
nue, sic, ut quoties reperitur A. iuxta horas uel minuta, significetur
easdem horas uel minuta inuenta addi oportere, tempore nouilunii, ple-
nilunii, eclipsis uel alterius cuiusdam aspectus, à te reperti, quoties
autem sinistra obtinet A. toties dextra M. referre debet. Quod no-
tat, ubi locum aliquem elegeris, in quo ad tempus aliquod certum, scire
desideras planetæ alicuius locū, totidem horas & minuta, penes que
M. scribitur, minuenda, id est, subtrahenda esse à proposito tibi tempo-
re, qualia inter A. & M. deprehenduntur, & hoc modo hora istius
loci uerificata erit, ad præsentem radicem, qua cum, planetarū cursus,
inquire, ut infra. Huius itaq; rei exemplum est.

¶ Exemplum CAROLI Imperatoris.
¶ Aliud Exemplum. Rex FERDINANDVS. Oriundus est ex
Medina, ciuitate Hispaniæ. Quære in Tabula nomen Medinæ, cui ad-
ditum uidebis litteram M. Horam. 1. 12. Ab aspectibus auferen-
da est 1. Hor. 12. Sed quia hora 20. 47. post meridiem, natus
est idem Rex FERDINANDVS, ad eam quaesituro, cursus erran-
tium, hor. 1. mi. 12. sunt addenda, quod facit horas 21. mi. 59. cum
summa ista planetarum motus, inquire deinde poterunt.

TABVLA INSIGNIORVM LOCORVM, CIVI- tatum, & Oppidorum, Europæ, Africæ & Asiæ.

Noia locorū.	Pro σ & ρ , eclipsis, & planetæ, aspect.	HM	Pro motu planetarum inueniendo.	Pro motu planetarum inueniendo.	Noia locorū.	Pro σ & ρ , eclipsis, & planetæ, aspect.	HM	Pro motu planetarum inueniendo.	Pro motu planetarum inueniendo.		
	Horæ.	Minuta.	Offendit orientatitatem & Occident.	Offendit orientatitatem & Occident.		Horæ.	Minuta.	Offendit orientatitatem & Occident.	Offendit orientatitatem & Occident.		
Theros	M	1	24	A	C	Sarragossa	M	1	13	A	C
Nadar	M	1	21	A	C	Valentia	M	1	11	A	C
Lammon	M	1	39	A	C	Toletum	M	1	29	A	C
Reba	M	1	20	A	C	Medina cā. †	M	1	12	A	C
Lundunum	M	3	15	A	C	Pampilona	M	1	15	A	C
Oxonium	M	1	25	A	C	Compistella	M	1	44	A	C
Iorg	M	0	56	A	C	Rodes	M	0	54	A	C
Ettenburgum	M	0	47	A	C	Nantes	M	1	20	A	C
Granatum	M	1	30	A	C	Turonis Tors	M	0	48	A	C
Corcluba	M	1	29	A	C	Amiens	M	1	2	A	C
Ispalis	M	1	39	A	C	Bizantium	M	0	39	A	C
Portugalia	M	1	48	A	C	Lugdunum	M	0	31	A	C
Lisybona	M	1	47	A	C	Vicenna Prou.	M	0	31	A	C
Barfalona	M	0	59	A	C	Luceia Parisio.	M	0	36	A	C
Burges	M	1	27	A	C	Geneuora	M	0	22	A	C

CAESAREVM

RESIDVVM TABVLAE REGIONVM & Ciuitatum insigniorum,

Noia locorū.	Pro σ & ρ , eclipsis, & planetæ, aspect.	HM	Pro motu planetarum inueniendo.	Pro motu planetarum inueniendo.	Noia locorū.	Pro σ & ρ , eclipsis, & planetæ, aspect.	HM	Pro motu planetarum inueniendo.	Pro motu planetarum inueniendo.		
	Horæ.	Minuta.	Offendit orientatitatem uel occident.	Offendit orientatitatem uel occident.		Horæ.	Minuta.	Offendit orientatitatem uel occident.	Offendit orientatitatem uel occident.		
Marfilia	M	0	26	A	C	Dresen	A	0	10	M	R
Mons Pessul.	M	0	35	A	C	Egra	A	0	4	M	R
Narbona	M	0	38	A	C	Praga	A	0	14	M	R
Tolosa	M	0	44	A	C	Gorlicium	A	0	26	M	R
Gandauum †	M	0	39	A	C	Olmuntza	A	0	16	M	R
Valentines	M	0	36	A	C	Sittauia	A	0	14	M	R
Marteburgum	M	0	54	A	C	Vratissauia	A	0	23	M	R
Bruxella	M	0	27	A	C	Martisburgū	M	0	9	A	C
Antuerpia	M	0	36	A	C	Erphordia	M	0	1	A	C
Metis	M	0	25	A	C	Monsterium	M	0	15	A	C
Treueris	M	0	20	A	C	Vuittenberga	A	0	6	M	R
Crucinacum	M	0	15	A	C	Prunfinga	M	0	3	A	C
Luzelburgum	M	0	22	A	C	Lunenburgum	M	0	3	A	C
Geldriæ	M	0	21	A	C	Lubeca	M	0	1	A	C
Cleue	M	0	24	A	C	Brandenburgū	A	0	8	M	R
Iuliacum	M	0	22	A	C	Fracos. ad od.	A	0	16	M	R
Aquisgranum	M	0	23	A	C	Groninga	A	0	2	M	R
Constantia	M	0	10	A	C	Hamburgum	M	0	6	A	C
Basilea	M	0	17	A	C	Rostochium	A	0	6	M	R
Spira	M	0	26	A	C	Stettinum	A	0	20	M	R
Vurmatia	M	0	13	A	C	Dantiscum	A	0	42	M	R
Argentina	M	0	16	A	C	Culmen	A	0	58	M	R
Moguntia	M	0	13	A	C	Riga	A	1	22	M	R
Colonia Agr.	M	0	18	A	C	Reualia	A	1	27	M	R
Dauentria	M	0	23	A	C	Roshilde	A	0	23	M	R
Seletstadium	M	0	32	A	C	Copenhagna	A	0	26	M	R
Urbs S. Galli	M	0	10	A	C	Vpsalia	A	0	44	M	R
Lucerna	M	0	13	A	C	Stocholma	A	0	58	M	R
Nordlinga	M	0	4	A	C	Nodrosia	M	0	5	A	C
Vina	M	0	6	A	C	Rumefalche	A	1	12	M	R
Augusta	M	0	3	A	C	Parentium	A	0	11	M	R
Tubinga	M	0	9	A	C	Ragusia	A	0	37	M	R
Laubinga	M	0	5	A	C	Castelnouo	A	0	38	M	R
Ellinga	M	0	8	A	C	Vratara	A	0	40	M	R
Badena term.	M	0	15	A	C	Belgradum	A	0	50	M	R
Phorcena	M	0	11	A	C	Bresburgum	A	0	30	M	R
Pretta	M	0	14	A	C	Buda Ofen	A	0	37	M	R
Heydelbergē	M	0	12	A	C	Varadinum	A	0	51	M	R
Amberga	M	0	2	A	C	Cracouia	A	0	38	M	R
Nouum forū.	M	0	1	A	C	Poznania	A	0	26	M	R
Ingolstadium	M	0	0	A	C	Lipnicza	A	0	43	M	R
Monachū Ba.	A	0	1	M	R	Vuischegrad	A	0	45	M	R
Neoburgum	M	0	1	A	C	Vuilde	A	1	6	M	R
Aichstadium	M	0	1	A	C	Cholme	A	1	10	M	R
Landishuta	A	0	1	M	R	Neapolis	A	0	30	M	R
Frisingum	A	0	0	M	R	Capua	A	0	27	M	R
Salzburgum	A	0	7	M	R	Roma †	A	0	16	M	R
Ratisbona	A	0	4	M	R	Volaterra	A	0	5	M	R
Straubinga	A	0	7	M	R	Florentia	A	0	4	M	R
Patauia	A	0	10	M	R	Bononia	A	0	7	M	R
Iudeburgum	A	0	17	M	R	Ferraria	A	0	1	M	R
Gretza	A	0	16	M	R	Venetie	A	0	6	M	R
Pons ad mu.	A	0	20	M	R	Padua	A	0	7	M	R
Vienna Auf.	A	0	25	M	R	Turinum	M	0	6	A	C
Noua ciuitas	A	0	20	M	R	Genua	M	0	11	A	C
Lintza	A	0	13	M	R	Syracuse	A	0	27	M	R
Tridentum	A	0	2	M	R	Cornus	M	0	9	A	C
Enipontus	A	0	2	M	R	Nebio	M	0	5	A	C
Brixina	A	0	3	M	R	Modona	A	1	6	M	R
Gurtia gurg.	A	0	13	M	R	Constantinop	A	1	16	M	R
Vilacum	A	0	11	M	R	Samotratia †	A	1	32	M	R
Nurenberga	M	0	3	A	C	Hierusalem	A	2	24	M	R
Fierbipolis	M	0	6	A	C	Gangamelis †	A	3	12	M	R
Babenberga	M	0	3	A	R	Alexand. Aeg	A	1	54	M	R
Curia Hoff	A	0	1	M	R	Temistitan	M	4	48	A	C
Zuicka	A	0	3	M	R	Iucatare	M	5	20	A	C
Lyptzigum	A	0	4	M	R	Peru	M	4	0	A	C
Torga	A	0	6	M	R	Muluccæ inf.	A	10	32	M	R
Leynick	A	0	3	M	R	Calicut	A	5	32	M	R
Misna	A	0	8	M	R	Taprobana	A	6	18	M	R

ASTRONOMICVM

ENVNCTIATVM QVARTVM.

Stellarum fixarum longitudines in Zodiaco, earundemque latitudines, id est, ab ecliptica deuiationes, à mundi usque creatione factas, gradus in super, minuta, augesque planetarum ante & post Christi tempora certas, Adhuc quibus stellis fixis, quilibet planetæ indies appropinquent, quasue vicinia sua obtegant, indagare.

ECVNDVM NI FAL

lor, pronuntiatum abunde docuit, Octauæ, Nonæ, Decimæque sphaeræ motus. Quocirca in præsentibus nihil amplius, quàm ad theoreticam attinet, addam. Verum, breuiter & sine ambage, quomodo omnium stellarum fixarum cursus, planetarumque auges, dicto citius, per instrumentum sequens, deprehendas, aperiam. ¶ Quandoquidem decimus orbis, ab ortu in occasum mouetur, ut dictum est, ecliptica uero uel

Zodiacus in eodem cælo nobis statuatur, nihil ultra de motu huius agemus, qui per Zodiacum illum immobilem seu fixum intelligitur, sed Zodiacum ita firmum per omnia instrumenta, tanquam decimum cælum, extimū post hæc semp̄ posituri sumus. Qualem igitur & nunc uides, post quem & consequenter rotulam, quandam uolubilem, cui insunt imagines cæli. Imaginum quælibet, suas stellas complectitur, stellarum quædam sunt in medio albæ, sex in extremitate acies gerentes, cuiusmodi est, quæ oculum tauri, quæq; os canis maioris, possidet, cuius figura hæc est. ¶ Et illæ sunt quantitatis primæ, quales nō plures, 15, alio nomi describuntur. Post has, 45, secunda magnitudine lucent, paulo minores inferioresque primis, tales sunt septem, vrsam maiorem constituentem, præcipue caudam representantes tres, quæ etiam ad differentiam aliarum, nigrae depinguntur, in sex acumina discretæ, qualem hic uides. ¶ Quamquã uero astronomis in sextam usque differentiam stellæ descriptæ sint, ego tamen primam & secundam magnitudines saltem indicauit, stellas quoque nebulosas cum nota huiusmodi. ¶ Reliquarum simpliciter nota quadam, o. expressi. In medio ferè istius rotæ circulus quidam niger cernitur, qui eclipticam refert, in quo duodecim signa ex ordine describuntur. Iuxta Scorpionem transuersa quædam linea apparet, in 16 gradus secta, utrinque ab ecliptica, 8, continens, qui latitudinem zodiaci demonstrant, Sub sinem Eridani, stellamque nomine Acarnæ est, iuxta quã index habetur, cui inest, Y. cœm augẽ notans, per quem noscitur, quot gradus octauæ & nonæ sphaeræ simul, in tempore aliquo proposito, similiter stellæ fixæ, errantiumque auges, peragant. Penes stellam Canis maioris alius index est, augem Solis & ♀ significans, Rursus ad nauim indices bini sunt, auges ♂ & ♃ ferentes, Apud Centaurum ♄. Apud Aram ♃ augem deferris uides. Hii indices perpetuò in eadem & æquali ab inuicem distantia manent. Postremo circulus quidam undequaque in partes diuisus. Ceto uicijus cum indice, cui signum est X, uidetur, qui circulum illum paruum, de quo prius dixi, qui uidelicet principium, ♄, nonæ sphaeræ ambit, representat. Quoniam uero Arietis exordium, 8. sphaeræ, huius circuli circumferentiam in, 7000, annis semel circumit, secui hunc quoque circulum in totidem partes, ita ut quælibet sectio, 100, annos notaret. Annorum post Christum numerus, interiori circulo inserui, de 500, in 500, procedendo, ab indice inchoando. Anni autem ante Incarnationem Christi elapsi, exteriori circuli parte scribuntur, per quos octauæ sphaeræ trepidatio indagatur. Partibus instrumenti declaratis, eiusdem usum subiungam. ¶ Si uis stellas fixas vnã cum planetarum augibus, ad tempus propositum tibi qualequale, uerificare, eleua rotam iuxta, ♄, decimæ sphaeræ, ubi gradus quosdam reperies, quorum singuli, 100, annos continent. Si tempus propositum ante Christum sit, numerabis deorsum à ♄ incipiendo uersus principium X, Si autem post Christum, numerabis à ♄ incipiens sursum, secundum signorum ordinem, finis inuenti numeri, ostendit in zodiaco proxime, quantum nonus orbis sub decimo, in totidem annorum spacio promouerit: cui loco indicem cum X signatum admoue. Post hæc totidem annos in circulo paruo trepidationis ab indice ordiens (uel intus, & hoc si tempus post Christi natuitatem, uel extra: si tempus ante Christum proponatur) numerata, & fini annorum requisitorum filum applica, quod ex centro rotæ pendet. Quo bene extenso, obserua, quoties iter filum & indicem, in zodiaco gradus sint, illi namque æquationem octauæ sphaeræ cum nona indicant. Immo sic filo permanente, duc indicem, Y, qui est, aux communis, sub idem, atque ita rotam inuariatam relinque, ad tempus enim tuum iam uerificata est. Quæ sic iacente, filum è centro eius, stellæ, cui cunctis liberit, super exten de, quod in zodiaco gradum, in quo, uel fuerit, uel futura sit, tempore præfixo, demonstrat. Præterea indices planetarum, docent, gradus & minuta augium, in quibus eo tempore sint uel fuerint. Cuius rei exemplum esto.

Auges planetarum perpetuo in eadem & æquali ab inuicem distantia.

Operandi modus.

CAESAREVM

¶ CAROLVS Quintus Romanorum Imperator, semper Augustus 23. Februarii natus est, 15. hora 44. m̄ pomeridianis, post Christi annum sesquimillesimum. Ad tempus hocce figuram præsentem cū suis indicibus, ubi direxi (quamuis dies, horas m̄, in motibus hisce tardioribus, non adeo consideremus) scire uolo, quem locum cœli tenuerit, eo tempore cor leonis. Extendo itaque filum per stellam, & inuenio eam in longitudine, 22. gradum. 8. m̄ ♄, occupare. Sic agas etiã in reliquis, & uerus motus semper in zodiaco ostendetur.

Exemplum CAROLI Imperatoris.

¶ Aliud Exemplum FERDINANDVS Romanorum Bohemæ & Ungariæ Rex, anno Christi, 1503. in hunc orbem prodit, 10. Martii 8. hora 47. m̄ ante meridiem. Ad quem, numerum, figura locata, cor nax septentrionalis stella, 4. 15. m̄ m. tenere reperitur. Aux ♂, 1. 12. m̄ ♄, h̄ 13. 10. m̄ ♄, 23. 12. 24. m̄ ♄, 14. 15. 9. m̄ ♄, 10. 12. 26. m̄ m.

Auges errantium tempore FERDINANDI Regis.

¶ Latitudines autem si requiris, id est, distantias ab ecliptica eiusdem stellæ, duc filum per ipsam, & quo in loco ecliptica fecatur, illic alterum pedem circini fige, altero extenso in corpus stellæ, illam eadem circini extensionem deinde examina in scala latitudinis, iuxta caudam Sagittarii de liniatam, in qua manifeste cognosces, quanta sit latitudo. Si stella ab ecliptica uersus centrum, in septentrionali, si uersus limbum ab ecliptica declinauerit, in meridionali latitudine esse dicetur. Neque uero scitu est iniucundius, cui stellarum fixarum planeta aliquis assistat, eamue obtegat. Quæ de re documentum illud habe. FERDINANDI Regis natuitate Luna primum gradum, 21. m̄ ♄ tenuit, latitudo eius ab ecliptica, 3 1/2 24. m̄ Septentrionalis erat. Iã si in scala, quæ poenæs caudam Scorpii est, ab ecliptica incipiens, Aram uersus, 3. 1/2 24. m̄ numeres, perque ea filum trahes, margaritamque super gradum & m̄ imponas, filum denique una cum margarita immobili super, 1. gradum, 21. ♄, ubi Luna secundum longitudinem erat, dirigas, tum margarita inter, 17 & 18 stellas ♄, quæ sunt in uentre ♄ locum demonstrat, quo tempore natuitatis regis, uisa fuit. Propter diuersitatem uero aspectus eius, duas illas stellas in uentre ♄ positas, 17. uidelicet, & 18. luna obscurauit seu obtegat.

Opere precium facturus es hoc loco, si annorum, qui sunt ante Christum rationem habeas, ad quos stellas fixas & planetarum auges deducere uis, quam rem, ut clarius intelligas, exemplo proponam.

¶ Auges & stellas fixas ad Diluuii tempus inquisiturus, quispiam si sit. Primo in tabula temporum Noë Diluuium, 3101. anno, 319. diebus ante Christum euenisse discet, mox à Cruce ♄ inchoans contra signorum successum, 3101. annos, diesque uerisimili coniectura, qui quodammodo annum efficiunt, quærat, quæ sit indicem X, qui 311. 1/2 6. m̄ 29. monstrabit, super imponet. Deinceps uero totidem anni in paruo circulo (qui circulus trepidationis motus octauæ sphaeræ nominatur) extimo numero requireret, & per requisita filum dictum, in zodiaco 311. 1/2 3. m̄ 8. quæ sunt aux communis, indicabit, super quod filum, si denuo ostensorem Y, posueris, rotam uerissime locaueris. Si uero liberit poteris orbem alio modo quoque præparare (hoc autem ideo dico, ut uideas in omnibus instrumentis theoreticorum, non hac vna uia, sed etiã adhuc altera nos uti posse) Est autem huiusmodi. Principio Diluuii ætatem è tabula scribe, quæ 3101. annorum 319. dierum est. Proximus nunc centenarius, qui est, 3200. assumendus, totque anni à cruce ♄ incipienti retrorsum numerandi, quibus inuentis index X aptandus, qui mox in Zodiaco 11 3/2 6. 1/2 29. m̄ ostendit. Post in trepidationis circulo, numero exteriori, ante Christum uidelicet, 3200. quærantur, punctumque notetur, cui B nomen erit. Ab hinc 3101. anni 319. dies, à 3200. annis subtrahantur, remanent. 98. anni. 47. dies, qui, 16. Februarii lucem contingunt. Iam denuo à 3200. annis retro & contra signorum ordinem annos residuos, 98. (diebus ob instrumenti paruitatem ne glectis) numeras, quibus rursus indicem X adiunge, qui in limbo Zodiaci sig, 11, 1/2 7. m̄ 12. indicabit. Deinceps punctum B rursus in circulo trepidationis, antea iuxta 3200. notatū, uideatur, à quo iteg. retro, 98. anni summantur (dies enim haberi non possunt) per 98. annum ducatur filum ex centro, quod augem communem, in zodiaco 11 sig, 4 1/2 8. m̄ refert. Quib, index Y rursus applicabis, & facta, rotula ad diē Diluuii omnino uerificata erit, qui fuit, 16. Februarii & dies louis, q̄ tempore litera dominicalis A esse debuit. Aux Solis, 15. 1/2 34. m̄ 15. Aux h̄ 27. 1/2 32. m̄ 2. Aux 2. 7. 1/2 45. m̄ ♄. Aux ♂ in, 29. 1/2 20. min. 11. Aux ♀ in, 14. grad. 48. min 17. Quæ auges omnes, cum ostensorem suis patent, simulac prima communis scilicet aux locum suum uerè tenuerit. Stellarum fixarum loca uera, si filum per eam centum a. seu medietates extenderis, in Zodiaco uidebis. Hoc autem omnino uidebatur esse necessarium, cur admonerem.

Auges planetarum Diluuii tempore.

IMPRESUM
IN REGIA
BIBLIOTHECA
VATICANA
ANNO 1687

Quantitas graduum in
stitionibus ab elliptica

SEQ VVNTVR
NVNC .XXXXVIII.

IMAGINES COELI VNA CVM STELLIS
suis interfecte, quarum numerus est 1022. à peruetustis
Astronomis animaduertus, inter hastellas, primæ ma-
gnitudinis sunt 15 secundæ 45. tertiæ 208.
quartæ 474 quintæ 217 sextæ 49. ne-
bulosæ quinq; obscuræ nouem.

PRIMA IMAGO EST VRSA MINOR.

VRSA MINOR SEPTEM
stellis conspicua est, hæc, quia polo ui-
cina ipsi nomen dat arctico. Nam æge-
us & urfa est. Prima vrsæ stella quæ ul-
tima caudæ est, polaris uocatur, ideo quæ
proxima polo sit, à nautis stella maris.
Et est magnitudinis tertiæ, sequentes
hanc quatuor quartæ, reliquæ duæ se-
cundæ. Hoc astrum dicitur quoq; septē-
trio minor, Arctos, Gynofura, plaustrū
minus, phœnice pariter ab inuētoris no-
mine. Ceruici huius vrsæ imminet quæ

dam stella informis, quarta magnitudine insignis. Vrsa illa minor no-
stro Clima nunquam occidit, nec oritur, quapropter missam facio.

* Vrsa maior uiginti septem stellas continet, quarum septem illu-
stiores plaustrum constituunt, dicitur Arctos maior, Plaustrum Ma-
ius, Hamaxa, græce Helice, Calisto, Maior septentrio. Stellæ tres quæ
rotas repræsentant, secundo quantitatis gradu sunt, quarta tertio.
Temonem referentium proxima, alioth nomine, secundæ dignita-
tis est. Extrema autem caudæ Arabibus Benenatz uel Benenaim, quæ
uero in dorso est dulce iisdem appellatur. Ultra has insidere uidetur ad
huc mediæ caudæ stella minutissima quædam, quam Arabes Alcor,
id est, paruum equitem uocant, imbecillioribus non adeo aciebus ob-
uia, unde adagium natum apud Arabes, uidiſti alcor, sed non Lunam
plenam. Etiam sydus hoc perpetuò nobis apparet. Stelke insuper octo
informes vrsam hanc comitantur.

* Draconis imago triginta stellarum est, quarum luminosior caput
habet, Babylonis dicta raldaben, tertii ordinis, alio nomine serpens,
anguis, hælpidum custos nuncupatus. Ille nobis semper manifestus
quoq; est. Ex draconis constellatione facit Azophi Ar abs quinq; dro-
medarios duosq; lupos.

* Cepheus nunc uideatur, Babylonio Phicares,
Arabi Cheichius, quod est infâmatus, Flammiger.
Incensus sonans, undecim habens stellas, cum duabus
informibus, aliis clarior humerum dextrum possidet.
Caldeorum Alderamim, semper à ipsa climati nostro
conspicitur. E duabus stellis in dextera manu collocatis
facit Azophi duas alas, & ex illis quæ sunt in pede de-
xtero & sinistro, pastorem, canem & oues.

* Bootes sequitur, quia bubulus, Arctophilax, id est, vrsæ uel plau-
stri custos, Arabibus Thegius, quasi dicas plorans aut uociferans dicitur,
viginti duas stellas gerens, nostro hemisphærio celatar totus,
præter quatuor sinistrae manus stellæ. Apud hunc stellæ quædam insigni-
mis, informis tamen lucent, quam græci Arcturum, Caldei Azimech,
Ariamech, uel Colanza, uocant. Interdum Arcturus pro Boote usur-
patur, & rursus Bootes pro arcturo, qui iuxta Plinium nunquam ferè
sine procellosa grandine emergit. Nobis oritur adunguem cum sole 14
die Septembris, cum tñ diu ante in oriente non conspectus fuerit, sed
in occasu post Solis descensum, Post uicesimum sextum diem Septem-
bris cernitur in parte orientis & occidentis usq; in 15 Nouembris
diem, quo rursus occultatur hæliacæ, id est, sub solem. In parte occidu-
ita, ut post solis occasum non amplius uideatur. Sexto Decembris præ-
cise cum sole absconditur, Cegnius stella quæ est in humero sinistro Bo-
otis occidit, 14. Ianuarii, & surgit 15 Augusti, iuxta Azophi senten-
tiã Arcturus significat gladium aut pugionem. Stellarum autè, quæ
pede exte obtinet, clauam quandam esse uult, eam quæ sinistrum pedè
habet lanceam. Ex aliis autem stellis Bootis similiter eius lancea asinū
constituit, sicut ex tribus, quæ sinistrae debentur, tres asellas.

* Corona sequitur septentrionalis, quam Azophi Arabs parmâ fa-
cit, Balienii Alpherat, Caldei M alphelcare dicunt, aliàs Ariaghe me-
men habet. Russus eandem gnosyam stellam appellat. Hæc nomina
tamen tribuantur omnia lucidiori huius syderis stellæ, quæ secundi or-
dinis

Vrsa minor.

Vrsa maior.

Adagium.
Vidiſti alcor,
sed non lunam
plenam.

Draco.

Cepheus.

Bootes.

Corona septē-
trionalis.

dinis est, cui alia septem quartæ & quintæ duntaxat dignitatis sint. Idè
cum arcturo est in apparentiis 21. Septembris oritur cum Sole, & ideo
in parte occidentali cernitur post occasum scilicet Solis. Tertio No-
uembris conspicitur denuo in oriente. Nec minus in occidente à solis de-
scensu, decembris. 15. occultatur, nec amplius occidentalis apparet, 31
vero eiusdem mensis vna cum sole infra horizontem labitur.

* Hercules nunc considerandus uenit, alio nomine Engonasis, id
est genua flexus uel nixus, ingeniculus, Saltator, aper, Cethea, Algies
eli, id est, Incuruatus, stellis 29 constans, Fulgidior est in capite, & Cal-
dæis Raldalgiethi, quod est caput Herculis, nominatur. Stella ista totius
constellationis appellationem sortitur, oritur 4 Ianuarii, occidit
23 Octobris.

Hercules.

* Lyra se ostendit, aliàs Testudo, Lyra orphica, Chelisis, Fidicula,
Chaldaicè Afange, Allohare, Albegala, Vultur cadens, quod ultimū
quare dicatur non memini equidem me legisse. Constat ex decem lu-
minibus, inter quæ unum primo quantitatis discrimine super pupillam
uuega dictū lucent, Reliquis tertiæ quartæq; differentiæ existētibus. Vne
ga cum Sole horizontem scandit 7 Octobris, uidetur q̄ ante ortum
Solarem 19 die eiusdem mensis 22 Februarii cum eodem obscu-
ratur.

Lyra.

* Cygnus uideri gestit, græcis κύκνος και όρνις, id est, latinis Olor
& Auis, Gallinæq; 17 stellis micans, quarum tres præ cæteris clarè.
Prima in rostro gallinæ Albreo uocata, Secunda in extremitate alæ
sinistræ, Altyph noie. Tertia uero de secunda magnitudine in cauda,
Vropygium Gallinæ, Arrioph addigege Arabibus dicta. Nebulosa
una stella adhuc est genui dextro imminens, præfulgens autem hæc stel-
la caudæ, de qua dictū est, nobis semper apparet.

Cygnus.

* Cassiopeam deinceps intueri, Throni, Sellæ, Siliquaſtri nomen
obtinēt, astrum quod pectori inest, Chaldaicè Scheder dicitur, Syd⁹
hoc semper conspicuum nobis manet.

Cassiopeia.

* Persey Effigies offertur, Chelub Arabicè deferentis caput Me-
duse, Algol, Diaboli, Gorgonifue, Constellatio ista tribus figuris con-
cinitur, Imagine Persei, Ense eiusdem & capite algol. Ensis dicitur
Falx Adamanthina, Gladius Falcatus, Incuruus, uel Harpe, Capitis
Meduse stellæ quatuor, Gorgoneæ nominantur, inter quas vna luci-
dior est, secundæ lucis differentia, sicut in Persei latere dextro insignior,
eiusdem magnitudinis quædam est Alchenib dicta. Nostro parallelo
parum de corpore Persei oritur occiditq;. Sed Georgonis astrum orit⁹
nobis cum ☉ 19 Ianuarii, Mox 16 Februarii ante Solem cernitur,
12 Maii post eundem uesperis absconditur.

Perseus.

* Auriga sydus, quod heniochum græci, latini aurigatorem, agitator
rem currus, Caprarum custodem, habentem hircum, Capellas uel He-
dos, Oleniam captam, Arabes Alhaioth uocant, sequitur. Sinistro au-
rigæ humero incidit quædam stella primæ differentiæ, quæ septimo cli-
mati semper conspicitur, multo magis septentrionalibus. Vniuersa
hæc configuratio quatuordecim stellis constat, quarum, quæ dicitur
hircus, primam quantitatem obtinet, dexter uero humerus secundam,
Hædi quartam. Sinistrum cubitum possidēt Arabicè Sodatheni stel-
læ nuncupantur. Horizontem leuissime subeuntes, sicut & dextri hu-
meri stellæ nihil omnino.

Auriga.

* Serpentarius modo contemplandus uenit, alio nomine anguine
mens, Aesculapius, Arabicè Alanguæ, græce εφραύχης, id est, anguiger
Eſſeminatus, Serpentis lator, eo quod serpente in oluus circumda-
tusq; est. Ptolemeus & Alfonso Serpentario tribuunt stellæ 24 tertii,
quarta, & quinti luminis, cum tamen non sint adeo insignes, præter du-
as sinistrae manus, dictas Yed Arabicè 7 & 8 in ordine existentes,
quæ tertiam quantitatem referunt, sicut etiam alia eiusdem magnitu-
dinis stella in capite est serpentarii, Rafalanguæ, quæ 28 die Octo-
bris surgit cum Sole, die præcedenti uero 27 Yed, id est, palma sinistra
serpentarii oritur. Eadem 5 die Decembris occidit. Caput autem
serpentarii, Adhæc 6 sunt informes stellæ serpentario uicinas.

Serpentarius.

* Succedit hinc telum siue sagitta, quæ & temon meridians ap-
pellatur, quinq; stellas quarti, quinti, sextique discriminis gerens, 17.
Nouembris Cosmicè prodiens. Iterum 3. & 4. Februarii oc-
cumbens.

Telum.

* Aquilam, nec conspicaberis seu uulturum uolantem astris con-
stitutam 9 formalibus, informibus, 6 Luminosior omnium inter-
spatulas Alkayr nomen habet, secundæq; dignitatis est, 12. Ianuarii in
occidente uideri definit, mox 25. eiusdem mensis Cosmicè omnino ca-
dit. Carn illa pariter stella occidit, Antinous omine, quæ caudam aquilæ
occupat, 28. autem Nouembris alkayr idetur, sequenti die ea pars
quæ Alkayr præcedit, colli uidelicet aquilini, 13 Decembris apparet
rursus hæliacæ.

Aquila.

* Delphin Delphinus ab hiis cernitur, decem luminibus tertiæ,
quarta, & sexta magnitudine insignibus, medium horum clarrius est,
& 3 decembris cum Sole emergit 7 uero Ianuarii rursus cum eodem,
occidit.

Delphin.

ASTRONOMICVM

CAESAREVM

Equiculus. Stellarum globus post hac ostenditur, vocatus Equus minor vel Equus prior, caput Equi, quem quatuor quidem, sed occulta astra, consti- tuunt, duo quae insunt ori 16 & 17 Decembris supra finitorē ele- uatur, 11 Februarii infra eundem labuntur. Alia duo fronti inheren- tia, 23 Decembris sese tollunt, 7 & 8 Februarii rursus precipitāt, Pegalus. Nunc Equus secundus chorū suū profert stellarum 20, pariter autem, Equus volans, Equus Aereus, Pagalus, Equus dimidiatus, Ala- tus, Arabicē Alpheratz audit. Ille quidem non integre sed Aluotenus conspiscitur. Quatuor stellis lucidioribus de secunda magnitudine insi- gnitis. Præsignior vna, ad radicem dextræ aë, aut dextri humeri, quar- ta in ordine ponit, vocata alias Yed Apheratz, Marcab, ea 9 Ianua- rii surgit, iterum 6 Martii occidit. Quæ finē alæ dextræ efficit, Mus- cida pegasi alias dicta, oritur 4 Februarii, 19 eiusdē occidit. Umbi- licum Equi capitūq; Andromedæ summitatem tenens, Alpheratz no- mine oritur 4 Ianuarii, mox primo Aptilis, cosmicē occultitur. Quæ autem Equi pectus habet stella, tertia in ordine, Scheat Alpheratz no- mine, surgit 14 Decembris, 19 vero Martii occidit. Quatuor iam enumeratæ stellæ quartum sibi vendicant quantitatis gradum. Andromeda. Andromedæ figura præ oculis versatur, aliter Catherata mulier ap- pellata, cuius syderis & sū 23 stellarum numerus sit, trium tamen ibi potissimum ratio haberi solet, veluti primæ caput obtinētis, cuius pau- lo ante memini, quæ & Umbilicus Pegasi dicitur. Secundæ Alhames nuncupatæ, in sinistro pede sitæ, magnitudinis tertiæ, cuius ortus in fi- ne anni, occasus 21 Maii. Tertiæ qui Mirach in Umbilico Androme- dæ, de 3 luminis ordine, quæ 2 & 3 Ianuarii supra, 23 & 24 Aprilis infra horizontem it. Triangulus. Vltimo triangulus, qui græcè δελτα τριγών vocatur, se aperit, quatuor stellis confertur, quarum quæ est in vertice huius tertiæ quantitatis, 13 Februarii asurgit, 22 Aprilis occumbit. Reliquæ tres 7 & 8 die Februarii videntur. Quarta vero Maii obscurantur. Hæc de stellis quæ 28 Imaginib; Septentrionalibus inferuntur. Nu- merus hæc 360 est, Inter quas primæ magnitudinis tres, Scdæ 10. Ter- tiæ 32, Quartæ 177, Quintæ 58, Sextæ 13, Nebulosa vna, obscuræ 9. Sequuntur nunc signa 12 Zodiaci circuli p cuius mediū trāsīt eclīp- tica. In Zodiaco obserua circuli ductū per medium eius, cui inuenies inscriptum iuxta caudam m nomen ECLIPTICA. In illo circulo res- peries ex ordine signa Zodiaci scripta, per quæ Sol, Luna, reliquiq; pla- netæ continuo cursu feruntur, quorum principatum gerit Aries. Aries. Aries itaq; primum in ordine sydus 13 stellis cōstat, tertiū, quar- ti & quinti luminis, quarum quæ in cornu est, tertia quantitate, decimo quinto Martii oritur, 23 Aprilis occidit. Altera quoq; cornu stella eiusdem magnitudinis 12 Martii oritur, 11 Aprilis occidit. Vltima caudæ, quartæ luminositatis, surgit 30 Aprilis, & 26 eiusdem mensis cadit. Subit autem hoc loco mirari illos, qui hanc vltimam caudæ stel- lam exemplaribus quibusdā decepti, septentrionali supponere audent, cum tamen prius cum ☉ occidat quam oriatur, 26 enim Aprilis occi- dit, 30 vero eiusdem oritur. Argumentum autem est certissimum atq; adeo infallibile. Quod quæcūq; astra sint latitudine meridionali, prius cum sole occidant, quam cum eodem orientur, Et quāto longius distēt ab Eclīptica, tanto maturius cum Sole occidant, & serius orientur, Quæcunque vero polum versus arcticum inclinant, ortum suū prio- rem occasu peragant, & tanto citatiorem ortum, seigniorem vero occa- sum, quanto remotiora ab eclīptica fuerint. Taurus. Taurus sequens 33 stellas complectitur, extra formā 11 adhuc habens. In huius dorso apparet globus quidem stellarum, quæ dicuntur pleiades, à Plōne matre. Atlantides, ab Atlante patre, à latinis Vergi- lie, Vestis institoris, Massa, Gallina, Septestellium, Angli Butrio, quali- dicas gallinā, pullos fouērem, teutho, Bruthenn. Prima & quarta plei- adum cum ☉ 21 Aprilis, Secunda 24 Aprilis die, Tertia 26 eiusdē ortæ, Sexto Maii occidit. Caput tauri in fronte hyades stellas gestat, à græco verbo ἕω, quod est pluere, deriuatas, succule alias, Palilicium & Parilium sydus appellatum. Illarum vna primæ quantitatis, oculo inest, dicta Aldebaran, quæ & Martis qualitate participat, 9 autē Maii cum ☉ occidit 24 eiusdem oritur. Gemini. Gemini tertiū sunt, qui & δίδυμοι vocātur 18 stellas cōtinentes, quas circum & extra constitutionē septem aliæ existunt. In capitis sincipi- te stella lucet secundæ differētiæ, apud Chaldeos Anclat, græcis Apol- linis astrum nominata, 19 Iunii occidit. Altera quæ caput sequentis gemelli ornat, eiusdem magnitudinis cū priori, & à Chalceis Abracha- leus, à græcis Herculis Astrū dictū, 13 Iulii planē occidit, orit 21 eius- dem. Earum autē quæ citra formā sunt, prima Propus, latine Præpes, q̄tri luminis, ideo dicta est, quod pedē sinistra gemelli prioris pcedat. Cancer. Cācer quartus, græcè κρκρον 9 stellas habet. Quatuor p̄terea, quæ formæ nihil addunt. Prima corporis est nebulosa, animaduersa astro- logis, q̄n in ascendente aut aliquo positionis circulo cum luminarib; re- peritur, oculorum perniciem portendere. Hæc stella etiam præsepe vel præsepium, Arabibus pefebre, Meclef, græcis Phatne, quod est p̄se- pe, Nepheloides, i. nebulosa, Systropheq; appellatur. Ascendit 13 Iu- lii, 15 eiusdem descendit. Stella Alini meridionalis, quæ est quinta in capite cancri, occidit 14 Iulii, emergit 15 eiusdem. Quartæ stellæ in capite cancri nomen est, asino septentrionali. Leo. Leoni quinto, stellæ sunt 27, extra staturam corporis octo, vna in formium nebulosa est, splendidior autē, quæ in pectore consistit, Tuber- roni, Cor Leonis, pectus Leonis, Basilica, id est, stella regia, Chaldaicē Calb Eleced, noia acceperit. Est autē de natura Iouis p̄cipue, Martis dein

de, prima magnitudine insignis. Sexto Augusti exoritur & eodē die occidit. Altera stella fulget in Leonis ceruice Iuba dicta, quæ 30 Iu- lii oritur. Primo autem Septembris occidit. Tertia quoque stella inter lucidiores numeratur, q̄ in dorso magnitudine secunda est. Illa oritur 10 Augusti, Octobris 2 omnino occidit. Quarta pariter est primæ quantitatis stella, caudam Leonis extremam occupans, Saturni colo- rem, & parum de Mercurio referēs, Chaldaicē Deneb Alazer, 22 Au- gusti oritur, quartoq; Octobris occidit. Videntur etiā aliæ stellæ iuxta Leonis caudam, è quibus altera Triches, altera Rosa dicitur. Triches stella nebulosa est, quæ crines Berenices quoq; dicitur. Trichas enim græci crines vocant. Oritur 9 Augusti, 27 Septem. occidit, Rosa 18 Augusti, oritur, 15 Nouembris occidit. Virgine sextus locus excipit, ornatam stellis 26, inter quas duæ præ cæteris clarent, scilicet Spica & protrigetes, id est, anteuindemia- tor, Spica est de prima luminis quantitate, quam virgo sinistra manus fert, hæc Arabes, Chaldaici aut Sarraceni Azimech vel Azimō, Inher- mis, Alaazel, Græcis, Stachin, vey latini vindemiatores Erigonēq; dicunt, Ea latitudinem habet meridionalem ab eclīptica, proinde occi- dit priusquam oritur. Ortus sit 23 Septembris, Occasus 1 Octo- bris. Protrigetes in dextra virginis ala, dictus, quasi anteuindemiat, quia præcedit vindemiatores, Tertium quantitatis gradum tenens, octauo die Septembris asurgit, 27 Octobris occidit. Libra septimus ordo debetur, cui Iugo nomen alias est, græci fre- quentius Chelas appellant, antiquiores enim libram non nouerunt, sed Scorpionum duorum signorum loca assignantes, alterum, quod nos libram vocamus, ipsi Chelas, id est, brachia Scorpionis. Chaldei Che- las, Azubene nuncupant. In hoc signo duæ norantur præcipue stellæ, Lanx meridionalis & septentrionalis. Hæc 22 Octobris tollitur, 23 eiusdem premitur. Illa 21 Octobris oritur, 13 Nouembris cū Sole absconditur. Nouem alia stellæ iuxta libram informes consistunt. Scorpius. Scorpius vel Scorpio octauus est, Stellis 21 cōstās, vocat alia dictio- ne Napa, Omnibus stellis duæ prælucent, vna in corde secūdo lumi- nis ordine nobilitata, vnde & cor Scorpionis nominatur, Chaldaicis Ala- trab, græcis ἀντίπερς, id est, stella Martia, stella quoq; rapinæ intendens quibusdam exponitur. Hæc 19 Nouembris oritur, 6 Decēbris ite- rum cum Sole succumbit. Secunda consideratur in extremitate caudæ Scorpionis, de quarta magnitudine, 25 Octobris occidēs, 20 Decem- bris exurgens, Cum tres informes Scorpionum quoq; assistant, vna tan- tum obseruatur, quæ nebulosa est, prope spinam, sub sagittarii sagitta, Occasum 30 Octobris, ortum 27 Decembris habens. Sagittarius. Sagittarium nono loco, siue Arcitenentem aut Chironem dicas, idē agis, 31 stellarum sydus decem, cui nebulosa vna in maxillo est, quæ cum Sole 16 Decembris occidit, 18 eiusdem mensis oritur. Post hæc duæ alia secundæ quantitatis, formales ambæ, vna poplitem sinistrum habet, indies vix tribus horis super nostrum horizontem extans, Alte- ra eiusdem pedis vngulam insignit, nobis perpetuō occulta. Stellæ quæ faciam capitis efficiunt, satis altē supra horizontem nostrum tollūtur. Capricornus. Capricorni effigies decima est, qui Egocerus, Capet, Arabicē Alcā- tarus, imbriferq; Capricornus appellat. Stellæ huic 28, quarum vna in radice caudæ, tertia magnitudine, reliquas superat, Chaldei Deneb Algedi vocant, 24 Ianuarii occidit, 31 eiusdem oritur. Aquarius. Aquarius signum penultimū stellis 42 cōstituit, Ganimedes, alias Hydrydurus, stellæ tres extra imaginem adduntur. Vas quod sinistra geritur, Amphora & Coryle dictū, stellas habet duas. Effusio vel aqua per fusa, alio nomine aqua Ganimedis 19 stellas continet, quarū po- strema, prima magnitudine paulo luminosior Fomahād Arabicē, 19 Ianuarii occidit planē. Primo Maii iterum eleuatur. Pannus quem leua Aquarii extendit, tribus stellis notatur, harum secunda, tertia lu- minis dignitate, tertia vero quarta constant. Pisces. Pisces datur nouissimus locus, insignitis 24 stellis. Nō adeo qui- dem claris, vt quæ tertiā magnitudinem non excedant, græci pisces ἰχθύες, Arabes Ichiguen vocant. Connectuntur autem hæc cum filo quodam varias appellationes sortito, nunc enim filum, nunc vinculū, nunc linea, nunc linum, nunc alligamentum, nunc cingulum, piscium subaudi semper, nominantur. Nodus etiam in medio fili & colligatura, ligamentum, coniunctio, commissura, Syndesmos quoq; dicitur. Ille nodus 29 Martii occidit, 25 Aprilis oritur. Summatim Zodiaci stelle nūcro 346 reperiunt, primi luminis quinq; Secundi nouē, Tertii 64, Quarti 133, Quinti 105, Sexti 27, Ne- bulosar; tres. Hæten? Septentrionales stellæ declarate sunt, nūc cōsequē- ter de meridionalibus tractabitur, primumq; à Ceto exordiū sumetur. Cetus. Cetus 22 stellis compositus multifariam appellatur, Pistris, Pistris, Belua Marina, Leo marinus, Vrsus marinus, & Balena, inter reliquas stellis tres lucidiores habet, quanquam non ita magnas, nec multo ma- iores tertia quantitate. Prima Naris Ceti vocatur, Arabicē Mencar, quæ decimo Aprilis cadit, 16 Maii surgit. Secunda venter Ceti est, Chalceis Baten Kaytos, occidit 15 Martii: Oritur rursus 14 Maii. Tertia cauda ceti, Arabicē, Deneb Kaytos nomen accipit, cuius occa- sus 24 Februarii, ortus 4 Maii est. Orion. Orion lucet 38 stellarum numero, plerisq; insignibus, asterismus præclarissimus omnium quos cœlum nobis ostendit, tum visu gratissi- mus, tum cognitu facillimus, præterquam in Maio & Iunio, vbi paulo obscurior, nec multa sui parte cernitur. Huius nomina quoq; multipli- cia sunt, Audax enim, Sublimatus, Gigas fortissimus, Iugulum insup- veteribus vocabat, Sinistri pedis stella primo splendoris gradu Arabicē Algeutze

Rosa. Triches. Virgo. Spica m. Protrigetes. Libra. Scorpius. Sagittarius. Capricornus. Aquarius. Pisces. Summa stella- rum in toto zo- diaco. 346.

Cetus. Orion.

Algeutze 25 Aprilis occidit. Prima Iulii rursus cū Sole attolitur. Se quantur deinde tres stellæ, ferè in vna linea cōprehensæ, de secunda magnitudine, cingulū Orionis efficientes, quas Sancti Iacobi baculū vulgus appellat. Prima carū, & polo nostro vicinior, 6 Maii, secūda. 7. tertia 8. eiusdē occidunt, 27. autē Iunii iterū prima, 28. secūda 29. tertia oriuntur. Præterea in sinistro humero stella est secunde dignitatis, quæ dicitur Bellatrix, illa occidit 9 Maii, 19 Iunii oritur. Dexter humerus orionis Bedalgeuze arabib. vocatur, cui primæ magnitudinis stella inest, ea occidit 16 Maii, oritur 25 Iunii. Præter has, singulariter obseruatur hic, stella nebulosa capitis, quæ occidit 11 Maii, & horizontem rursus scandit 23 Iunii. Post hac nouē adhuc stellæ sudarioli, aliās corij bouis dicti, numeratur, quod sinistra manus sustinet, Has, quia saltem 3 & 4 splendoris locum habent, prætereo. Postremo dextra clauam quandam gestat, quæ pariter duas stellas continet.

Eridanus. *Eridani figura, stellis triginta quatuor concinnata, duabus splendidiōribus, vna primæ, altera secundæ claritatis existente, tertia quoq; Eridano Orioniq; cōmuni, q̄ principii Eridani, sinistrumq; Orionis pedē possidet, de qua antea, reliqs stellis, vltra tertiā dignitatē, nihil sibi assumentibus. Vocatur Eridanus alias Padus, Gyon vel Nilus, Oceanus etiā. Stella curuatur Eridani inserta, Angentenar Arabicè dicta, occidit 17 Martii, Oritur 15 Iunii, Extrema Eridani primū luminis locum tenēs, Acarnar nomine, 15 Februarii abscondit, 28 Iulii surgit.

Lepus. *Lepus 12 stellarum est, tertiā claritatem non excedentium. Quatuor stellæ leporis auriculæ vtriq; binæ, insidentes, 22 Aprilis occidunt, 6 Iulii rursus emergunt.

Canis maior. *Canicula, Canis maior vel Canis secundus, idē est, 18 stellas cōplectens, Informes 11. Vna omnium fixarū stellarū fulgentissima, Arabicè Alhabor, vocabulo fati vilitato. Dicitur & Syrius siue Syron, Asehere, Aliemini. Huius sub ortū, Solaris calor augetur multiplicaturq; adeo vt tellus quasi vratur, canesq; in rabiem agantur. Nostro climati, occidit ferè 8 Maii. Rursus 26 Iulii cū Sole ascendit, cū 12 ferè gradu Ω, hoc est, circa festū Sancti Iacobi, quando initū pariter est diei Caniculariū. Illarū autē principii subinde, iuxta regionū climatūq; diuersitates, mutatur. Hippocratis seculo, q̄i quartū clima habitauit aī natū Christū 400. ferè annis principii illud 13 vel 14 Iulii euēnit. Sub Auicenna, qui idē in 4 Climate degit, à Christo 1100. annis quodammodo, cœpit hoc, 15 vel 16 Iulii. Iā nostra ætas, & septimo Clima ti subiecta, 15 & 16 Iulii experit, quo tēpore etiā Canicula Cosmicè eleuatur. Apparet primo 9 ferè die Augusti, Post cōtinuō magis ante ortum Solis cōspicua, quæ apparētia sine canicularib; paulatim inducit.

Canis minor. *Procyon, qui Canis minoris nomē gerit, duas stellas tantū præfert, dicitur & Canis primus, & præcanis, quia aliū in ortu præueniat, Arabicus Asehere, Algomeisa, Ascemie, Hanc Plinius Caniculā esse vult. Nos autē veteres sequuti πρυονία, id est, Antecanem vel Præcanem vocamus. Incipit hæc 19 Maii Vespertina obscurari 1 die Iunii post verè occidere, 16 tandem Iulii rursus præcise cum Sole eleuatur, 31 Iulii à Sole elongatur, id est, heliacè oritur cerniturq; in oriente.

Naui. *Naui, Argo, Naui lasōnis, Argonauis, quibusdam Area Noë, appellatur. Hæc stellæ 45 complectitur, Tres eminentiores, quarum vna est quantitatis primæ, in Remo sita, nostro climati semper operta, quocirca, eandem huic cartæ non inserui, Ratione namq; latitudinis, hanc cartham multo capitiorem desiderasset. Vocatur eadem Canobus, πνοος, id est, æquus, Subhel aut Suhel Arabibus. Præter hanc Canobum adhuc Naui insunt 4 stellæ, quantitatis secundæ.

Hydra. *Hydra, Hydrus aquaticus, Anguis, Magnanimus Anguis à recentioribus vocatus. Componitur ex 25 stellis tertia magnitudine non superioribus, præter vnam, quæ in secunda claret, & dicitur Alphart Hydra, id est, lucida Hydra. Cuius occasus Cosmicus 24 Iunii, ortus 15 Augusti fit. Sunt præterea duæ quoq; informes iuxta sistentes.

Crater. *Crater sequitur (licet aliqui Craterem, Co ruum, Hydram vna imaginem faciūt) qui & Vas & Patēra dicitur, 7 stellis conficitur, quarta magnitudine omnibus. Prima Hydræ Crateriq; communis est, Basis seu fundus vasis dicta. Hæc occidit 5 Iulii, oritur 11 Septembris.

Coruus. *Coruus habet 7 tertio splendoris gradu non maiores, quarum quæ in ala dextra, Arabicè Algorab vocata, tertia est dignitate prædita. Illius occasus cōtingit cū Sole 4 die Augusti, ortus eū eodē 25 Septembris.

Centaurus. *Centaurus 37. stellas possidet. Ex illis sex clarent 5, defecūda quantitate, & vna de prima. Spatula Centauri dextra 26 Iulii se subducit, 7. Nouembris rursus emergit.

Lupus. *Lupus, Fera, Bestiola seu Bestia, λυγρος, 19. astris constat, 3. 4 & quintæ luminositatis. Sed quoniam nihil hic est notatu dignum, plura dicere supersedeo.

Thuribulum. *Thuribulum frequentiori notioriq; vocabulo Aram vel altare appellat, Sacratium quoq; Larem, Templum, Puteum & Focum. Illud 7 stellæ constituunt, duæ quinti luminis, reliquæ quartæ.

Corona meridionalis. *Corona quoq; meridionalis habetur, quæ & Corona notia, Corona australis, γᾱcis οὐρανίου, id est, patuum coelum, aliis rota Ixiōnis nominatur. Cuius stellæ, quoniam quartum magnitudinis ordinem non excedunt, supersedeo.

*Piscis notius postremus est, meridianus, austrinus magnus pariter vocatus 11 stellis, quarto & quinto gradu, luminosas gerit. E quibus quæ in dorso est 16 Ianuarii occidit 23 Martii oritur

Breuiter itaq; stellarum summa est meridianarum 316. prima luminositate insignes septem, Secūda 18, Tertia 63, Quarta 164, Quinta 54, Sexta 9. Nebulosa vna. Numerus vero stellarum omnium octauo orbis ordine nūc enumeratarum tam maiorum quam minorum 1022. Sic ergo tractationem de stellis fixis, absolutam habes.

ENUNCIATVM QVINTVM.

Dies inter se naturales (causis earundem inæqualitatis intellectis) conferre vel æquare.

VONIAM DIES NATV- rales de meridie in meridiem numerentur, scilicet, à momento Solis meridianum contingentis, in quo meridies est, qd̄ fit tanto spatio, quāto Aequinoctialis vnuerfam terram ambit, & paulo plus, hoc est, tanta portione aequinoctialis respondente zodiaco, in quo Sol mouetur, quanta æquator integre circumuoluitur. Portio autē illa æquinoctialis additamentū nobis vocabitur in posterum, quod quidem additamentum, quoniam nō omni diei æquale est, sequitur necessario easdem dies dissimiles fieri oportere, ita dies quoq; naturales motibus aëstorum inueniendis inidoneæ sunt. Duplici autē ratione contingit huiusmodi dierū diuersitas, Vna, quod cū sol vniformem motum in circulo eccentrico absoluat, in zodiaco non possit, tēporibus iisdem arcus eisdem describere. Altera, quod quantumuis Zodiaci arcus pares, sicut nō fit, vt dictū est, à sole indies designantur, illis tamen propter obliquitatem dissimilitudinē me declinationū ascensionēs æquales vel additamenta æquatoris similia non sint. Iccirco dies naturales, qui ab vno meridie in alterum computantur, sibi in quantitate discernuntur. Eadem de causa, aspectuum inquisitioni, & planetarum cursibus inueniendis nihil conferunt. Dies autē illæ apparentes quoq; & differentes vocantur. Ad motus ergo siderū certo inuestigandos opus erat dierum paritate seu mediocritate. Tametsi vero diei naturalis & æqualis discrimē videatur quasi nullum, pluribus tamen collectis, sensibilis differentia temporis efficitur, quæ in motibus velociorib; maxime lunæ & eius aspectibus, non negligenda est. Quo autē & secundæ huius theorematis parti satis fiat, instrumētū sequitur, ab hinc aliquot centenis annis seruies. Cuius circumferentiæ extrema pars, dies anni, intima vero minuta æquationis refert. Principiū illius iuxta Februarii diē primū, signatū cum littera, B est, à B autem vtrinq; gradus nigri & albi coloris occurrunt, quorum quilibet decem secūda temporis cōtinet, sextus quilibet gradus cum zifra, minuta temporis notante, signatur, ita vt à B vsq; ad L dextrorsum 20 minuta habeantur. Ab L vsq; ad E singuli gradus 2 secūda indicant, sed à 50 secundis vsq; iu E litteram, quælibet diuisio 1 secundum notat. Eadem ratio est ab M vsq; ad E. Præterea numeranti à B sinistrorsum quælibet gradus pars 10 secūda, zifra cum lineis suis minuta significat, vsq; in O quod 32 minuta completitur, ab O autem in C vsq; sectio quæuis 10. secūda Similiter ab N vsq; ad C, nisi quod proximus gradus vtrinq; apud C 8 secūda plusquam 32 minuta notet. Sciendum est quoq; gradus singulos intra litteras F D G vnū secundum referre, quorum initium D est cum 52 secundis, id est, vltra 11 minuta. Filo enim præcise supra D litteram cadente, dierum æquatio erit 11 minutorum 52 secundorum. Deinde reliquæ secundæ vsq; ad 60 id est, 12 minuta iuxta F & G repeties. ¶ Vfus instrumenti eiusmodi est. Si cuiusdam planetarū velociores (tar diōtes enim non egent) ad certam aliquam diem requireris, quare primo diem quem constituis extrinsecum o circulo inscripsum, cuius filum à centro propendens applica, simul aduertens in intima & secundā in interiori circulo à filo tacta, quæ temporibus subtrahetur, tum dies & horæ æquata erunt, cum quibus motus, vniuersa audies, inuestigare licebit. In coniunctionibus tamen & aspectibus alia est ratio, vbi enim (vt in sequētib; discēs) diem, horam minutūque cuiuspiam aspectus inuenieris, aspectus adhuc dicitur diebus nempe æquatis, quando per tempus inuentum inquirenda sunt primum minuta & secūda æquationis in instrumento, inuenta autem temporibus non æquato addenda, & tum aspectus diebus æquatis prodibit. ¶ Exēplo res patebit. Pone 23 diem Februarii 15 horæ 44 minu. natalē Imperatoris CAROLI esse, ad quæ cursus erroneos certò cognoscere vis. Die itaq; quæsito, filoque huic aptato 2 minuta 56 secūda à filo interiori circuli parte secta, cernuntur. Ista cum subtrahis temporibus natiui proueniunt 23 dies æquati 15 horæ 41 m̄ 4 secūda. ¶ Aliud, Rex FERDINANDVS 10 die Martii, licet anno non eodē genitus est, ideo eius æquatio 7 m̄ 30 secūda erit. Illam demes à tempore natiuitatis scilicet horis 20 minuta 47, supererunt 20 horæ 39 minuta 30 secūda, Et hoc dicitur tempus æquati regis Ferdinandi. Quod si eodē Natiuitatis die coniunctio vel aspectus euenisset, ad certam aliquam horam & minutū, huius iam addenda forent 7 minuta 30 secūda. Et sic tempus illius coniunctionis vel aspectus tempus diebus æquatis dici possit.

Piscis Notus

Diuersitatis dierum naturalium causæ.

Die differentes & apparentes.

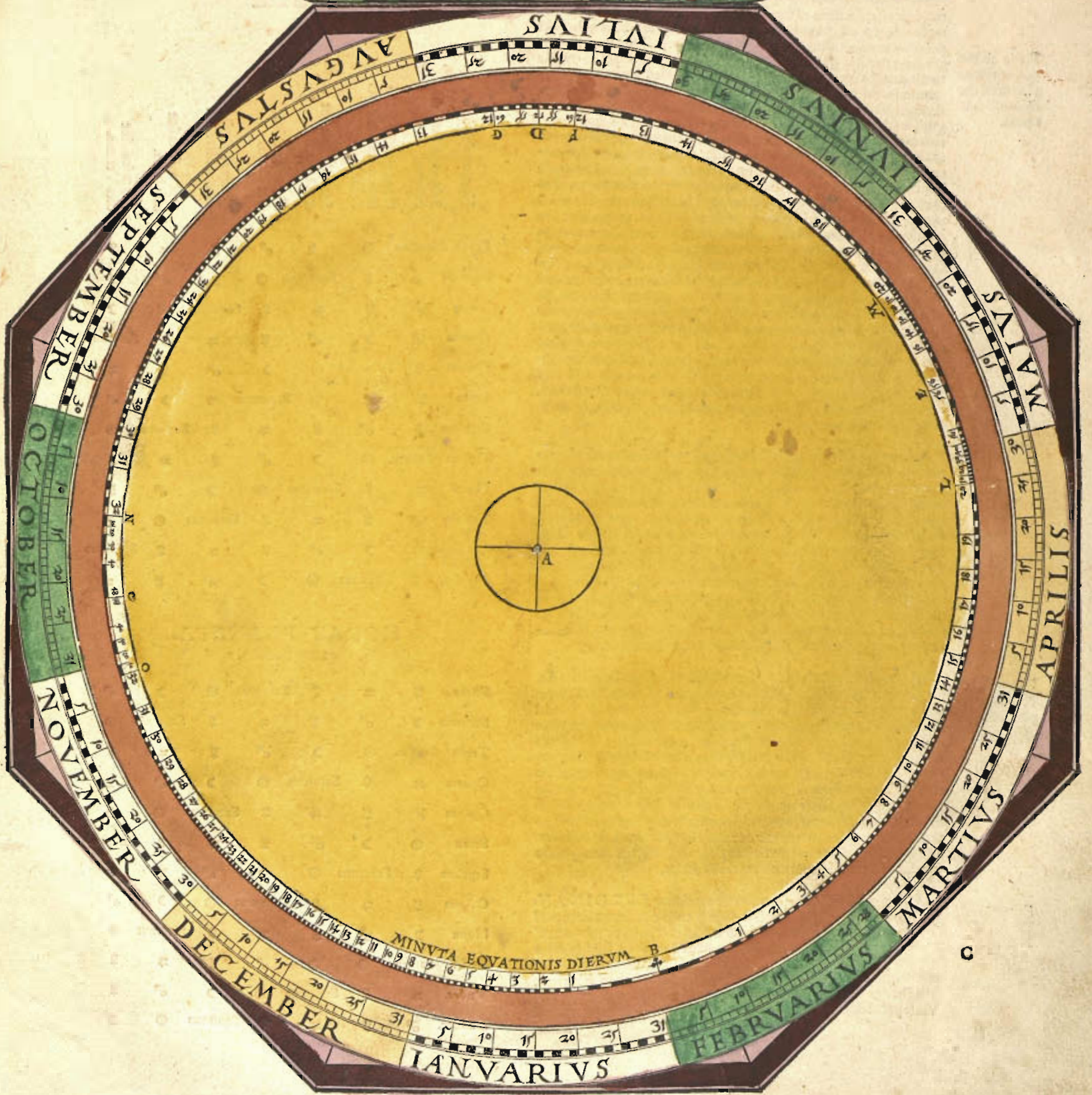
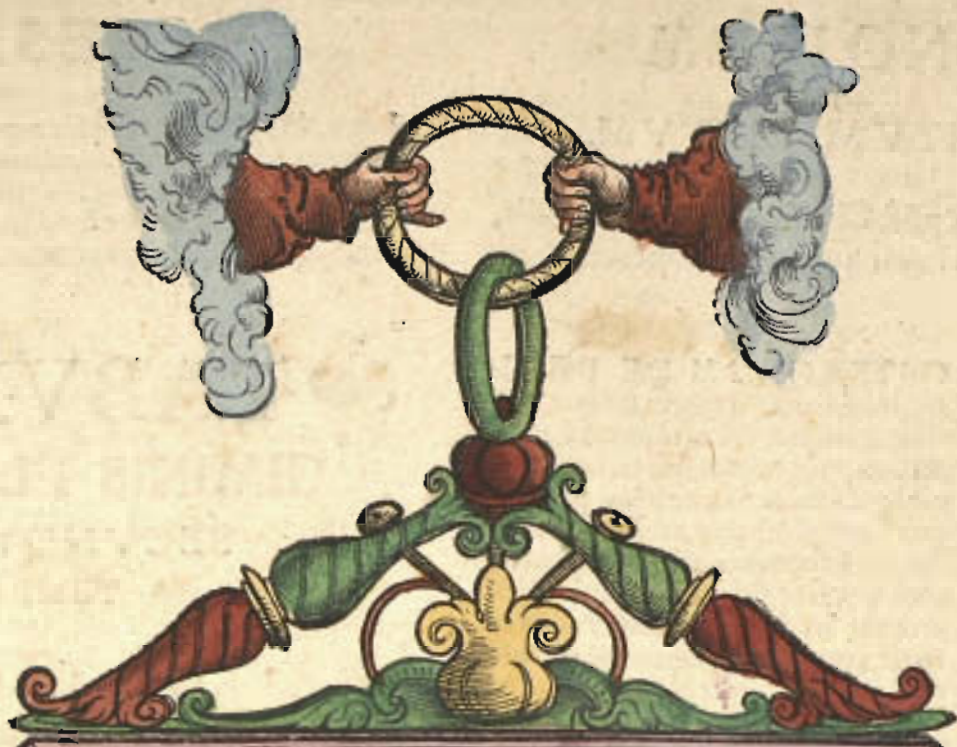
Instrumenti vsus.

Æquatio temporis, promotu planetarum subtrahenda est, æquatio addenda, in coniunctionibus & aspectibus.

Exemplum CAROLI

Exemplum FERDINANDI

ASTRONOMICVM

EVNCTIATVM SEXTVM.

Motum Saturni ante & post Christi aduentum, sine ulla, & mora & Calculo, accidentia insuper & passiones eiusdem, inuenire.

POSTEA QVAM DE DECIMA nona & octaua sphaera, stellisq; fixis abunde nobis & distincte dictum est, in posterum quoq; ne ordinem turbemus, operam dabimus. Saturni itaq; planetarum supremi & primi, orbem, ut cuius superficies conuexa ab octaua coeli concava tangatur, paucis absoluemus, Cui orbis ille Septimus vnum duntaxat astrum regat, a peructustis Astronomis, non semel, nec indiligenter obseruatus, talis, qualis in sequenti instrumento tradetur, depræhensus istius est motus. Temperamentum uero illius planetæ ex colore & effectibus iudicatum est frigidum & siccum, intemperiei pessime correspondens, nempe Melancholica. Præterea cum horas diei naturales (quarum binæ domum cæli unam perpetuo constituunt, temporales, erraticæ uel inæquales nominatæ) iuxta influentias errantium syderum sub octaua sphaera repletorum uariati depræhenderunt. Varietatem illam temporum & effectuum considerantes, cui potissimum diei Saturnus, ueluti primus & summus erraticum, dominaretur, inuenerunt. Illam autem diem, Sabbati nobis appellatam esse uiderunt, qua Saturnus primus post Solis ortum precipue operatio nem suam in hæc inferiora transfunderet, exerceretq;. Diuidentes post hæc noctem & diem in 24 partes inæquales (ueluti uberius ex nostro planisphaerio discet) cuiuslibet diuisioni, id est, horæ, suam planetam, a suo præmo ad infimum descendendo, assignarunt, ita, ut quælibet dies appellationem suam a planeta primam diei horam, post Solem ortum tenente, sumeret. Quoniam uero ueterum astrologorum nemo nõ, Saturnali astro tribuerit, solitudines, imaginatiões altissimas, profundissimasq; speculationes, ingenii acumen solidissimum, adeo ut mens etiam uocaretur, quasi eminens & diuina contemplans. Non iniuria Moyses legumlator hanc, cui præset Saturnus lucem, rebus seuerioribus agendis & bellicis ineptam, sed diuinis potius tractandis idoneam esse iudicauit. Qua ratione eandem Iudæis Sanctificandam uel feriandam, cum dei cultu præcepit. Hunc morem Christiani inuertentes, a Christi Saluatoris & nati & rediuiti diebus, qui ambo Solis dies fuisse, festum mutuarunt. Solis iccirco, diem dominicum appellantes, ad discrimen iudaicæ festiuitatis, quæ Saturni die celebratur, honorate non tenere decreuerunt.

¶ Licet aut aliàs, ut in planisphaerio nostro cõsumatiõra de planeta rum dominiis seu regimine, horarum scilicet, quibus præ sunt, dominantibus, reperies. Nunc tamen, quia columna subsequens uacatura plane erat quicquam huic loco quoq; inferere super eadem re placuit. Horas igitur, planetarias in presens allatas, ne fastidiat quis, quasi intentum ter insertas, obsecro. Tabellæ insequentis argumentum est tale. D cuiuslibet horam, quam uocant temporariam, seu diurnam seu noct nam uis, simulac habueris, eam in præsentis tabulæ lineam prima defens quaerendo dispice. Diem insuper in capite tabellæ considera, a recta linea deorsum pergens, itidem ab hora inuenta recta aream, quousq; lineam diei attingas, intrans, communem angulũ, qui est diei & horæ quæ sita contactus, offendis, quo in loco planeta apparet, illius horæ præses uel gubernator, qui & eidem horæ nomen indit.

¶ Id quod exemplo liquidum fiet, Maiestas Cæsarea Dominica die, id est, Solis, Orbi natus fertur in nocte, diem Solis sequuta, hora autem post occasum iam (loquendo secundum temporales horas) peracta. Id tempus modo quis planetarum suo gubernarit imperio (planetarum enim gubernaculis iam olim Astronomorum uetustissimi, Elementa eorumq; mixturas uniuersas subesse potentissime demonstrarunt) cogniturus, Primo diem dominicum, quem nos Astronomi, Solis esse docuerunt, in capite sequentis tabulæ require. Similiter in prima sinistrae partis linea, horam decimam, ea quæ 22 ab ortu Solis est, relege. A qua si recta processeris donec lineam diei dominicæ contingeris, illico in contactu, qui & angulus communis uocatur, characterem Solis offendet. Proinde nati Cæsaris horam Soli attributam fuisse, in eademq; cuncta hæc inferiora, Solem tum maxime rexisse, uides.

¶ Regem quoq; Rromanorum ter maximum EERDINAN DV M, Sexta FERIA, quam ueteres diem Veneri tribuerunt, hora autem Tertia post Solis ortum natum constat. Huius ergo horæ intellectus nomen, a quo planetarum appellata sit, illius dominatui subdita, diem Veneris prædictam per tabulæ caput lustras, ab ea inuenta, deorsum recta linea (quam facilius gratia captus, lineam diei uocabis) pergis. Mox in linea a sinistra manu primũ obuia, horam diei quoq; accipis. Vnde per aream digressus diei lineam usq; Veneris, scilicet Characterẽ Lunæ,

CAESAREVM

Lunæ, dñatricis horæ natalis, reperis. Admonuisse hoc loci huius artis studiosos, nõ ab re fuerit, quod uidelicet huiusmodi dominiorum ratio, non in omnibus proberetur. Via siquidem in iudiciis, eligendi planetas alia est. Verum hanc ideo formã non nullam penitus facientes, quia ab Antiquis tantopere commendatur, indicare quoq; uoluimus.

TABVLA RE GIMINIS PLANETARVM SECVNDVM HORAS TEMPORALES.

HORAE PLANETARUM Diei.

Numero horarum.	Sabbatum siue dies Saturni.	Dominica siue prima feria, quæ dicitur dies Solis.	Secunda feria siue dies Lunæ.	Tertia feria siue dies Martis.	Quarta feria dicitur dies Mercurii.	Quinta feria siue dies Iouis.	Sexta feria siue dies Veneris.
Prima	Saturnus	☉	☽	♂	♀	♃	♀
Secunda	♃	♀	Saturnus	☉	☽	♂	♀
Tertia	♂	♀	♃	♀	Saturnus	☉	☽
Quarta	☉	☽	♂	♀	♃	♀	Saturnus
Quinta	♀	Saturnus	☉	☽	♂	♀	♃
Sexta	♀	♃	♀	Saturnus	☉	☽	♂
Septima	☽	♂	♀	♃	♀	Saturnus	☉
Octaua	Saturn.	☉	☽	♂	♀	♃	♀
Nona	♃	♀	Saturnus	☉	☽	♂	♀
Decima	♂	♀	♃	♀	Saturnus	☉	☽
Vndecima	☉	☽	♂	♀	♃	♀	Saturnus
Duodec.	♀	Saturnus	☉	☽	♂	♀	♃

HORAE PLANETARUM Noctis.

Prima	♀	♃	♀	Saturnus	☉	☽	♂
Secunda	☽	♂	♀	♃	♀	Saturnus	☉
Tertia	Saturn.	☉	☽	♂	♀	♃	♀
Quarta	♃	♀	Saturnus	☉	☽	♂	♀
Quinta	♂	♀	♃	♀	Saturnus	☉	☽
Sexta	☉	☽	♂	♀	♃	♀	Saturnus
Septima	♀	Saturnus	☉	☽	♂	♀	♃
Octaua	♀	♃	♀	Saturnus	☉	☽	♂
Nona	☽	♂	♀	♃	♀	Saturnus	☉
Decim.	Saturn.	☉	☽	♂	♀	♃	♀
Vndec.	♃	♀	Saturnus	☉	☽	♂	♀
Duodec.	♂	♀	♃	♀	Saturnus	☉	☽

Ratio ab antiquis tradita in planetarum dominiis consideranda.

Exemplum CAESARIS Imperatoris.

Exemplum FERDINANDI.

STRONOMICVM
ENVMERATIO
PARTIVM INSTRV
MENTORVM.
SEQUENTIVM.

Partes instru-
mentorū q̄t
& quales sint.

¶ Partes nunc instrumentorum, tres superiores planetas docentium, in genere & una, ut dicitur fidelia, cum inter sese per omnia conueniant, persequemur. Saturni autem motus solummodo tradetur, per quem reliquorum quoque cursus scies. Primum itaque in proximè succedenti figura Zodiacus quidam fixus seu firmus ostenditur, in decima se 3 sphaera imaginandus. Post hunc rotula uolubilis cum indice, cui inscripta littera M, uoluitur hæc in centro mundi, cuius limbo numeri insunt, lineis quibusdam confuso ordine assignatis, ab 1 in 100 usque prodeunt. Linearum quælibet unum annum notat. Iuxta indicem istius figuræ menses anni duodecim exprimentur, quorum singuli in 6 gradus sunt secti, gradus quilibet 5 dies continet, præterquam in Ianuario, Martio, Maio, Iulio, Augusto, Octobre, & Decembre, in quibus ultimus gradus 6 dierum est, in Februario autem saltem triū. Et hoc anno Communi, In anno bisextili, alia est ratio, ubi motum alicuius stellæ ad diem statutum habiturus, 24 Februarii diem obseruabit. Si enim dies propositus, 24 Februarii sequitur, addendus adhuc alter est, & deinde motus querendus, ut si in anno bisextili, motum si cupias ad 25 Februarii, tum non ad 25 sed ad 26, inuestigabis. Aliter: Motum Saturni uis ad 12 Martii, iam pro duodecimo decimum tertium sumes, & ita per totum anni reliquum cursum ages. Hæc rota nihil amplius theoricæ confert, nisi quod per eam motus sine calculatione inquiri possit. Hanc sequitur rota altera, idem centrum mundi se 3 habens, indicem uel ostensorem littera P notatum. Duos insuper circulos per G H I K L M. penes oppositum augis signatos, gerit, quilibet eorum, more astronomico, in 360 gradus, id est, 12 Signa diuiditur, Quamquam uero K L M circulus ex deferentis centro ducatur, nihilominus tamen diuisio eiusdem à centro equantis summitur. Circulorum amborum gradus, lineis quibusdam exilibus connectuntur, numeri horum seu zifra infra circulum K L M, ab ostensore P oriendo, sinistrorsum describuntur, per illos gradus centrum quaeritur, quo cum deinde latitudo inuestigatur. In eadem rotula adhuc signa horum duo à deferente occultata habentur, quæ in refectiones deferentis & Eclipticæ indicant, caput caudaque draconis dicuntur. Scias præterea Saturnum, donec à medio (quod uenter merionalis dicitur) inter caput & caudam, iuxta augis oppositum, cum Epicyclo suo in deferente usque ad caput mouetur, meridionalem ascendentem nuncupari. Rursum, Epicyclo una cum deferente à capite draconis ad medium siue uentrem Septentrionalem, iuxta augem promo uente, planetam septentrionalem ascendentem dici, quod significant litteræ M A & S A ibidem expressisse. Eodem modo altera medietatis nota, ad caudam usque draconis, Septentrionalis descendens, altera uero usque ad mediu, iuxta augis aduersum, meridionalis descendens appellabitur, quod repræsentant litteræ S D & M D. Ultra hæc Tertia rota cum inscriptione DEFERENS SATVRNI, quæ epicyclum gestat, superest, in qua Epicycli duo offeruntur, quorum inferior 360 gradus, id est, 12 Signa complectitur. Principium illius Cruce ✚ signatum est, notatque augem epicycli mediam. Alius est epicyclus, cui index cum Y est, extremitas huius annos habet, minutis lineolis interstinctos, numeris ab 1 usque in 100 citra ordinem adiectis. Deinde uersus centrum Menses, dietim (ut sic loquar) perscribuntur. Postremo omnium, modica & centro uicina circumferentia stella quadam notata cernitur, ueram epicycli Saturnini circulationem exhibens. Fila insuper tria, unum è centro mundi A, alterum è centro Aequantis E, Tertium è centro epicycli F, ad huius theoricæ consumationem pertinentia, prominent. At qui nunc mihi uideor satis superque instrumenti partes declarasse, admonēs interim, ut similia de Ioue & Martæ intelligantur, qualia de Saturno prodita sunt. Interesse tamen hoc unū, quod uera circulatio Martis, in extremitate epicycli, cum stella pariter, ut Saturni signata, depingatur.

SEQVITVR
VSVS INSTRV
MENTI.

Vsus rotæ in-
ferioris.

¶ Vsurus hoc instrumento motumque Saturni inuestigaturus, principio annum ad quem libet nosse proponat. Ille autem annus, cum sit ante uel post Christum consideretur. Quoniam si posterior est natiuitate dominica, radix erit ad tot centenarios, quot propositus numerus in se continet, quærenda, semper enim in centenos annos radices in præsentia tabula ponuntur. Si uero prior Christo nato est annus, tum ra

CAESAREVM

dex inquirenda est ad proximum centenarium sequentem post illum annum, ueluti ex sequentibus disces. Radice itaque ex tabulis adiunctis accepta, totidem signa, gradus & minuta in Zodiaco requirenda sunt ad quorum repertorum finem index infimi orbis, cui littera est M ponatur. Ab inde in limbo annum præpositum, annum puta completum & elapsum ultra centesimum numerat, per quem filum è centro A heretem trahere, cui inuariato sic indicet M una cum fiducie linea substitue. Rota hoc modo firma permanente, filum ex A centro per diem mensis quoque duc (horæ siquidem in motibus adeo tardis, & instrumentorum huiusmodi angustis obseruari nequaerunt) rursusque ostensorem. M subtus idem filum reponere, & ita prior uel maior tabularum uerè ordinata erit, cuius index in Zodiaco medium Saturni motum, qui à principio arietis secundum ordinem signorum accipi debet, ostendit. Et quamuis motus ille medius nihil omnino per se huius instrumenti usum adiuuat, nihilominus tamen, orbis ille hoc pacto sequuturo usui præparandus seu accomodandus erat.

VSVS
SECUNDAE
ROTVLAE.

¶ Iam ergo ad secundam tabulam perge, & ostensorem eius, ubi Saturni aux scriptum inuenis, augi saturniæ in Zodiaco per 4 Enunciatiū antea quaesita, superpone. Quam sic immoram pariter custodies, donec uerum motum habueris. Ibi uero considera, quoniam graduum circuli G H I indicem M contingat, eundem gradum in circulo K, L, M quoque uidero, ubi centrum Saturni medium terminatur, ueluti si index litteram G tangat, tum à linea G transeat usque ad K & E. Post hæc filum centri E extende per punctum illud seu gradum centri, sub quod filum denuo deferentem, una cum Epicycli centro statue, sicque deferentem firmum tene. Epicyclum deinceps ordina, quod ita fiat, si summas ex secunda tabula, sub titulo argumenti, è regione centenarii interclusi in annis propositis, Signa gradus & minuta, quæ numerata in epicyclo inferiori uel minori à cruce ✚ secundum signorum successum, fini illius numeri admoue indicem Y inferioris epicycli. Consequenter in limbo superioris epicycli tempus propositum quaere, cui reperto filum è centro F impone, indicem uero cum sua fiducie linea subiunge, quo facto diem statutum una cum hora in Calendario superioris epicycli iuxta rationem examina, examinato iterum filum applica, intra quod ostensorem Y reducito. Vtrumque sic epicyclum firmum seruans, filum æquantis ex E protrahere per centrum epicycli, inferioremque epicyclum cum cruce sub idem loca, & ita uniuersam theoricam ad præsens institutum cum rotis absolutam habes. Iam ergo contemplari potes quam altus planeta in epicyclo subsistat, quantum epicyclus à mundi centro in deferenti euariet, quem planeta epicycli locum occupet, & huiusmodi.

Secundæ ro-
tæ usus.

VERVM
LOCVM SATVR
NI INVENIRE.

¶ Ad hæc si motum Saturni uerum (cui rei gratia instrumentum præsens factum maxime est) scire cupis, filum ex centro mundi protende per medium paruæ stellæ in uera epicycli circulatione sitæ, quod filum in Zodiaco uerum Saturni locum ad præstitutum diem indicat.

Veri loci in-
quisitio.

CENTRVM
SATVRNI VERVM
QVO PACTO SIT
INVENIENDVM.

¶ Centrum uerum & æquatum filum è centro A per centrum epicycli tractum ostendit in circulo G H I, eo autem opus est ad latitudinem Saturni inueniendam, Signa uerò, gradus & minuta numeranda erunt ab indice, P. inchoantibus secundum signorum successione.

Centri Aequa-
ti supputatio.

Quomodo inueniantur & medium & uerum Argumenta Planetarum passionibus quas sint.

Orientalis & Velox cursu. Auctus lumine. Auctus numero.

Combustus.

Planetæ cum iuncti apparent in auge epicycli media.

Planetæ directi & Stationarii quomodo dicuntur.

Exemplum CAESARIS Imperatoris.

Verus locus in Zodiaco tempore natiuitatis Imperatoris.

Argumentum uerum habebis ducendo filum à centro mundi per centrum epicycli, ubi aduerres locum à filo inferioris epicycli tactum, illic enim uera epicycli aux est. Si nunc à puncto augis ueræ numeres signa, gradus & minuta, secundum ordinem, usque ad indicem Y, cõsurgit Argumentum uerum Saturni, quo pariter opus est ad latitudinem Saturni indagandam. Quæ reliqua sint Saturni accidentia & passionibus, nunc docebimus. Quando Saturnus in summitate sui eccentrici, hoc est, in auge eccentrici consistit, tum se ipso minor apparet, tardusque cursu est. Verum 90 gradus ab auge æquantis siue deferentis utrobique distans, ueram quantitatem sui exhibet. Ex aduerso autem augis deferentis maximus uidetur, & uelox cursu dicitur. Saturnus etiam uocatur orientalis auctusque lumine, quando Sol ab eo recedit ad oppositionem usque. Idem occidentalis diminutusque lumine, quo ad coniunctio eius cum Sole rursus contingit. Auctum numero eundem appellamus, quando uerus eius motus à principio arietis remotior est quam medius motus. Contra diminutum numero, ubi uerus motus eius medio minor est. Velox uel auctus cursu dici meret, ubi linea ueri motus, uelocior, quam linea medii motus, mouetur. Diminutus & tardus cursu contraria ratione. Quando à Sole non ultra 9 gradus elongatur, combustus dicitur. In Saturno quoque ascensus & descensus latitudinis obseruadi sunt, quare infra tractabitur. Sciendum est, Saturnum, Iouem, Martem, in mediis coniunctionibus cum Sole perpetuo iuxta crucem + epicycli, id est, in auge media epicycli reperiri, quemcumque tandem eo tempore epicyclus in deferente locum teneat, Similiter in oppositionibus mediis, nunquam non in opposito augis epicycli Planeta inuenitur, unde facile intellectu est, planetam aliquem ex illis tribus, semper in epicyclo ab auge media distare, atque medium motum solis, à medio istius planetæ motu. Interdum errantes, quos retrogradi, & Stationarii appellat, quod ita accipitur, quod si filum ex centro mundi tendas, ita ut à latere epicycli attingat, ille ipse punctus contactus, qui est secundum signorum ordinem, statio prima dicitur, in quo planeta aliquis existens, stationarius nominatur, sicut ediuerso, punctus contactus, contra successum signorum, secunda statio, & planeta in eodem subsistens, stationarius similiter uocatur. Inter has stationes, qui uersatur planeta, si superiorem epicycli partem ambit (quoniam ordinatim secundum signa mouetur) directus dicitur. Haecenus igitur quicquid de Saturno dictum est, idem de Ioue & Marte intelligendum est. Hæc omnia quoque clarius accipiantur, uisum est subiicere demonstrationem quandam exemplarem, ueluti imaginem, unde quæ supra sunt recte dicta, iam certius, & tanquam oculis exposita, cognoscantur.

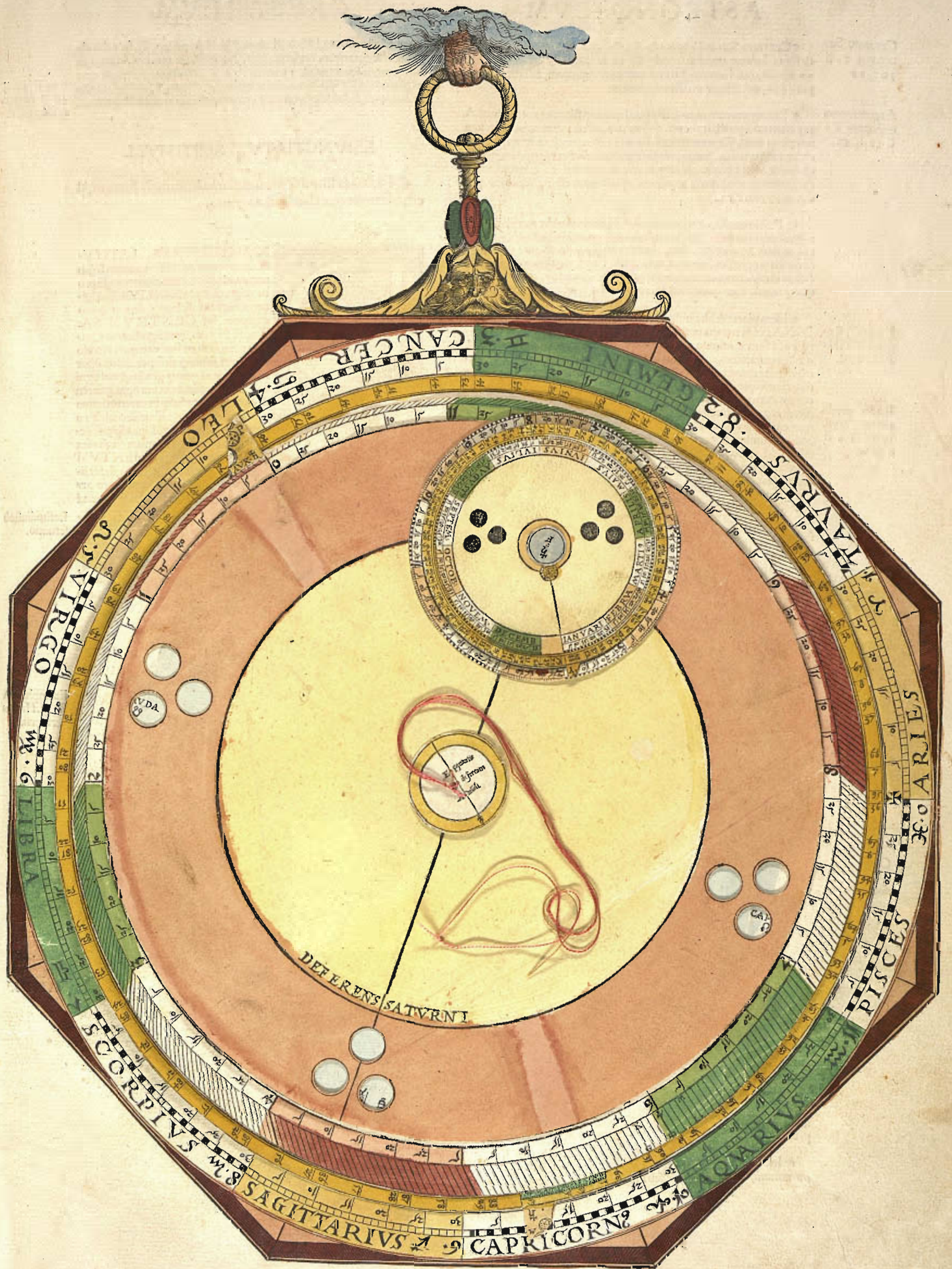
Maiestatis Cæsareæ ortum, a natus à Christo sesquimillesimus, dies 23 Februarii, Hora 15, minuta 44 pomeridiana sibi uendicat. Cum uero tempus hoc duplici æquatum sit ratione. Prima propter diuersitatem meridianorum, Secunda propter rationem inæqualitatem, consurgit numerus 23 dierum 16 horarum 20 minutorum, quo cum numero motus requirendi iam sunt. Principio itaque, quia 1500 post Christum numeratur, querendi sunt, sub titulo (radix medii motus Saturni) 1400 anni, 1500 enim nondum elapsi integre sunt. Ibi autem reperitur radix in 32 38 minuta. eandem in zodiaco numerabis, termino istius ostensorum M inferioris rotulæ admoue. Deinde in eadem rotula require annum 99 (quia tot anni ultra 1400 peracti sunt) per illum duc filum A, cui immoto sic permanenti, indicem M suppone, 23 postea diem Februarii uide in Calendario, iuxta M monstratorem (16 hora & 20 minuta omittantur, p angustia quippe instrumenti non ita exacte dinoscuntur) dici ergo filum A, adiunge, filoque extenso indicem M rursus cum fiducia linea applica, quo facto, recte satis operati est. Quando per indicem M medius Saturni motus in Zodiaco, gradus uidelicet 25 39 ostendit. Indicem deinde P secundi orbis, 13, gradui 9 minut. suppone, quod est aux Saturni, sicut ex 4 Enunthiato doctus es. Et sic utramque rotam rectificaueris. Vides igitur quomodo index M circulum GHI ante G ad signa 5 grad. 32 min. 30 (quod est centrum h medium) contingat. Eundem signorum, graduum & minutorum finem, in linea KLM require, per quæ filum è centro E ducatur, deferensque cum centro Epicycli sub illud statuatur. Inferior quoque epicyclius cum cruce + sua, sicut crux à centro epicycli uersus circumferentiam Zodiaci uergat, & idem epicyclus pariter, simul & deferens, ita ut debent, ordinati erunt.

Post hæc Radix argumenti in tabula argumenti uideatur, penes numerum 1400, ubi signum 0 grad. 5 minut. 56 reperies, totidem signis, gradibus, & minutis superioris epicycli indicem adiunge, annos post hæc residuos qui sunt 99 ultra 1400 exactos, in superiori epicyclo inspicere, per quos filum F è centro epicycli tende, cui tenso Y ostensorum subde. Præterea filum F 23 dici 16 horis 20 minutis (sicut instrumeti arctitudo non satis possit hæc distincte admittere.) applica, cui in uariato indicem Y cum fidei linea iterum submitte, qui in limbo inferioris epicycli signa 9 grad. 15 minut. 49, quod est argumentum medium Saturni, refert. Epicyclis autem firmatis sic, theoricæ omnis cum omnibus pariter rotis absolutissima fuerit. Verum Saturni cursum discis. Filum è centro A per medium stellæ dirigendo, ubi in Zodiaco 17 gradus 40 minut. ostenduntur, quæ sunt id quod cupis.

Centrum Saturni

Two tables: TABVLA MEDII MOTVS SATVRNI and TABVLA MEDII ARGVMENTI SATVRNI. Each table has columns for Centenarii annorum ante & post Christi aduentum, Radices post Christum, Radices ante Christum, and rows for Annus with sub-columns S, G, M.

Centrum Sa-
turni 55. 5
10 M 29

¶ Centrum Saturni hoc modo. Ex Centro A per centrum Epicycli filum ducatur, quod in circulo G H I. Signa 5 grad. 10 min. 29 scindit, quæ Centrum Saturni uerum & æquatam, ad latitudinem, postea inquirendam necessarium docent.

Argumentum
æquatam 59
17 M 52.

¶ Pro argumento uero & æquato habendo filum ut antea centri A per centrum epicycli trahatur, quo in loco autem inferiori epicycli interfecet nota, illa enim intersectio aux uera epicycli dicitur, quæ ubi-
cunq; sit in epicyclo, semper ab ea numerata secundum signorum epicycli ordinem Signa, gradus, & minuta usq; ad indicem Y, & habiturus es Argumentum uerum & æquatam, quale nunc est Signorum 9 gra-
duum 17 minu. 52.

¶ Passiones Saturni considerans, Epicyclum uidet meridionalem ascendentem in deferente. Inuenitur enim epicyclus inter uentrem meridionalem & caput draconis. Saturnum quoq; paulo ante stationem secundam egressam, iamq; directum esse, Occidentalem insuper, quia Sol ad illum mouetur, eadem ratione diminutum lumine. Diminutum quoq; numero, eo quod mediū motus linea ueri motus lineā præcedat.

Exemplū Re-
gis FERDI-
NANDI.

¶ Idem placet & alia inductione manifestius reddere. Regis FERDINANDI natalis post sesquimillesimum tertius annus, dies Martii 10, Hora 8 minuta 47 antemeridie. Dies uero 9 Hora 20 M 47 antemeridie, quod idem est, celebratur. Quod tempus si cum æqualitate dierum conferatur, dies erunt 9 Hora 20 M 39. Si cum diuersitate meridianorum comparatur, Dies 9. Horæ 21. M 51 pro-
dibunt, cum qua ultima æquatione motus stellarum aggredi licet. Ra-
dicem ergo mediū motus Saturni ante omnia requiro, ad annum 1500 quæ est, grad. 6 M 6 II, cui indicatorem M superpone, filum ad 2. annos in limbo rotæ tendo (duo enim anni sunt elapsi supra 1500) quo rursus M duco, posthac filum per 9 diem 21 horam 56 M prope uerum in Mense Martio dirigo, quo denuo M indicem reponens, ro-
tam instituto seruientem habeo. Secundi orbis indicem P augi Satur-
niæ, quam 4 enunciatur docuit, grad. 13. minut. 10 X impone, sic & secundam rotam ad usum præsentem parauero. Quo peracto ui-
deo quem gradum index M in circulo G H I teneat, unde secun-
dum lineam transeo ad circumferentiam, K L M. per punctum ibi-
dem inuentum trahens filum æquantis e centro E, epicyclum cum suo centro, unaq; crucem X inferioris epicycli filo subdens, ita epicyclū inferiori recte pariter locatum habeo. Quibus locatis, radicem Ar-
gumenti ad 1500 ex tabula accipio, quæ est Signorum 8 grad. 23 minut. 53, illa quæro in Epicyclo inferiori, indicatoremq; Y mino-
ris scilicet epicycli addo, filum insuper per secundum annum supremi epicycli tendens tanquam iam completum, iterumq; indicem Y, substituo. Ultimo filum 9 diei 21 hor. 56 minut. applico, indicemq; Y ei-
dem iungo. Et perfectissimum ad tempus natiuum FERDINANDI Regis æquatorum conspicio. Ibinunc an Saturnus, in opposito deferentis & epicycli, an in Statione, an directus, an retrogradus sit spectare licet.

Verus locus h
est 28 5
M II.

¶ Fili E extensio per stellam, in zodiaco 28 grad. 36 M II, qui est uerus Saturni locus commonstrat. Si uero per cen-
trum epicycli sit extensio eiusdem fili, tum, Centrum uerum & æquatam planetæ. Signa scilicet 6 grad. 21 & 56 in circu-
lo G H I. In epicyclo autem maiori, augem ueram ostendit, a qua auge si numeretur usq; ad indicem Y. Signa 8. grad. 21 M 39 inuenientur, quæ Argumentum uerum & æquatam erūt. Quæ duo postrema Centrum uidelicet & ar-
gumentum æquata latitudinem Saturni postea dabunt.

Operatio an-
te Christi tem-
pora.

¶ Quod si motum planetæ alicuius ex tribus dictis ante Christi temporibus cupias, obserua quot centenarios in proposito complectaris. Nam si anni ultra centenarios adiecti pauciores sint centum, addendum eis erit, donec centenarium efficiant, nam Radices omnes centenariis solis respondent. Ultima ergo numeri summa in tabula radicū quærat, cui ex aduerso sub inscriptione (ante Christum) Ra-
dix mediū motus & argumenti per signa, gradus & minuta ponitur. Subtrahatur deinde tempus oppositum ab illis centum residuumque seruetur.

Observatio
motus h ten-
pore Diluuii.

¶ Jam index M super radicem ponatur, filumq; A super annorū residuum, &c. Simili modo in argumento inueniendo agatur. Compē-
diosa huius rei demonstratio sit hæc. Ut si desideres uerum Saturni motum tempore Diluuii. Nomen Diluuii primo ex tabula temporali excerpendum erit, quod statim anno 3103 dies 219 secum habet, qui numerus testatur Diluuium tanto natum Christum spatio præces-
sisse. Ad hoc tempus motū Saturni adiuuenturus, Radicem mediū mo-
tus ante Christum ad annum 3200 eligat, quæ ostendit grad. 9 mi-
nut. 51 M. Subducatur nunc annos 3103 cum 219 diebus a 3200, annis, residuum 98 anni 14 dies, qui numerus in 27 usq; Maii diem procedit.

¶ Index M radicem scilicet grad. 9 minut. 51 M teneat. Filum autē 98 annum, ostensore rursus sub illud ducto, amplius filum super 27.

diem Maii ponatur, indice M denuo sub idem posito, Et sic orbis ille Diluuii temporibus conuenit. M indice medium motum Saturni in Zodiaco, uidelicet grad. 13 minut. 39 M referente. Similiter cum argumento fiat, & uerus Saturni motus habebitur. Consimili modo in aliis quoq; Christi præcedentibus, annis operandum esse admonemus.

h in 5 13 M
39 M tempo-
re Diluuii,

ENUNCIATVM SEPTIMVM.

¶ Facillima simul & promptissima latitudinis Saturni, id est, distantie eius ab ecliptica agnitio.

EPREHENSVRVS LATITV-
dinem Saturni per instrumentum sequens partes, membra, diuisiones eiusdē probe cognoscat præhortor. Principio igitur occurrunt dictiones duæ in limbo exteriori, scilicet CENTRVM SATVRNI per quas significatur Centrum Saturni in hoc exteriori circulo numerari, filumq; desuper aptari oportere, a decimo namq; gradu quarti signi usq; ad 10 gradum decimi signi quærenda sunt signa gradusq; in exteriori circulo. Vbi uero centrum minus est 4 Signis & 10 gradibus, & maius 10 Signis totidēq; gradib. ex interiori limbo sumi debet. Linea sequit de-
inde a B usq; C. Centrum uersus secta in 6 Signa sursum, in alia sex deorsum computando, cui in scriptum uides ARGUMENTVM AEQVATVM. Latitudinem itaq; Saturni intellecturus, super lineam B C filum in Centro A fixum dirigit, Margaritam uero argumentum æquato applicet, ducaturque filum in limbo tam diu quoad Signum gradū, & minutum Centri ueri & æquati planetæ uerè signet, ita unio ueram Saturni latitudinem in arcu instrumenti ostendit. In de-
extra medietate meridionalem, in sinistra septentrionalem, latitudinum alteram S, alteram M prope Eclipticam designat. Quod si margarita lineam G tangat, latitudo meridionalis unius gradus, si I duos, si L trium est. Rursus si F lineam tum latitudo Septentrionalis 1. grad. si H duos, si K tres complectitur. Reliquæ lineæ omnes per 5. minuta.

Latitudinis ob-
seruatio.

HOC SI NON DV M SATIS
assequeris. Ecce tibi luci-
dius exemplar.

¶ In priori Exemplo Imperatorio, Centrum Saturni uerum erat signorum 5 grad. 10 minut. 27. Argumentum uero æquatam signa 9 G 17 minut. 52. Nunc si iuxta iam tradita latitudinem Saturni inuestiges, unio lineam I incidit, quæ duos gradus ab ecliptica Saturnum eo tempore distasse manifestat meridiem uersus, quod per M litteram intelligitur.

Exemplū CA-
ROLI Imper-
atoris.

¶ Appellatur etiam meridionalis ascendens, quoniam Vnio insequenti diebus Eclipticæ, id est, lineæ D. E. incumbit, id quod in limbo exteriori (in quo centrum ad præsens numeratur) apparet, quando signorum ordo graduumq; Centri æquati Eclipticam uersus, non autem ab illa computatur. Quam primum uero Centrum æquatam signorum 7 fuerit & 11 minut. 12 graduum tum septentrionalis ascendens uocabitur.

EXEMPLVM REGIS FERDINANDI.

¶ Ultra Imperatorum documentum regum quoq; accipe. FERDINANDI natiuitate, ut prædictum est, Centrum Saturni Signorum 6 grad. 21 minut. 56 fuit. Argumentum Signorum 8 grad. 21. minut. 39, quærenti iam iuxta præcepta latitudinem Saturni gradus 0 cum minutis 47 meridianis apparet. Hoc est 9 linearum a limbo D E uersus G. Quandoquidem uero, filum magis ac magis eclipticam uersus lineam scilicet D E mouetur, manifestum fit latitudinem subinde minui, eoq; Saturnum meridionalem descendente dici. Considerato autem diligentius in deferente epicycli loco, inuenitur idem inter uentrem meridionalem & caput draconis, quo Circa Saturnus meridionalis quoq; ascendens uocatur, ita uno momento diuersa idem placeta, alterum latitudinis, alterum deferentis nomine dicitur.

Exemplum
FERDI-
NANDI.

ASTRONOMICVM

ENVNCTIATVM OCTAVVM.

Verum Iouis cursum, accidentia, passionefq; eiusdem ci-
tra computum indagare.

ZEYΣ, latinè Iuppiter, naturæ est calidæ & humidæ, humorũ optimo cõgru? tem-
perie, nempe sanguini, in eo enim vitã
positam maxime uidemus, ob quod etiã
Iouem ueteres vitæ socium interpreta-
ti sunt. Huius motum iam ante in Satur-
no abunde satis declarauimus, Saturni
enim Iouis & Martis cursus nihil differ-
re diximus, uentre tamen, capite, cauda
que draconis in præfenti figura, diuer-
sam à priori partitionem fortitis, duxi
consultum partium earum paucis me-

minisse. Deinde motum Iouis per Cæsareã, ut prius fecimus, exempla
palam facere. Prima itaq; præfentis instrumenti rota cum indice M
offertur, cui ab 3 usq; 100 numeri insunt, sicut & in epicyclo fit. Inter
est autem illud inter præfens Iouis, & præcedens Saturni æquatorium,
quod in illo uentre draconis ab auge distet 20 gradibus tantum, & contra
ordinem signorum, habitus est. Auges Saturni, Iouis, & Martis, per
petuò Septentrionales perseverant, propter quod epicyclus dum à ca-
pite draconis usq; ad caudam, iuxta signorum successione, mouetur,
semper à superficie eclipticæ septentrionem uersus apparet, à cauda ue-
ro usq; ad caput per augis oppositum rursus gradiens, meridionalis di-
citur. Ex quo liquet, quod Epicyclus, donec à uentre septentrionali, qui
non longe abest ab auge septentrionali, secundum signorum successio-
nem, usq; ad alium uentrem fertur, descendens, à uentre quidem superi-
ori usq; ad caudam, Septentrionalis descendens, à cauda deinde usque
ad uentrem inferiorem, meridionalis descendens, nuncupetur. Ita quo-
que in altera medietate ascendens uocatur, in latitudine meridionali cõ-
stitutus, meridionalis ascendens, inde usq; ad uentrem aduersum, septẽ-
trionalis ascendens, dici solet. Instrumenti subsequenti usum duplici
pro more documento nunc exequar. Ortum non semel diximus CÆ-
ROLVM Imperat. Anno 1500, die 23 Februarii. Hor: 15 min.

Rotæ medii
motus declar-
atio.

Auges h 24
perpetuò Sep

Aux h distat à
ventre 20 gra-
24 uero 50

Exemplũ CA-
ROLI Imper-
atoris.

44 post meridiem, huic numero iam æquato 2 min. 56 secunda de-
mo. Meridiani autem ratione 39 minuta rursus addo. Post quas æ-
quationes, summa 23 dierum, 16 horarum, 20 minorum redun-
dat, ad quod tempus, motum quærere instituo, hoc pacto. Radicem me-
dii motus Iouis super 1400 annum, eò quod 1500 nondum est inte-
grè completus, ex tabula adiuncta summo, quæ habe 27 gradus 2
minutat. 34. Totidem libræ gradibus & minutis in Zodiaco acce-
pris, indicem M admoueo. Deinde ultra annos 1400 ad natiuitatẽ
usq; Cæsaris adhuc 99 annos, quoniam elapsos esse apparẽt, obseruo.
Illis in limbo ipsius rotæ quæsitis, filum è centro A superinpono, in-
dicem postea M subius idem duco. Filũ denuo A per diem Februa-
rii 23 etiam per horas & minuta, iuxta proportionem, extendo, sub
quod denuo indicem M loco, quo peracto rotam usui respondentem
habeo. Cuius ostensor medium motum Iouis horæ natiuæ conuenien-
tem, signa uidelicet 11 grad. 7 minut. 54 in dicat. Rotam post hac
alteram aggredior, cuius indicem P augi Iouis (quæ supra per 4 cõ-
tium inuenta est) signorum uidelicet 5 grad. 23 minut. 22 ap-
plico. Ita quoq; eadem rota uerificata est. Animaduerto nunc gradum
& minutum in circulo G H I, ab indice M contactum (qui in alio
circulo K L M offenditur) per illum æquantis filum E traho, filo-
que centrum epicycli una cum auge inferioris epicycli quæ cum cruce
signatur, substituo, filo interim ad finem usq; operationis firmo sic
retento. Rursus uero tabulam cum inscriptione RADIX AR-
GUMENTI IOVIS POST CHRISTVM offertur, pcedo
in qua tabula signa 2 grad. 21 minut. 0, reperta, in limb interio-
ris epicycli iterum requiro. Inuentis, epicycli superioris Y ostensorem
applico. Residuos pariter annos 99 in limbo eiusdem epicycli nume-
ro, per quos filum F duco, unaq; indicem Y subiicio. Idem filum per
23 quoq; diem (horis & minutis saltem omisis) dirigo, directo sic filo,
indicem Y postremo subiugio, quo factò, orbes omnes instituto meo ac-
commodati sunt. Quod si nunc filum A per stellam in Epicyclo depi-
ctam traho, mox in Zodiaco, septem gradus. 21 minut. 8, qui est
uerus locus Iouis, ostenduntur. Centrum æquatum, quod est, Signa
5 2 12 15. (quo ad latitudinem infra utendum erit) filum circu-
lo G H I, extensum per centrum epicycli indicat. Considerandus

Verus locus
2 tpe Caroli.

Cẽtrũ æquarũ

etiã hic diligenter locus, à filo per cẽtrũ epicycli ducto, tactus, ille enim
aux uera epicycli dicitur, quoniam remotissimus à centro mundi est, à
quo, si signa, gradus, & minuta usq; ad ostensorem Y secundũ signa or-
dinatim numerantur, 5 0 2 5 33 quæ sunt argumentum uerum,
deprehenduntur. Obseruabis autem hoc argumentũ latitudini post
modum inueniendæ necessarium. Leuato nunc deferẽte, oculis statim
obuiat epicyclus à cauda draconis uentrem meridianũ uersus pergẽs,
ideoq; meridionalis descendens uocatur. Stella epicycli, quæ Iouem re-
præsẽtat, in superiori parte epicycli apparet, quare Iupiter directus, &
propemodũ

TABVLA
MEDII
MOTVS
IOVIS

TABVLA
MEDII
ARGVME
IOVIS

Centenarii annorum ante & post Christi aduentum. Annus	Radices post Chri- stum,			Radices ante Chri- stum,			Centenarii annorum ante & post Christi aduentum. Annus	Radices post Chri- stum,			Radices ante Chri- stum,		
	S.	G.	M.	S.	G.	M.		S.	G.	M.	S.	G.	M.
Christi	0	32	11	0	32	11	Christi	3	7	45	3	7	45
100	0	45	11	24	19	11	100	10	2	16	8	13	54
200	12	58	11	18	6	11	200	4	26	47	1	18	43
300	19	11	11	11	53	11	300	11	21	19	6	14	12
400	25	24	11	5	40	11	400	6	15	50	11	29	41
500	1	37	11	29	27	11	500	1	10	21	5	5	10
600	7	50	11	23	14	11	600	8	4	52	10	10	39
700	14	3	11	17	1	11	700	2	29	23	3	16	8
800	10	16	11	10	48	11	800	9	23	54	8	21	37
900	26	29	11	4	35	11	900	4	18	25	1	27	6
1000	2	42	11	28	22	11	1000	11	12	56	7	2	35
1100	8	55	11	22	9	11	1100	6	7	27	0	8	4
1200	15	8	11	15	56	11	1200	1	1	58	5	13	33
1300	21	21	11	9	43	11	1300	7	16	29	10	19	2
1400	27	34	11	3	30	11	1400	2	21	0	3	24	31
1500	3	47	11	27	17	11	1500	9	15	31	8	29	59
1600	10	0	11	21	4	11	1600	4	10	2	2	5	28
1700	16	13	11	14	51	11	1700	11	4	33	7	10	57
1800	22	26	11	8	38	11	1800	5	29	4	0	16	29
1900	28	40	11	2	25	11	1900	0	23	35	5	21	55
2000	4	53	11	26	12	11	2000	7	18	7	10	27	24
2100	11	6	11	19	59	11	2100	2	17	38	4	2	54
2200	17	19	11	13	45	11	2200	9	7	9	9	8	22
2300	23	32	11	7	32	11	2300	4	1	40	2	13	51
2400	29	45	11	1	19	11	2400	10	26	11	7	19	20
2500	5	58	11	25	6	11	2500	5	20	42	0	24	49
2600	12	1	11	18	53	11	2600	0	15	13	6	0	18
2700	18	14	11	12	40	11	2700	7	9	44	12	5	47
2800	24	27	11	6	27	11	2800	2	4	15	4	11	16
2900	0	50	11	0	14	11	2900	8	28	46	9	16	45
3000	7	3	11	24	1	11	3000	3	23	17	2	22	14
3100	13	16	11	17	48	11	3100	10	17	48	7	27	43
3200	19	29	11	11	35	11	3200	5	12	19	1	3	12
3300	25	42	11	5	22	11	3300	0	6	50	6	8	40
3400	1	55	11	29	9	11	3400	7	1	21	11	14	9
3500	8	8	11	22	56	11	3500	1	25	52	4	19	38
3600	14	21	11	16	43	11	3600	8	20	23	9	25	7
3700	20	34	11	10	30	11	3700	3	14	54	3	0	36
3800	26	47	11	4	17	11	3800	10	9	26	8	6	5
3900	1	59	11	28	4	11	3900	5	3	57	1	11	34
4000	9	3	11	21	51	11	4000	11	28	18	6	17	3
4100	15	16	11	15	38	11	4100	6	22	59	11	22	32
4200	21	29	11	9	25	11	4200	1	17	50	4	28	1
4300	27	52	11	3	12	11	4300	8	12	1	10	3	30
4400	4	5	11	26	59	11	4400	3	6	31	3	8	59
4500	10	18	11	20	46	11	4500	10	1	3	8	14	28
4600	16	31	11	14	33	11	4600	4	25	34	1	19	57
4700	22	44	11	8	20	11	4700	11	20	5	6	25	26
4800	28	57	11	2	7	11	4800	6	14	36	0	0	55
4900	5	10	11	25	45	11	4900	1	9	7	5	6	23
5000	11	23	11	19	41	11	5000	8	3	38	10	11	52
5100	17	36	11	13	28	11	5100	2	28	9	1	17	21
5200	23	49	11	7	15	11	5200	9	22	40	8	22	51
5300	0	2	11	1	2	11	5300	4	17	31	1	28	20
5400	6	15	11	24	49	11	5400	11	11	42	7	3	49
5500	12	28	11	18	36	11	5500	6	6	33	0	9	18
5600	18	41	11	12	23	11	5600	1	0	45	5	14	46
5700	24	54	11	6	10	11	5700	7	25	16	10	20	15
5800	1	7	11	29	57	11	5800	2	19	47	3	25	44
5900	7	20	11	23	44	11	5900	9	14	18	9	1	13
6000	13	33	11	17	31	11	6000	4	8	49	2	6	42
6100	19	46	11	11	18	11	6100	11	3	20	7	12	11
6200	25	59	11	5	5	11	6200	5	27	51	0	17	40
6300	2	12	11	28	52	11	6300	0	21	22	5	23	9
6400	8	26	11	22	38	11	6400	7	16	53	10	18	38
6500	14	39	11	16	25	11	6500	2	11	24	4	4	7
6600	20	52	11	10	12	11	6600	9	5	55	9	9	36
6700	27	5	11	4	59	11	6700	4	0	26	2	15	4
6800	3	18	11	27	46	11	6800	10	24	57	7	20	33
6900	9	31	11	21	33	11	6900	5	19	28	0	16	2
7000	15	43	11	15	20	11	7000	0	13	59	6	1	31

INVENTAD

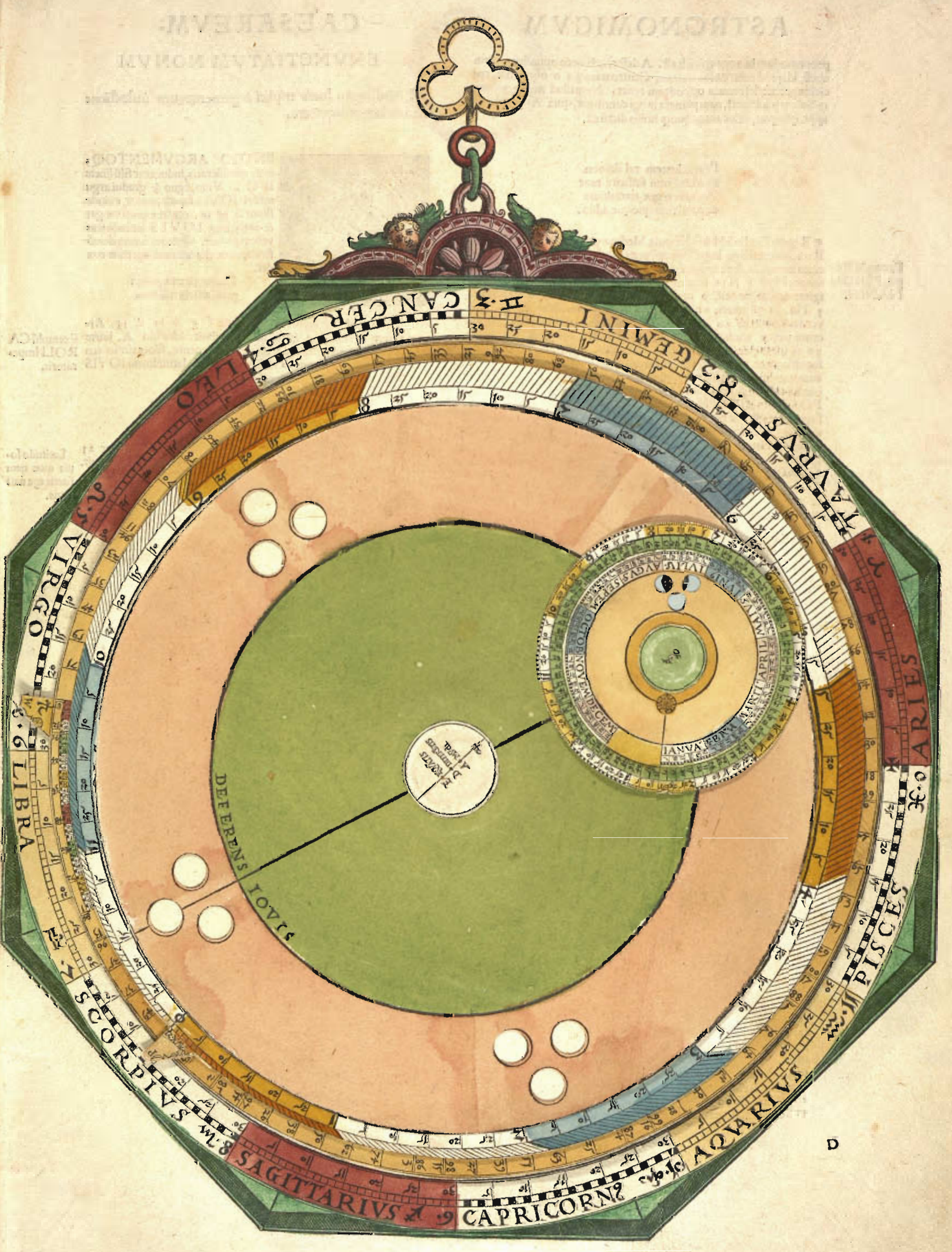
ASTRONOMIA

INVENTAD

ASTRONOMIA

INVENTAD

ASTRONOMIA

D

ASTRONOMICVM

propetmodum in auge epicycli est. A deferentis uero opposito parum abest, id quod centrū eius indicat. Centro namq̄ s̄ 6 obrinente, ep̄ ciclus precise deferentis oppositum tenet. Neq̄ illud negligendum, q̄ Solem paulopost, cum planeta iungi contingat, quia Augi epicycli, appropinquet, velut antea quoq̄ nobis dictū est.

Præcedentem rei demonstrationē non sufficere reor Proinde regie natiuitatis documētum quoque addo.

Exemplū Regis FERDINANDI.

¶ Regem Ferdinādū in Hispania Medinæ genitū constat. Nūc, quā Radices meridiano Ingolstadiensi præsentēs cōueniūt, hora nati principio æquanda, hoc modo fuit. In tabula regionū Medinæ yrbi adscripta Hor. 1 m̄ 12 inueni, moribus planetarum addenda; Temp̄ igitur natiuo, hoc est, 9 diei Martii, 20 ho., 47 m̄ pomeridianis, 1 Ho. 12 m̄ adieci, vnde 21 Ho. 51 m̄ redundarunt. Quoniam yero natiuitas in 10 diem Martii cadit, cum eodem æquationem dī erum per 5 enun̄ciatū prius adinuentum inuestigauī, ubi 7 m̄ 30 z̄ subtrahenda reperi, quibus subtractis, 9 dies 21 hora 51 m̄ superfuerunt, tempus quod verum & æquatum est, ad quod Iouis motum nunc inquirere licet. Primum ic̄it̄o 1500 annos in tabula adiuncta colligō, & sub titulo RADIX MEDII MOTVS IOVIS POSTCHRISTVM s̄ 0 ḡ 3 m̄ 47 reperis, indicem M superimpono; filo per residuos duos annos directo, indicē rursus subduco. Tercio filum per 9 diem, 21 horas Martii tendo, indicemq̄ sub filum reduco, qui medium motum Iouis s̄ 2 ḡ 10 m̄ 12 aperit. Consequenter radicem Argumenti Iouis sub titulo POSTCHRISTVM, cum annis 1500, velut iam perfectis, aspiciens s̄ 9 ḡ 15 m̄ 31 esse cognoui. Cum reliquis aut̄ duobus annis, & 9 diebus, 21 horis, vt supra actum sæpe est, fiet. Actisq̄ illis, rotā natiuitati propositā conformem omnino reddidi. Motum verum hac uia postinueni. Filum A per stellam epicycli tetendi, quod in Zodiaco gradus 5 m̄ 46 II abscidit, motum videlicet quæsitum. Centrum æquatum, filo per centrū epicycli directo, in circulo GHI s̄ 8 ḡ 21 m̄ 25 patuit. Obseruauī quoque locum inferioris epicycli à filo incisum, (quæ Aux verā fuit,) à quo vsq̄ indicem Y s̄ 9 ḡ 10 numerata, pro Argumento yero ad latitudinem ingrendam, referuauī. Aspiciens adhuc epicyclum in æquantē siue deferente, intra v̄trem meridionalem & draconis caput, Meridionalem ascendentem nominauī. Reliqua, stationum, directionum, retrogradationumque accidentia, quia quilibet p̄ se p̄mptissime accipit, missa fatio.

TERTIA
OSTENSIONIS
VIA
RHOMAE CONDITAE
EXEMPLUM
patet.

Locus Iouis tpe conditæ urbis.

¶ VRBS RHOMA 753 annis condita est ante Chisti aduentum. Ad quod tempus, verū Iouis locū desyderans, subtraho 753 ab 800, quoniam proximus centenarius est. Residuis adhuc 46 annis existentibus, Ereptione 800 annorum, sub titulo, MEDII MOTVS IOVIS ANTE CHRISTVM, radicē excipio, Signum sc̄z 0 ḡ 10 m̄ 47. Iuxta quā etiam Radix Ar. Iouis habetur, s̄ 8 ḡ 21 m̄ 36. Augem quoq̄ ad hoc temp̄ in enun̄ciato 4 quæsitam prius, videlicet 22 gr. 28 m̄ 0, accipio. Ad radicē medii motus, indicē postea M statuo, filūq̄ per 46 annos ducens, cum indice rursus compono. Per 21 deinceps diem Aprilis filo tenso medius Iouis motus sc̄z S 11 gr 6 m̄ 38, à filo secatur, cui rursus index M applicatur. Hoc pacto etiam argumentum examino, ad cuius augem P ostensorem ponens, rotas omnes vere dispositas habeo. Ibi nunc Centrum æquatum S 6 ḡ 15. Argumentū verum S 1 gr 13. Et epicyclum ratione deferentis, meridionalē descendentem contueor. Verum locum Iouis, filo per stellam epicycli tracto gra. 14 m̄ 30 x̄, qualis iam olim Lutio Tarutio mathematico vt Solinus habet proditus est, in Zodiaco contemplor.

CAESAREVM.

ENUNCIATVM NONVM

Latitudinem Iouis triplici argumentorum inductione manifestatam inquirere.

ENTRO ARGUMENTOQ̄; veris consideratis, inducatur filū lineæ B C. Vnio, signo & gradui argumenti IOVIS superponatur, exinde filum S gr m̄, centri æquati tangat & margarita IOVIS latitudinem vere exprimet. Quæ res tribus demonstrationum viis adhibitis apertior euadet.

Demonstratio prima per Cæsaris natalem

Cæsarea natiuitas Centrum æquatum s̄ 5 ḡ 12 m̄ 15. Argumentum verum S 0 gr 5 m̄ 33 habuit. Ideo filo A, lineæ B C imposito, margaritaq̄ argumentum tenente, filūq̄ rursus centrum occupante, vnio gra. 0 minut. 51, id est, latitudinem IOVIS meridionalem & ascendentem refert.

Exemplū CAESARIS.

Demonstratio secunda per ortum regium.

¶ Regis FERDINANDI ortus, Centrum Signorum 8 gr 21 minutorum 25, Argumentum Signorum 9 graduum 10 habuit. Vbi iuxta regulam, latitudo meridionalis Iouis minu' 40 cernitur. Quia vero eclipticæ vicinior sit, latitudoque minuitur, Meridionalis ascendens vocatur.

Latitudo Iouis quæ nati fuerit tpe nati regis.

Demonstratio tertia per exemplum fundatæ Urbis.

¶ Rhoma condita Argumentum 1 S gra. 13, Centrum 6 Sign. 15 gra. videbatur, vnde latitudo ab eclipticā versus meridiem gr. 11 minu. 11 descendens erit, quanq̄ cito ad eclipticam reuersura sit. Et hactenus mihi sufficienter Iouis motum aperuisse videor.

Latitudo Iouis tpe urbis conditæ.

SEQVITVR INSTRVMENTVM
TRADITIONIS
PRAEMISSAE.

ASTRONOMICVM

ENVNCTATVM DECIMVM.

Cursum Martis secundum Zodiaci longitudinem, quo-
cumque tempore, celeriter & citra negotium deprehendere.

ARS PLANETA TERTIVS

à Saturno, calidæ sicæq; temperaturæ est, ideoq; bellorum dominus putatus, quod flatuæ bili non absimile quid, in corporib; humanis efficiat. Hinc enim est, q; cum græci HYPOIDA id est, ignitum vocent. Huius motum qui est scitu-
rus, Rotas singulatim pspiciat hortor. Quas quidem non ita multum à prioribus differre videbit, nisi q; in Marte venter Draconis rectè in auge deserentis habetur, semperq; aquilonè versus, ab ecliptica spectat. Venter aut meridionalis ex aduerso augis situatur, seduloq; in latitudine meridionali perdurat. MARTIS cursum quæsi-
turo, propositi temporis centenarius pximè pcedens minor, ex tabula accipiendus erit, & hoc, si tempus sit post Christum natum. Radices præterea mediū motus & argumenti, sub titulis suis capiendi. Si vero ante Saluatoris ortum, tempus proponitur, iam centenarius ppositi numeri proximus sequens seu minor, eligendus est. Habita ex tabula radice mediū motus & argumēti, eadem in Zodiaco quærat, indice M eidem superposito. Annos deinde centenarium superantes, in limbo rotæ illius inspice, per quos filum A tensum cū fuerit, index M rursus subordinetur. Filo A, diebus & horis electi temporis adiūcto, index denuo substituatur. Eo facto, simulac rota pro voluntate operari instituta est. In Zodiaco aut mediū motus Martis cernitur. Ostensorem P augi Martis (quam 4 enunctiatū inuenire docuit) adhibens, rotam eandem rite locaueris. Ad epicyclum veniens, nota cōtactū lineæ indicis M & circuli G H I, eundem locum in circulo K L M, secundum lineam sequutus obserua, per quem filum E ducatur, epicycli centro cum cruce $\times$ augis subornato. Epicyclo sic ordinato, quærat argumenti radix ante per tabulam accepta in limbo inferiori, cui indicem Y superioris circuli superapta. In superiore quoque circulo, annos superfluos numera, cum filoque epicycli nota, indice Y eodem ducto, Præterea cum diebus similiter agentis, epicyclus perfectè locatus erit.

Quomodo verus Martis
locus, argumentum & cen-
trum inueniantur.

¶ Verum locum Martis in Zodiaco, filo A per stellam epicycli ducto videbis, Idem filum per centrum epicycli tensum, in G H I circulo centrum verum dat. A sectione exterioris epicycli vsq; ad indicem Y superioris, numerans, Argumentum verum habebit. Centro & Argumento custoditis, infra ad latitudinem opus esse scito.

Haecenus dicta, triplici cōpendio
libet repetere, quoz primum
Imperatoris CAROLI
natiuitas, illustrabit.

¶ Natiuitatis Imperatoris tempus æquatū, ut saepe auditum est, 1500 annos, 23 dies, 16 hor. 20 mi, continet. Hoc tempus, quia post Christum est, proximè antecedens minor centenari; qui est 1400 accipiendus erit. Illius radix mediū motus, $\text{S } 6 \text{ G } 3 \text{ M } 21$, Argumentum verò $\text{S } 3 \text{ G } 15 \text{ M } 3$, sub titulis accommodis habentur. Signa ergo, gradus & minuta mediū motus in Zodiaco inuestiganda, inuestigataq; cum indice M notanda. Quandoquidem vero à 1400 vsq; ad 1500 natiuitatis tempus, adhuc 99 anni supersunt, iccirco iidem in limbo eiusdem quærendi sunt. Quæstis filum A addendum, indice sub idè reducto. Eodem modo cum diebus & horis, rationabiliter distinctis, agendum. Ibidem igitur filo & indice firmato, mediū motus Martis in Zodiaco ad horam ppositam, $\text{S } 2 \text{ G } 21 \text{ M } 56$ cernetur. Aux postea per 4 enunctiatum habita cum est, quæ $\text{G } 14 \text{ M } 57 \text{ D}$ habet, eadem in Zodiaco requiratur, & cū P monstratore firmetur. Locus insuper circuli G H I, ab indice M tactus, obseruetur. Transfūtq; in K L M circulum, punctus ibidem inuentus notetur, per quem filo æquantis educto, centrum epicycli cum cruce $\times$ augis supponatur. A cruce $\times$ post, radix argumenti ex tabula sumpta, vbi numerata fuerit, cum indice Y signetur. Filum epicycli rursus per 99 annos (& hoc in limbo superioris epicycli) ostensorem Y admoto extendatur. Vltimo filum per dies 23 hor 16 mi 20 Februarii ducatur. Cui filo, si denuo indice M substituis, in limbo inferioris epicycli, medium argumētum Martis signoz, 8 graduum 20 minorum 31 patet. Iam filum A repete, quod per stellam

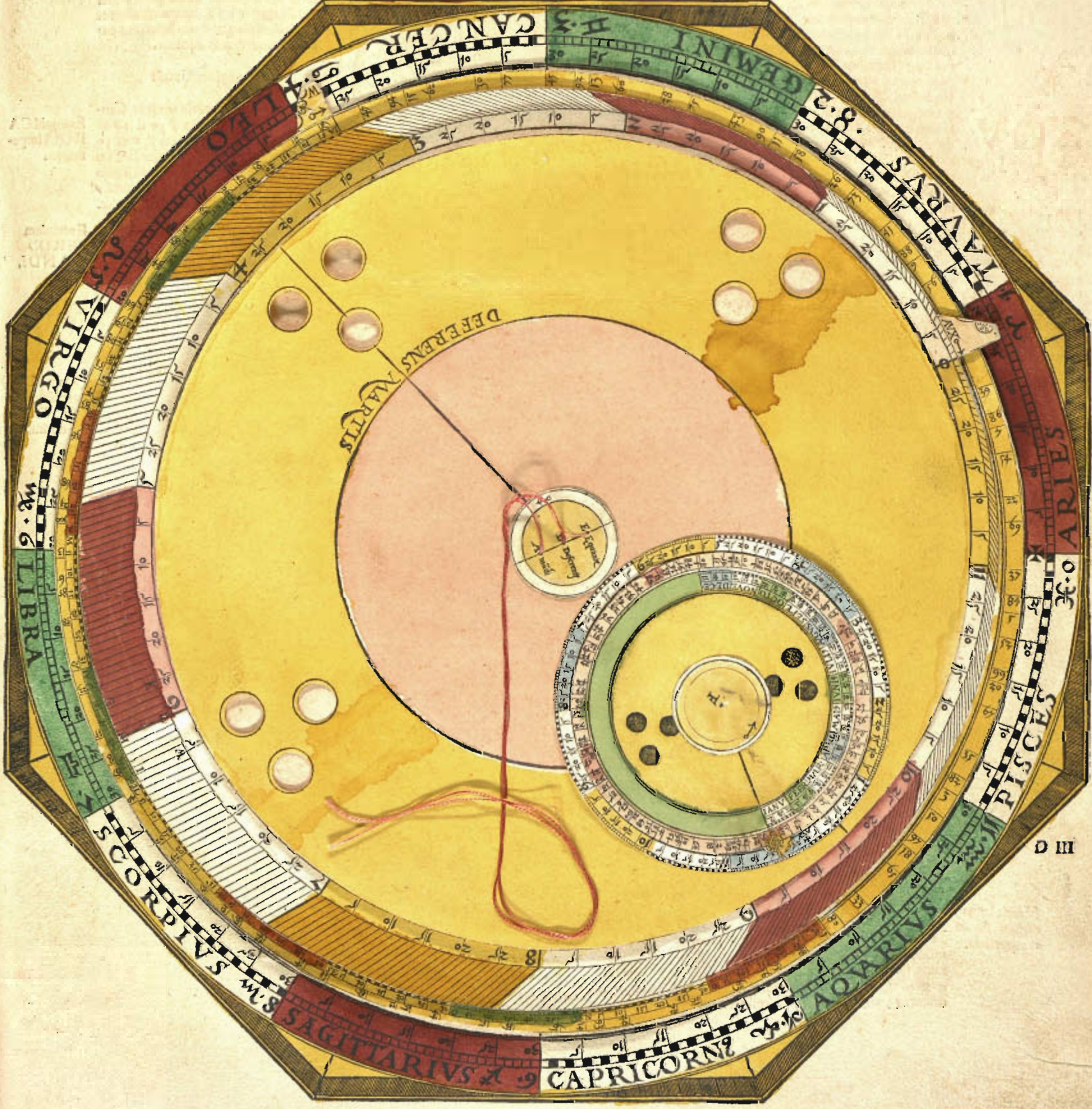
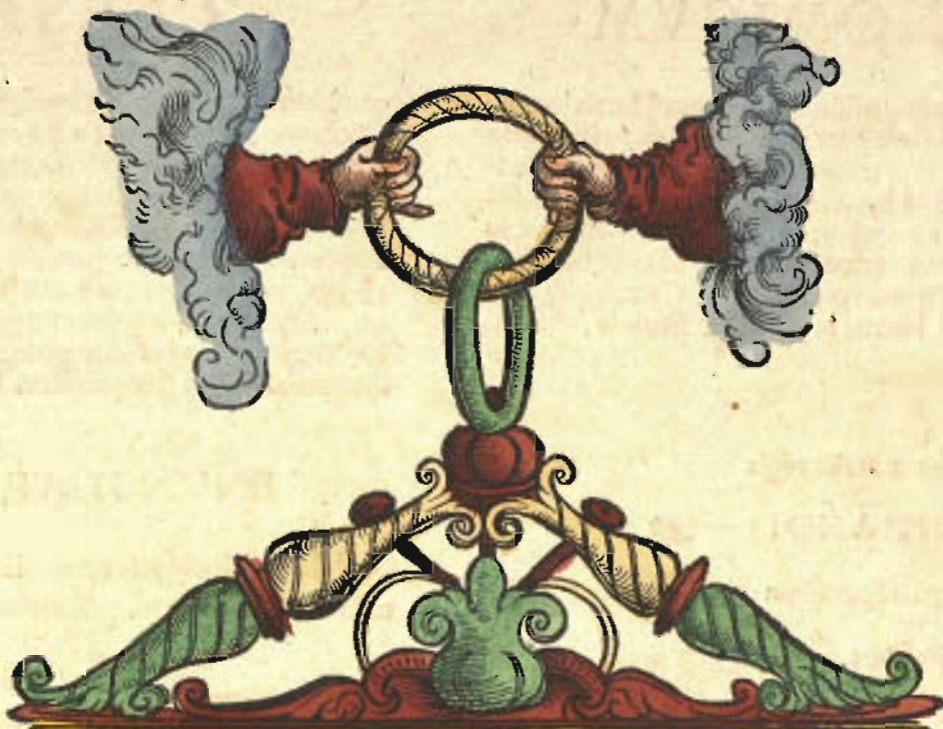
Exemplū CA-
ROLI Impe-
ratoris.

TABVLA MEDI MOTVS MARTIS

TABVLA MEDI ARGVME NTI MART

Centenarij annorum ante & post Christi aduentum.	Radices post Chri- stum.			Radices ante Chri- stum.			Centenarij annorum ante & post Christi aduentum	Radices post Chri- stum			Radices ante Chri- stum		
	Annus	S.	G.	M.	S.	G.		M.	Annus	S.	G.	M.	S.
Christi	1	11	24	1	11	24	Christi	7	26	54	7	26	54
100	3	12	58	11	9	49	100	5	26	3	9	27	44
200	5	14	33	9	8	14	200	3	25	12	11	28	35
300	7	16	8	7	6	39	300	1	24	21	1	29	26
400	9	17	43	5	5	4	400	11	23	31	4	0	17
500	11	19	18	3	3	29	500	9	22	40	6	1	7
600	1	20	53	1	2	55	600	7	21	49	8	1	58
700	3	22	27	11	0	20	700	5	20	59	10	2	49
800	5	24	2	8	28	45	800	3	20	8	0	3	40
900	7	25	37	6	27	10	900	1	19	17	2	4	30
1000	9	27	12	4	25	35	1000	11	18	26	4	5	21
1100	11	28	47	2	24	1	1100	9	17	36	6	6	11
1200	2	0	21	0	22	16	1200	7	16	45	8	7	3
1300	4	1	56	10	20	51	1300	5	15	54	10	7	53
1400	6	3	31	8	19	16	1400	3	15	3	0	8	44
1500	8	5	6	6	17	41	1500	1	14	13	2	9	35
1600	10	6	41	4	16	6	1600	11	13	22	4	10	26
1700	0	8	16	2	14	32	1700	9	12	31	6	11	16
1800	2	9	50	0	12	57	1800	7	11	41	8	12	7
1900	4	11	25	10	11	22	1900	5	10	50	10	12	58
2000	6	13	0	8	9	47	2000	3	9	59	0	13	48
2100	8	14	35	6	8	12	2100	1	9	8	2	14	39
2200	10	16	10	4	6	38	2200	11	8	18	4	15	30
2300	0	17	44	2	5	3	2300	9	7	27	6	16	21
2400	2	19	19	0	3	28	2400	7	6	36	8	17	12
2500	4	20	54	10	1	53	2500	5	5	45	10	18	3
2600	6	22	29	8	8	18	2600	3	4	55	0	18	53
2700	8	24	3	5	28	43	2700	1	4	4	2	19	44
2800	10	25	38	3	27	9	2800	11	3	13	4	20	34
2900	0	27	13	1	25	34	2900	9	2	23	6	21	25
3000	1	28	48	11	23	59	3000	7	1	31	8	22	16
3100	3	0	23	9	22	24	3100	5	0	41	10	23	7
3200	5	1	58	7	20	49	3200	3	29	50	0	23	57
3300	7	3	33	5	19	15	3300	1	28	59	2	24	48
3400	9	5	7	3	17	40	3400	10	28	9	4	25	39
3500	1	6	42	1	16	5	3500	8	27	18	6	26	30
3600	3	8	17	11	14	30	3600	6	26	27	8	27	20
3700	5	9	52	9	12	55	3700	4	25	36	10	28	11
3800	7	11	27	7	11	20	3800	2	24	46	0	29	2
3900	9	13	2	5	9	46	3900	0	23	55	2	29	53
4000	11	14	36	3	8	11	4000	10	23	4	5	0	48
4100	1	16	11	1	6	36	4100	8	22	14	7	1	34
4200	3	17	46	11	5	1	4200	6	21	23	9	2	25
4300	5	19	21	9	3	26	4300	4	20	32	11	3	16
4400	7	20	56	7	1	52	4400	2	19	41	1	4	6
4500	9	22	30	5	0	17	4500	0	18	50	3	4	57
4600	11	14	5	2	28	42	4600	10	18	0	5	5	48
4700	1	25	40	0	27	7	4700	8	17	9	7	6	38
4800	3	27	15	10	25	32	4800	6	16	18	9	7	29
4900	5	28	50	8	23	57	4900	4	15	28	11	8	20
5000	8	0	25	6	22	23	5000	2	14	37	1	9	11
5100	10	1	59	4	20	48	5100	0	13	46	3	10	1
5200	0	3	34	2	19	13	5200	10	12	55	5	10	52
5300	2	5	9	0	17	38	5300	8	12	5	7	11	43
5400	4	6	44	10	16	3	5400	6	11	14	9	12	34
5500	6	8	19	8	14	19	5500	4	10	23	11	13	24
5600	8	9	53	6	12	54	5600	2	9	33	1	14	15
5700	10	11	28	4	11	19	5700	0	8	42	3	15	6
5800	0	13	3	2	9	44	5800	10	7	51	5	15	57
5900	2	14	38	0	8	9	5900	8	7	0	7	16	47
6000	4	16	13	10	6	34	6000	6	6	9	9	17	38
6100	6	17	48	8	5	0	6100	4	5	19	11	18	28
6200	8	19	22	6	3	25	6200	2	4	28	1	19	19
6300	10	20	57	4	1	50	6300	0	3	37	3	20	10
6400	0	22	32	2	0	15	6400	10	2	47	5	21	1
6500	2	24	7	11	28	40	6500	8	1	56	7	21	52
6600	4	25	42	9	27	5	6600	6	1	5	9	22	42
6700	6	27	16	7	25	31	6700	4	0	14	11	23	33
6800	8	28	51	5	23	56	6800	1	29	24	1	24	24
6900	11	0	26	3	22	21	6900	11	28	33	3	25	15
7000	1	2	1	1	20	46	7000	9	27	42	5	26	5

D III

quod per stellam epicicli directum, in Zodiaco verum Martis locum, 24 scz gradum 38 minutum & ostendet. Eleuato deferente, Mars Septentrionalis ascendens pariter cernitur. Filum per centrum epicicli rursus tensum, in circulo GHI, Centrum verum, Signorum scz 10 graduum 16 minutorum 50 indicat. A cuius iuterfectione, in epiciclo inferiori facta, (quæ aux vera dicitur) vsq; ad indicem Y 5 8 0 31 numerata, Argumentum verum sunt. Centrum & Argumentum posterius latitudini Martis inquirendæ seruient.

constitutam, ex enunctiatio 4 inuentam, capio, indicesq; M radici superpono. Hinc 1149 a 1200 subducens, & residuos 51 reperiens, eos in limbo rotæ inferioris requiro. Per quos filum tractatum, cum indice M subtus locato, teneo. Absoluto itaq; orbe illo, motus Martis medius seculo Troiani respondens excidii apparet. Epiciclo deinde simili ratione post radicem firmato, motus quoq; verus, qui in 17 gra. 30 mi. & erat, ostenditur. Centrum verum Sig. 11 gra. 1 mi 40. Argumentu æquatam Sig: 11 gra: 16 minu, 51 demonstrant. Deferens postmodum si leuetur, epiciclus etiã Septentrionalis Ascens dens proximus augi æquantis & capiti draconis imminens reperitur.

Secundum natalia regis

FERDINANDI

tempora, cõpendium

exhibebunt.

Regem natum anno 1503 scimus. Quo tempore æquato, dies 9, hor. 21 mi. 51 Martii consurgunt: Hic, quia 1500 elapsi sunt, qui centenos perfectos constituunt, radices ambæ, altera medii motus, quæ facit Signa 8 gradus 5 minuta 5, altera argumenti, quæ Sign: 1 gra. 14 minu. 12 est, sub titulis post Christu aspiciendæ sunt. Radici medii motus in Zodiaco habitæ, indicem M impono, filum p 2 annos eiusdem rotæ extendo, (duo namq; anni post 1500 integrè confecti sunt) filoque rursus M ostensorem subordino. Per 9 etiã diem, 20 horas, 51 minuta Martii, filum mitto, ostensorem simul sublocato, ubi tandem medium Martis motum, horæ natali consentaneu in præsens, Sig. 10 gra. 3 minu. 46 in Zodiaco contemplor. Noto insuper indicis M cum circulo GHI contiguitatem. Aqua iuxta lineæ ductum, in KLM circulum vsq; promouens, per punctum illic oblatum, filum E dirigo, subtus illud epicicli centro, cruceq; precise locatis. Postea radicem in tabula ad 1500 repertam, in limbo inferioris epicicli cum indice superioris signo. Sic etiam per annos residuos 2, in superioriore epiciclo filum cum indice subducto, tendo. Per dies 9, deinde 21 horas, 51 mi Martii, filum idem eiusdem epicicli subfirmato indice duco, & orbes instrumenti omnes instituto tempore cõformes, habeo. Verum cursum Martis, qui est 24 gra 6 minutorum scz filum A in Zodiaco per stellam epicicli recta educum, commonstrabit. Deferentem si eleues, epiciclu ante augis oppositu paulo reperies, qd oppositu, venter etiam draconis meridionalis dicitur. Mars aut eo in loco repertus, meridionalis descendens, id quod literis M D manifestum fit, vocatur.

FERDINANDI Regis exemplum.

Post verbum, cõtemplor, adhuc adde illa. Deinde Augem, quæ per enuctia: 4 constat, vcz 14 59 0 cum indice P ubi in Zodiaco requisita est, exprimo. Noto insuper ind: & ce

Centrum verum, quod est Signorum 5 graduum 16 minutorum 15 filum A per centrum epicicli tractu in circulo GHI innuit. Idẽ filum in epiciclo inferiori augem veram refert, a qua si vsq; ad indicem Y numeras, argumentum verum, quod est Sig. 1 gra. 19 mi 58 prodibunt. Centri Argumentiq; vsus ad latitudinem post hac requirentur.

Tertia sequitur exemplificatio, rationem cum annis ante Christu opandi sub Troiana historia præscribens

Troiam historiae restantur euersam, anno 1149 ante Seruatorẽ mudo datum. Istius numeri centenariu sequentem, id est 1200 pponens, tabulam ingredior. Radicem medii motus, quæ habet Signu 0 gradus 22 minuta 25, radicemq; argumenti, quæ Sig. 8 grad. 6 minut. 53 est, excerpens. Similiter augem in 9 gradu 5 minuto constituta

Martis locus diruta Troia temporibus.

ENUNCIAT, VNDECIMVM

Martis elongationem ab ecliptica vtrinq; contingentem tribus exemplis propofitis manifestare.

E LATITVDINE MARTIS

nihil habeo aliud, quam quod supra de Saturno & Ioue allatum est, afferre. Proinde citra ambagem prioribus exemplis declarandis insistam.

Exemplum Caroli

Natale imperatoris tempus, Centrum æquatam Martis 5 10 16 M 50, Argumentum verum 5 8 0 10 M 31 tenuit. Filo iam lineæ BC imposito, margaritaq; 8 Sig: 10 gra. 31 minu: tenente, iterum in limbo filum super Centru, quod est 5 10 16 M 50 feratur, & vnio latitudinem Martis 59 scz minutoq; septentrionalem descendente ostendet.

Exempli CAROLI Imperatoris.

Exemplum regis Ferdinandi. In natalitio FERDINANDI Centrum Argumentumq; præcedenti theoremate ostensa, repetantur. Filo lineæ BC immisso, vnionem argumento, Signis scz 1 gra. 19 mi. 58 adiunge. Filu ubi Centro vero, id est Sig: 5 gr: 16 minut. 15 fuerit superpositum, margarita gradum 0 minutum 17 ab ecliptica austro inclinans interfecat. Latitudo igitur augetur, ascendente planetam demonstrat. Exemplum

Exemplum FERDINANDI.

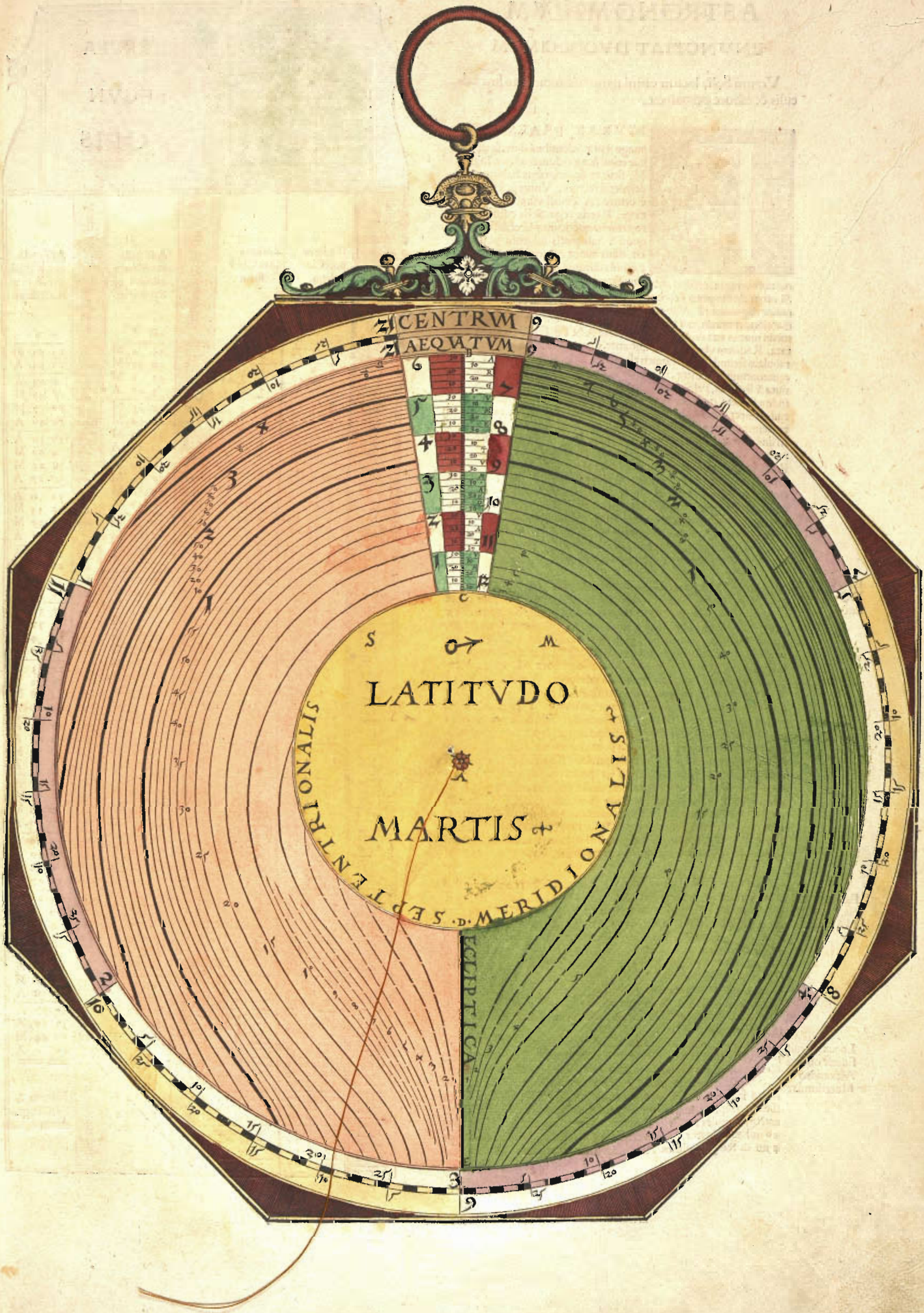
diruta Troia. Diruta TROIA, Centru Sign: 11 gra: 1 minut: 40, Argumentum Sign. 6 gra 16 minut. 51 habuit. E quibus latitudo Martis Septentrionalis ab ecliptica gra. 3 minut: 10 colligitur. Ascendens autem, quia magis semp ac magis Aquilonem adlabitur, intelligitur.

Quam Mars latitudinem excidii Troiani spe obtinuerit.

PRÆSENTAT
MARTIS LATITVDINEM
PRÆSENTAT
PRÆSENTAT
PRÆSENTAT

ALPHABETUM
LITTERARUM
ROMANARUM
A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. V. X. Y. Z.

CENTRUM
AEQVATVM

LATITVDO

MARTIS

SEPTENTRIONALIS
MERIDIONALIS

ECLIPTICA

ASTRONOMICVM

ENVNCTIAT DVODECIMVM

Verum Solis locum omni temporis momento sine calculis & labore perquirere.

IGVRAE PRAESENTIS

imago à præcedentibus diuersa est. In hac enim & epiciclum & annos in rota M, sicut in superioribus habitum est, desiderari cernis. Vnius præterea filii è centro A emissi vsùm tantummodo exigi. Paucis ergo Solis cursum scitu ro, tempus quodcumq; liber definiatur, quod si Saluatoris aduentu posterius est, illius minor centenarius, statim hic è tabula discatur, radice eiusdem medii

motus excerpta, residua annorum summa, cõpletorũq; non neglecta. Si vero Christo prius fuerit tempus, centenarius proposito numero maior eligendus est, & ab eo propositum demendum, relictis ex subtractione numeris, qui anni residui vocatur, referuatis, radice pariter medii motus ex tabula, quæ inscribitur ANTE CHRISTVM, notata. Radicem vbi habueris, siue ante, siue post Christum inscriptam, tabulam secundam, cui nomen est, ANNI RESIDVI vltra centenarium &c. intra, in qua residuum querenti, ad dextram minuta & secunda, vel alterum ex iis occurrit, cum M litera vel A sub inde adiuncta, quarum M minuenda, A addenda, tot minuta & secunda radici docet. Adiectis adiucendis vel demptis demendis, radix aqua ta dicitur, quæ in Zodiaco requisita, cum ostensore M signabitur. In limbo post, circuli inferioris mensuram, diem, & horam siq; si potes, reperta, cum filo exprime, filiq; rursus M indicem subiunge. Rota sic firmata, ostensore P ad Solis augem, prius per 4 emittiatũ manifestatã ducito, ibidem cõtractũ indicis cũ circulo G H I, punctumq; ex aduerso in circulo K L M, situm obseruato. Punctus siquidem ille, Solis argumentum, quod ab auge vsq; ad illum, in superiori rotula numeratur, solisq; locum in deferente aperit. Filum vero ex centro A puncto impositum huic puncto, verum locum Solis in Zodiaco designat. Prædicta vt actum nobis est assidue, adhuc manifestiori traditione, & ea trifaria prosequemur.

Exemplũ CAROLI Imperatoris.

¶ CAROLI Quinti tempus æquatũ 1500 anni, 23 dies Februarii, 16 horæ, 20 min. cum sint, radix medii motus super centesimarium 1400, sub titulo post Christum videnda, quæ 59 gr 18 m 34 habet. Demptis postea 1400 ab annis propositis completis, id est, 1499, supersunt 99 anni, 23 dies Februarii &c. Anni deinde 99 in tabula, quæ inscribitur ANNI RESIDVI &c. repetantur, quibus repetitis adherere vides M 0 Z 44 cum nota M, quæ subtrahenda totidem à radice motus medii admonet. Vnde 59 gr 18 m 33 resultant, quæ sunt radix certificata ad annum 1499. Illam autem in zodiaco quæsitam radicem, cum indice M signabis, die mensuræ horarq; & minuto (si fieri potest) acceptis. Filum deinceps A per ea extendatur, ostensoreq; rursus sub idem ducatur, & protin' in zodiaco, motum Solis medium, Sig. scz 11 gr 12 m 27 à filo exprimi videbis. Ostensore autem P ad augem Solis, superiori quarto enunciatato repertam, gr videlicet 1 m 11 pones, circuliq; G H I & indicis M contingentiam obseruabis, ab illa enim in circulum K L M promouens per lineam, locum Solis in eccentrico offensis. Iam ab auge vsq; in præsentem O locum numerans 58 gr 11 m 10 offeruntur, quæ & Centrum & Argumentum Solis appellari possunt. Vltimo filum A per punctum illud argumenti transiens, in zodiaco verum locum Solis, qui est 14 gr 23 m X, representat.

Exemplũ Regis FERDINANDI.

¶ Tempus FERDINANDI Regis æquatũ est, 1502 anni 9 dies Martii, horæ 21 m 53. Radix centenarii 1500 facit 59 gr 19 m 18. In tabula residuorum annorum iuxta annos datos M 28 Z 41 cum litera M inueniuntur, quibus à radice media subtractis, supersunt Sig 9 gra. 18 mi. 49. Huic radici in Zodiaco acceptæ M indicem applica. Filum per 9 diem Martii 21 hor. 53 m extende, quod medium motum Solis, S 11 gr 26 m 45 in Zodiaco, ostensore M eisdem filo substituto, demonstrat. Postremo P indicem augi Solis, quæ est gr 1 minu. 12 p adiuuando, punctũ argumenti, vt patuit non semel in circumferentia K L M require, quod Sig. 8 gr 25 mi 32 contingit. Traducto autem per ea filo, locum Solis verum, gra scz 28 mi 55 X, id q; intendebas, habebis.

Locus O qui fuerit obitus Alexandro Macedonũre

¶ Alexandri magni obitus ante Christum memoratur. Tabula temporum illum annis 311 diebus 93 fuisse ante Christi tempora docet. Centenarij numeri huius maior est 400. Radix medii motus Solis illi centenarij conueniens Sig 9 gr 5 mi 21. Anni residui 88. quibus mi 38 scd 47 adici debent, vnde 59 gr 5 mi 59 subsuleant. Illam in Zodiaco reperta, indice M notentur, filo quoq; per 29 diem Septem. tracto, M index rursus substituat. Nouissime aux Solis super 6 gr 20 mi X dirigatur, & iuxta regulam prædictam agentis, Sol in 2 gr 8 mi X tempore obitus Alexandri fuisse reperietur.

TABVLA MEDI MOTVS SOLIS

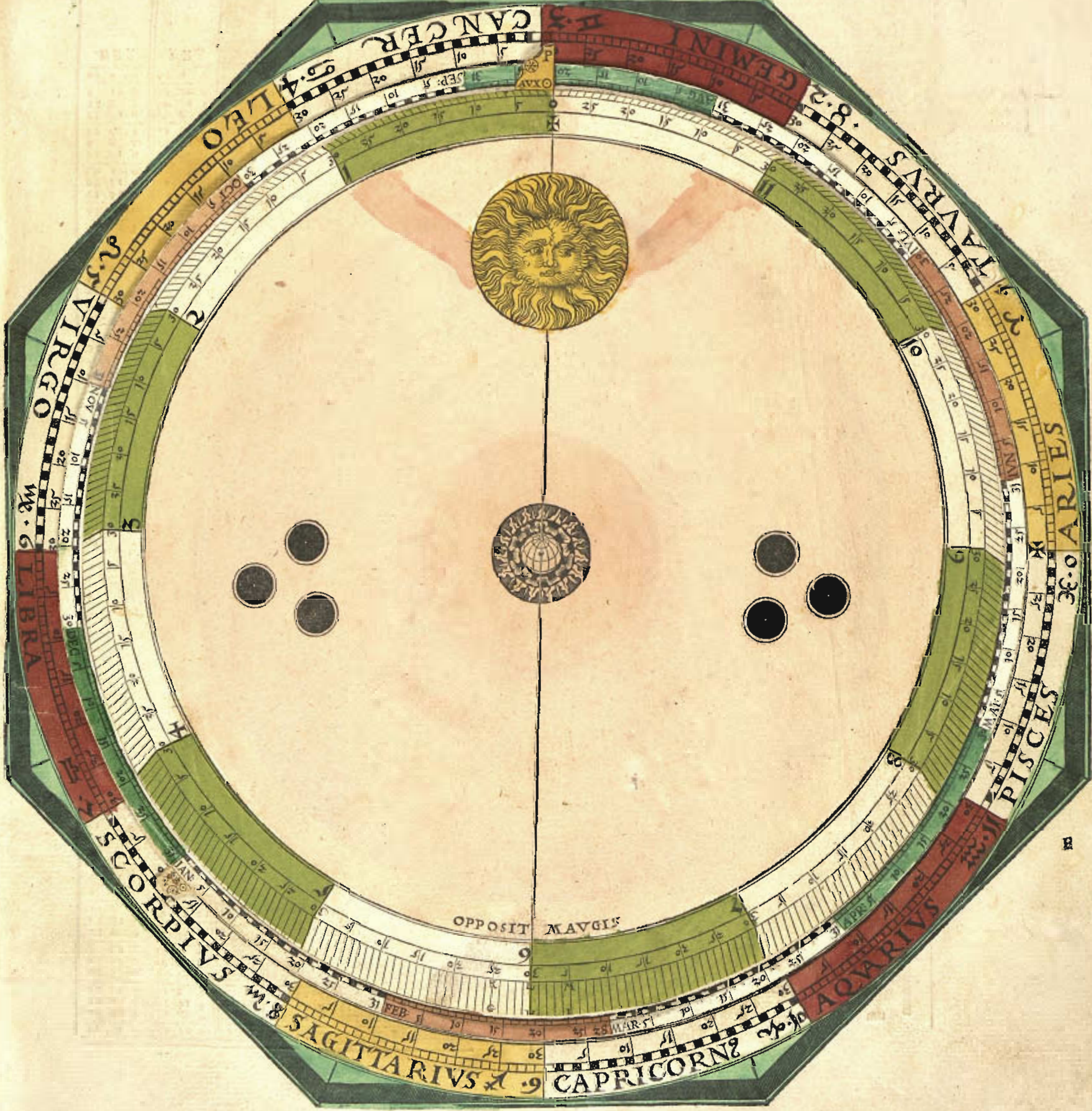
TABVLA SECVN SOLIS

Centenarii annorum ante & post Christi aduentum.	Radices post Christi sum.	Radices ante Christi sum.	Anni residui & completi	Addenda aut Subtra à radice cõ tenarij elap	Anni residui & completi	Addenda aut Minuẽ à radi. cõte narij elapli
Annus Christi	S. G. M.	S. G. M.		M Z		M Z
100	9 8 17	9 8 17	1	14 2 M	51	21 53 M
200	9 9 1	9 7 33	2	28 41 M	52	22 54 A
300	9 9 46	9 6 49	3	43 2 M	53	8 33 A
400	9 10 30	9 6 5	4	1 46 A	54	5 47 M
500	9 11 14	9 5 21	5	12 35 M	55	20 7 M
600	9 11 58	9 4 37	6	26 56 M	56	24 40 A
700	9 12 42	9 3 53	7	41 16 M	57	10 19 A
800	9 13 26	9 3 9	8	3 32 A	58	4 00 M
900	9 14 10	9 2 25	9	10 49 M	59	18 21 M
1000	9 14 54	9 1 41	10	25 10 M	60	26 27 A
1100	9 15 38	9 0 57	11	39 30 M	61	12 6 A
1200	9 16 22	9 0 12	12	5 17 A	62	2 14 M
1300	9 17 6	8 29 28	13	9 3 M	63	16 35 M
1400	9 17 50	8 28 44	14	23 24 M	64	28 13 A
1500	9 18 34	8 28 0	15	37 45 M	65	13 52 A
1600	9 19 19	8 27 16	16	7 3 A	66	00 28 M
1700	9 20 3	8 26 32	17	21 17 M	67	14 49 M
1800	9 20 47	8 25 48	18	7 38 M	68	29 59 A
1900	9 21 31	8 25 4	19	35 59 M	69	15 38 A
2000	9 22 15	8 24 20	20	8 49 A	70	1 17 A
2100	9 22 59	8 23 36	21	5 32 M	71	13 4 M
2200	9 23 43	8 22 52	22	19 52 M	72	31 44 A
2300	9 24 27	8 22 8	23	34 13 M	73	17 23 A
2400	9 25 11	8 21 23	24	10 35 A	74	3 2 A
2500	9 25 55	8 20 39	25	3 43 M	75	11 18 M
2600	9 26 39	8 19 55	26	18 6 M	76	33 28 A
2700	9 27 23	8 19 11	27	32 27 M	77	19 7 A
2800	9 28 7	8 18 27	28	12 21 A	78	42 46 A
2900	9 28 51	8 17 43	29	2 0 M	79	9 35 M
3000	9 29 35	8 16 59	30	16 21 M	80	35 15 A
3100	10 0 20	8 16 15	31	30 39 M	81	20 54 A
3200	10 1 4	8 15 31	32	14 6 A	82	6 33 A
3300	10 1 48	8 14 47	33	0 14 M	83	7 48 M
3400	10 2 32	8 14 3	34	14 35 M	84	37 00 A
3500	10 3 16	8 13 19	35	28 56 M	85	22 39 A
3600	10 4 0	8 12 34	36	15 52 A	86	8 19 A
3700	10 4 44	8 11 50	37	1 32 A	87	6 2 M
3800	10 5 28	8 11 6	38	12 49 M	88	38 47 A
3900	10 6 12	8 10 22	39	27 10 M	89	24 24 A
4000	10 6 57	8 9 38	40	17 38 A	90	10 5 A
4100	10 7 41	8 8 54	41	3 17 A	91	4 15 M
4200	10 8 25	8 8 10	42	11 5 M	92	40 32 A
4300	10 9 9	8 7 26	43	25 24 M	93	11 11 A
4400	10 9 53	8 6 42	44	19 24 A	94	11 50 A
4500	10 10 37	8 5 58	45	5 3 A	95	2 31 M
4600	10 11 21	8 5 14	46	9 17 M	96	42 18 A
4700	10 12 5	8 4 30	47	23 38 M	97	27 57 A
4800	10 12 49	8 3 45	48	7 9 A	98	13 36 A
4900	10 13 33	8 3 1	49	6 50 A	99	00 44 M
5000	10 14 17	8 2 17	50	7 32 M	100	44 4 A
5100	10 15 1	8 1 32				
5200	10 15 45	8 0 48				
5300	10 16 30	8 0 5				
5400	10 17 14	7 59 21				
5500	10 17 58	7 58 37				
5600	10 18 42	7 57 53				
5700	10 19 26	7 57 9				
5800	10 20 10	7 56 25				
5900	10 20 54	7 55 41				
6000	10 21 38	7 54 57				
6100	10 22 22	7 54 12				
6200	10 23 6	7 53 28				
6300	10 23 50	7 52 44				
6400	10 24 34	7 52 0				
6500	10 25 18	7 51 16				
6600	10 26 3	7 50 32				
6700	10 26 47	7 49 48				
6800	10 27 31	7 49 4				
6900	10 28 15	7 48 20				
7000	10 28 59	7 47 36				
	10 29 43	7 46 51				

Minuta & Secunda graduum.

Minuta & Secunda gr. duum

CANCER

GEMINI

TAURUS

ARIES

PISCES

AQUARIUS

CAPRICORNUS

SAGITTARIUS

SCORPIUS

LIBRA

VIRGO

LEO

OPPOSIT MAGIS

M. 6

10

ASTRONO·CAESAREVM

ENVNCTIATVM DECIMVMTERTI

Veneris locum in Zodiaco promptissime absq; omni numerorum ratione, & quasi opere nullo, pernoscere.

ΩΣΦΟΡΟΣ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΟΣ, qui latinè Lucifer, Vesper, & Venus dicitur, totidem orbib; quot alii planetæ, constat, quorum infimus cum indice M paulo diuersior est à prioribus vsu. Nō enim in limbo annosab 1 ad 100, vel superiores, imò, mēses & dies gerit, nec secus etiā ac orbis Solis regulatur, hoc modo. Radix medii motus Veneris, qui idem quoq; medii motus Solis fuit, ē secūda tabella sumatur, centenatio minori congrua, tempe post Christum statuto. Nam si ante Christum sit, centenatio maiori conueniens, radix accipietur, accepta reseruat, anni residui vltra centenariū elapsi, prima tabularum ordine excipiantur, minuta, & secūda ibidem adserta adimere vel addere, pro vt litera M vel A exigit, oportebit. Radixq; annis præ electis sic omnino quadrabit. Eadem ergo radix in Zodiaco cognita, cum ostensore M figetur. Dies, hora & minuta quātum possibile est, postmodum in limbo M rotæ cum filo expressa, ostensore M subfirmato stabiliantur. Augm Veneris, quæ perpetuò cū Sole eadem est, P index vbi tenuerit, coitus circuli GHI & indicis M notabitur, huic loco aduersus in circulo KLM punctus, per quē ducto æquantis filo, & epicycli centrum & crux ✕ subordinabuntur, & sic inferiorem epicyclum firmaueris. Radicem Argumenti Veneris tertia numerorum columna, sicut medium motum ante solitus es, venaberis, super quod Argumentum indicem Y loca. Annos quoq; residuos in limbo superioris epicycli requires, requisitis filum intendes, inteso indicem Y rursus suduces. Dies, horas, minuta deinde in Kalendario eiusdem orbiculi filum exprimens, ostensorem superpositum accipiat. Quo facto vniuersam instrumenti machinam solidaueris. Filum A nunc per epicycli stellam si emittis verum Veneris locum in Zodiaco discies

Aux Veneris cum Sole ppe tuò eadem est

TABVLA PRIMA

M	Z	M	Z	M	Z	M	Z
1	14	2	M	15	3	41	M
2	28	41	M	16	18	6	M
3	42	2	M	17	32	27	M
4	1	46	A	18	46	48	A
5	12	35	M	19	2	0	M
6	26	56	M	20	16	21	M
7	41	16	M	21	30	42	M
8	1	32	A	22	14	6	A
9	10	49	M	23	28	27	M
10	25	10	M	24	42	48	M
11	39	30	M	25	56	69	M
12	5	17	A	26	10	10	A
13	9	3	M	27	24	21	M
14	23	24	M	28	38	42	M
15	37	45	M	29	52	63	M
16	7	1	A	30	6	14	A
17	7	17	M	31	20	25	M
18	21	38	M	32	34	46	M
19	35	59	M	33	48	67	M
20	8	49	A	34	62	88	A
21	5	32	M	35	76	109	M
22	19	52	M	36	90	130	M
23	14	13	M	37	4	14	M
24	10	35	A	38	18	25	A
				39	32	46	M
				40	46	67	M
				41	60	88	A
				42	74	109	M
				43	88	130	M
				44	102	151	M
				45	116	172	M
				46	130	193	M
				47	144	214	M
				48	158	235	M
				49	172	256	M
				50	186	277	M
				51	200	298	M
				52	214	319	M
				53	228	340	M
				54	242	361	M
				55	256	382	M
				56	270	403	M
				57	284	424	M
				58	298	445	M
				59	312	466	M
				60	326	487	M
				61	340	508	M
				62	354	529	M
				63	368	550	M
				64	382	571	M
				65	396	592	M
				66	410	613	M
				67	424	634	M
				68	438	655	M
				69	452	676	M
				70	466	697	M
				71	480	718	M
				72	494	739	M
				73	508	760	M
				74	522	781	M
				75	536	802	M
				76	550	823	M
				77	564	844	M
				78	578	865	M
				79	592	886	M
				80	606	907	M
				81	620	928	M
				82	634	949	M
				83	648	970	M
				84	662	991	M
				85	676	1012	M
				86	690	1033	M
				87	704	1054	M
				88	718	1075	M
				89	732	1096	M
				90	746	1117	M
				91	760	1138	M
				92	774	1159	M
				93	788	1180	M
				94	802	1201	M
				95	816	1222	M
				96	830	1243	M
				97	844	1264	M
				98	858	1285	M
				99	872	1306	M
				100	886	1327	M

Signa additionis & subtractionis à radice
 Anni residui & elapsi vltra centenariū
 Minut & Secūd gradu um

Signa additionis & subtractionis à radice
 Anni residui & cōpleti vltra centenariū
 Minut & Secūd gradu um

Signa additionis & subtractionis à radice
 Anni residui & cōpleti vltra centenariū
 Minut & Secūd gradu um

Signa additionis & subtractionis à radice
 Anni residui & cōpleti vltra centenariū
 Minut & Secūd gradu um

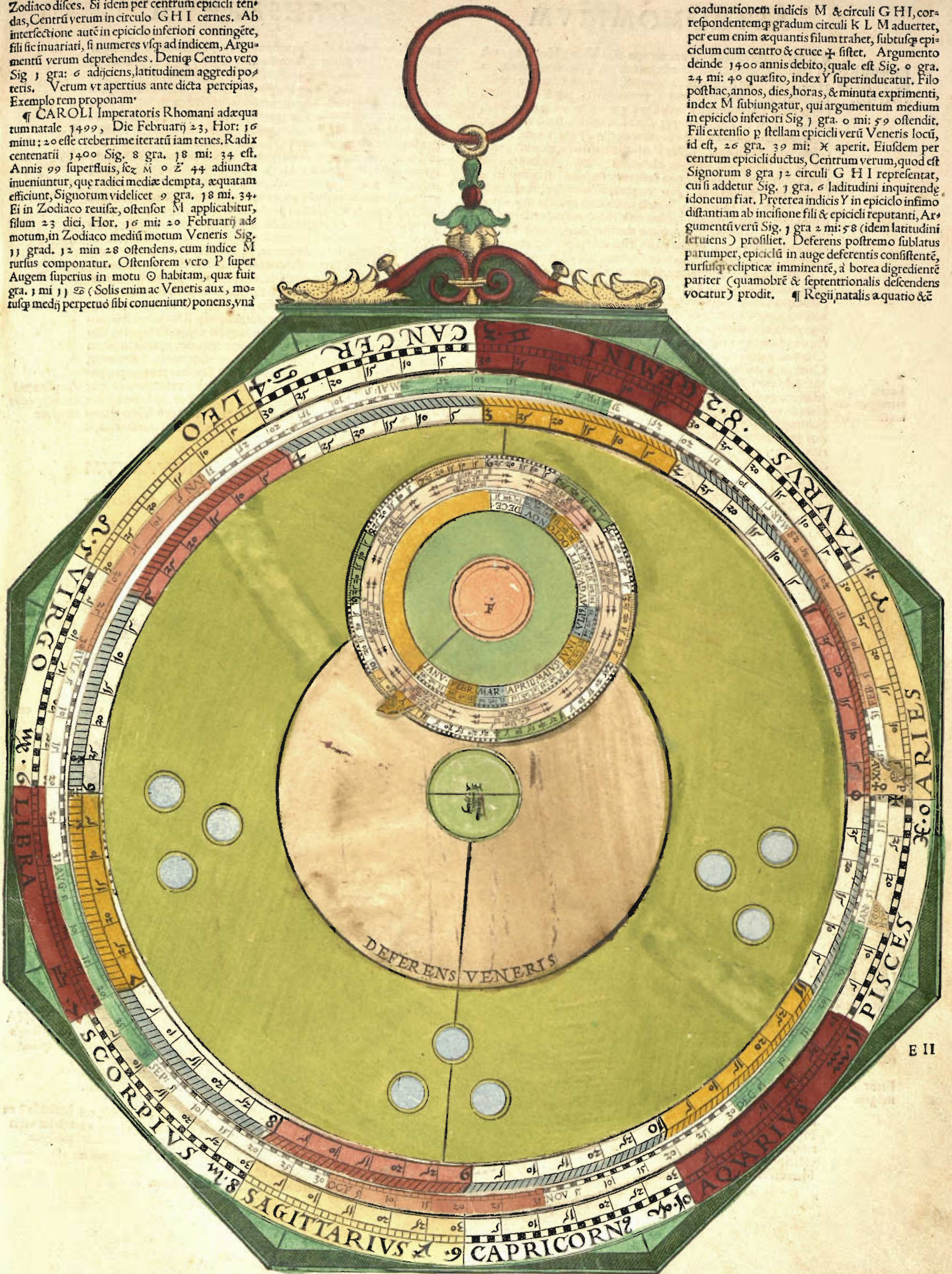
TABVLA MEDII MOTVS VENER		TABVLA MEDII ARGVMENTI VENER			
Centenarij annorum ante Christum	Radices post Christum	Radices ante Christum	Centenarij annorum ante Christum	Radices post Christum	Radices ante Christum
Ann ^o	̄. ̄. ̄.	̄. ̄. ̄.	Ann ^o	̄. ̄. ̄.	̄. ̄. ̄.
Christi	9 8 17	9 8 17	Christi	4 9 20	4 9 20
100	9 9 1	9 7 33	100	10 27 34	9 21 6
200	9 9 46	9 6 49	200	5 15 48	3 2 51
300	9 10 30	9 6 5	300	0 4 3	8 14 37
400	9 11 14	9 5 21	400	6 22 17	1 26 23
500	9 11 38	9 4 37	500	1 10 31	7 8 9
600	9 11 42	9 3 53	600	7 18 45	0 19 54
700	9 13 26	9 3 9	700	2 17 0	6 1 40
800	9 14 10	9 2 25	800	9 5 14	11 13 26
900	9 14 54	9 1 41	900	3 23 28	4 35 12
1000	9 15 18	9 0 57	1000	10 11 42	10 6 57
1100	9 16 22	9 0 11	1100	4 29 57	3 18 43
1200	9 17 6	8 29 28	1200	11 18 11	9 0 29
1300	9 17 50	8 28 44	1300	6 6 25	2 12 15
1400	9 18 34	8 28 0	1400	0 24 39	7 24 0
1500	9 19 18	8 27 16	1500	7 12 54	1 5 46
1600	9 20 2	8 26 32	1600	2 1 8	6 17 32
1700	9 20 47	8 25 48	1700	8 19 22	11 19 18
1800	9 21 21	8 25 4	1800	3 7 36	5 11 3
1900	9 22 15	8 24 20	1900	9 25 51	10 22 49
2000	9 23 0	8 23 36	2000	4 14 5	4 4 35
2100	9 23 43	8 22 52	2100	1 2 19	9 16 21
2200	9 24 17	8 22 8	2200	5 20 33	1 28 7
2300	9 25 11	8 21 23	2300	0 8 47	8 9 7
2400	9 25 55	8 20 39	2400	6 27 2	1 21 38
2500	9 26 39	8 19 55	2500	1 15 16	7 3 24
2600	9 27 23	8 19 11	2600	8 3 30	0 15 10
2700	9 28 8	8 18 27	2700	2 21 44	5 26 55
2800	9 28 52	8 17 43	2800	9 9 59	11 8 41
2900	9 29 36	8 16 59	2900	3 28 13	4 20 27
3000	10 0 20	8 16 15	3000	10 16 27	10 2 13
3100	10 1 4	8 15 31	3100	5 4 41	3 13 58
3200	10 1 48	8 14 47	3200	11 22 56	8 25 44
3300	10 2 32	8 14 3	3300	6 11 10	2 7 30
3400	10 3 16	8 13 19	3400	0 29 24	7 16 16
3500	10 4 0	8 12 34	3500	7 17 38	1 1 1
3600	10 4 44	8 11 50	3600	2 5 53	6 12 47
3700	10 5 28	8 11 6	3700	8 24 7	11 24 33
3800	10 6 13	8 10 22	3800	3 12 21	5 6 19
3900	10 6 57	8 9 38	3900	10 0 35	10 18 4
4000	10 7 41	8 8 54	4000	4 18 50	3 29 30
4100	10 8 25	8 8 10	4100	11 7 4	9 11 36
4200	10 9 9	8 7 26	4200	5 25 18	2 23 22
4300	10 9 53	8 6 42	4300	0 13 32	8 5 7
4400	10 10 37	8 5 58	4400	7 1 47	1 16 53
4500	10 11 21	8 5 14	4500	1 20 1	6 28 39
4600	10 12 5	8 4 30	4600	8 8 15	0 10 25
4700	10 12 49	8 3 46	4700	1 26 29	5 28 10
4800	10 13 33	8 3 1	4800	9 14 44	11 3 56
4900	10 14 17	8 2 17	4900	4 2 58	4 15 42
5000	10 15 1	8 1 33	5000	10 21 12	9 27 28
5100	10 15 45	8 0 49	5100	5 9 26	1 9 13
5200	10 16 29	8 0 5	5200	11 27 41	8 20 59
5300	10 17 14	7 29 21	5300	6 15 55	1 2 45
5400	10 17 58	7 28 37	5400	1 4 9	7 14 31
5500	10 18 42	7 27 53	5500	7 22 23	0 26 16
5600	10 19 26	7 27 9	5600	2 10 38	6 8 2
5700	10 20 10	7 26 25	5700	8 18 52	11 19 48
5800	10 20 54	7 25 41	5800	3 17 6	5 1 34
5900	10 21 38	7 24 57	5900	10 5 20	10 13 19
6000	10 22 22	7 24 12	6000	4 23 34	3 25 5
6100	10 23 6	7 23 28	6100	11 11 49	9 6 51
6200	10 23 50	7 22 44	6200	6 0 3	2 18 37
6300	10 24 34	7 22 0	6300	0 18 17	8 0 22
6400	10 25 19	7 21 16	6400	7 6 31	1 12 8
6500	10 26 3	7 20 32	6500	1 24 46	6 23 54
6600	10 26 47	7 19 48	6600	8 13 0	0 5 40
6700	10 27 31	7 19 4	6700	3 1 14	5 17 25
6800	10 28 15	7 18 20	6800	9 19 28	10 29 11
6900	10 28 59	7 17 36	6900	4 7 43	4 10 57
7000	10 29 43	7 16 51	7000	10 25 57	9 22 43

Zodiaco disces. Si idem per centrum epicicli tendas, Centrum verum in circulo GHI cernes. Ab intersectione autē in epiciclo inferiori contingere, fili sic inuariati, si numeres vsq; ad indicem, Argumentū verum deprehendes. Deniq; Centro vero Sig 1 gra: 6 adiciens, latitudinem aggredi poteris. Verum vt apertius ante dicta percipias, Exemplo rem proponam

¶ CAROLI Imperatoris Rhomani adæquatū natale 1499, Die Februarij 23, Hor: 16 minu: 20 esse creberrime iteratū iam tenes. Radix centenarij 1400 Sig. 8 gra. 18 mi: 34 est. Annis 99 superfluis, scz M 0 Z 44 adiuncta inveniuntur, quæ radici mediæ dempta, æquatam efficiunt, Signorum videlicet 9 gra. 18 mi. 34. Ei in Zodiaco reuisa, ostensor M applicabitur, filum 23 diei, Hor. 16 mi: 20 Februarij ad motum, in Zodiaco mediū motum Veneris Sig. 11 grad. 12 min 28 ostendens, cum indice M rursus componatur. Ostensorem vero P super Augem superius in motu O habitam, quæ fuit gra. 1 mi 1) ☉ (Solis enim ac Veneris aux, motusq; medij perpetuo sibi conueniunt) ponens, vna

coadunationem indicis M & circuli GHI, correspondentem gradum circuli KLM aduertet, per eum enim æquantis filum trahet, subtusq; epiciclum cum centro & cruce ☩ sistet. Argumento deinde 1400 annis debito, quale est Sig. 0 gra. 24 mi: 40 quæsito, index Y superinducatur. Filo posthac, annos, dies, horas, & minuta exprimenti, index M subiungatur, qui argumentum medium in epiciclo inferiori Sig 1 gra. 0 mi: 59 ostendit. Fili extensio p stellam epicicli verū Veneris locū, id est, 26 gra. 39 mi: X aperit. Eiusdem per centrum epicicli ductus, Centrum verum, quod est Signorum 8 gra 12 circuli GHI representat, cui si addetur Sig. 1 gra. 6 latitudini inquitendæ idoneum fiat. Præterea indicis Y in epiciclo infimo distantiam ab incisione fili & epicicli reputanti, Argumentū verū Sig. 1 gra 2 mi: 58 (idem latitudiniferuens) proficiet. Deferens postremo sublatus parumper, epicicli in auge deferentis consistentē, rursusq; eclipticæ imminente, à borea digredientē pariter (quamobrē & septentrionalis descendens vocatur) prodit. ¶ Regij natalis a quatio & c

Exemplū Regis FERDINANDI.

¶ Regij natalis equatio 1502 anni, 9 dies Martij, Horæ 21, mi: 51 cum sit, statim ex secunda tabula medium Veneris motum anno 1500, centenatio scz minori congruentē, Sig 9 gra. 19 mi. 19 capies, Ex prima tabula annos residuos 2, penes quos M 28 Z 41 inuenta radici medi motus surripies, vnde Sig 9 gra 18 mi 50 remanebunt, quibus si index M superagatur in Zodiaco, diebus, horis minutisq; ritē applicetur, medium Veneris motum, Sig 11 gra. 26 mi. 45 verissimē commonstrabit. Index P insuper cum auge, quæ est gra. 1 mi: 12 S (vt in Sole auditum est) componetur, epicyclum pariter cum Cruce sua ordinetur, quo ordinato radicem Argumenti e tabula tertia, centenatio 1500 competentem excipe, Radix aut. habet Sig. 7 gra 12 mi. 14. Eidem indicem in epicyclo imponens, annos, dies, horas & minuta residua cum filo & indice, vtdoctus es, preparato. Ecce nunc ostensorem qui medium Argumentū Veneris in epicyclo Sig. 11 gra. 26 mi: 3 dat, Filū autem per stellam epicycli eductum, verum locum Veneris in Zodiaco. hoc est, gradus 26 mi: 3 X ad tempus scz natium regis indicat. Centrum verum & equatum quod est Signorum 8 gra: 28 in circulo G H I videtur a filo A per centrum epicycli directo, cui pro latitudine habenda Sig 1 gra: 6 adicio, idem filum in epicyclo inferiori augem veram epicycli innuit, a quo loco vsq; ad indicem Y computans, Argumentum verum Veneris, quod est Sig 11 gra. 22 min. 40 offeretur. Et hæc duo post Christum motus inuenire docent, Tertium sequens exemplum ante Christum operaturū instruet, ¶ Vrbs Rhoma condicēpit anno 753 ante Salutem Orbi factam, 11 Kalendas Mayas, Si Lutio Tarutio Mathematico credimus, inter secundam & tertiam, 11 Kalendarum, idem est, quod 21 die Aprilis. Horæ autem numerari debent ab ortu Solis inchoantib; ita astrologica ratione horas accipiendo, 21 Aprilis dies imperfectus adhuc supponetur. Horas autē a meridie diei reputanti hora 19 mi: 30 statuatur, Quamq; vero non desint (inter quos & Plutarchus est) qui Rhomam non 11, sed 12 Kalendas. May cepit tam extrui autūment, id quod 20 diem Aprilis designat. Ea tamē res nihilo plus Tarutiū quo minus in motibus deuiasse non tollerabiliter insinulari queat, saluat, vt in presentibus liquidissimē cuius lecturo constaturum est. Esto enim (quod tamen fieri prorsus nequit) vsu veniat 30 vel 40 dissentio hoc loco, nunq; tamen huiusmodi motuum absurditas, qualis Tarutio accidit, in hoc nostro instrumento cuiquam timenda erit. Motus igitur originem Romanæ vrbs referentes hic visurus, primo, vt sepe monitū est, 753 annos proponat, quos a proximo maiori centenatio, videlicet 800 auferat, ablati vero 64 super esse completos videbit, Radix medi motus Veneris, quæ Sig. 9 gra. 2 mi: 25 e tabula secunda, cui inscriptio ante Christum quaerenda sunt, apud annos deinde residuos M 9 Z 17 cum M litera in prima tabula inuenta, radici demenda, vnde Sig. 9 gra 2 mi: 15 superabunt. Hunc numerum mox cum indice M in Zodiaco notabis, In limbo huius rotæ inferioris diē 20 Aprilis, 19 ho. 30 mi: (quoniam horæ & minuta a meridie vicefimē diei numerentur, inter 2 & 3 horam vicefimē primæ diei, post Solis ortum incidunt) require, per quæ filo tracto & indice M sublocato, rotula rite ordinata erit, cui index M in Zodiaco Sig. 0 gra 21 mi 29, medium motum Veneris scz exhibebit, E tertia deinde tabula radix Argumenti summetur e regione 800 annis, quæ Sig. 11 gra. 13 mi: 26 facit. Augi post hæc per 4 Enunctiatum quesite, gra. 0 mi, 17 II ostensorem Padmoue. Epicyclum pariter vna cum centro suo & cruce sub filū A loca, Y indicatore radici affixo, annis elapsis, diebus, horis, minutisq; pro more dispositis, Exin filum A in epicyclo Argumentum verum Sig 10 gra. 27 mi: 50. Centrum simul equatum in circulo G H I Sig 10 gra. 22 mi. 50, cui si addetur Sig 1 gra. 6, prouenient Sig 11 gra. 28 mi: 50, ostendet. Fili eductio per stellam epicycli, locum Veneris, quem hoc tempore possederit, in Zodiaco, 9 scz gra. 25 m. V indicat. Quid igit Lucij Tarutiū fascinauit, vt Venerē auderet tempore vrbs fundatæ in Scorpionem locare, Mercuriumq; Saturnum & Martem? Cum hoc tantummodo in Saturno verum esse deprehendatur, qui gradus 2 mi 20 m tenuisse tunc cognoscitur. In Marte vero minime locum habet, qui gra. 1 mi, 15 S occupauit, Neg; vero certius quicquam & Mercurio statuit, quem in Scorpionem posuit, cum hoc ex diametro pugnet. Non enim in m sed v fuisse, & hoc 3 gra. 15 mi. cernitur. Semel autē ex theoreticis constat lineam Medij motus Solis, Veneris & Mercurij eandem perpetuō esse. Eorum itaq; trium motus cum sit idem, facile est coniectari, eorundem epicyclorū centra, non procul a linea, quæ a Sole centrum mundi versus educitur, discere. Quod dum fit, Venerem vltra 48 gra. siue præcedat, siue sequatur, a Sole nunquam elongari necesse est. Mercurium vero, quoniam epicyclo tam modico voluitur, 27 gradibus a Sole vtrubiq; positum, non amplius abesse. Qua ratione fretus igitur Tarutius Solem in Tauro, Venerem & Mercurium in Scorpione, ausus est collocare? Et id cum Scorpis, diametraliter Tauro opponatur, quod discrimen totius medij circuli, id est, 180 graduum est. Qui error, quantus sit apud Solinum, quilibet prudens iudex estimet volo. In mentem quoq; hoc loco venit Iulij Firmici, qui de quadra Veneris & Mercurij libro 6 c: 14 scriptum reliquit, cum eadem tamen nullo vnquam seculo cuiquam visa sit, nec videri possit, cum enim Venus vltra 48 gradus a Sole non recedat, Mercuri; vero vltra 27, Ponantur vero vtrinq; a Sole vtriq; planetæ, ita, vt alter

Locus Veneris tempore extractæ vrbs.

Linea Medij motus ☿ & ♀ ppetuō eadē.

Maxima Veneris & ♀ a ☉ distantia

Error Tarutiū insignis

ita, vt alter dextram, alter leuam occupet, adhuc tamen 77 gradibus tantum distidere cernes. Quartus aut aspectus 90 gradus desiderat, quos dum Venus & Mercurius assequi distando non possunt, sequitur nullo quadram tempore Veneris & Mercurij, contra Firmici opinionem euenire posse. At inquis, radiali aspectu fieri potest, vt Veneris Mercurijq; quartus contingere valeat. Sed illud nisi 83 gradibus fieri, sicut reuera fit, concedas, nescio quem quartum dicas. At 83 gradus sic quadrangulū creent, vt 90 Sextilem. Ad hæc Tarutio Sol in Tauro ponitur, quod nihilo ferius nobis improbat. At dicit aliquis in causa esse, quod non ad 12 Kalendarum (sicut Plutarchus & alii volunt) sed ad 11 Kalendas, vrbs fundata esse constituerit, verum enimvero tantum abest, vt hoc vnus diei discrimen Tarutium absoluat, (quod vnus tantum gradus differentiam arguit) vt etiam, si propter 30 vel 40 annorum diuersitatem die certa excedisset, nunquam tamen Solem in Tauro, & multo ineptius, Venerem & Mercurium in Scorpionem transferens, culpabilis esse non debeat. Ptolemeus in 3 Magnæ sæg constructionis dictione tradit ea, e quibus euidētissimē colligitur suo tempore, videlicet 132 post natum Seruatorem, 22 Martij equinoctium vernale euenisse, vnde si retro eatur, vsq; ad ortum Christi, diei noctisq; equalitas, 24 & 25 Martij fuisse reperitur. Ad hoc longius putanti, tempusq; Rhomanæ vrbs consideranti, diem 29 aut 30 Martij noctem ad equasse liquebit. Esto igitur 40 annis a vera vrbs fundacione deuietur, equinoctii tamen temp' in illo annorum spacio idem persistere fatebimur. Solem vero, cum constet indies non vltra gradum 1 in Zodiaco promoueri, pariam est a 29 die Martij (in quo equinoctium fuit tempore conditæ Rhomæ) vsq; ad 21 diem Aprilis non amplius iter, ad summum quosdammodo, 22 gradibus Arietis emensum esse. Adeo se ipso clarius ostendit Sol in Ariete & non in Tauro, dum Rhoma extrueretur, se fuisse.

Aequinoctiis extractæ vrbs tempore

ENUNCIATVM DECIMVM QVARTVM

Veneris digressionem, id est, latitudinem ab ecliptica, per presens instrumentum indagare.

DE LATITVDINE VENERIS tamen plura dici possent, deberentq; quia tamen papiri, vt patet ob oculos, breuitas ferre nequit, breuiores esse cogimur. Planetæ huius latitudinem causantur tria. Primū, deferentis ratio efficit, quodcumq; enim epicyclus huius in capite vel cauda draconis est, dū istius deferens in superficie eclipticæ fertur, quamprimum vero epicyclus extra intersectiones consistit, tum & deferens vna cum epicyclo Aquiloni inclinatur, quam ob rem & deferentis nomine Septentrionalis iugiter manet & dicitur. Alterum aux epicycli facit, cuius diameter subinde a superficie deferentis. Tertia latitudinis causa est, diametri reflexio per longitudines medias transiens. Cæterum nil opus fuerit prolixiori informatione, qua Veneris cursum inuenire docearis, cum idem in omnibus planetis labor seu modus agendi sit. Per exempla igitur rem omnem, vt Soleo, tractaturus compendiosum.

Causa latitudinis 1^a prima

Secunda causa

Tertia causa

¶ Exemplum Imperatorium possedit Centrum verum Sig 8 gr 13 cui addebatur Signū 1 gra 6. Signa vero 9 gra 19 ex additione prodierunt. Argumentum verum Signū 1 a 2 m 58 habuit, quod nunc obseruabitur in linea B C duplici ziphra scriptum. Nigra quidem a Signo 0 vsq; 6, Candida vero a 6 vsq; 12. Ziphrarum vtręq; consimiles in limbo signorum numeros obtinent Quoniam vero 1 5 2 6 & c Argumentū est, in atro signorū nūcro a C versus B ascendendo sumi debet, cui filum cū vnione adiungetur, iccirco etiam Signa Centri, quæ sunt Sig 9 a 19 in eodem numerorum colore quaerenda sunt, qui in limbo exteriori scribuntur. Illis si filum supponitur, margarita a 0 m 20 attingit, Meridionalem, quæ etiam propterea, quod eclipticæ appropinquat, Ascendens vocatur. Intelligitur autem hoc ex promotione filii in centro per 1 aut 2 6, vbi illico apparet vtrum vnio accedat eclipticæ, an eandem deferat.

Exemplū CA ROLI Imperatoris.

¶ Ferdinandus Rex in Centro vero motus veneris Sig 8 gra 28 comprehendit, cui additum Sig 1 a 6, Centrum equatum nouissimē, scz s 10 a 4 constituunt. Argumentum fuit s 11 a 22 mi. 40, id quod in linea B C, numerorū signorum albo videndum est, huic applicabis vnionem. Filum Signis & gradib; & c Centri in circuli ferentia interiori reperitis, induces, quo facto margarita 42 m, id est Me: Asc: latitudinem, dum sedulo magis eclipticam adproperat, ostendet.

FERDINANDI Regis exemplum

¶ Rhoma condita Centrum s 10 gra 22 m 50 habuit, cui additum s 1 a 6, verum Centrum dant, quod est s 11 gra 28 m 50. Argumentum erat s 10 gra. 27 mi. 50, e quibus colligitur Venerem eo tempore eclipticæ inclinasse per 38 minut, vnde & Meridionalis Ascendens dicta est.

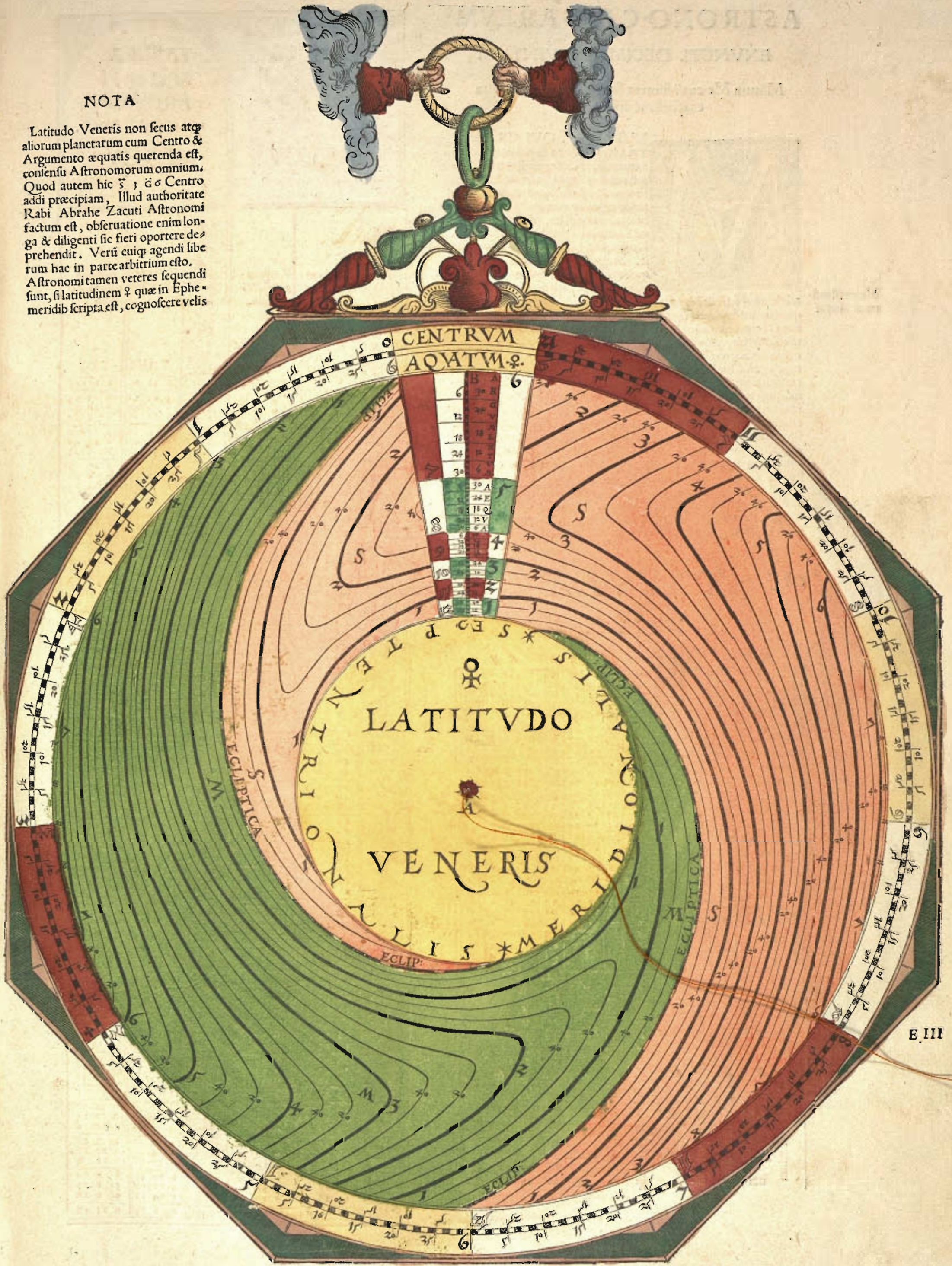
Latitudo 2^a extractæ vrbs tempore

Sequitur instrumentum latitudinis Veneris.

NOTA

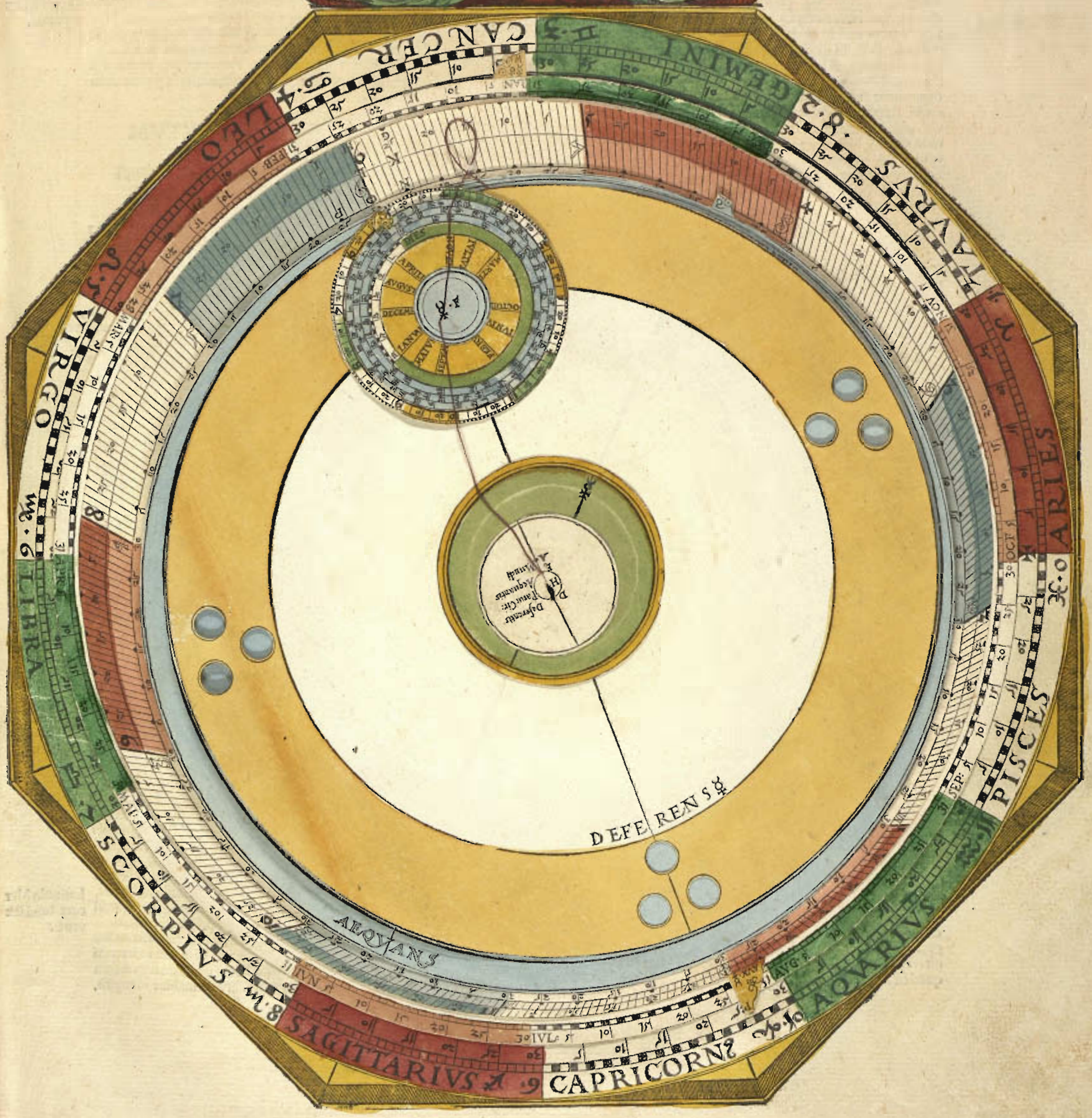
Latitudo Veneris non secus atq[ue] aliorum planetarum cum Centro & Argumento æquatis querenda est, consensu Astronomorum omnium. Quod autem hic 3; 6 Centro addi præcipiam, Illud autoritate Rabi Abrahe Zacuti Astronomi factum est, obseruatione enim longa & diligenti sic fieri oportere deprehendit. Verū cuiq[ue] agendi liberum hac in parte arbitrium esto. Astronomi tamen veteres sequendi sunt, si latitudinem q[ue] in Ephe- meridib[us] scripta est, cognoscere velis

DEFERENS Q

ALYANUS

SAGITTARIUS

CAPRICORNUS

AQUARIUS

PISCES

ARIES

TAURUS

GEMINI

CANCER

LEO

VIRGO

LIBRA

NO P à dextra leuorsum intelligatur. Index aut P super augem Mercurii supra inuentam 4 enunctiatio ponendus est. Tertius orbis ostensore Q gaudet, qui centro medio Mercurii in circulo N O P applicandus est. Nouissime deferens & epiciclus, sicut in alijs patet, adest. Intellectis itaq; instrumenti partibus, eiusdem vsu solito pro more exemplis tribus aperiam.

AROLI Imperatoris Exemplum.

Imperatorem ortum audisti tempore a quato 1500 anno, 23 die, 16 hora, 20 m. Radicem vero centenarii 1400, Sig. 9 gr. 18 m 34. Cum annis postea 99 ex subtractione relictis, primam tabulam ingressus m o z 44 cum M litera reperies, quare hac à radice subtrahens mediū motum Mercurii ad annos 1499 elapsos Sign. scz 9 gra. 18 mi: 34 perspicis, quæ Sig. gra. &c in Zodiaco accepta, index M exprimeret debet. Filum em A iam extensum per 23 Februarii diem, 16 horā, mi. 20, in Zodiaco medium Mercurii motum, Sig. 11 gra. 12 mi. 27 manifestabit. Cui loco si indicem M superlocaueris, rotam perfectè ordinaueris. Augem post hac, antea notam, Sig. scz 7 gr. 0 m 25 in Zodiaco vbi inuestigaueris, cum ostensore P firmabis, & secundam pariter rotulam loco suo reddideris. Tertiam firmaturus, vide qua ex parte index M circulum G H I contingat, qd fit in Sig. 4 gra. 12 minut. 2. Totergo Sig. grad. & m in circumferentia N O P requirere, quibus ostensorem Q addens, voti compus factus es. Postea ab intersectione circuli G H I & indicis M, imaginare lineam vsq; ad circulum K L M productam, ibidem & punctum statue, per quod filum æquantis E epicicli centro & cruce X subornatis ducito, sic, vt crux Zodiacum versus vergat. Inferiore epiciclo vsq; ad finem operationis inuariato persistente. Deinceps in tertia tabula radicem mediū Argumenti Mercurii iuxta 1400 centenarium scz elapsum, vbi Sig. 11 gra: 7 mi: 27 habentur, inspicere, in inferioriq; epiciclo quaesita hæc, cum indice Y superioris signa. In limbo eiusdem epicicli 99 annos quaerito, per quaesitos filum F trahere, indice Y substituto. Filum insuper ad lineam Ianuario debitam exende (Ianuarius enim integer & completus est) rursusq; ostensorem Y subiunge. Postremo filum quoque per 23 diem, 16 horas, 20 mi, quoad fieri potest, duc, indicemq; Y suppone. Quod vbi actum est, totius instrumenti labor consumatus fuerit. Atqui nunc videri potest stelle locus epicicli insite q; ppinquus terræ sit, quantum ab ea distet, & huiusmodi accidentia pleraq;. Locum aut verum istius noscitur, filum A per stellam educens in Zodiaco aspicias, qui est 20 gr. X Rotis etiam immotis Centrum æquatum Argumentū verum, quæ ambo filum A per centrum epicicli tractum reddit, agnosces. Centrum æquatum est Sig. 4 gra. 9 in circulo G H I. A filo vero augem inferioris epicicli exprimente, si numeretur ad radicem vsq; Y, signa ordine sequendo Sig. 5 gra. 15 mi. 34, quæ sunt Argumentum verum, pdi bunt. ¶ Quod si adhuc dubites, ecce alteram operandi viam.

Exemplum FERDINANDI.

Tempus æquatum Regis FERDINANDI sæpe dictum est, 1502 anni, dies 9 Martii, horæ 21 mi. 5 postmeridiana elapsa omnia. Anno corrente 1503 Martii 10 hora 8 m 47 antemeridiana. Centenarius proximus est 1500 qui cum radice mediū motus Mercurii è tabella secunda excerpe, quæ Sig. 9 gra. 19 m 18 facit. Vterius adhuc duo anni restant elapsi, quibus cū primam numerorū columnam ingressus m 28 z 41 inuenies, ratione M literæ subtrahenda. Demptis his radicis, superant Sig. 9 gra. 19 mi. 47, quæ in Zodiaco requisita cū ostensore M signabuntur. Filum deinde A per 9 diem Martii 21 horam 51 mi. diducas, quod in Zodiaco Sig. 11 gr 27 mi 42, medium scz Mercurii motū existentia referet, quibus si index M adiūctus sit, tota fixa pscueret. Per 4 enunctiatum augem Mercurii scies, quæ in gradu 0 mi. 26 m. habita, in Zodiaco nuncietur, cum indiceq; P exprimat. Posthæc ostensoris M circuliq; G H I sectionem inuestiga, quæ fit in 4 Sig. 27 gra: 15 mi. ab auge seu indice P numerando, vocaturq; Centrum mediū. Signa hæc, gradus & mi: in circulo N O P accipito, indicemq; Q adde, quo perfecto tres rotulas ad votum cōstitueris. Deferentē aut cū epiciclo firmaturus sic ages. Lineam imaginariam ab incisione indicis M & circuli G H I inter medios gradus duces in circulum vsq; K L M, vbi & punctum sistes, per quem filo A extenso, epiciclus cū centro & cruce supponetur. Radicem postea mediū Argumenti ex tertia tabula summito ad annū 1500, quæ Radix est S 1 g 13 m 46. Signa illa, gradus & minuta &c in inferiori epiciclo numerans, cum ostensore Y affige. Filum F per annos 2 in circumferentia superioris epicicli trahere, indice Y denuo subacto, Lineæ deinde Februarii (quoniam Februarius plenus & exactus qd est) filum impone, ostensorem Y sub idem relato. Demum 9 diem, 21 horas, 51 minuta cū filo absconde, indice Y rursus sublocato. Vniuersis sic rotulis ordinatis, verum locum Mercurii filum A in Zodiaco dabit per stellam epicicli directum, gra 29 scz X. Per centrum vero epicicli filiū extensum, Centrum verū in circulo G H I, quod est S 4 gra. 25 minu. 10 decernit, sicut & in infimo epiciclo augem idem ostēdit. A qua auge, si vsque ad ostensorem Y numeres Si. 0 gr. 12 m 45, quod est Argu. verum, intelliges. ¶ Nunc quæ sit ante Christum tempora

tempora motus inueniendi forma afferendum est. Urbis igitur Rhomæ fundatio esto in exemplum adducta, ante salutem exortam, annis 753 facta. Centenarij inde maior capiē, qui est 800, cui dem pti 753, remittent 46 annos cū diebus 20 Martii, horis 19 m 30 res fiduis. Radix mediū motū centenarij 800 respōdens Sig. habet 9 gr. 2 mi. 25. Apud annos 46 in tabula primavides m o z 17 cum nota M, quare subtrahuntur radici. Veraq; radix Sig. 9 gr. 2 mi. 15 superat. Quærat hęc igitur in Zodiaco, quaesita cum ostensore M signetur. Diem insuper, horam, minutaq;, quo scis modo, cum filo & indice verificabis, quando index mediū motū Mercurii in Zodiaco s o z 21 m 29 refert. Item aux quæ fuit 29 gra. 31 mi m cum ostensore P notetur. Reliquos orbis secundum præcepta præcedentis exempli ordinabis. Radix argumenti 800 annis vicina s o z 46 est. Posthæc epicicli, annos residuos, dies quoq; & horas debito more constitue, quibus rite omnibus peractis, tempore proposito apparebit 3 cū 15 m 8 (quæ tamen Lutus Tarutius, vt antea dictum est, falso in Scorpionem transtulit) possedisse. Imò Tauruti sententia Mercurius à Sole 180 gradibus absuit, cum non nisi 10 gradibus 27 minus euariauerit, imò reuera à ☉ nunquam longius 27 gradibus distare possit. Mediocriter Astronomiæ peritos non latet, Solem, Venere & Mercurium perenniter coniunctionibus medijs connecti, qre fit vt Mercurius nunq; remotior à Sole, & maxime ob epicicli exiguitatem, esse queat, quæ causa etiam est, cur tam raro apparere soleat. Centrum verum Mercurii s o z 23 m 15. Argumentum verum s s cū 15 m 43 sunt, quæ duo ad latitudinem consequenter cognoscendam obseruari oportet.

Motus ante Christum per vrbis fundare exemplum.

Taruti Matematici error.

Quare raro appareat.

ENVNCTI. DECIMVM SEXTVM

Latitudinem Mercurii confestim & citra calculandū onus indagare.

MERCURIUS ET IPSE TRIPlicem suæ latitudinis causam præfert, quas si præsentia pateretur pluribus recenserem, verū quia impediōr, vt patet angustiis papiri prudens dimitto. Deferens epicicli hoc cum superficie ecliptices cōmune habet. Quod quando epiciclus in nodo caudæ vel capitis consistit, tum deferentis superficies, eadem cum eclipticæ superficie est. Epiciclo aut ab intersectione digrediente, deferentis medietas illico meridiē versus declinat vsq; ad ventrem draconis, quo in loco declinatio maxima 45 mi: est. Ab hinc enim rursus eclipticam accedit, ad alium vsq; ventrem procedendo. Quam primum enim epiciclus nodum attingit, superficies deferentis vna cum eclipticæ superficie fit, quando aut epiciclus cū deferente rursus à nodo discedit, tum incipit iterum ab ecliptica in meridiē moueri. Ita Mercurii epiciclus iugiter (quando videlicet extra nodos est) in latitudine meridionali, sicut Venus in septentrionali pscuerat. Quomodo aut planeta secundum latitudinē moueatur in suo epiciclo, aliis fultus declarabitur, cū hæc res pauca absolui in præsentia negat. Instrumentū hoc latitudinis Mercurii duodecim Signa Centri bis continet, semel ad sinistrā, vbi signorū numeri sunt eiusmodi I II III IIII V &c, ad quæ numerū attinet Sig. Argumēti ab 0 vsq; ad VI Signa cōpleta, nisdem cistris alphabeticis scripta. Id quod è naturitate CAROLICÆ Cesaris clarius deprehendens. Vbi Argumentum verum Sig. 6 gra. 15 mi. 34, & in linea B C inuenitur, quo postq; vnio

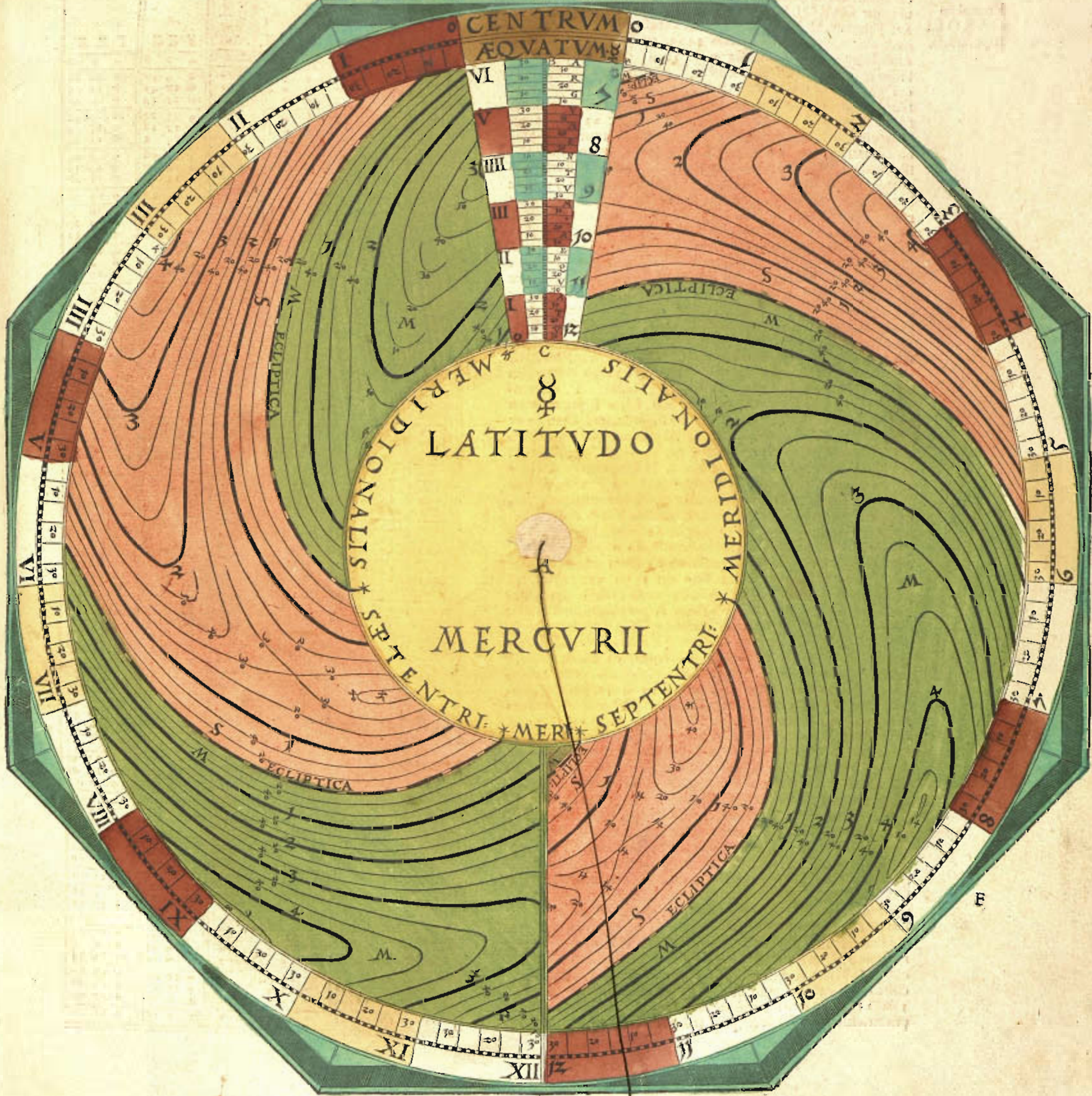
perductus est. Centrum verum in sinistro limbo queretur, quod similititer per numeros I II III &c exprimitur. Quibus habitis latitudinem Mercurii die Cesaris natali gr. 3 septē. ascendente esse cognosces. Eodem modo cum Argumentū FERDINANDI Regis minus 6 Signis scz s o z 12 m 35 sit. In sinistro latere queritur Centrum, quod est Signorum 4 grad. 25 minorum 10, vnde latitudinem gradu. 1 minorum 5 meridionalem scilicet ascendentem colligis. Similia planè in tertio quoque exemplo (quod de RHOMA condita est) eueniunt. Hic enim pariter Argumentū verum 6 Sig. non assequitur. Signa enim 5 gra. 15 mi. 42 Centrum habet. Quocirca filiū cū margarita Signa Centri leua limbi medietate exprimeret debet, Signa scz 6 gra. 23 minu. 15. Ex quo latitudo Mercurii gra. 1 minu. 15 meridionalis descendens reperitur. Quando vero vsu venerit Argumentū verum esse maius 6 Sig. tum in dextra limbi medietate, Centrum verum & æquatum cum filo sup illud posito, inuestigandū erit. At si cōtingat Argumentum verum Sig. 8 pscisse in se cōplecti. Centrum aut verum Sig. 5 gra. 19 mi. 20, tum in dextra medietate limbi Centrum querendum fuerit. Illi enim filum aduētū in area instrumenti gra. 3 adunguem quoq; exprimet, latitudinem meridionalem descendentem indicans. Sequitur instru. latitudinis Mercurii.

Exemplum CAROLI Imperatoris.

FERDINANDI Regis exemplum.

Latitudo Mercurii fundat vrbis.

ASTRON. CAESAREVM

EVNCTIATVM DECIMVM SEPTIMVM

Cursum Lunæ ante postq; Christi tempora,
citra calculandi operam, querere.

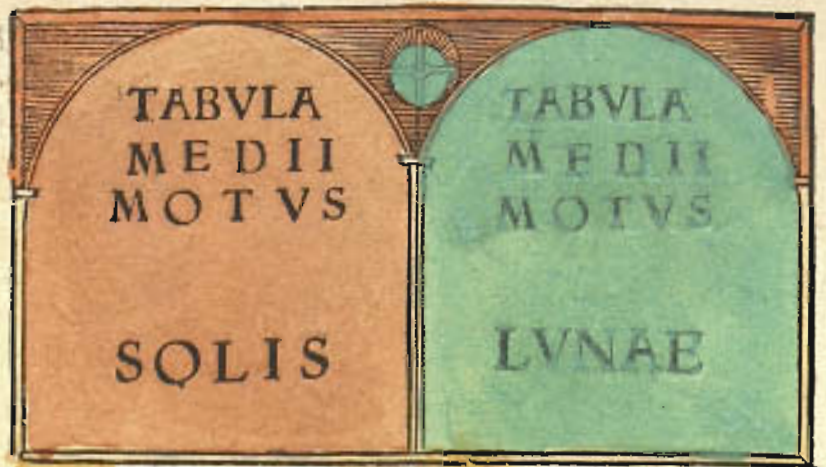

Stensum est prius, Soli cum reliquis pla-
netis, communionem esse nō modicam.
Tres superiorum visi sunt epicyclos suos
motui Solis accommodare, Venus &
Mercurius cursus sui medios cum Sole
pares habere, Luna pariter quiddam pe-
culiare cū Sole obtinere cernitur. Nisi
enim medium Solis præcias, nullo pa-
cto verum Lunæ motum habiturus es.
Proinde sphaerarum extrema littera M
notata, Solis nomine inscribitur. Verū
ne planetarum ordo negligatur, breui-

bus restransii (quæ pluribus si fiat, præsentī columnā includi ne-
queat) postulat. Posthabitis ergo præceptis, regulisue generaliorib; ad
exemplarē docēdi normā, qua vti hucusq; cōsueuimus, veniēmus q; Di-
ui igitur CAROLI tempus æquatum, annos scilicet 1500, dies
23, Februarij, Horas 16 M. 20, ex antedictis effeliquet. Radix
medij motus Solis ad centenarium 1400, tanq; plenum & perfectū
ē tabula prima capietur Sig: scz 9 gr: 18 M. 34. Eadem in Zodiaci
limbo requisita, cum ostendente litera M, affigetur. Anni postea reli-
qui 99 in circulo R S requirentur, punctumq; inuentum e, cum
filo A dirimetur, f deinde punctum, rota paulum retro ducta, rursus
filo substituetur. Orbe illo sic firmato, diem insuper 23 mensis Fe-
bruarij in Calendario sumes, per eum locum, filo A transitus, in lim-
bo Zodiaci medium Solis motū, S. 9. G. 7 M. 18, aperiet. Huic
filo, si denuo M indicem subduces, rota Solis perfectē sita erit. Se-
quenti mox tabella radicem medijs motus Lunæ centenarij 1400 de-
bitam scrutare, quam S. 3 G. 10 M. 12 habitam, in Zodiacoq;
renumeratam, cum ostensore P secundæ rotæ exprime. In limbo
eiusdem annos 99 superantes, cum filo A nota, indice P sub illud
reduco. Tertio diem, horam & minuta, cum filo (gradus autem qui-
libet dies intra expressus, horam representat) signa, indicemq; P rur-
sum substitue. Perfectis his, gradū in rota Solis scz VXY ab indice
monstratum aspice, gradus autem 90 M. 28 occurrent, ab X per
Y pergenti (sicut g. littera docet) totidē gradus ab X per V tran-
seundo numerā, terminum numeri cum puncto h signa, ostensoremq;
Q puncto super pone. Quibus constitutis, licet oculis vsurpare, quo-
modo Sol, cum suo medio motu, perpetuō medium teneat, inter Lunæ
medium motum, deferentemq; augis lineam. Iam ergo deferentem
vna cum epicyclo firmaturus, filum A super indicem P, deferen-
temq; cum epicyclo sub idem duces. Eo facto, filum E per centrum
epicycli mittes, cruce vel auge eiusdem celi subordinata. Demum ex
tabula argumenti iuxta tabulam 8, Argumenti medijs Lunæ, an-
nis 1400 congruam, quere, Sig: 3 gr: 10 M. 12, & in inferiori
epicyclo accepta cum ostensore Y, alliga. In superioris epicycli lim-
bo 99 annos relictos inquire. Illis inuentis filum F admoue, indi-
cemq; Y subloca. Filum post hac lineæ mensis Ianuarij super impo-
ne (Ianuarius etenim completus est) et indicem Y filo eisdem con-
iunge. Postremo 23 diem, 16 horas, 20 minuta, in circulo spira-
ram referente, intuearis, (quælibet autem dies in 6 partes dividit,
quarum singule quatuor horas constituunt) filum per inuenta ten-
das, & Y indicatricem (quæ 5 G. gr: 11 M. 31, argumentū
scilicet Lunæ medium in epicyclo inferiori prodit) subtrahis. Verū
igitur locum cōtemplaturus, filum A per punctū interioris cir-
culi, verā circulationē exprimentis, extendes, vbi in Zodiaco G. 7 M.
7 W, id quod queris, cernis. ¶ Regis FERDINANDI Aes-
quationem 1502 annos, 9 dies, 21 horas, 51 minuta fuisse di-
dicimus, vnde radicem medijs motus Solis, centenarij 1500 respon-
dentem, ex prima tabula sumo, S. 9 gr: 19 M. 18, hisq; ostensio-
rem Solis M adiungo. Annos residuos, diesq; & horas & c. solito mo-
re dispono. Ad finem igitur medium Solis motum S. 11 G. 26 M.
45 deprehendens, cum indice M noto, Radicem vero medijs mo-
tus Lunæ, S. 1 G. 29 M. 22 accipiens, cum P littera in Zodiaco
signo. Cum annis, diebus, horis, minutisq; iuxta præscripta agens,
ostensorem P medium motum Lunæ horæ regis natali conuenientē,
Signa vicz 4 gra: 26 M. 7, inuenire video. Secari nunc circulū
VXY ab indice P in puncto i cernis, iuxta gradum 207 M. 21,
quot gradus ab X per Y numerabis, ibiq; punctum R scribes, &
puncto ostensorem Q applicabis. Iam vero filo A litteræ P super
posito, epicyclum cum centro subordina. Missō hoc, filum E per cen-
trum epicycli duc, illicq; cruce inferioris celi (Zodiacum tamen re-
spiciat crux +) subnecte. Ex tabula modo tertia, sequētis enunctiati,
queres radicē Argumenti lunaris, quæ S. 9 gra: 28 M. 54, super
hac Y ostendentē induces. Insuper epicyclū superiorē firmabis iuxta
modum prædictum, quo, vt decet, firmato, index Y medium Argu-
mentum, Signa scz 9 gra: 26 M. 39, in limbo inferioris epicycli
ostendet. Nunc A filum per punctum lunulæ existētis in vera epi-
cycli circulatione, tensum, in Zodiaco verū locū lunæ dabit, gra: vicz
1 M. 21 W. ¶ Tertiū exemplū ante Christi tēpora, hoc loco volens
prætermitto, infra vbi de eclis p. lib; tractabitur suo loco resumpturus.

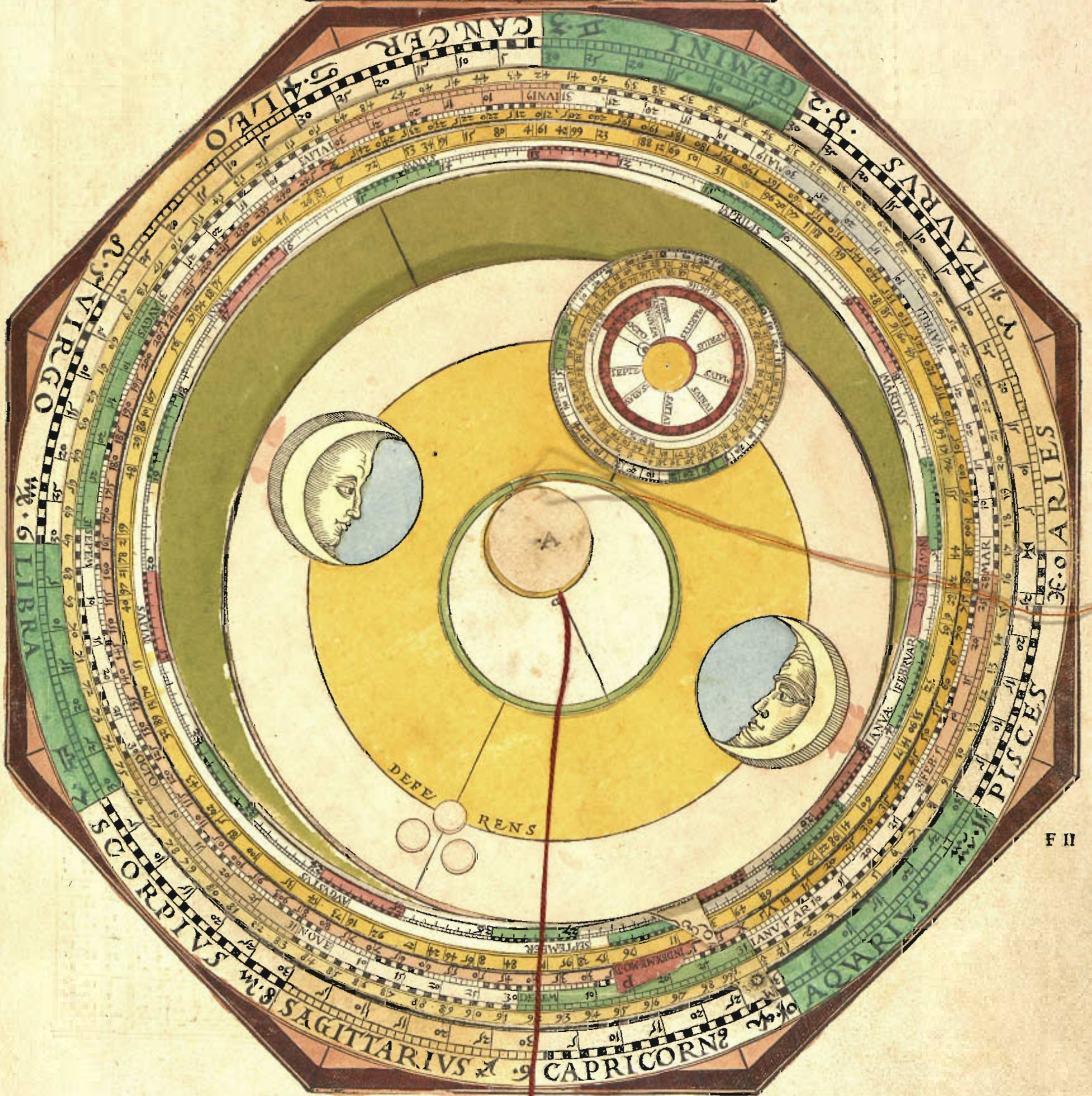
Exemplum
CAROLI
Imperatoris.

Exemplū Re-
gis FERDI-
NANDI.

Centenarij annorum ante & post Christi aduentum		Radices post Chri- stum	Radices ante Chri- stum.	Centenarij annorum ant & post Christi aduentum		Radices post Chri- stum	Radices ante Chri- stum
Ann ^o	S. G. M.	S. G. M.	S. G. M.	Ann ^o	S. G. M.	S. G. M.	S. G. M.
100	9 8 17	9 8 17	9 8 17	100	4 2 8	4 2 8	4 2 8
200	9 9 1	9 7 33	9 7 33	200	2 9 57	5 24 18	5 24 18
300	9 9 46	9 6 49	9 6 49	300	0 17 45	7 16 29	7 16 29
400	9 10 30	9 6 5	9 6 5	400	10 25 34	9 8 41	9 8 41
500	9 11 14	9 5 21	9 5 21	500	9 3 23	11 0 52	11 0 52
600	9 11 58	9 4 37	9 4 37	600	7 11 12	0 23 3	0 23 3
700	9 12 42	9 3 53	9 3 53	700	5 19 1	2 15 14	2 15 14
800	9 13 26	9 3 9	9 3 9	800	3 16 50	4 7 25	4 7 25
900	9 14 10	9 2 25	9 2 25	900	2 4 37	5 29 36	5 29 36
1000	9 14 54	9 1 41	9 1 41	1000	0 12 28	7 21 47	7 21 47
1100	9 15 38	9 0 57	9 0 57	1100	10 20 17	9 13 58	9 13 58
1200	9 16 22	9 0 12	9 0 12	1200	8 28 6	11 6 9	11 6 9
1300	9 17 6	8 29 28	8 29 28	1300	7 5 55	0 28 20	0 28 20
1400	9 17 50	8 28 44	8 28 44	1400	5 13 44	2 10 31	2 10 31
1500	9 18 34	8 28 0	8 28 0	1500	3 21 33	4 12 42	4 12 42
1600	9 19 19	8 27 16	8 27 16	1600	1 29 22	6 4 53	6 4 53
1700	9 20 3	8 26 32	8 26 32	1700	0 7 11	7 27 4	7 27 4
1800	9 20 47	8 25 48	8 25 48	1800	10 15 0	9 19 15	9 19 15
1900	9 21 31	8 25 4	8 25 4	1900	8 22 49	11 11 26	11 11 26
2000	9 22 15	8 24 20	8 24 20	2000	7 0 38	1 3 37	1 3 37
2100	9 22 0	8 23 36	8 23 36	2100	5 8 27	2 25 48	2 25 48
2200	9 23 44	8 22 52	8 22 52	2200	3 16 16	4 17 59	4 17 59
2300	9 24 27	8 22 8	8 22 8	2300	1 24 5	6 10 10	6 10 10
2400	9 25 11	8 21 23	8 21 23	2400	0 1 54	8 2 28	8 2 28
2500	9 25 55	8 20 39	8 20 39	2500	10 9 43	9 24 32	9 24 32
2600	9 26 39	8 19 55	8 19 55	2600	8 17 32	11 16 43	11 16 43
2700	9 27 23	8 19 11	8 19 11	2700	6 25 20	1 8 54	1 8 54
2800	9 28 8	8 18 27	8 18 27	2800	5 3 8	3 1 6	3 1 6
2900	9 28 52	8 17 43	8 17 43	2900	3 10 56	4 23 17	4 23 17
3000	9 29 36	8 16 59	8 16 59	3000	1 18 46	6 15 28	6 15 28
3100	10 0 20	8 16 15	8 16 15	3100	11 26 36	8 7 39	8 7 39
3200	10 1 4	8 15 31	8 15 31	3200	10 4 25	9 29 50	9 29 50
3300	10 1 48	8 14 47	8 14 47	3300	8 12 14	11 22 1	11 22 1
3400	10 2 32	8 14 3	8 14 3	3400	6 20 3	1 14 12	1 14 12
3500	10 3 16	8 13 19	8 13 19	3500	4 27 52	3 6 23	3 6 23
3600	10 4 0	8 12 34	8 12 34	3600	3 5 41	4 28 34	4 28 34
3700	10 4 44	8 11 50	8 11 50	3700	1 13 30	6 20 45	6 20 45
3800	10 5 28	8 11 6	8 11 6	3800	11 21 19	8 12 56	8 12 56
3900	10 6 13	8 10 22	8 10 22	3900	9 29 8	10 3 7	10 3 7
4000	10 6 57	8 9 38	8 9 38	4000	8 6 57	11 27 18	11 27 18
4100	10 7 41	8 8 54	8 8 54	4100	6 14 46	1 19 29	1 19 29
4200	10 8 25	8 8 10	8 8 10	4200	4 22 35	3 11 40	3 11 40
4300	10 9 9	8 7 26	8 7 26	4300	3 0 24	5 3 51	5 3 51
4400	10 9 53	8 6 41	8 6 41	4400	1 8 13	6 26 2	6 26 2
4500	10 10 37	8 5 58	8 5 58	4500	11 16 2	8 18 13	8 18 13
4600	10 11 21	8 5 14	8 5 14	4600	9 23 51	10 10 24	10 10 24
4700	10 12 5	8 4 30	8 4 30	4700	8 1 40	0 2 35	0 2 35
4800	10 12 49	8 3 45	8 3 45	4800	6 9 29	1 24 44	1 24 44
4900	10 13 33	8 3 1	8 3 1	4900	4 17 18	3 16 57	3 16 57
5000	10 14 17	8 2 17	8 2 17	5000	2 25 7	5 9 7	5 9 7
5100	10 15 1	8 1 33	8 1 33	5100	1 2 56	7 1 19	7 1 19
5200	10 15 45	8 0 49	8 0 49	5200	11 10 45	8 23 30	8 23 30
5300	10 16 30	8 0 5	8 0 5	5300	9 18 34	10 15 41	10 15 41
5400	10 17 14	7 29 21	7 29 21	5400	7 26 23	0 7 53	0 7 53
5500	10 17 58	7 28 37	7 28 37	5500	6 4 12	2 0 4	2 0 4
5600	10 18 42	7 27 53	7 27 53	5600	4 12 1	3 22 15	3 22 15
5700	10 19 26	7 27 9	7 27 9	5700	2 19 50	5 14 26	5 14 26
5800	10 20 10	7 26 25	7 26 25	5800	0 27 38	7 6 37	7 6 37
5900	10 20 54	7 25 41	7 25 41	5900	11 5 27	8 28 48	8 28 48
6000	10 21 38	7 24 57	7 24 57	6000	9 13 16	10 10 59	10 10 59
6100	10 22 22	7 24 11	7 24 11	6100	7 21 5	0 13 10	0 13 10
6200	10 23 6	7 23 28	7 23 28	6200	5 28 54	2 5 21	2 5 21
6300	10 23 50	7 22 44	7 22 44	6300	4 6 43	3 27 32	3 27 32
6400	10 24 34	7 22 0	7 22 0	6400	2 14 32	5 19 43	5 19 43
6500	10 25 19	7 21 16	7 21 16	6500	0 22 21	7 11 54	7 11 54
6600	10 26 3	7 20 32	7 20 32	6600	11 0 10	9 4 5	9 4 5
6700	10 26 47	7 19 48	7 19 48	6700	9 7 59	10 26 16	10 26 16
6800	10 27 31	7 19 4	7 19 4	6800	7 15 48	0 18 27	0 18 27
6900	10 28 15	7 18 20	7 18 20	6900	5 23 37	2 10 38	2 10 38
7000	10 28 59	7 17 36	7 17 36	7000	4 1 26	4 2 49	4 2 49
7100	10 29 43	7 16 51	7 16 51	7100	2 9 15	5 25 0	5 25 0

ASTRON. CAESAREVM ENVNCTIATVM DE CIMVM OCTA.

Capitis, Caudæq; draconis locum, similiter argumentum latitudinis Lunæ verum, latitudinemq; eiusdem, promptis simè inquirere.

Tabula ergo adiuncta centenarios numeri decreti prome, minores, si numeri summa Christi ortum sequatur, maiore si præcesserit. Quos penes capitis locum reperies per Signa, gradus, & minuta distinctum, quem deinceps in Zodiaco postq; numeraueris, cum indice capitis affige. Deinde filo per annos reliquos completos ducto, ostensorem capitis subiunge, æquè cum mense, die, hora (minuta instrumenti angustia nõ admittit) operatus, verum locum capitis index aperit, cui cauda diametraliter opponitur. Mox deinceps filum ducatur per Lunæ locum ex pronunctiato antecedenti habitum, ubi intersectio fili cum circulo interiori latitudinem Lunæ dabit, per gradus & minuta expressam. Graduum singuli 5 minuta (quo ad gradus 4 mi, 50 absoluuntur, quos vltra quilibet gradus vnum minutum tantummodo continet) referunt. Idem quoq; filum in circulo, exteriori limbo vicino, Argumentum latitudinis Lunæ verum monstrat, illud quod eclipses inuestigaturo prorsus vtile erit.

Exemplum GAROLI Imperatoris

¶ In Imperatorio dogmate locus Capitis Sig. 6 gra, 9 mi, 54 ad centenarium 1400 repertus est, cui indicem Capitis impones. Per 99 annos filo extenso rursus index capitis substituatur. Tertio per diem 23 Februarii trahatur, ostensorem eodem supposito, qui in Zodiaco gra. 12 mi. 15 II ostendit, verum scilicet locum capitis. Enunctiatum præcedens docuit Lunam in gradu 7 mi. 7 y esse, quibus filum applicans in ciclo ovali (vt sic dicam, quoniã ouum fecit) gradus 2 mi 6, latitudinem Lunæ scz meridionalem cognosces. In circulo autem, limbum propè, ostendit filum Argumentum latitudinis Lunæ, scz Sig. 6 gra, 24 mi, 53. Inter limbum, circumq; latitudinem Lunæ representantem, cernuntur binæ litteræ. M D, Lunam meridionalem descendentem significantes, quoniam magis ac magis ab ecliptica videtur discedere.

Exemplum FERDINANDI Regis

¶ Rex Ferdinandus Caput Draconis gra. 25 mi. 45 & centenario videlicet 1500 correspondens habet, cui si adiunxeris ostensorem capitis, filumq; rursus per annos residuos, scz duos, per dies 9, Horas 21 Martii, traduxeris, indice capitis simul sub filum actò ostendit index tandem verum Capitis locum in Zodiaco, gradus nempe 13 mi, 27 y. Præmissis ex enunctiato Luna 1 gra, 23 mi, y tenuisse discubatur, per quæ filum nunc missum, in circulo ovali latitudinem Lunæ gra. 3 mi, 24 Septentrionalem descendentem, veluti littere S D docent, admonet. Idem filum in circulo proximo ipsi limbo Sig. 4 gra, 15 mi, 53, quod est Argumenti latitudinis, arguit.

¶ Hic cum nihil aliud deesse videatur ad omnes Pnesq; & præsertim ad eclipses quàm Argumentum Lunæ verum, (nam illud in superioribus ob papiri angustias omisum est) oportunitate nunc est eiusdem meminisse. Verum ergo Arg: Lunæ requisiturus, orbes primo omnes Lunaris theorieq; vt prædictum est, debite formes oportet, quibus actis, si è centro A per epicycli medium filum dirigit, augem epicycli veram in inferiori epicyclo demonstrat. Ab auge vera deinde si numeras indicem Y vsq; Lunæ Argumentum verum, a quatumq; perspicias. ¶ Natiuum Cæsaris Argumentum est Lunæ, medium qui dem, quale supra visum Sig: 6 gra 11 m 31. Verum s 5 gra: 29 m 3 ¶ In Regia natiuitate Argumentum Luna medium tenuit Signorum 9 gra 26 m 39, Verum & æquatum Sig. 9 g 17 m 53.

Veri & æquati
argumenti in-
uentio,

TABVLA
MEDI
ARGVME
NTI
LVNAE

TABVLA
VERI
MOTVS
CAPITS
DRACO

Centenarii annorum ante & post Christi aduentum	Radices post Chri- stum			Radices ante Chri- stum.			Centenarii annorum ante & post Christi aduentum	Radices post Chri- stum			Radices ante Chri- stum		
	Ann ^o	S.	G.	M.	S.	G.		M.	Ann ^o	S.	G.	M.	S.
Christi	0	18	21	6	18	21	Christi	8	28	4	8	28	4
100	1	7	4	11	29	39	100	4	13	53	1	12	13
200	7	25	46	5	10	57	200	11	29	44	5	26	22
300	2	14	28	10	22	15	300	7	15	36	10	10	30
400	9	3	10	4	3	33	400	3	1	27	2	24	41
500	3	21	52	9	14	50	500	10	7	18	7	8	50
600	10	10	34	2	26	8	600	6	3	8	11	22	58
700	4	29	17	8	7	26	700	1	18	59	4	7	9
800	11	17	59	1	18	44	800	9	4	50	8	21	18
900	6	4	1	7	0	2	900	4	10	39	1	5	26
1000	0	25	21	0	11	19	1000	0	6	31	5	19	15
1100	7	14	5	5	22	37	1100	7	22	22	10	3	46
1200	2	1	48	11	3	55	1200	4	8	11	2	17	55
1300	8	21	30	4	15	13	1300	10	24	3	7	1	4
1400	3	10	12	9	26	31	1400	6	9	54	11	16	12
1500	9	28	54	3	7	48	1500	1	25	45	4	0	23
1600	4	17	36	8	19	6	1600	9	11	34	8	14	12
1700	11	6	19	2	0	24	1700	4	27	25	0	20	40
1800	5	15	1	7	11	42	1800	0	13	17	5	32	49
1900	0	13	43	0	21	0	1900	7	29	8	9	27	0
2000	7	2	25	6	4	17	2000	3	14	57	2	11	9
2100	1	21	7	11	15	35	2100	11	0	40	6	25	17
2200	8	9	50	4	16	53	2200	6	16	40	11	9	38
2300	2	28	12	10	8	11	2300	2	2	31	3	13	17
2400	9	17	14	3	19	29	2400	9	18	21	8	7	48
2500	4	5	56	9	0	46	2500	5	4	12	0	21	54
2600	10	24	38	2	12	4	2600	0	20	3	5	6	5
2700	5	15	21	7	23	22	2700	8	5	52	9	20	14
2800	0	2	3	1	4	40	2800	3	21	43	2	4	22
2900	6	10	45	6	15	58	2900	11	7	35	6	18	31
3000	1	9	27	11	27	15	3000	6	23	26	11		
3100	7	28	9	5	8	33	3100	2	9	15	9	16	51
3200	2	16	51	10	19	51	3200	9	25	6	8	1	
3300	9	5	34	4	1	9	3300	5	10	58	0	15	8
3400	3	24	16	9	12	27	3400	0	26	49	4	29	10
3500	10	11	58	2	23	45	3500	8	12	38	9	13	28
3600	5	1	40	8	5	2	3600	3	28	30	1	27	11
3700	11	20	23	1	16	20	3700	11	14	21	6	11	47
3800	6	9	5	6	27	38	3800	7	0	12	10	25	56
3900	0	27	47	0	8	56	3900	1	16	2	3	10	4
4000	7	16	29	5	20	14	4000	10	1	53	7	24	3
4100	2	5	11	12	1	31	4100	5	17	44	0	8	24
4200	8	13	53	4	12	49	4200	1	3	33	4	22	33
4300	3	13	35	9	24	7	4300	8	19	24	9	6	41
4400	10	1	18	3	5	25	4400	4	5	16	1	20	50
4500	4	10	0	8	16	43	4500	11	11	7	6	9	1
4600	11	8	42	1	28	0	4600	7	6	56	10	19	10
4700	5	27	24	7	9	18	4700	1	22	47	3	3	18
4800	0	16	7	0	20	36	4800	10	8	39	7	17	27
4900	7	4	49	6	1	54	4900	5	24	30	0	1	18
5000	1	13	11	11	23	11	5000	1	10	19	4	15	47
5100	8	12	13	4	24	29	5100	8	26	10	8	20	55
5200	3	0	55	10	5	47	5200	4	11	2	1	14	6
5300	9	19	38	3	17	5	5300	11	27	53	5	28	15
5400	4	8	20	8	28	13	5400	7	13	42	10	12	23
5500	10	17	2	2	9	41	5500	2	29	34	2	26	32
5600	5	15	44	7	10	58	5600	10	15	25	7	10	43
5700	0	4	26	1	2	16	5700	6	1	14	11	24	52
5800	6	23	9	6	13	34	5800	1	17	5	4	9	1
5900	1	11	51	11	24	51	5900	9	2	57	8	23	9
6000	8	0	33	5	6	10	6000	4	18	48	1	7	20
6100	2	19	15	10	17	27	6100	0	4	37	5	21	29
6200	9	7	57	3	18	45	6200	7	20	20	10	5	37
6300	3	26	40	9	10	3	6300	3	6	20	2	19	46
6400	10	15	22	2	21	21	6400	10	22	11	7	3	57
6500	5	4	4	8	2	39	6500	6	8	1	11	18	6
6600	11	21	26	1	13	57	6600	1	23	51	4	2	14
6700	6	11	28	6	25	14	6700	9	9	43	8	16	25
6800	1	0	11	0	6	32	6800	4	25	34	1	0	34
6900	7	18	52	5	17	50	6900	0	11	25	5	14	42
7000	2	7	35	10	19	8	7000	7	27	15	9	28	51

ASTRONOMICVM

ENVNCTIATVM DECIMVM NONVM

Aspectuum possibilitates, vt vocant, siue euentos possibili-
les, quatenus in Zodiaco fiunt, per instrumentū sublequens
omni momento discernere.

Quid aspectus
& quid per eū
intelligendum.

Aspectus nu-
merus.

Aspectus certa est stellarum distantia in
Zodiaco errantiū, secundum quam effe-
ctus, nunc salutare, nunc insalutare
mutuamus. Boni enim aspectus salutē
Mali perniciem rebus minantur. Aspe-
ctus numero sunt quatuor, Sextilis, Tri-
nus, Quartus & Diametralis. Tamen
nō delint, quibus cōiunctio quoq; aspe-
ctus dici mereatur, reuera tamen non
est, quia cum diffinitione pugnat, distan-
tia enim nulla dicitur.

Coniunctio, cuius Character hic est σ .

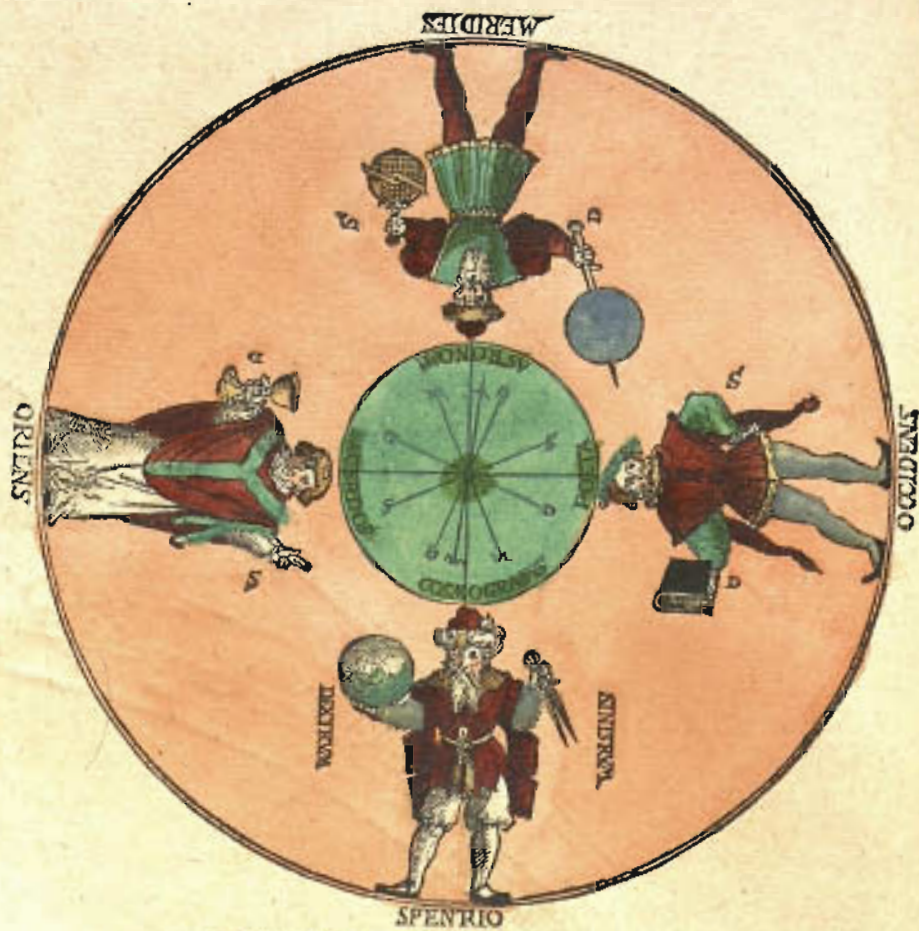
Coniunctionem quamuis, vt monuimus aspectum dicere nō liceat,
quando tamen istius tanta necessitas inpendet, vt nullo aspectu minus,
imo sollicitius obseruanda sit, necesse fuit & de illa, quantum res in prae-
sentia exigit, pertractare. ¶ Coniunctio ergo est duarum aut pluriū
stellarum in eodem Signo, gradu & minuto coadunio. Et hoc secun-
dum Zodiaci longitudinem accipiendo. Si enim in latitudine conue-
niant pariter sic, vt altera alteri in diametro sub vel super ponatur, tum
eiusmodi coniunctio per emphasim quandam obseruatu dignior alijs.
Nam citra controuersiam vehementioris efficacitae talis est. Ambae
huiusmodi coniunctiones, verissimē σ nes dicuntur, a gemethiacis
studiosē in natiuitatibus, iudicijs & directionibus quibuscunq;
animaduertendē. Quidam & precipuē illi qui aëris statum, orbisq; ac-
cidentia rimantur, coniunctionibus longe inferioribus, vt solent, qua-
lis est, cum aliquis planetarum alteri vicinus in tantum sit, vt radiorū
mutuus fiat contactus, quod quidem accidit cum planeta velocior se-
gniore assequitur, veluti, si Solem in 34 piscium statuas (quo in loco
tēpore natiuitatis Caroli fuit) 2 aut in 25 κ vel $\odot$ in 28 κ (qua-
lem rex Ferdinandus natus habuit), Venerem vero in 25 κ . Huius-
modi radiales coniunctiones plerumq; aëris varietates causantur,
maturioresq; mutationum effectus. Meo sanē iudicio, coniunctiones
istiusmodi modicas omnino parēre effectuum anticipationes credun-
tur, praeter Solis & Lunae coitus, quae subinde notabiles sunt. Plane-
tarum radij, qui & orbes vocantur, hī sunt. Saturnus circum circa ra-
dios emittit ad gradus 9 , Iupiter itidem ad 9 , Mars ad 8 , Sol ad
 15 , Venus & Mercurius ad 7 , Luna ad 12 . Hī autē radij in limbo
instrumenti praesentis, iuxta singulos aspectus vtrinq; suis notis proflāt.

Sextilis notam eiusmodi habet $\ast$

Hic aspectus bonus est, imperfectam tamen amicitiam arguit, sex-
aciebus in modum stellae, constans, eō quod 60 gradus, id est sextam
circuli partem possideat, quando cūq; enim duo planetae per signa duo
distant, sextili aspectu iungi dicuntur. Vnus & idem planeta vtrinq;
aspectus omnes, praeter coniunctionem & oppositionem, habere eodē
temporis momento potest, quod noueris similiae figura sequenti rotae
volubilis indicem cancri principio adduxeris, tum enim sextilis sinister
primum gradum ψ , dexter primum φ , sextiles vtrosq; exprimit.
Hic obiter succurrit, quod te latere quoq; nolim, quicumq; operam stu-
dio astronomico, saltem non vanam nauare instituis, vt perpetuo meri-
diem intuearis, sic enim astronomiae studium, & rectius perdisces, &
promptius tenebis. Astronomis siquidem oriens sinister, occidens au-
tem dexter, vocatur, dum enim velocior a siderum motus potissimū
inuestigat, eos neq; otius neq; absolutius habere possunt, q̄ in meridiē
verli, id quod palam faciet proximum instrumentum, si indicem illius
ad principium cancri fixeris. Neq; clam te sit Cosmographiae incubitu-
rum, vt semper septentrioni intentus esse velis. Si enim meridiem aspe-
xeris, nunq; fatis (nisi rem ante probē & quasi memoria tenueris) tibi
futurum est. In instrumentis enim Cosmographicis, altitudo poli ani-
maduertitur sedulo, qua de causa Septentrio firmiter aspiciendus est,
aliās enim absorbum quiddam eueniet. Quicquid enim orientem re-
spicit in tabulis vel instrumentis Cosmographicis, illud idē verso in me-
ridiem lectori occasum innuere videbitur, & contra, occasus tabulae ef-
se qui debet, orientē simulabit. Eadem quoq; meridiē & septentrionis
inordinatio suboritura est. Sicuti vero Astronomi cū Cosmographis
hac in re pugnant, ita theologo & poëtae dissident. Id enim quod theo-
logis dextrū est, hoc poëtae leuū appellatur, quoniam theologo res diuinas
peragentes, ortum suspiciunt, Poëtae contra, in suis caeli aut plagarū
mūdi distinctionib; occasum intueri solēt, vnde Aquilonē dextrū Au-
strū vero sinistrū illis esse oportet, id quod ex 3 Pharfaliae Lucani clarū
fit, vbi alloquitur Arabes Rhomā translatos, nō amplius sinistras vm-
bras, hoc est, meridianales mirari, hīs versibus. Ignotum vobis Ara-
bes venistis in orbem, Vmbrae mirari nemorum non ire sinistras. Haec
omnia graphicē representat sublequens figura.

Trinus

CAESAREVM

Trinus aspectus signum tale Δ

Trinus contingit quatuor signorum, id est 120 gradus, differētia,
inter planetas facta, Aspectus amicitiae perfectae, beneficis, adiuuās,
consentientiq; nuncupatur, vltimum illud ideo, quod planetae huius-
modi aspectu sese contuentes, collatis viribus, mutuo sibi auxiliuntur.
Dexter idem & sinister, vt alii esse potest, quod apparet indice ad cancri
exordium locato, vbi trinus leuus, capricornum, dexter, pisces tangit.
Alter id est, sinistrae partis, aspectus signorū ordine succedit, alter dextri
lateris, Trinus, contra ordinem nititur.

Trinus aspe-
ctus ratio.

Quartus aspectus sic scribitur $\square$

Quartus siue quadratus vel graecē $\tau\epsilon\tau\rho\gamma\omega\upsilon\sigma$ fit quando tribus
signis planetae euariant, id est, 90 gradus, Maleficis & imperfectae
inimicitiae aspectus, vt cuius radii mutuo pugnant, discordiam quā-
dam & simultatem excitent, vocatur. Vtrinq; pattem sicut alii occupa-
re eodem temporis puncto potis est.

Quartus aspe-
ctus quid & vnde
de dicatur.

Oppositio signatur hoc modo σ

Oppositus aspectus vel diametralis radiatio fieri dicitur, quādo pla-
netae ex diametro in Zodiaci parte aliqua opponuntur. Hic neq; dex-
tram neq; sinistram admittit, per se vnus existens, inimicitiam quoq;
perfectam denotat. Huiusmodi radiationem fieri contingit, si plane-
tae per 6 signa distent, id est, 180 gradus, quod est circuli medium,
tunc enim se vicissim more vëtorum oppositorum radijs aduersis diuer-
berant. Instrumenti commoda quo verius intelligantur, exemplo vti
praestat. ¶ Tēpore Caesaris Caroli, qui fuerit aspectus, sic discas. In
dice X Solis gradum signa, qui est 14 κ , locum post Lunae in Zo-
diaco require, scz 7 α 7 m ψ ibiq; continuo sextilem aspectū $\ast$
cernes. Si enim ē cētro filū protrahas per 7 α 7 m ψ , manifeste il-
lud in area nigriuscula inter literā b & d incidet. Aspectus autem
ille radialis tantū est, quia Sol radios Lunae saltem tangit, suis quoq; ra-
dijs $\ast$ contactās. Consequenter Saturni loco suo insere, qui est 17
 α 40 m φ , Quatenus igitur Saturnus terminū inter sulū cadit,
hoc est, inter h & characterem h , merito Sextilē facere cum Sole di-
cetur. Iupiter tempore natiuitatis Caesaris 7 α 21 m κ tenuit,
quae si in Zodiaco repetas apparebit nō coniunctus cū Sole, sed combu-
stus, quia 7 α tantūmodo a Sole elongatur. Mars in 24 α 38
 m φ cōstitutus, nullū cū $\odot$ aspectū habet, quia sextilis Solis aspe-
ctus terminum radiorum σ nō assequitur. Venus 26 gra: 39 m
 κ cum possideat, & longius absq; vt radijs suis corpus Solare contin-
gat, nihilo fecius tamen a radijs Solaribus tegitur. Mercurius proxi-
mē Solem accedit, propterea cum $\odot$ cōiungi si dicas, nō erraueris.
Hoc igitur modo Solis cum planetis reliquis aspectus sufficien-
ter cōteplatus es. Nunc indicem super gradū h dirige scz 17 gra:
 40 m φ , cōsiderans simul cui planetarū aliorū aspectu quopiam par-
ticipet, Sole excepto, qui iam examinatus est, cum ceteris vero planē-
tis idem est agendi modus.

Exemplum
CAROLI
Imperatoris.

In Regia natiuitate similiter indicem gradui Solis 28 m 55 κ
adiunge. Secundo quemlibet planetarum suū in locū statue, quē tēpo-
re natiuitatis incoluit, vt lunam in primū gradū 20 m ψ h , in 28
gra: 36 m π , 4 in 5 gra: 46 mi: π , σ 24 gra: 6 mi: π
 7 in 26 gra: 3 mi: κ , φ 28 gra: 56 mi: κ . Quibus ita dige-
stis Lunae nullus aspectus cum Sole, h quartus, 4 $\ast$, radialis ta-
men, σ itē nullus, Veneris & φ cōiunctiones legitimae cernuntur.
Ita Solē vbi videris eodē pacto cū h , 4 e σ te & reliquis agēdū scias.
Haec nimirū demonstratio iteratio absq; huius instrumenti vsum te pō-
cuit, proinde omittis plurib; ad aliā aspectuū cōsiderationē pergamus.

Exemplū Re-
gis FERDI-
NANDI.

Carolus,
Ferdinandus.

Quosq; pla-
netae radios ei-
ciant.

h , 9 gra.
 4 , 9 gra.
 σ , 8 gra.
 $\odot$, 15 gra.
 φ , 7 gra.
 ψ , 7 gra.
 d , 12 gra.

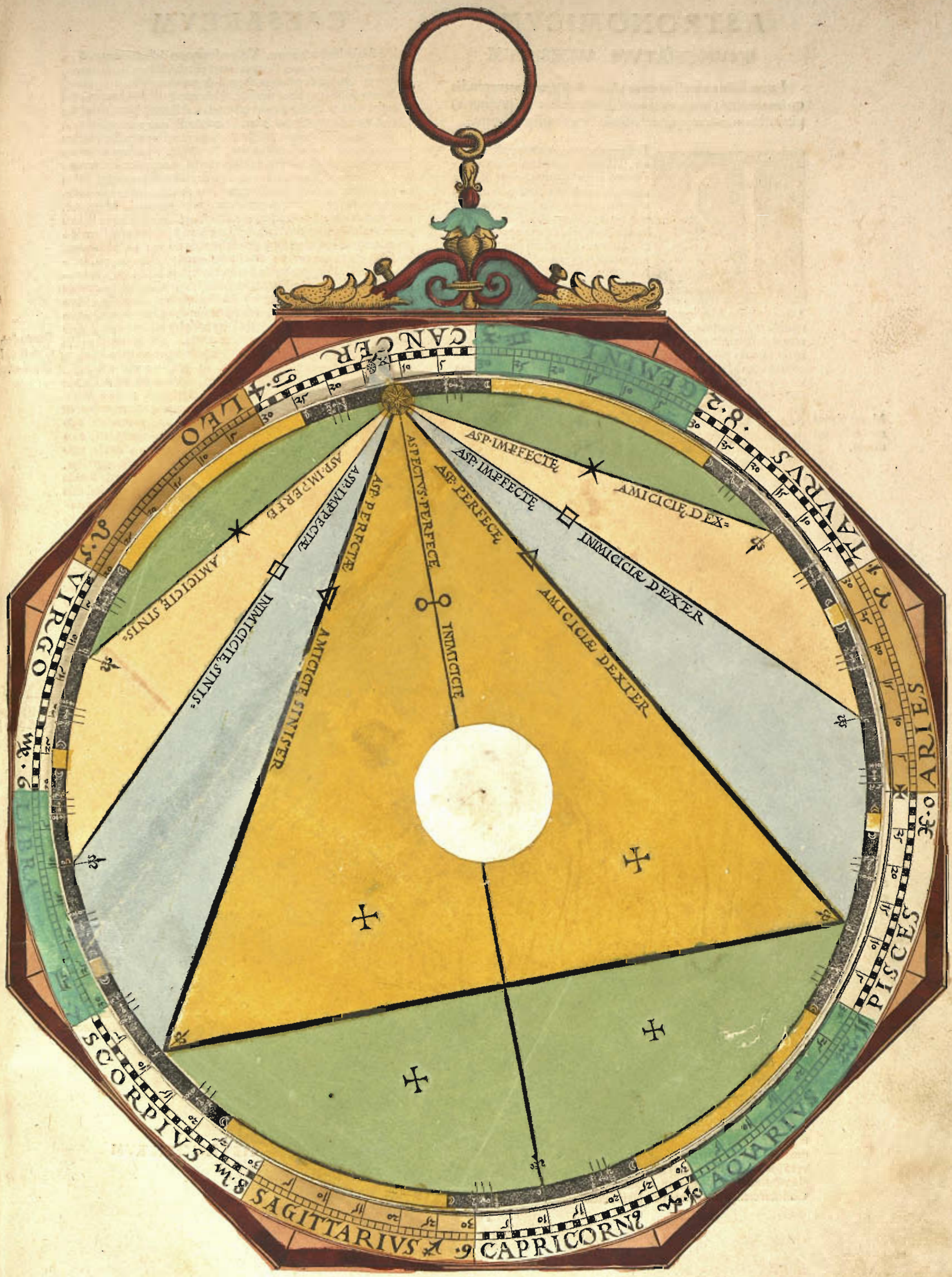
Quid sextilis,
& quid per eū
intelligendum.

Quomodo
Astronomiae
incubituro se-
dendū sit instu-
dio.

Quomodo
cosmographiae
operā daturus
federe debeat.

Mundi partes
siue cardines,
aliter theolo-
gis, aliter poë-
tis vsurpatur.

Lunæ solius aspectus cum planetis alijs, tam retrogradis quam directis (motu diurno & distantia illorum prænotis) per instrumentũ sequens ad horam & minutũ prælagire.

Et figuram præcedentem nosse datum est, utrum die quopiam planeta fuerat cum Luna coiturus, nec ne, aspectu aliquo, ubi enim ostensore loco lunæ imponens, planetas reliquos secundum loca sua in Zodiaco disposueras, qui nã lineis aspectuum, planetæ appropinquarint, videras. Planetarũ iam si aliquis in tantum approximet lineæ, vt in 24 horis assequi posse eãdem putetur, tum istius planetæ locum verum præsentis & sequenti diebus conuenientem, locumq;

Lunæ quæritõ. Motibus deinde ambobus quæsitis, vnum ab altero, minore scz à maiore, subtrahere, nisi planeta retrogradus sit, tunc enim motus diei sequentis à motu diei præcedentis demendus erit. Ideo q; in retrogradis motus diei sequentis sedulo minor est, cum subinde de-creascit, id quod in Luna secus est. Cuius motus sequens perpetuo maior est præcedente. Qualis qualis tandem sit, semper (vt verbo dicam) minorem maiori subtripe, quo facto remanet motus planetæ diurnus. Hic non præmittatur moneo, planetarum cuiusuis in aliud signum transitus. Locus enim planetæ ab integro subtrahendus tunc est signo, distantiaq; vsq; ad finem signi inde redundans, addenda motui, quem in sequenti absoluit planeta: Lunæ postea & planetæ distantia sumetur, quæ habebitur, loco Lunæ à loco planetæ dempto, illa autem distantia in limbo sequentis instrumenti inuestigabitur, & cum puncto occulto signabitur. Si planeta directus sit (Luna enim semper ob velocitatem directam manet) subtrahetur motus eius diurnus à motu Lunæ diurno, residuumq; in linea F G, iuxta gradus & minuta, quæretur. Linea vero à centro limborum pergens in 9 partes, id est, à 9 gra: vsq; in 18 dissecta est, graduum singuli rursus in 20 partes subdividuntur, quarum quælibet 3 minuta continet. Residuum ergo habitum, cum margarita superinducta exprimitur. Filum post hac in punctum distantia ante occulto puncto obseruare, distendatur, & margarita ostendet protinus, in instrumenti area, horam & minutum aspectus, quæ ambo iuxta proportionis ratione à quouis disci possunt. Sed res per exemplarem viam lucidior euadet. In die Natiuo Imperatoris Caroli proximè Iouem non longè abesse ab aspectu sextili sinistro Lunæ didicimus, cum indicem X super locum Lunæ aptauimus. Proinde ad sequentem diem, scz 24 Februarii, locum Lunæ per instrumentum accepimus. Locus Lunæ in 11 gra: 48 m̄ 17. Iouis in 7 gra: 26 m̄ 18, repetus est. Cum itaq; die natiuitatis propõsitæ, Luna 27 gra: 9 m̄ 17, 4 autem 7 gra: 12 m̄: 18 tenuerit, motus diurnus Lunæ 14 gra: 39 mi: 4 vero gra: 0 m̄ 14 fuerunt. Iam ergo motum 4 à Lunæ motu, scz minorem à maiore subtrahere, restant 14 gra: 25 mi: quod residuum in linea F G cum filo & margarita expressum, accipe. Posthac distantiam inspice, id est, spacium illud, quod Lunæ peragrandum restat, donec ad Iouis locum perueniat, quod per subtractionem fiet. Nam facta illa, 10 gra: & totidè mi: resiliens, quib; in limbo acceptis, filũ super iniiciatur, quo facto, margarita simul horas 16, m̄ 16, in instrumenti area prodet. Totidem horas & minuta post meridiem, diei natalis constituti, computato. In illis enim Luna sextilem cũ Ioue aspectum obitura est. Hucusq; nobis actum est de directo tantũ, nunc de retrogrado planeta. Lunam & Mercurium contemplanti, ad natalem Cæsaris diem apparet Luna iam discedere à quarto Mercurii, quoniam eadem die (diem intelligendo à meridiem præcedentis scz 22 Februarii vsq; ad meridiem natiuitatis) aspectus contigerat vicesimo secundo diei, Lunæ motus compar est 13 gra: 4 mi: 17, Mercurii motus 21 gra: 9 mi: 18. Diei autem natalis motus conueniens Lunæ quidem 27 gra: 9 mi: 17 Mercurii vero 20 gra: 30 mi: 18 est. Nunc quia retrogradari cernitur, motus eius minui solet. Motus Lunæ diurnus 15 gr. 5 mi, Motus Mercurii diurnus gra. 0 mi. 39. Motũ antea planetæ directi demptum à Luna, iam eundem, propter retrogressum, addes, prouenientem numerum 15 gra. 44 mi. scz ad lineam F G cum filo & margarita examina, distantia post hac Lunæ & Mercurii 8 gra. 12 mi. in limbo cũ filo exprime, quo extenso, margaritam horam & minutum præteriti aspectus, Horas scz 12 mi. 30 ostendit.

Motus planetæ diurni inuenio.

Exemplum CAROLI Imperatoris de planeta directo.

Exemplum CAROLI de planeta retrogrado.

Documentum insigne, a omni astronomico negotio perquam vtile.

Comperti non semel plerisq; permolestum esse, quod authores Ephemeridum, nullibi horas & minuta simul aspectibus adnotent, præterquam in Solis & Lunæ coniunctionibus oppositionibusq; in quadris vero, sextilibus aut triangularibus minime, sicut etiam in aliorum planetarum aspectibus, in vniuersum nullis minuta cũ horis assignent. Cælestes etenim huiusmodi figuras pro aëris saltem mutationibus structuri, primo

primo statim limine hærent. Vtiq; ad vnguem definita temporũ menta desiderantes, neq; satis per semet ad talia distinguenda ingenii habentes. Quocirca cõmune aliquod dogma seu regulã, in genere cõprehensam, de hiis omnibus subdere, & hæc eandẽ per exẽpla præmissa illustriorẽ reddere nõ inane opus iudicauim. Aspectus igitur cuiuscũq; horã & minuta nouisse qui optat. Principio die quo euenturũ quẽpiã scit, proponat. Illius mox diei sicut & sequentis (duorum scz planetarum, quorum aspectus requiruntur) inuestiget. Motibus ambobus habitis, minorem maiori subtrahat, quo facto, motus diurnus proueniet. Planetæ postea velocioris, motum à tardiore subtrahenti, distantia remanebit. Vtriusq; planetis existẽtib; directis, minor maiori dematur, altero vero directo, & altero retroeunte, motus coniungantur, quicquid autem vel subtractio vel additio remiserit, illud omne in secũda per multiplicationem resoluatur, incipienti à gradibus, qui per 60 primũ in minuta, mox à minutis in secunda per alia 60 scindentur. Secunda ista omnia per 24 diuiduntur, quotiente seruato, cui diuisõri nomẽ esto. Postea distantia similiter in secũda resoluatur, que resoluta per diuisorem iam habitum secabitur, quo peracto, horas quoties dabit. Residuum denuo per 60 multiplicabitur. Rursusq; eadem multiplicata, per diuisorem iam dictum examinabuntur, minutaq; temporis in quotiente prodibunt. Ita ergo horas & minuta vtrãq; aspectus cõtingentis cuiuscũq; exactissime cernis. Regulam hanc Cæsarea inductione manifestiore dabo, & primo per sextilem Lunæ & Iouis, in quo motum Lunæ diurnum 14 gra. 39 mi. esse vidisti. Solue igitur 14 gra. in minuta per 60, addeq; 39 minuta, erunt 879 mi. quæ iterum in secunda per 60 si resoluas, 52740 secunda proueniunt. Hiis reseruatõ, ad motum quoq; 4 diurnum, qui est 14 mi. accedes. Multiplicata 14 mi. cum 60, procreant 840 secunda. Directi iam cum sint ambo, minorem à maiori, id est, 840 à 52740 auferes, & restabunt 51900, quæ per 24 diuisa, redunt 2162, diuisorem scz futurum. Distantiam nunc aggressus, quæ est 10 gra. 10 mi. in secunda quoq; resoluas, & erunt secũda 36000, partiens illa in diuisorem 2162, horas in quotiente habebis scz 16. In residuo postquæ heferunt, 2018 resoluas iterum in minuta, quando resiliens 121080, ea adhuc per diuisorem repetes, & minuta 56 quoties remitet. Sic igitur horas 16 mi. 56, post meridiem numerata, aspectum sextilem & 4 præfiniunt. Nunc de 10 & 17 repetam, quod eo libentius facim, quia 17 retrogradus sit. Motus diurnus 15 gra. 5 mi. ea resoluta, 54300 faciunt secunda. Motum Mercurii diurnum 39 mi. scimus, quæ resoluta pariter 2340 secunda sunt. Mercurius autẽ, ex quo retrogradus est, vtriusq; planetæ secunda iuxta regulam addenda sunt, & quibus complicatis 56640 resultant. Quæ post diuisionem producant 2360, quid diuisorin posterum erit. Distantia postmodum resoluatur pari modo, scz 8 gra. 12 mi. resoluta illa 29520 faciunt, diuisa iam hæc, horas dant 12, et residuum 12002, quod in secunda per 60 denuo resolutũ, diuisumq; si fuerit, mi. horæ caufabit scilicet 30. Horæ igitur huius aspectus 12, mi. 30 pomeridiana apparent. Sed ne prorsus à proposito cedam, quod hæcenus solui, Regis quoq; natalem in demonstrationem adducam, per quem aspectus similiter discetur. Rex Ferdinandus 10 Martii natus ante meridiem, noscitur. Scituri ergo num eo die Luna planetas reliquos aspiciat, Lunæ motum principio consideramus, at is 20 gra. 10 mi. esse constat. Iam si prioris instrumenti indicem X huic gradui & minuto applicas, & reliquorum quemuis suo loco describas, Martem ferè oppositi Lunæ, qui in 23 gra. 37 mi. fertur, cernes. Quoniam vero nullam aspectus contingentiam ita propinquam vides quam hanc, Lunæ locum sequentis diei examinandum accipe, qui est gra. 2 mi. 26 17, Martisq; locum, eiusdem diei sequentis, scilicet 10 Februarii 24 gra. 24 mi. 17. Motus diurnos amborum quere, prouenietq; Lunæ motus diurnus, gra. 12 mi. 16. Motus autem diurnus Martis habet gradus 0 mi. 47. Dempto iam Lunæ motu à Martis motu, distantia remanet, gra. vcz 3 mi. 27. Mars, quia directus est, subtrahitur à Luna, & relinquuntur gra. 11 mi. 29, quæ in linea F G cum filo & margarita signantur. Filo autem rursus in distantiam, quæ facit gra. 3 mi. 27 distracto, margarita hor. 7 mi. 12 post meridiem 9 diei Februarii refert, ubi Lunæ & Martis exacta fuit oppositio. Anteq; autem finem facio, admonitum astronomiæ tyronem volo, vt quoties iudicium aliquod laturus est de rebus astronomicis, perpetuo ordine planetarum singulorum, capitis caudæq; sicut in Ephemeridibus cernitur, cursus, ad meridiem, & præsentis & sequentis diei, colligat. Hoc enim modo quiduis expeditum, & ad manus, vt dicitur, erit.

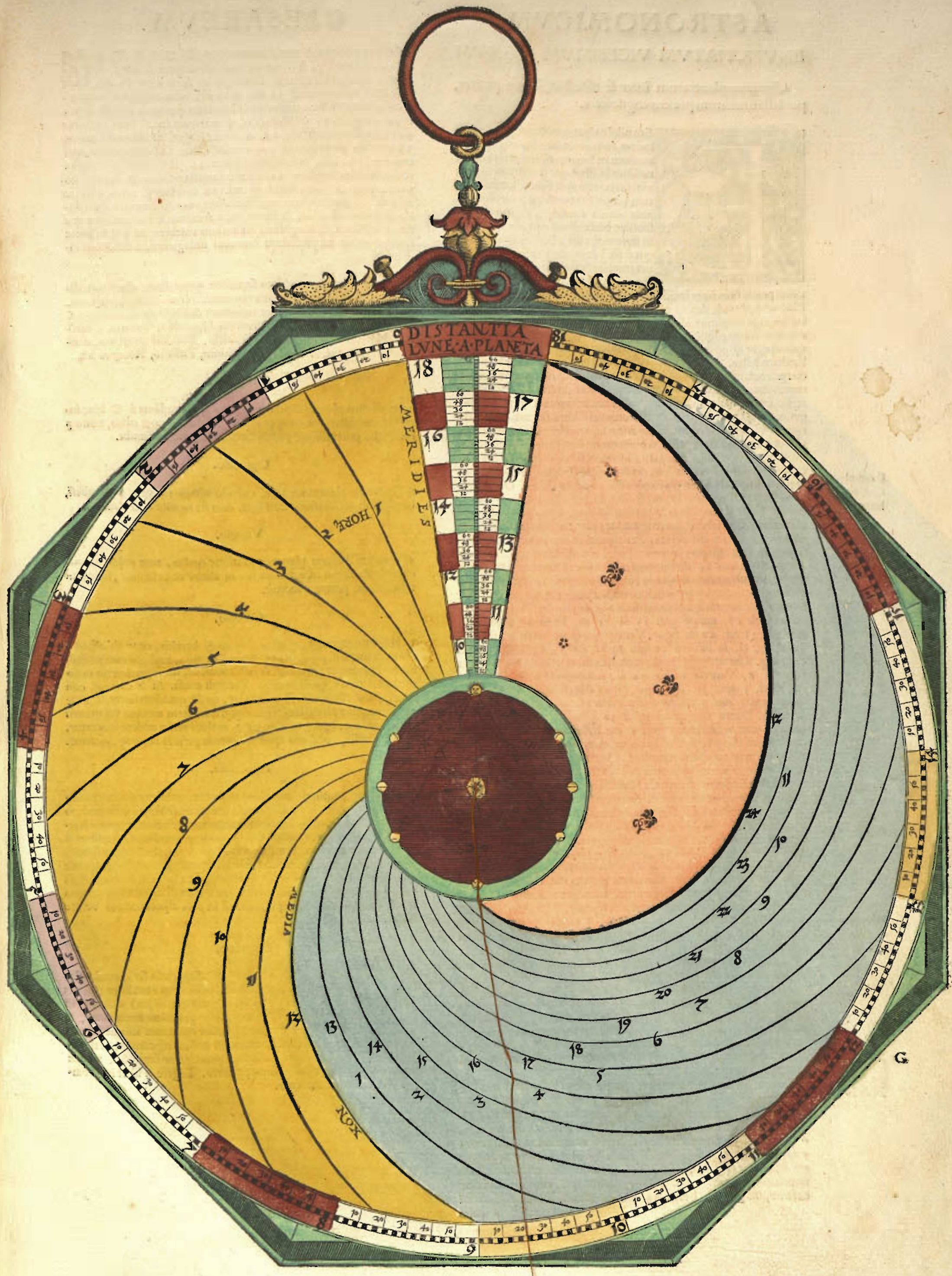
Exemplum CAROLI Imperatoris.

Exemplum Regis FERDINANDI.

SEQVITVR INSTRVMENTVM

GIROSCOPIA
MONTANA

ASTRONOMICVM

ENUNCIATVM VICESIMVM PRIMVM

Omniū planetarum inter se aspectus, Lunæ præter, per instrumentum presens cognoscere.

Sto nihil exigat, cur istius si guræ vsū iterem, cum antea satis superq; constet, attamen ne longius tibi ad priora discurrendum sit, istius quoq; instrumenti præxim verbo vno aperiam. Horam minutumq; aspectus cuiuscunq; intellectus ante omnia considera enuntiati 19 subsidio possibilitatē eius, id est, an possit statuto tibi die aspectus contingere, quod fit hoc modo. Index X locis planetarum inducitur, quando si planetarum aliquis lineas aspectuum contigerit vel propè suos fines inciderit, ab alio dicitur aspici, sin minus, non.

Hoc actō abunde nosces q; institueras. Planetarum igitur biduani cursus, vt prædiximus, id est, duorum dierum motus, preparandi sunt, è quibus verior cognitio aspectuum surgit. Certus cum iam sis de aliquo aspectu, quocunq; tandem die futuro, eorum planetarum loca in Zodiaco iustra. Principio illius diei & fini competentia, id est, meridi diei præcedenti, meridieiq; sequenti congruentia, vnde non difficulter motus planetarum diurnos venaberis. Si sint directi vel retrogradi ambo, minorem à maiori demes, si alter retrorsum alter antrosum pergat, coniunges vtrunq;. Subtractionis vel additionis residuum in linea F G repetes, inuentoque vnionem superaddes. Distantiam mox planetarum requires & in limbo numeratam cum filo æqualiter tenso, exprimes, quo retento, margaritæ locum obseruabis in lineis horariis comprehensum, illic enim & horas & minuta aspectus facti vel futuri cernes. Id quod Cæsaris exemplo adhuc aperius disces. Diuus Carolus semper Augustus Francofordiæ Mœni, anno domini 1519, die 28 Iunii, Rhomanum Imperium suscepit. Quo in die aspectus planetarios scire laboro, quero igitur loca planetarum vniuersa, meridi diebus 27 & 28 diei debita (dico signanter 27 præcedentis & nõ sequentis, nam aspectus antemeridianos 28 diei quero, q; si pomeridianos velim, iam 29 diei motum cum 28 examinare) quibus inuentis, ad instrumentum accedo iuxta enuntiati 19 præscriptum, videoq; planetarum inter se nullas irradiationes præter * 4 & ♀. Nunc ergo horam & minutum istius aspectus scire gestiens, motum 4 addiem 27, qui est gra: 11 m̄ 35 ÷, Et ad 28 diem, quo fuit gra: 11 mi: 40 ÷ signo, Veneris quoq; rursum in 27 die gra: 10 m̄ 34 ÷, in die vero 28 gra: 11 m̄ 40 ÷, existentē inuenio excipioq;. Cuiuslibet motum diurnum ex subtractione cum teneo, vt Iouis m̄ 5, Veneris 1 gra: 12 m̄, minorem, id est 5 m̄ à maiori, id est, 1 gra: 12 m̄, demo, (quia directi ambo sunt) residuumq; gra: 1 mi: 7 esse reperiens, in linea simulac F G cum vnio ne signo. Demo posthac locum ♀ 10 gra: 34 mi: à loco 4 11 gra: 35 mi: remanent 1 gra: 1 mi: distantia dicta, quæ in limbo dinumerata, filoq; expressa cum fuerit, margarita horas 21 mi: 19 post meridiem 27 diei demonstrat. Quæ si ad nostras horas reduco, hora 9 mi: 19 ante meridiem diei 28 Iunii aspectum hunc, 4 & ♀ fuisse inuenio. Adeo astra Cæsari benigna se præbuisse præbereq; indies nemo non fatebitur. Sextile enim & Trinum iam olim Astrologi dignitates, potestates, maiestatesq; portendere, certò cognouerunt, conuiceruntq;, id quod si nullibi aliàs certè in electione Caroli Quinti verum esse certò certius intelligi potuit. Adde quod non modo sextilis 4 & ♀ inter se, quorum vterq; planeta felicissimus, sed & Lunæ & Iouis sextilis, Lunæ & Veneris coniunctio, eodem creationis die concurrerint. Ita cœlum ipsum desiderasse, Cæsarem Carolum non petperam quis affirmauerit. Idem per numeros quoq;, si fortassis quispiam ita malit, exequi doceamus. Motus 4 diurnus 5 mi: scz resolutus, Z̄ 300 efficit, ♀ motus 1 gra: 12 mi: dissolutus Z̄ 4320 constituit. Minore numero iam à maiori dempto, propter directionem vtriusq; 4200 Z̄. superant, ea per 24 sceta, diuisorem 167 remittunt. Distantia videlicet gra: 1 mi: 1 pari processu regularatur. Multiplicata enim 36600 Z̄ dat, quæ partita cum diuisore, horas 21 relinquit. Residuum deinde 53 solutum pariter & diuisum, mi: 19 reddit. Hoc peracto liquet verum bene nec ne, cum instrumento operatus sis. Si autem vtriusque parte, siue instramenti opera, siue calculi opere diuersum eueniet, certus esto te errasse, vtriusq; vero concordantibus, neutriq;. Hunc canonem nemo non huius artis studiosus vehementer amplexari debet, cū ad Ephemerides admirabilem vsū afferat.

Exemplum CAROLI Imperatoris

Sextilis 4 & ♀ tempore electionis Caroli Imperatoris.

Recens aspectuum inquisitione per numeros.

Exemplum Regis FERDINANDI.

Exemplum aliud. Dienatali Regis Ferdinandi, scz 9 Martii ex pronuntiato 19 reperta fuit □ ♄ & ☉. Saturni motus ad 9 diem est gra: 28 mi: 35 II. Decima autem die gra: 28 mi: 37 II. Motus ☉ in 9 die, 28 gra: 1 mi: X. Decima die 29 gra: 0 mi: X. Motum ♄ diurnum reperis duorum mi: ☉ minorū 59, quare minorem subtrahenti, ambobus scz directis, supersunt 57 mi. Hæc requisita, in linea F G vnio exprimat. Post illud distantia quæ est gra: 0 mi: 34 in limbo accepta, cum filo signetur extento, margaritæq;, horas 14 mi: 22 notans obseruetur, tantū

2 enim

CAESAREVM

enim temporis post meridiem vendicat sibi □ ♄ & ☉, quod est 2 hora decimidiei, mi: 22 ante medium noctis. Illud idem adhuc per calculum probabo. Distantia ☉ & ♄ erat 34 mi. Diurni motus amborum ☉ 59 mi. ♄ 2 mi. quæ tria precipuè necessaria moneo, vt scitu cognoscas. Iam ergo quoniam directi sint 2 à 59 demo, & 57 relinquuntur, quæ iterum in Z̄ reducta, faciunt 3420, totidem diuide per 24, & diuisor surgit. Similiter distantiam 34 per 60 multiplica, & 2040 resoltabunt. Distribue eadem cum diuisore iam noto, redundantq; horæ 14. Residuum 52 rursus multiplicatum diuide, & 22 minuta horaria prodibunt. Ita falli nõ potes, quin □ hunc, hora 14 mi: 22 contingere certò asserere audeas. Regulam hanc non ideo adieci, vt ea vti debeas in seignioribus vsq; adeo motibus, & sibi inuicem proximis, sed velociorum gratia planetarum, & longissimè distantium videlicet, ne hac in parte quicq; omnino ad perfectam motuum indagacionem desiderari videretur.

¶ Enumerauimus enuntiato superiore generaliora aspectuum discrimina, & ea quæ principalia vocantur. Nunc autem specialiores, & si maius, minus principales nominare differentias recensebimus. Huiusmodi autem sunt. Combustio, Oppressio, Vacatio, Obsessio, Applicatio, Separatio, Prohibitio, Luminis translatio, eiusdemq; relatio, vel, vt sic dicam, Redditio, Pulsatio, Receptio &c.

Combustio.

¶ Combustus planeta dicitur, qui minus 15 gradibus à ☉ hinc inde politus distat, tot enim gradibus Solaris continet orbis, tantoq; intervallo potentissimè radios circumquaq; suos disundit.

Oppressio.

¶ Oppressus planeta vocatur, quando minus 12 gra: à ☉ abest, hoc autem declaratione non eget, cum sit nemini non obuium.

Vacatio.

¶ Vacuum dicimus planetam, ratione cursus, tunc enim vacuum est, cum ab aliquo aspectu exit, nec in alium recta labitur, sed omni irradiatione priuatus incedit.

Obsessio.

¶ Obsesso nomen est, quasi occupato & irretito, cum ab aspectu vnus planetæ malignioris in alium aspectum, maligni quoq; (mali autem planetæ dicuntur ♄ & ♀) incurrit, ita enim de vno malo in aliud defertur, quasi inuitus. Exempli causa, Si ☽ cum ♀ coniuncta, à ☉ abiens in □ ♄ incidat, quale quiddam fieret, si ☽ & ♀ principium cancri tenerent. Saturnus autem tertium vel quartū libræ gradum, hoc pacto enim ☽ malum malo addere videretur, ideoq; obsessa, vocabulo apud Astrologorum peritos recepto diceretur.

Applicatio.

¶ Applicatio contingit inter duos planetas, quoties enim inter sedistant in tantū, vt cursu citator centro suo orbis ardioris pertingere potest, id est, tardioris orbē suo cetero attingere, tū velocior applicare se seiori dicitur, vt Iupiter radios suos proicit 9 gradibus, à quibus si ♀, qui otior in motu (si modo retro non erat) abest tanto spacio, libræ radios 4 contingit, eide applicari dicitur, quia coniungi appetit Ioui. Ptolemæus tamen non nisi per 3 graduum distantiam applicationem vocari concedit. Sciendum præterea applicationem non modo in coniunctionibus, verum sed in aliis aspectibus vsu venire solet.

Separatio.

¶ Separari contrarium priori est planè, Separatio fit quando planetæ à conjunctionibus digrediantur, velociorq; à tardiore penitus (ita vt non amplius cum radiis suis contingat alium) discedit, id est, separatur vel desinit. Quidam adhuc præcisius examinant, & separari velociorem volunt, postq; vnum dumtaxat minuto à tardio remouetur. Plures adhuc recenseri possint aspectuum, vel passionum differentia, sicut, Pulsatio, Luminis translatio &c., ad præsentia autem, quia nihil faciunt, omitto. Legere si libet in promepto est libri Auenaræ ca. 7.

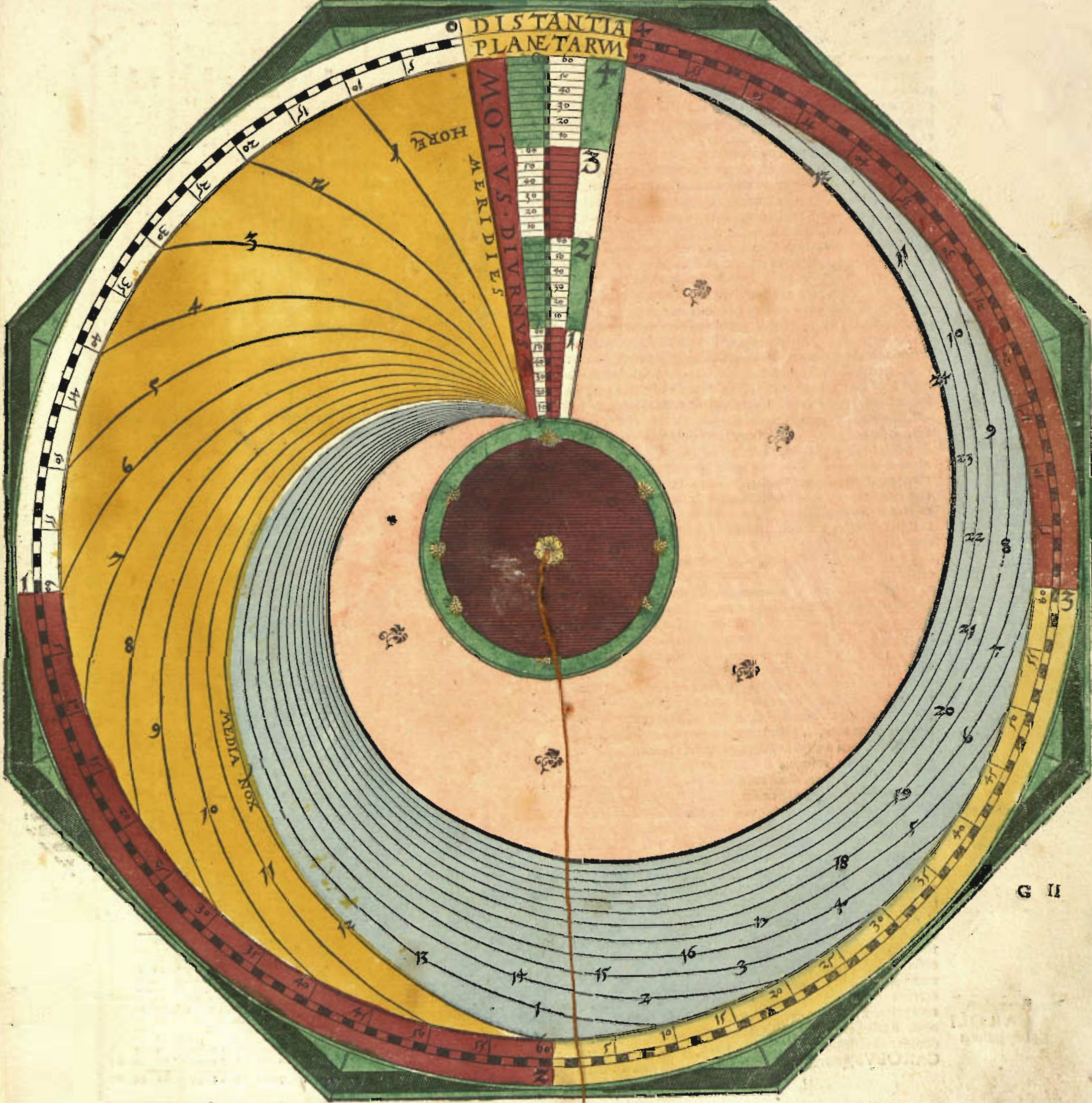

DISTANTIA
PLANETARVM

MOTVS
MERICIDIES

HORE

G II

ASTRON· CAESAREVM

ENVNCTIATVM VICESIMVM SECVN.

Omni temporum cursu, tam ante q̄ post Christum, labente, Solis ac Lunæ Coniunctiones, Oppositiones, Quadræ sue medias, vnde cognoscitur, vel in Nouilunio Solis, vel in Plenilunio Lunæ defectus, citra laborem perspicere.

VM CONSTET SOLEM AC Lunam, precipuos naturæ fontes, potissimasq̄ rerum, & nascentium & interuentium causas existere, optimè vero suas in naturam, vires, virtutes & effectus, tum demum, cū minimè præpediatur transfundere, vicissim cum quid obstat eiis, impediri, languere, imo & naturam corrumpere, obstacula illa sollicitè consideranda, non inutiliter iudicauimus. Quapropter ☉, oppositionesq̄ medias, & eclipses, quibus res mundi citra controuersiam alterantur, diligentius hoc loco tractare placuit. Res autem illas, quia vno instrumento comprehendere non licebat, in plura distribuere coactus sum, partim, vt nihil omnino molestè cogitaturis relinqueretur, partim, vt sic exactior absolutiorq̄ rei examinatio fieret. Proinde quatuor illa continuè insequentia instrumenta subordinauimus, continua serie, veluti connexa. Hora siquidem non ad vnguem Coniunctionis vel Oppositionis habita (quorum vsus in iudicijs præcipuus est, earum rerum scz, quæ mundo eueniunt) impossibile est figuram coeli veram struere, multo minus autè iudicium certius, de rebus statuere, quare non temere hoc loci curiosior esse volui. Coniunctionem idcirco Solis & Lunæ, aut Lunæ & Capitis Draconis, qui scire volet, instrumentum præfens consideret, orbibus è quatuor & Calendario quodam compositum. Orbium primus, qui & infimus est, indicem X gerit, cui annos inscriptos vides, ab vno in 100, confusè tamen, & ordinem citra inter se signatos, cuius vsus exigitur, coniunctionibus oppositionibusq̄ inquirendis. Secundus cum ostensore Z orbis patet, annis similiter ab vno ad 100 præscriptis, coniunctionibus ☽ & ♀ inuestigandis accommodus. Tertiam rotam Y index insignit, in cuius circumferentia rotulæ eiusmodi ● nigriusculæ passim vna cum caractere ☉ apparent, Solis & Lunæ coitus signantes, quemadmodum in tegellæ effigies hæ ☉ nes, & corniculata lunulæ ☾, quadras luminarium representant. Quartus orbis ostensorem V amplectitur, Capita, Caudasq̄ draconis aliquot, quorum vtendi ratio sequitur. ☉ Solis Lunæq̄ cōiunctiones, oppositiones seu quadras nouisse conanti, radix ex tabula adiuncta sumenda est, radix centenarij proximè minori conueniens, hoc modo Leua parte centenarij requiratur prior anno proposito, quem iuxta continuè, dies, horæ, minutæq̄ coniunctionis, in dextra scz sese offerent. Eadem vero in lanuario instrumenti vestigabis, indice X primum super adducto, qui inuariatus ad operationis finem vsq̄ sic perdurabit. Ex secūda pariter tabella radicem pro ☉ ☽ & ♀ elige, vbi dies, horæ, minutæq̄ vicina sumpta, prius veluti, & in lanuario limbi requisita, cum ostensore Z affige. Ambos iam orbis cum cera, aliàs non rite satis permanfuros, firma. Centum autem annos perpetuos rotæ sic durare possint, si præter centenarium illum non aliud tempus quispiam requirat. Iam in superficie rotulæ X annum propositum, currentemq̄ inspicere, per huncq̄ filum tende, ostensore Y ad lanuarij diem, 14, vel 15 vel 16 locato, inde videndum operanti, quæ nā ● ☉ tertiæ rotæ filo proxima sit, eaq̄ sub filum ducenda, qua subducta, rotæ demum dispositas habuerit ad votum. Quod si vsu veniat interim coniunctiones binas pari vtrinq̄ spacio à filo distare, tum pro arbitrio agere licebit, & filo substituere vtracumq̄ libuerit, sine discrimine. Memineris tantummodo indicem Y semper in Ianuarius, non autem in Februarius vel Decembrem traducendū, post quod filum cuiusq̄ malueris coniunctioni, oppositioni aut quadraturæ admoue, diem enim illud futuri aut facti aspectus con festum in limbo Calendarij referet. Tria sunt tamen hoc loco animaduersu digna. Primum, quod in anno bisextili non certò ☉ ☽ aut ☉ ostendat, & hoc à 24 Februarij vsq̄ ad finem anni, ea autem ratione semper demendus vnus est dies, vcz à die coniunctionis oppositionisq̄, eo namq̄ dempto quæstus resultat. Secundum, vt si ☉ cum ☽ nota, Decembrè inciderit, nulla sit, sin vero in lanuarij, diem iam iuxta prædicta custodiendū esse, anni enim illius labētis scz, oppositio illa prima dicitur. Tertium, coniunctionem ● ☉ cum signo ☽ quæ Decembrem incurrit, nouissimam anni esse currentis, seu propositi, quæ vero Ianuarius attingit, prorsus inutile fore. Quæ res metodo exemplari familiar fiet ita. ☉ In iudicium obseruationibus Astronomi studiosè coniunctionum seu præuentio num figurar, id est, eas, quæ proximè natiuitates anteuertunt, perspicere solent, quocirca & nos luminarium coniunctionem Cæsarea genitura priorem proximè, exempli vice, perfectiori quadam via docebi mus. E tabella numerali, id est, Radices continente, principio cōiunctionis radicè destinata, anno currenti 1500. in quo natus fertur CAROLVS, quare, Inuenis autè diem 0, horam 22 minutū 54.

Mod⁹ operadi

Cautela obseruanda in anno Bisextili.

Exemplum CAROLI Imperatoris

TABVLA MEDIA RVM Coniunctionum ☉ & ☽ ☉ ☽ & ♀				TABVLA MEDIA RVM Coniunctionum ☽ & ♀ ☽ & ♀									
Centenarij annorum ante & post Christi aduentum.	Radices post Christum.			Radices ante Christum.			Centenarij annorum ante & post Christi aduentum.	Radices post Christum.			Radices ante Christum.		
	Dies	Horæ	Minut	Dies	Horæ	Minut		Dies	Horæ	Minut	Dies	Horæ	Minut
100	24	10	24	24	10	24	100	17	1	50	2	6	8
200	14	1	1	15	18	2	200	10	21	5	8	10	50
300	7	22	11	11	9	51	300	4	16	16	14	15	33
400	22	0	41	7	1	40	400	25	16	49	20	20	15
500	16	23	34	2	17	29	500	19	12	7	27	0	57
600	20	22	45	27	22	2	600	13	7	24	6	0	32
700	25	6	56	23	13	52	700	7	2	45	12	5	15
800	29	15	7	19	5	41	800	0	21	59	18	9	58
900	4	10	33	14	21	30	900	21	22	23	24	14	43
1000	8	18	44	10	13	19	1000	15	17	40	3	14	18
1100	13	2	55	6	5	8	1100	9	12	58	9	19	1
1200	17	11	6	1	20	57	1200	3	8	15	15	23	43
1300	21	19	17	27	1	30	1300	24	8	37	21	4	26
1400	26	3	28	22	17	20	1400	18	3	56	1	4	0
1500	0	21	54	18	9	9	1500	11	23	14	7	8	43
1600	5	7	6	14	0	58	1600	5	18	32	13	13	25
1700	9	15	16	9	16	47	1700	26	18	55	19	18	9
1800	13	23	27	5	8	36	1800	10	14	11	25	22	51
1900	18	7	38	1	0	25	1900	14	9	30	4	22	27
2000	22	15	49	26	4	58	2000	8	4	47	11	3	11
2100	27	0	0	21	20	47	2100	2	0	4	17	7	53
2200	1	19	27	17	22	37	2200	23	0	29	21	11	36
2300	6	3	38	13	4	26	2300	16	19	40	2	12	11
2400	10	11	48	8	20	15	2400	10	15	2	8	16	53
2500	14	19	59	4	22	4	2500	4	10	19	14	21	36
2600	19	4	10	0	3	53	2600	25	10	45	20	2	20
2700	23	12	21	25	8	26	2700	19	6	2	0	0	54
2800	27	20	32	21	0	15	2800	13	1	10	6	5	38
2900	1	25	51	16	16	5	2900	6	20	37	12	10	21
3000	7	0	11	12	7	54	3000	0	15	54	18	16	4
3100	11	8	22	7	21	43	3100	21	16	17	24	20	46
3200	15	16	33	3	15	32	3200	15	11	34	3	20	21
3300	20	0	44	18	20	5	3300	9	6	50	10	1	3
3400	24	8	55	14	11	54	3400	3	2	9	16	5	46
3500	28	17	4	10	3	43	3500	24	2	32	22	10	28
3600	3	12	31	15	19	32	3600	17	21	49	28	15	11
3700	7	20	42	11	11	22	3700	11	17	7	7	14	46
3800	11	4	53	7	3	11	3800	5	12	25	13	19	28
3900	16	13	1	2	19	0	3900	26	12	50	20	0	11
4000	20	21	14	27	23	33	4000	20	8	7	16	4	56
4100	25	5	25	23	15	22	4100	14	3	25	5	4	31
4200	29	13	36	18	7	11	4200	7	22	42	11	9	14
4300	4	9	3	14	23	0	4300	1	18	0	17	13	56
4400	8	17	14	10	14	49	4400	22	18	25	23	18	39
4500	13	1	25	6	6	39	4500	16	13	43	1	18	15
4600	17	9	36	1	22	28	4600	10	9	0	8	22	58
4700	21	17	46	27	3	1	4700	4	4	18	15	3	40
4800	27	1	57	22	18	50	4800	25	4	41	21	8	24
4900	30	10	1	18	10	39	4900	18	23	58	0	7	58
5000	5	5	35	14	2	28	5000	12	19	16	6	12	41
5100	9	13	46	9	18	17	5100	6	14	33	12	17	24
5200	13	21	57	5	10	7	5200	0	9	48	18	22	6
5300	18	6	8	1	1	56	5300	21	10	13	25	2	49
5400	22	14	18	26	6	29	5400	15	5	31	4	2	24
5500	26	22	29	21	22	18	5500	9	0	48	10	7	7
5600	1	17	56	17	14	7	5600	2	20	4	16	11	49
5700	6	2	7	13	5	56	5700	13	20	29	22	16	33
5800	10	10	18	8	21	45	5800	17	15	47	1	16	9
5900	14	18	29	4	13	34	5900	11	11	4	7	20	51
6000	19	2	40	0	5	23	6000	5	6	22	14	1	34
6100	23	10	50	25	9	57	6100	16	6	45	20	6	17
6200	27	19	1	21	1	46	6200	19	26	3	26	10	59
6300	2	14	28	16	17	35	6300	13	21	20	5	10	34
6400	6	22	39	12	19	24	6400	7	16	37	11	15	17
6500	10	5	50	8	1	13	6500	28	17	1	17	19	59
6600	15	15	1	3	17	26	6600	22	12	19	24	0	43
6700	19	23	12	28	21	36	6700	16	7	36	3	0	17
6800	24	7	23	24	13	25	6800	10	2	54	9	5	0
6900	28	15	33	20	5	14	6900	3	22	11	15	9	43
7000	3	11	0	15	21	3	7000	24	22	37	21	14	27

quibus in Ianuario perspectis, indicem X inducis, ideo, quia natiuitas habeatur centenaria, necdum planè exacta. Post hac cum filo 24 Februarii diem, natalem scz Cæsaris signa, vnde cum eodem filo contra dierum ordinem procede eousq, donec vel ☉ vel ☽ occurrat, ☉ vel ☽ autem offertur, quæ genituræ huius præuentionalis (licet ineptiori tamen astrologis notissimo vocabulo, tu si mauis, præcedentem dicere nil erraueris) oppositionalisque, quoniã natiuitatem præcedit oppositio ista, vocabitur. Per quam vbi filum traduxeris, in Diario siue Calendario 14 Februarii diem, quo contingit huiusmodi oppositio, cernes. Quãq is Bissextilis sit annus, non opus tamen fuerit diem demere, cum lux præuentionalis siue præcedentis oppositionis 24 Februarii non excedat, imò 14 dies, qui inuenitur, recipiendus pro eo.

¶ Regi FERDINANDO natalem scimus annum 1503, velur antea, index X similiter, vt prius diem 0 horam 22 minutum 54 Ianuarii superiacet. Ostensorem modo Y super Ianuarii diem 15 vel 16 statue, & tertius annus, regius scz, in limbo rotæ X exprefsus, idem cum filo notandus venit. Subtus vero filum proxima ☉ cum 11 signata, in rotula videlicet Y, ducenda est. Post hoc filum, vbi 10 diei Martii, Natalicio regis, impositum, ab hincq retro subinde quo ad ☉ vel ☽ obueniat, ductum fuerit, coniunctio primum occurrare, filumq subire, horis aliquot post 25 Februarii diem, videbitur. Coniunctioni huic oblata II astant, quæ præsentis anni secundam esse eandem significant. Natiuitas autè hæc regia Astronomis coniunctionalis, eò quod coniunctio prima occurrarit, nominabitur. Quo deinceps ordine in annis Christo prioribus, agendum sit, paulo infra habebitur.

Exemplum Regis FERDINANDI

ENVNCTIATVM VICESIMVM TERTIVM

Lunæ, Capitisq, vt dicitur, Draconis, seu Caudæ eiusdem proposito, quouis & anno, & die, & mense, coniunctionem mediam inuenire, perq illam futura sit, nec ne, aliqua luminarium obscuratio, eodem temporis spacio, citra difficultatem aut dubium, prælagire.

EODEM QVO DIES, QVIBVS Sol & Luna coniunguntur vel opponuntur, indagasti modo, Lunam & Caput draconis coire quoq scies. Radice tantummodo alia ex præsentia tabella excepta, indiceq Z suum in locum deducto. Quæ res paradigmate clarior euadet. ¶ Annus 1500 Cæsari CAROLO natiuitas quæstia habet, dies 11. horas 27. minuta 14. eadem radix in præcedenti signi Ianuario perspecta eam indicet. 7. signatur.

Quia vero annus est nondum plenus V quoq index cum 20 coniungatur, sic agenti rotæ satis commodè ordinatæ erunt. Iam ergo filum orbiculatum omnibus inducito, & coniunctionibus & oppositionibus, quãdosi qua subincidit caudæ vel capitis Draconis linea, filo, pronuntiare futuram eclpsim in ea coniunctione vel oppositione potes. Horam vero futuræ cognoscere datur nõdum, donec certus sis, vtrum die coniunctio illa oppositiove noctu ne eueniat. Interdium enim eclpsis Lunæ nemini fieri potest, sicut neq in nocte Sol deficere conspicitur. Satis igitur nunc esto cognouisse die ne futura eclpsis an noctu sit. Vt 12 Maii ☉ & ☽ certitur caudam propè, quo quidem die prælagire liceret eclpsim, nisi ex sequentibus constaret oppositionem illam diurnam existere. Itè licet 27 mensis eiusdem ☉ appareat, ea tamen cum sit nocturna nequaquam animaduertenda est, sic & coniunctio 11 Iunii caudalis, quoniam Luna iam digressa longius est, non amplius sperabitur. Verum 6 Nouembris 1m mediam ☽, eclpsis Lunæ omnino futura est, quia nocturna oppositio & vera, 5 die contingit. Considerati reliquas anni presentis oppositiones, 20 quoq Nouembris prope caudam altera videtur, at, quoniam longius quid distet, neque illic eclpsis expectanda fuerit. Diuersa in Solis eclpsis habetur ratio, vbi licet non ex amissi coniunctionum lineæ & capitem, siue caudam conuenient, nihilominus tamen eclpsim fieri possibile est, & id ratioe diuersitatis aspectus, vt terminus eclpticus ☉ demonstrat.

¶ Rex FERDINANDVS eandem cum Cæsare radicem obtinet proinde X & Z ostensores iidem perdurant. V autem rotula pro anno 3 posita in limbo Z, & Y rota pro anno quoq tertio in limbo X (quoniam rex 3 post sequimillesimum natus dicitur) rectè locata, rotas omnes quatuor rectè disposueris. Instrumento itaq sic ordinato, filum singulis coniunctionibus & oppositionibus infer,

Exemplum CAROLI Imperatoris

Per Draconis lineam intellige terminum eclpticum, quoties scz filum huiusmodi areã, id est, terminum eclpticum, incidit, Solis fieri eclpsim demonstrat, Luna vero deliquit, quoties filum ad figuram attingit. In aliquibus ro exemplaribus posuimus terminum Solis sic Luna sic

Exemplum Regis FERDINANDI

infer, vbi si caput aliquod vel cauda filum subit, luminatis alicuius detectum certo prædicere potes, veluti 27 Martii, Solis deliquit, nisi noctu foret, & Lunæ eclpsim 11 Aprilis, & 5 Octobris, si non interdium contingeret. ¶ Ante Christi tempora agendi ratio non est differens à priori, nisi quod annum propositum subtrahis à centenario maiori, quod residuum, anni residui vocatur. Radicem deinde centenarii maioris quæsitam cum ostensoribus X & Z signas. Annos vero reliquos cum Y & V indicibus exprimis, quemadmodum supra dictum est.

Ante Christi operandi modus

ENVNCTIATI HVIVS VICESIMI SECUNDI additamentum siue complementum.

ANQVAM PRECEDENS ENVNCTIATVM sufficienter, & per se sibi constet, nihilo secius tamen aliud insuper addere libuit, immo necessum fuit, & hoc iccirco, quia filum prioris non adeo exacte quemuis diem coniunctionum & oppositionum eclpsimq possibilitates denotat, papiri vitio, quæ, nescio quomodo, dum intercadendum paulo humores vberius conbibit, nunc laxari, nunc coarctari solet. In presenti adhuc precisus omnia cognosci queunt. Licet vero cum spirali instrumento idem agas quod cum instrumento draconibus pleno, difficultas tamen non vulgaris operationi siue vsui eiusdè incumbit. Verum quia alterum alterius requirat officium, neq satis perfectè vnum ex his operetur, ideo vtrumq sibi opposita locauimus, ita, vt paginam vertere nemo cogatur, qua ratione instrumenta situm suum & verificationem pleriq amittunt. Sciendũ præterea rotulas huius duas idem efficere, quod quatuor prioris instrumenti faciunt, vsus tamen presentis est huiusmodi. Vbi prioris instrumenti rotas rectè ordinaueris sinistras, ordina & presentis duas eodem modo. Radicem eandem, coniunctionis vel oppositionis, qua vsus es in disponenda rota X prioris quere in Ianuario Calendario ibidem inserti, id est, spiralis, primum die radice habito, in limbo exteriori quoq radice horas lustra, quilibet autem gradus horam vnã designat, vnde radice minuta quoq colligi possunt, per minuta illa filum traducitur, cui index X Y rotæ inferioris substituitur. Deinceps in limbo eiusdem orbis annus requiritur currens, ad quem coniunctio vel oppositio, vel eclpsimq possibilitas desideratur, annus ille cum filo signatur, eademq deuo ostensor X Y subiungitur, inferioris scz rotæ, ita ut rem rota illa vltimum sui locum sortita est. Index ille cum nota X & Y signatur, eò quod tantum prestat atq illi duo prioris orbis, alter cum X, alter cum Y notatus. Ab hinc rotam dispone superiorem non secus ac illam, radici coniunctionis inferens Lunæ scz & Capitis Draconis, & hoc in Ianuarii diebus & horis. Rota hæc pariter literas gerit duas, Z videlicet & V, eadem enim agit, quæ alia duæ seorsum, altera cum Z, & altera cum V signate, super quibus Dracones sunt, prioris scz instrumenti. Sic autem duæ illæ rotæ dispositæ omnino ad vsus sunt. His ambobus sic ordinatis instrumentis, videndum in priori quanam cyfra coniunctio vel oppositio, quam scire cupis, insigniatur, tum quando euenit, an prima, an secunda, antertia &c sit ab anni principio facta, per quam dum extendis, notat in quem mensem & diem coniunctio vel oppositio incidat. Simili numero aut cyfra in posteriori require instrumento in rotula X Y, vel coniunctionum (quales nigriusculæ representant facies, vel oppositionem, cuiusmodi flaua Lunarise color exprimit) filum vero recta istius faciei diametro superpone, quod ita extensum in limbo exteriori coniunctionis vel oppositionis horam minutumq denotat. Ad hæc obserua quo in loco filum contingat mensum, in quo coniunctio vel oppositio reperta est per instrumentũ prius, cyfra enim tunc ostendit verum diem coniunctionis vel oppositionis mediam, tam factam quam fiendam. Diem ita cognosces, A filo extenso contra signorum ordinem siue dierum numerum retro perge, donec occurrant mensium nomina, non autem secundum dierum ordinem, sic enim falli possis, precipue, si mensium nomina primo obuenirent eorum in quibus dierum numerus incipit. Inter menses igitur hos, mensem illum require, cuius ☉ nem vel ☽ nem priori in instrumento offendisti in suo autem spirali circulo digitum tuum ad filum vsq pro moue, iuxta quod verum diem agnosces, & hoc si annus currens existat Communis aut Civilis. Idem in Bissextili quoq euenit, sed à principio anni ad 24 Februarii diem dumtaxat. Post quem si fiat coniunctio vel oppositio perpetuo vnus dies auferendus est, veluti si filum indicet primum Martii, pro eo 29 Februarii summatur, aut si filum notet 2 Martii, pro secundo primus capiatur. Simili modo in reliquis agitur. Instrumentum hoc non factum est quo horas & minuta per illud indages, sed diem tantummodo, illumq verissime. Horas tamen & minuta cogniturus certò, proximum accedas instrumentum oportet. In eo enim nihil deest talia querenti. Præterea si cognoscere cupias, vtrum in anno eclpsis aliqua, tam Solis, quam Lunæ, siue vna, siue plures sint euenturæ, tum considera in priori instrumento quoties cauda vel caput aliquod coniunctioni aut oppositioni concurrat, cyfra interim diligenter notata, quora

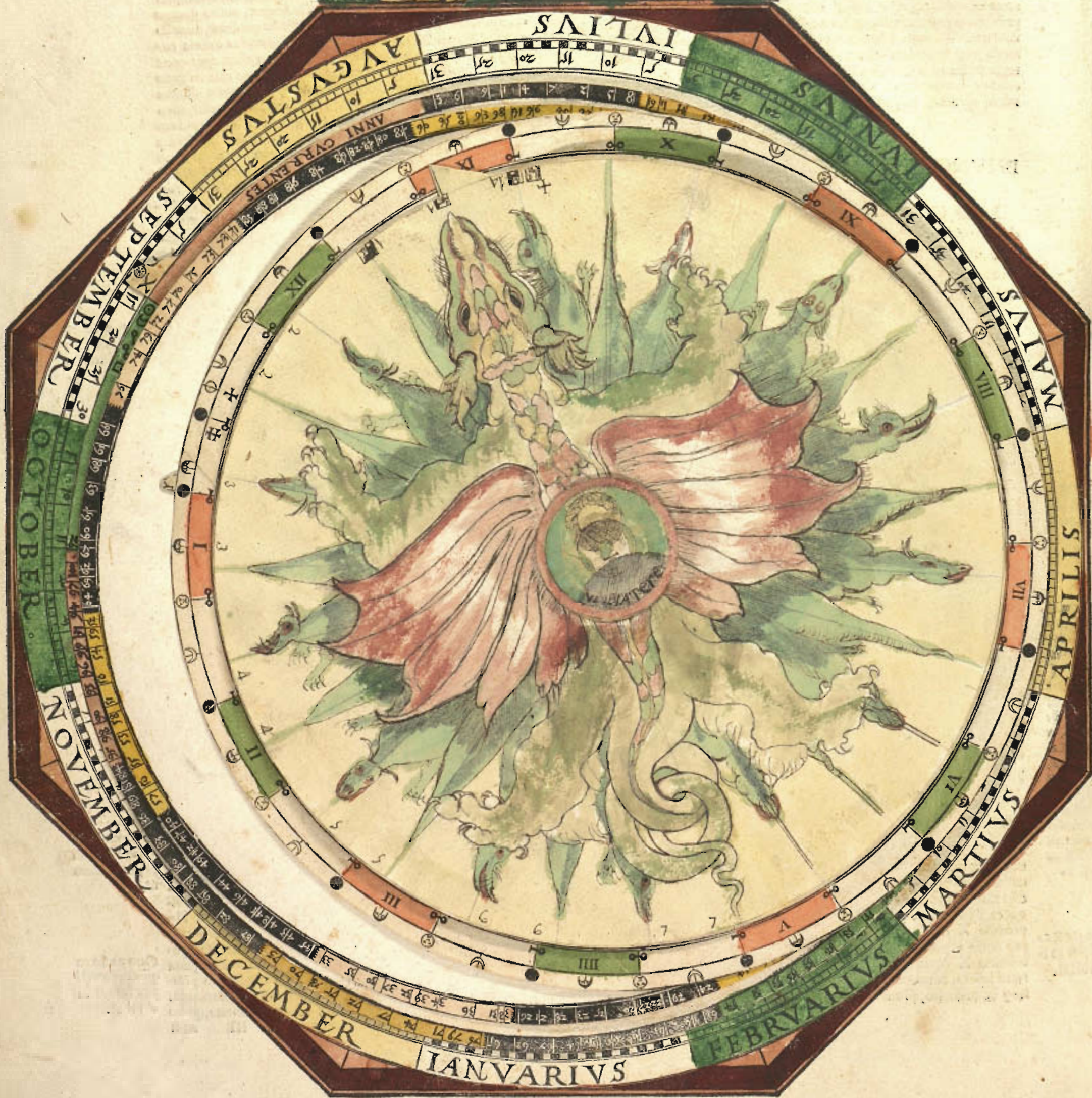
Cur quilibet orbis geminas habeat litteras

Vsus instrumenti

Quomodo in anno Bissextili procedendum sit,

Quo pacto cognoscatur eclpsis futura in ☉ vel ☽.

Cautela obseruanda in dispositione rotarum

Operandi modus huius secundi instrumenti verus qdem & certus est, quoties annus currens siue propositus in arcu limbi inferioris rotæ ab indice X Y procedendo secundum dieꝝ ordinem, usq; ad 29 diem Ianuarii, horam 12, Mi. 44 siue stellam lunæ sic depictam * reperitur. Annus ille cum filo (vt prius dictū est) signatur, eidemq; denuo index X Y adducitur, qui inuariatus ad operationis finem sic perdurabit. Si uero post primam siue radicalem indicis locationem annus ppositus à stella prædicta

(supputatione secundum dierum ordinem facta) usq; ad indicem X Y occurrat, iam dictæ stellæ centrum inspicere, p huncq; filū tende, cui subducis indicem T. Mox deinceps filum ducatur per ppositum siue currentem annum, ubi in perfectio fili cum circulo T diem tantū, aut diem horamq; dabit. Dies ille tandem in limbo Ianuarii requisitus, cum filo signatur, eidemq; denuo ostensor X Y subiungitur, ita autem rota illa ultimum sui locum sortita est. Atqui nunc mihi uideor satis superq; positionem rotæ X Y declarasse, admonens interim, ut similia de rota Z V intelligantur, qualia de rota X Y prodita sunt, interesse tamen hoc vnum quod hic considerandus erit index Z V, & centrum stellæ iuxta 27 Ian: diem signatæ cū caractere draconis sic * 8

ASTRONOMICVM

nam sit, an prima, an secunda, an tertia ab anni principio, eandem enim coniunctionem siue oppositionem in posteriori resum mes instrumento, perq̄ eam traduces filum, quod si incidit terminum eclipticum, siue in capite, siue in cauda illud accidat, vbiq̄ tandem recta illius cyfra inuenitur, certus es de possibilitate eclipsis, si modo id media coniunctio vel oppositio admittit. Quomodo vera coniunctionum vel oppositionum possibilitas agnosci debeat, alibi est dictum. Vt vero terminos eclipticos rectius perdiscas, sciendum est Solis fore eclipsim, quoties filum huiusmodi areā aut huiusmodi in quibus $\odot$ character reperitur incidit, & hoc in die artificiali tantum, Lunæ vero deliquium fit, quoties filum talem D aut talem C figuram intro rapitur, sed nocturna sit illa oppositio oportet.

EXEMPLVM CAROLI Imperatoris.

¶ Quod si in natiuitate Cæsarea indicem X Y dirigis super diē o horas 22, minuta 54 Ianuarii, tum rotam hanc suo loco dederis, annus enim nondum elapsus est. Sic ostensorem orbis superni Z V diei 11, horis 23 minutis 14 admove, & locata erit pro vsu totius anni. Iam si instrumentum prius inspexeris 12 Maii die $\odot$ mediā comperies, quintam in ordine, quare si filum per quintam $\odot$ instrumenti secundi ducis, ostenditur per illud in gyro Mensis Maii dies 13, hora 20, m̄ 10. fere. Verum Bisexti ratione demes hic diem vñū, & restabunt dies 12. Quoniam vero iuxta $\odot$ hanc 5 inuenitur cauda, & hoc in instrumento priori, eclipsis, vtriat putandum est. Proinde sequens etiam instrumentum erit inspiciendum, (filo super oppositione 5 perseverate) vtrum terminos Lunæ eclipticos filum comprehendat, in cauda quinta, & certe comprehendi videtur, ideo citra dubium asserueris Lunam in hac $\odot$ delinquere. Attamen, quia diurna illa $\odot$ est, ea propter Lunam sub horizonte consistere necessarium est, nec fieri potest vt nobis appareat illa eadem de causa. Reperitur preterea $\odot$ quedam in Maio, & hæc 28 die Mensis eiusdē, coniunctio autem sexta hæc est, ab anni principio, contingens ferē caput Draconis sextum, quocirca filum pex sextum instrumenti sequentis coniunctionem si educitur, idem demonstrat diem 28 in circulo Maii, horam quoq̄ 14. Bisextū propter dies 27 accipitur. Nunc si videatur caput draconis sextum quoq̄ terminus eiusdē eclipsis solaris a filo contingi cernitur, adeo vt oporteat Solis deliquium fieri, hoc autem intelligitur secundum $\odot$ mediā. Verum quia vera circa noctis medium euenit, veluti sequentia docebit, idcirco penes nos conspici nequit. At 6 Nouembri die $\odot$ vñdecima, circa draconis caput duodecimum offenditur, quam si per instrumentum sequens examinas, filum in draconis capite 12 mo terminum eclipsis Lunaris scindit, ea igitur $\odot$ sine dubio, quia in nocte euenit nobis, cōspiciua est.

EXEMPLVM REGIS FERDINANDI

Exemplum Regis FERDINANDI

¶ Rex FERDINANDVS eandem cum Cæsare radices habet natus, quapropter rota X Y in diem o, hora 22, m̄ 54 statuitur, & deinde filum per annum educitur tertium in limbo eiusdē rotæ, rursusq̄ ostensor subducitur, & orbis ille rectificatus est. Superiorem pariter orbem hoc modo dispone, adducens primo radici quæ est dies 11 hora 23 m̄ 14. Deinceps tertio anno. Post hoc instrumentum intuenti primum occurrit secunda $\odot$ die Martii 12 fieri, tertiam attingens caudam, Ideo videndum est, vtrum Lunæ eclipsis accideat possit. Iam si per secundam $\odot$ tendis filum in instrumento posteriori, cernis quod idem incidat eclipsis Lunaris terminum nequaquam, ob id neq̄ eclipsis speranda est, hoc intelligendum est, quo ad mediā $\odot$, quo ad verā adhuc fieri potest, vt terminus incidat eclipsis contingat, id quod sequentia satis aperiuunt. Adhuc eodē anno die 27 Martii $\odot$ tertia caput draconis quartum contrectat, quapropter secundi instrumenti filum per $\odot$ tertiam directum ostendit in gyro Martii diem 27, exteriori vero in limbo horas 4. Preterea terminum solaris deliquii quarto in capite attingit, quamobrem certō eclipsis asseritur futura Solis, nisi accideret autem circa noctem mediā, sicuti scies consequenter, ob id nullam speraueris. Eadem ratio in reliquis est vniuersis.

Enuncliatum

CAESAREVM

ENUNCIATVM VICESIMVM QVAR.

Cognito iam eclipsis die, horam quoq̄ & minutū $\odot$ nis vel $\odot$ nis mediæ euenientis, contemplari.

ENTENARIII RADICEM PERspice in eadē qua prius soluisti, coniunctionis scz Lunæ & Solis tabula, quam mox in limbo instrumenti presentis require, ab hora meridiana scz 12 ordiens, Inuentam super Q ostensorem loca, Annum post hac residuum & currentem in limbo rotulæ Q querens, eum P ostensorem secundæ rotæ signa. Nūc horam & minutū $\odot$ nis vel $\odot$ nis mediæ cogniturus, redi ad priorem figuram, in qua distantiam eiusdem a prima Ianuarii coniunctione, obserua, si coniunctionem vis, tum eam in limbo exteriori cum numeris expressam vestiga, per quam simulac ductum filum fuerit, horam & minutum in limbo referet. Pari ratione & oppositiones examina præcedere coniunctionem, eam in hoc instrumento, sicut etiam in superiori, cum $\times$ insignitam esse. Documentum huius rei sit hoc planius.

Cautela obseruanda quando $\odot$ præcedit in principio ni.

Exemplum CAROLI

¶ IMPERATORIS CAROLI radix fuit dies o hora 22 m̄ 54. In limbi igitur ambitu horas 22 m̄ 54 pomeridianas quæ rito, quo mox indices Q & P utrosq̄ ducito. Anno o residuo superante, & rotæ sic omnes suis redditæ locis fuerint. At cū enuncliatum vicesimum secundum dederit 14 Februarii natiuitatem præuentionalem, vt ducitur, quæ secunda est $\odot$ post primam anni coniunctionem, filum per secundam oppositionem secundi limbi tendes, & in horatum limbo, horas o m̄ o videbis, tempus, quod mediæ coniunctionis verum est.

Exemplum CAROLI Imperatoris

Exemplum FERDINANDI

¶ FERDINANDVS ROMANORVM Rex, quando eundem cum Cæsare centenarium possidet 1500 scz, index Q in hora 22 m̄ 54 permanet. Verum, quia natus tertio anno currenti dicitur, P ostensor tertio anno in limbo Q rotæ applicandus est. Enuncliatum 22 docuit natiuitatem cōiunctionalem esse, quia proximè eam anteuertit coniunctio, 25 scz Februarii, quæ fuit secunda in ordine, propterea eadem in instrumento lustranda est, filumq̄ per eandem ducendum, quod horam 15 m̄ 31 post meridiem, diē autem 25 in quo mediā illa coniunctio facta est, indicat. Non aliter acturus es in annis Christum præcedentibus. Indicem enim Q super radicem centenarij, P super annorum reliquias inducens, Filum deinde per coniunctionem vel oppositionem extendis, quod extensum, horas & minuta in limbo signat.

Exemplum Regis FERDINANDI

ENUNCIATVM VICESIMVM QVIN

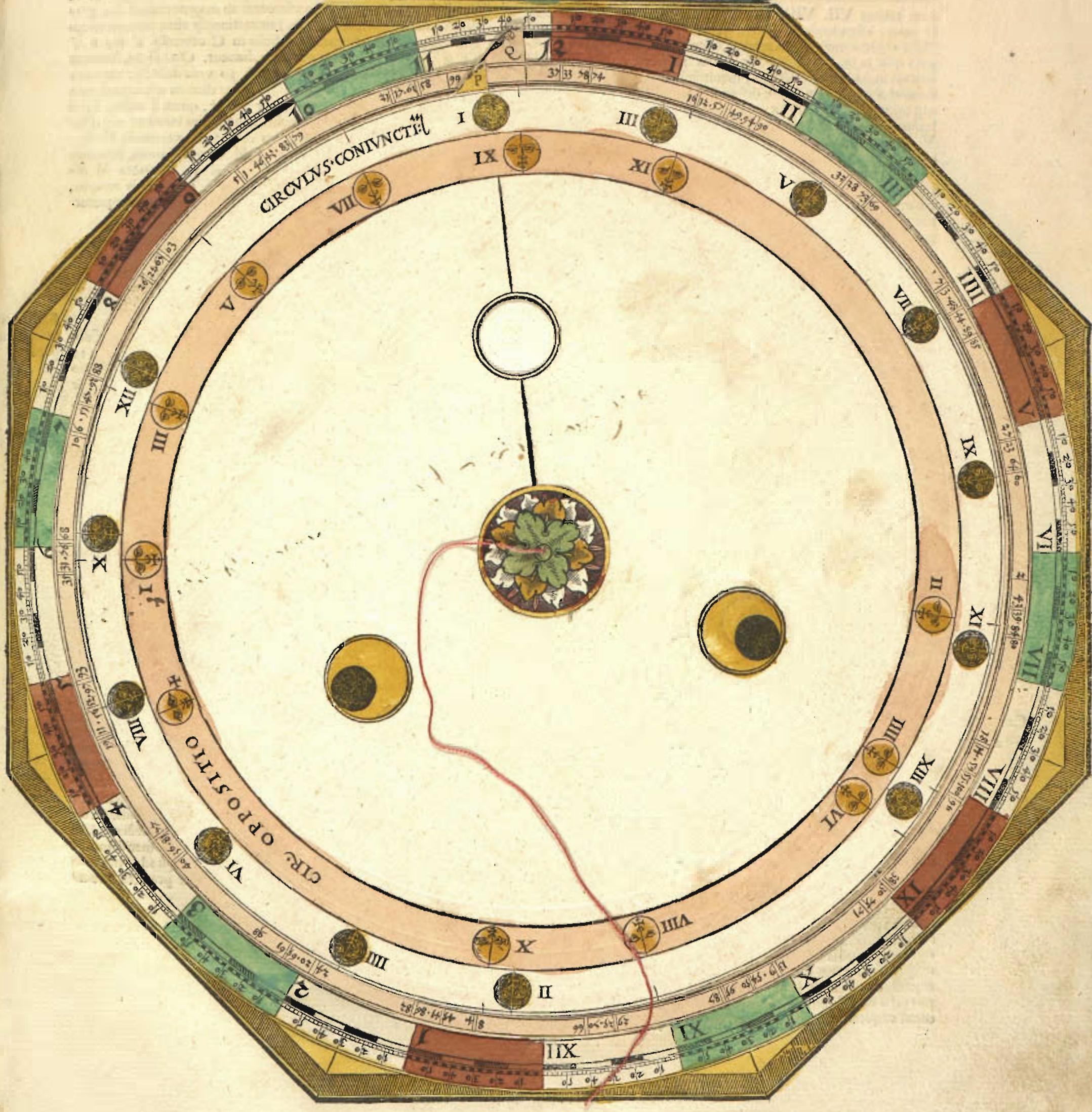
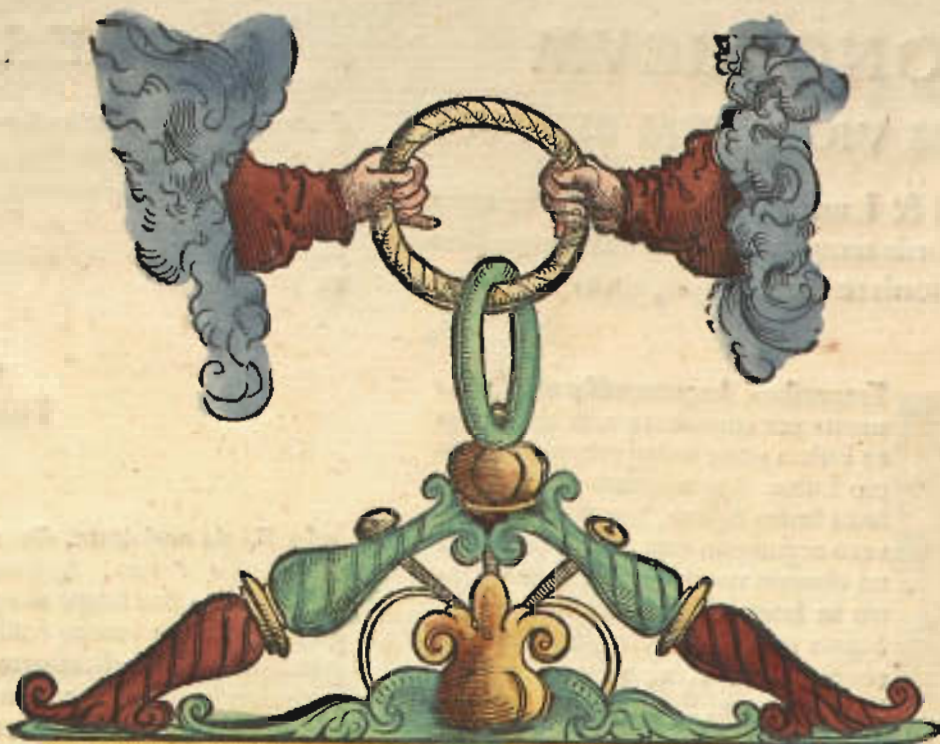
Argumenta Solis & Lunæ mediā, per quæ tempus veræ alicuius coniunctionis aut oppositionis discitur, consequi.

VPERIVS VBERRIME IN theoricis tractata est Argumenti mediæ cognitio, ad quem locum te relego, breuitati consulens. Similiter Lunæ motus, Argumentumq̄ eius, instrumentum proprium definiuit abunde, que repetenda tantum admonco, cum pluribus ante acta persequi, & molestū legenti, & futile tradenti sit. Sed quo exempla nostra finem perfectiorē sortiantur, pauca adhuc addentur. ¶ In Cæsaris præuentione, sic enim loquuntur, quæ ortum eius anteibat, Solis argumentum mediū esse deprehenditur ex enuncliato 12, s̄ 8 ā 1 m̄ 58. Lunæ Argumentum s̄ 2 ā 8 m̄ 18. ¶ In Regis autem coniunctione (nam $\odot$ natum præcessit) 25 die, 15 hora, 31 mi. Februarii, Argumentum Solare medium, habet s̄ 8 ā 13 m̄ 42. Argumentum Lunare, s̄ 4 gra, 10 m̄ 34.

Exemplum CAROLI Imperatoris Regis FERDINANDI

ASTRONOMICVM

ENUNCIATVM VICESIMVM SEXTVM

Argumentis Solari & Lunari medijs, ad mediæ con-
iunctionis & oppositionis tempus habitis, veræ quoq; con-
iunctionis vel oppositionis terminos, id est, horas & minu-
ta disquirere.

Imporibus Argumentisq; medijs in-
uentis per enuntiata ante dicta, ve-
ra eadem nunc indagaturus. Princi-
pio Lunæ Argumentum medium in
linea huius figuræ, scz E F, Signū
vero argumenti tam dextra quam le-
ua obuium require. Illud autem dex-
tro in latere offendes argumento σ
Signis minore existente, inter nume-
ros eiusmodi. 1. 2. 3. 4. 5. 6. In
sinistro autem, si argumento σ Sig:
maius sit, reperies cum numeris signa-
rum talibus VII. VIII. IX. X. XI. XII. Argumento Lunæ
in dextra ascendendo in Zifferis. 1. 2. 3. 4. 5. 6. accepto, tum
Solis argumentum, vel in modico circulo centrum propè, vel in si-
gnis quæ in interna limbi parte Zifferis 1. 2. 3. 4. &c. iuxta C
litteram inchoantur, descriptis, inquirendum erit. Si in leua parte
sumitur argumentum Lunæ descendendo in linea E F, iam Solis
argumentum inter partis extremæ ipsius limbi, Signa, quæ initiū
habent iuxta D litteram, & his numeris signantur I II III IIII
V VI &c. requiretur. Ambobus iam Solis & Lunæ argumentis
collectis, filum lineæ F E inducens, margarita argumento Lunæ
superlocetur, rursusq; filum argumento Solari adiungatur, quod in
limbo tum exteriori tum interiori fiet, vter eorum argumento Lu-
næ in Zifferis vel litteris responderit, confestim enim margarita ho-
ras & minuta addenda vel subtrahenda, σ nis vel ϕ nis mediæ tem-
pori, vnde vera σ vel ϕ resiliet, ostendet. Illud autem sic intelli-
ges volo, quod quoties Lunæ argumentum σ Signa non superat,
obseruandum paruum illum circulum, cui ascriptum est medietate
altera, MINVE, altera ADDE. Iam si margarita (filo Solis ar-
gumentum in circulo C exprimente) propè circulum paruum ceci-
derit, ita, vt pingue nigrantem peripheriam, cui ter ADDE ver-
bum inest, intra sidat, tum horæ & minuta ab vnione expressa, sub-
trahenda sunt à tempore coniunctionis mediæ vel oppositionis. Sed
si margarita circulum extra inuenitur, neq; arcum illum cui MI-
NVE inest, iuxta littera C quoq; incipientem, intrat, horæ & mi-
nuta vnionis tempore mediæ σ vel oppositionis addètur. Si vero mar-
garita intra arcum MINVE, & limbum exteriorem incidit, titu-
lo MINVE vtèris. Subtractionis enim vel additionis titulum se-
queris illum, qui Solaris argumenti circulo proximus est à margari-
ta, id quod iam paruus centrum penes indicat, quamuis illius gra-
dus, propter illorum euidentiā maiori, in limbo sumantur. Ac
si Lunæ argumentum in sinistra queritur parte, quod sit argumen-
to σ Signa superante, margarita huic adducta, Solis argumentū
in limbo exteriori lustrandum est, inchoanti à D littera. Filo fini
argumenti imposito, margarita horas & minuta addenda vel subtra-
henda ostendit. Vtrum autem faciès, sic scies. Titulum MIN-
ve vel ADDE considera, à limbo extremo centrum versus margaritæ
proximum, is enim sequendus erit.

Exemplum
CAROLI
Imperatoris.

Caesaris Ca-
soli præuicio.

Hæc hætenus præcepta illustrabunt paradigma consueta. Cas-
saris natiuitatis præuentionem fuisse diximus 14 Februarij, Me-
die vero oppositionis horam σ pomeridianam cum mi: 0. Argu-
mentum Solare σ 8, σ 1 M 44, Lunare σ 2 σ 14 M 47
enunciaturæ præcedens dedit. Lunæ itaq; argumentum, quoniam
σ minus est, dextro in latere videndum est, gradus autem in linea
E F, Filumq; vna cum margarita huic superponendum. Argu-
mentum Solis nunc in paruulo iuxta centrum cyclo requirendum
itidem in circulo C in gradus minutaq; accipi possunt. Huic ar-
gumento rursus si filum superloceris, margarita simul in area 13
Horas, 23 minuta adicienda proclit, adicienda eò, quod paruus
circulus representator Solaris argumenti, proximusq; à centro titu-
lus est. Ea postq; mediæ ϕ ni adieceris, horæ redundant 19, mi-
nuta 23, veraq; ϕ iam vocatur. Tempus huius duplici ratione
insuper ratificabitur. Prima, per σ enuntiaturæ, vnde æquationem
dierum mutuabis hoc pacto, agens. In limbo 14 diem Februarij
disquires, per quem filum transmissum, minutum vnum in circulo
æquationis abscondit, id quod tempore postea inuento additum, tem-
pus veræ oppositionis, æquatis diebus dictum, meridiano Ingolsta-
diensi conueniens, horas scz 19, minuta 24, constituet. Secun-
da

CAESAREVM

da temporis verificatio est eiusmodi, vt tempus ad meridianum nati-
uum, id est, Gandauensem reducere studeas, quod ita faciès. Re-
gionum in tabula Gandauum, simulac legeris sub titulo σ ϕ & aspe-
ctuum, Horam 0 M 39 cum M littera, conspicias. 39 diminu-
tis à tempore iam æquato vltima verificatio resiliet, dies scz 17, ho-
ra 18 M 44.

Exemplum
FERDINANDI
Regis.

In Regia natiuitate, die 25 Februarij, hora 15 M 31 tem-
pus mediæ σ fuit. Argumentum σ 4 σ 16 M 34. Illud
quæras in sinistro latere ascendendo, in linea vero F G gradus ar-
gumentum, cumq; vnione eisdem exprime. Iam paruus circulum ar-
gumentum Solis significatorem non ignora, ideo cum & argumentū
σ & circulus ipse pariter ambas cum numeris 1. 2. 3. 4. &c. in-
scribantur, licet cyclus, quoniam & ipse Zifferis huiusmodi 1. 2.
3. 4. &c. constat, pro alio vsurpetur ob magnitudinem scz gra-
dum, titulus tamen additionis, subtractionisq; vltra paruus circulo
accipi debet. Argumento Solis in C orbiculo σ scz 8 σ
13 M 42 sumpto, filum per idem ducatur. Quo facto, horas in
area figuræ addendas, nempe 10, M 19 vnio dabit, sic enim titu-
lus additionis centro vicinus exigit. Hinc dierum æquatione, quæ
est 3 M 40 Z per enuntiaturæ σ repete, quam si addis, veræ
σ tempus ad meridianum Ingolstadianum, dies videlicet 26, Ho-
ra 1, M 50 habes. Adhuc æqualius vel magis conueniens Medinæ
vrbis habiturus præcepto Enunciati 3 Medinam examina, illic enim
sub titulo σ ϕ & aspectuum, Hora 1 M 12 cum nota M ofe-
fertur. Diminutis igitur hora 1 & M 12, veræ σ nis tempus,
dies videlicet 26, hora 0 M 42, id quod quæscitas, relinquetur.

Regia natiui-
tas Coniun-
ctionis dicta

Exemplum ante Christi
tempora ab Alexandro
obcunte mutuatum.

Huius rei vt exemplum quoq; afferatur ante Christum desum-
ptum, Alexandri magni obitum delegi, ante Christum natum 311
annos & 93 dies factum. Nunc si scire velim, vtrum σ an ϕtio
mortem hanc Alexandri proximè anteierit, quoq; die, hora &
minuto contigerit, annos 311 diesq; 93 ab 400 annis subtraho,
à proximo vice ceterario maiore, relinquuntur igitur 88 anni 272
dies. Huncce dierum numerum si à prima Ianuarij luce numero,
rectè in 29 Septembris coincidere videtur. Hoc acto, radicem cen-
tenarij 400 è radicem tabula σ nis scz 0 & 2, præsidio enun-
ciati 22, eximo. Quo exempta, dies σ, horam vniam, minuta
40, offert. Ea iam in Ianuario requisita, indiceq; X expressa, &
hoc in draconum instrumento. Residuos insuper annos 89 (octo
ginta octo enim anni elapsi iam sunt) postq; in limbo rotulæ X cõ-
sidero, indiceq; Y superloco, vicesimum secundum rotulæ enun-
ciatum, tum proximè præcedens 29 Septembris diem ϕtio cen-
narij, diem 20 incidens, eiusdem mensis. Hæc autem ϕtio me-
dia dumtaxat fuisse ex enuntiatio 22 constat, hora vice σ mi:
16 pomeridianos. Enunciaturæ 22 iam sæpe dictum præcepit
vt indicem Q hora vni, minutis 40, veluti radix 400 annorū
postulat. Indicem præterea P anno 89 videlicet affigebam, filum
adhuc nonæ ϕ ni (nona enim illa ϕtio à Ianuario in ordine ex-
titerat) transmissam, quod in limbo, horas σ, minuta 16 (iam pau-
lo ante memorata) referebat. Per 25 deinde enuntiaturæ huic diei
horæ & minuto, Argumentū Solis Lunæq; competentia inuestiga-
ram. Solis quidem Sig: 3 gra: 19 mi: 8, cuius ratio fuit aux
Solis, quæ Sig: 2 gra: 0 mi: 20 habebat. Argumentum vero σ,
Sig: 4 gra: 17 mi: 54. Quibus ambobus præparatis, distantia
veræ σ mediæ ϕ nis per hoc instrumentum deprehendi sic. Argu-
mento Lunari minore σ Signis, Argumentum Solis in paruulo cir-
culo recipiendum erat, filumq; per idem transmittendum, quo trans-
missio, margarita, quæ iuxta argumentum Lunæ iam ratificata est,
in area instrumenti horas 2 mi: 36, tempore ϕ nis mediæ adden-
da, ostendebat. Oppositio hæc igitur Ingolstadiensi meridiano sub
horam 8, minutum 52 apparuisse elicitur. Quod ϕ nis tem-
pus, si lubet, ad quemlibet alium meridianum per prædicta accom-
modate poteris.

Exemplum an-
te Christi tem-
pora

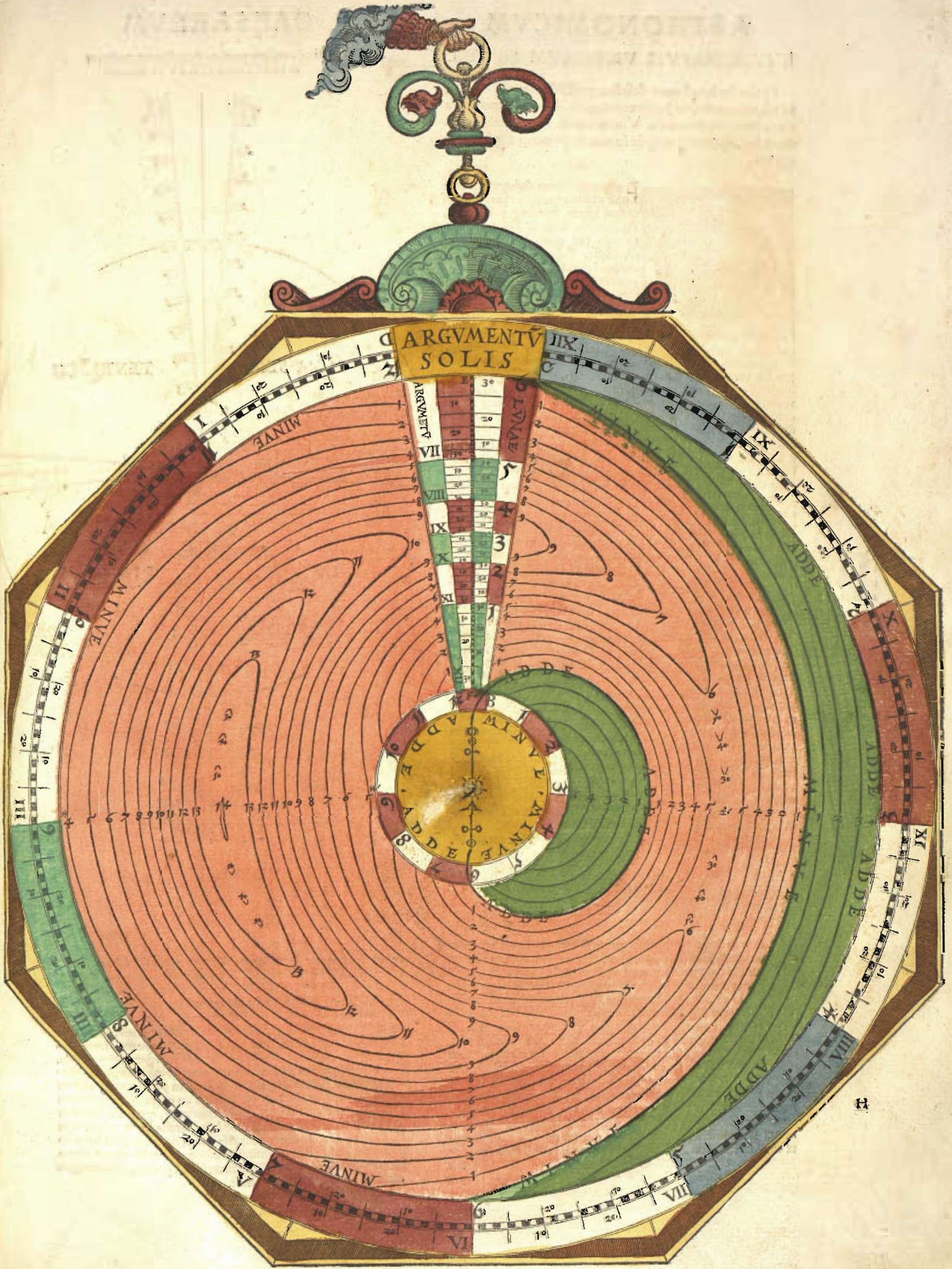

nati-
Res
aspe
minu
ho

Regia nati-
tas Coniun-
ctioalis dicta

Exemplum an-
te Christi cen-
pora

u 311
i 810
uora &
ottraho,
m 272
umero,
cem cen
o enun-
minuta
essa, &
o octo
e X co
us enun-
pno cer-
prio me-
o mi-
praecepit
annorū
ta, filum
dine ex-
iam pau-
huic diei
uehiga-
fuit aux
e vero d,
stantia
Argu-
uo cir-
o tranf-
ata est,
adden-
no sub
s tem-
acom

H

ASTRONOMICVM

ENVNCTIATVM VICESIMVM SBPTIM.

Perspecta iam Lunæ defectus possibilitate, vt sic loquar, id est, tempore quo possit contingere, per instrumentum enunçtati vicesimū tertium. Vterius nunc vtrum scilicet nec certò fiat, quantaq; eclipsis futura sit præsentis figura perspicere.

Propositionem veram dici, quo futuram Lunæ obscuracionem præuideras, possibilem saltem, simulatq; perspexeris, Argumenta Solis & Lunæ ad diem eundem per enunçtata 12 & 25 comporta. Verum quoq; Lunæ locū, eiusdem latitudinem, Latitudinisq; argumentum, necnon capitis draconis loco cum verum per enunçtata 17 & 18 congere. His enim congestis, ea quæ ad eclipses attinent, cuncta contuleris. Per instrumentū hęc enunçt: 18 eclipsis

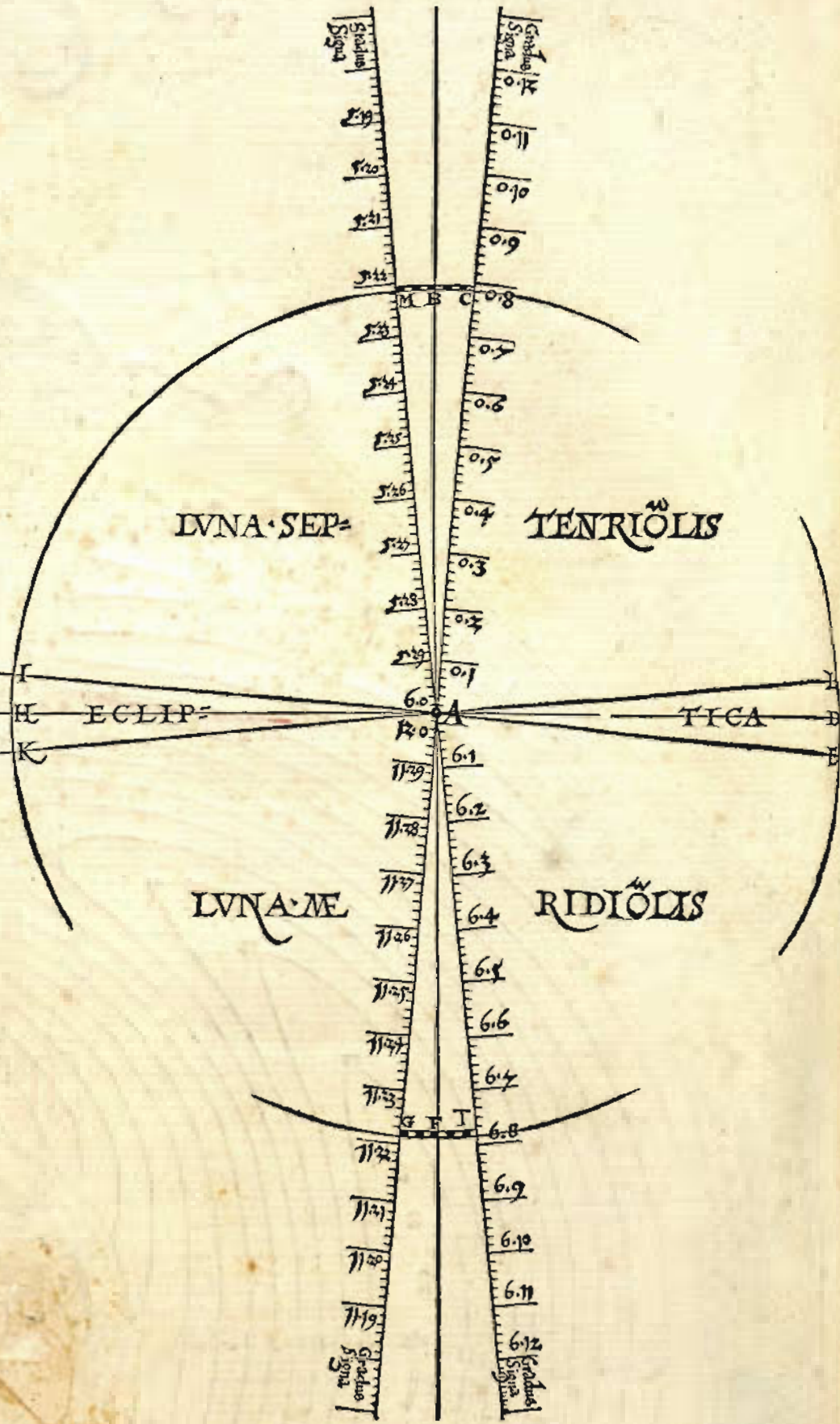
possibilitas, tam Solis quàm Lunæ haberi potest, & melius q̄ in prioribus, hoc modo. Vbi indicem capitis draconis rite locaueris, ad tempus scē veræ oppositionis vel coniunçtionis, locum quoq; Lunæ in Zodiaco contueberis, per quem filum directū si inter d & a (Luna iuxta caput draconis morante) vel inter g & e (Luna caudę draconis vicina) ceciderit, fateri aude Lunam in illa oppositione defecturam. Vicissim Solis defectum conspicaberis in eadē quadā hac lege. Tempora sc̄ nis veræ cum filo signa, quod si inter b & c iuxta caput draconis, vel inter f & g iuxta caudam draconis feratur, contingens est Solis deliquium in hac coniunçtione. Verū Solis obscuraciones propter aspectuum diuersitates non ita ad vñquem, sine calculandi opera, sicut Lunæ haberi nobis poterunt, eas tamen, deo volente, in posterum quoq; in instrumenti formam redacturos nos, quo ad licebit, nō diffidimus. Possibilitate eclipsis Lunaris agnita, lineam in plano aliquo præscribe, quam H D nomina, cuius medium A sit. Huic alia perpendicularis inducta B F dicatur. Pedem nunc circini alterum in A litera fige, extensus alter circulum occultum pro Arbitrio scribat, qui idem in linea B F & punctis B F secetur. Eo facto Lunæ latitudinem considera, quæ si Septentrionalis fuerit, tum oportebit Argumentum eius verum esse 5 Signorum & 18 graduum ad minus, vsq; in 6 Signa etiam, vel Signi nullius, graduumq; 12. Iam si Argumentum sit Signi nullius, diuidatur quarta B D in 18 partes sic, primo in tres, deinde singulas in alias tres, postea quamlibet in duas, & habebis 18 portiones, quarum singulæ 5 gradus continent. Proximo B literæ puncto C ascribe, rectamq; lineam à centro A per C educito. Si vero Argumentum latitudinis Signorum sit 5, tum B H quartam dispece, primæ autem post B literam sectioni, M literam appone, perq; M & A centrum lineam, vt antea, diduc. Quod si meridionalem Lunam conspexeris, Argumentum habens 6 Signorum, & insuper aliquot graduum, tum ab F litera D versus proximum punctum elige, eundem cum T signans. Argumento 11 Signorum existente, ab F vel cum puncto huiusmodi digredere, cui ascribe G. Hac in p mouearis quicquàm, si gradus aliquando Signis non adiuncto, vt deas, obseruatis diligenter Signis tantummodo.

Hæc omniū &c.

Quomodo eclipsis Lunæ in plano sit formanda.

CAESAREVM

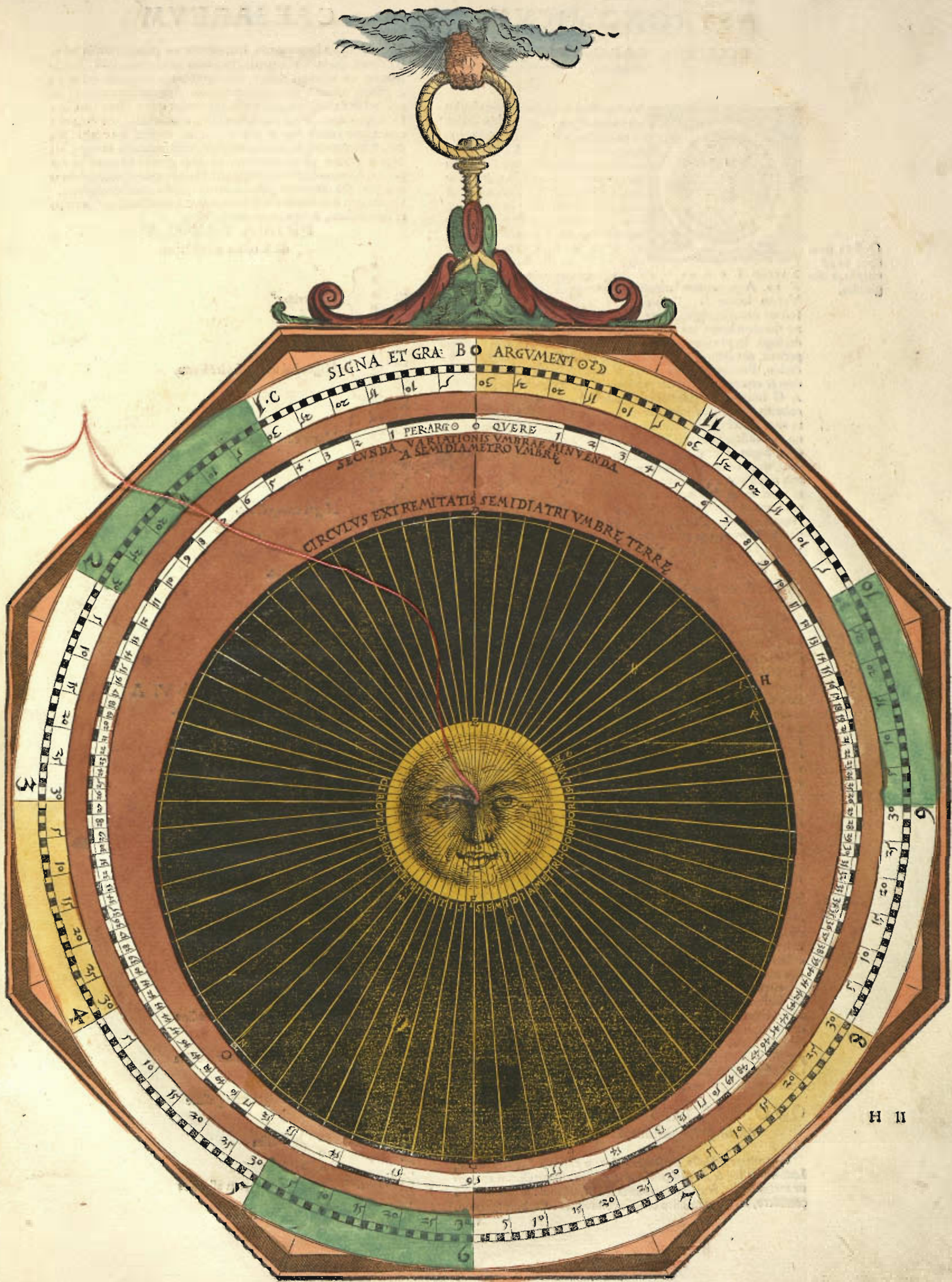
Hæc omnium præsens figura iterat, posterius DISPOSITORIVM dicenda.

Deinde in limbo exteriori sequentis figuræ, quæ post hac, instrumentum Semidiametrale vocabitur, Solis Argumentum vestiga, cui filum vbi superposueris, nota eiusdem, & limbi interioris (quæ vmbra varietates per secunda metitur) contactum, secunda vero illa à filo abscessa, seorsum excipe. Argumentum deinde Lunæ perquirens, cum filo pariter transmissis signa, quod filum binas tibi corporis vicæ Lunaris & vmbra terre, semidiametrum aperit. Filo sic durante, circinum in centro fige, pede altero in punctū vsq; in quo nigrior area à filo tangitur, extenso, illa enim extensio semidiametrum corporis Lunæ est, quam ita inuariatam referua. Alium post hac circinum eadē prioris diametri iam habiti insige, Pedem alterum eiusdem circini vsq; ad areæ fuscæ terminum protendens, semidiametrum quoq; vmbra terre habebis. Aream hanc circumferentia quadam candenti circuncirca includi vides, vltra quā aliam, calami latitudine, superficiem cernis, quæ in 60 secunda distributa est. Sed cum iam antea secunda varietatē vmbra didicisset, pedes

des circini pro tot secundorum distantia contrahi debent, & vera vmbra semidiameter habebitur. Talem postea circinum in A plani prius ad hoc præparati, vbi firmaueris, circulumq; descriperis, veram vmbra quantitatem cernis, vmbra inquam terre, quæ in Lunæ transitu, oppositionis illius tempore fit. Mox in instrumento cui nomen dispositorio, Lunæ Argumentum in lineis, siue A C siue A M, siue A G, siue A T sit, contemplator. Loco oblato pedem circini insere, extendasq; alterum in argumenti punctum. Eandem postea circini extensionem parato plano infer, pedeque altero in A fixo, cum altero punctum in linea paulo antea, huic rei deputata, exprime, literaq; M signa. Iam circinum require, extensum, iuxta corporis Lunaris semidiametrum, quem vbi fixeris in M, cumq; eodem circulum descriperis, corpus Lunæ te habere putata. Ex illis nunc demum certus esse potes, de contingenti huius oppositionis eclipsis, deq; quantitate eiusdem. Si enim corpus Lunæ totum sub vmbra concesserit, vniuersalis, si partim, particularis, sin omnino non, nulla eclipsis euenit.

ASTRONOMICVM

ECLEIPSIS CAROLI PLANA formatio.

Quibus nam opus sit ad eclipsis præfagiendas,

Vod quidem negotium adhuc vberius consumatiusq; per exemplarem docendi methodum iterabimus. ¶ Annum Imperatoris CAROLI 1500, scilicet natalem intuenti, defectus Lunæ accidere posse eodem anno, & quinto Nouembri die apparet. Tempus igitur veræ oppositionis illico scrutor, & 5 diem, 13 horas, 52 minuta Nouembri esse reperio. Locum autem Solis 23 ̄ 22 ̄ m. Locum Lunæ verum 23 ̄ 22 ̄ m. Argumentum ̄ verum ̄ 9 ̄ 22 ̄ m. 59. Argumentum Solis ̄ 4 ̄ 23 ̄ m. 29. Argumentum latitudinis ̄ verum, ̄ 11 ̄ gra. 24 ̄ m. 39. Verum locum ̄, ̄ 1 ̄ gra. 28 ̄ v. 41. Omnia ad defectum necessaria præfagiendum, perspicio. Hīs perspectis, in plano quodam lineas sese orthogonaliter secantes, vt videre corā est, depingo. In præsentia vero Argumentum latitudinis ̄ 11 ̄ componens, circulum F H iuxta regulæ præscriptum in portiones 18 diuido. Primum punctum prope F cum litera G notans, per eundem & centrum A rectam produco, quam tribus quoq; literis C A G inferibo. Argumentum deinde Solis in limbo externo præcedentis figuræ quaesitum, filoq; expressum cum fuerit, mox a filo in circulo umbræ 51 secunda abscindi video, hæcq; seorsum referuo. In eodem postea limbo, externo scilicet, Argumentum Lunæ verum, Signa vicz 9 gra 22 m 59, cum filo quoque traducto repero, quod filum circulos, corporis Lunæ in puncto B, umbræ autem in puncto H scindere animaduerto. Filo itaq; sic perseverante, circinorum duorum, alterum in A centro figens, in B vsq; extendendo, eundemq; sic apertum, semidiametrum Lunæ scilicet referentem, sepono, alterum in B locans, diducensq; in H, umbræ semidiametrum cognosco. Quinquaginta vnum secunda prius ex umbræ varietate collecta, resummo, quibus resumptis, I H lineā in 60 partes discretam imaginor, in qua 51 numerans, ab H incipiendo versus I, fini numerato, R litteram addo, circinumq; ab I in R iam contraho, talemq; veram umbræ diametrum continere pronuntio. Circini illius sic inuariati, pedem vnum in A plani iam antea dispositi inferens, cum alio circulum describo, eundemq; cum O S Q R literis noto, & veram umbræ quantitatem, quæ in transitu Lunæ & nis tempore contigit, cognosco. Rursus ab hinc dispositorium illud nuncupatum ingressus, alterum circini pedem A literæ defigens, alterum vsq; in Argumentum latitudinis, quod est ̄ 11 ̄ gra. 24 ̄ m. 31 distado. Distensione eandē, plano cuidam importo, stilum vnum circini in A, lineæ A G, statuens, alium versus G portectum, cum M litera significo, Prioris nunc circini pro quantitate Lunari prius diducti, pedem alterū M literæ inferens, periferiam quandam ipsius Lunæ magnitudinem ostendentem, describo. Lunæ inquam & umbræ discrimen, quanta scilicet adhuc luceat, & quanta obscureretur, id quod punctis 10 & minutis 50 ostenditur. Hoc autem ita iudices, ac si tota Lunæ metrus, in 12 puncta dividatur, quotus enim illarum partium numerus, totidem punctis eclipsis fieri dicitur. Quæ res per se peculiari quadam demonstratione docebitur. Apparet insuper pars ima, horiæzonti inclinans, conspicua seu luminosa, superior autem obscura & tenebrosa. Obiter notasse volo, tempus hocæ oppositionis veræ siue defectus ætædi, nostro, id est, Ingolstadiensi meridiano congruere, subtractis autem 39 minutis G andauo posse conferri. Verum sed Lunæ quæ eursum plenius viderem, quæq; ex parte occultari ceperit, plane cognoscerem, ex puncto M perpendiculararem erigo, vtrinq; satis productam, indeq; circini Lunæ diametrum referentis, pedem in R sistens, cum altero punctum L, & hoc in lineæ A T signo. Mox e centro A per L vtrinq; circulum qui perpendiculararem a dextro latere in puncto N, in sinistro autem in puncto K contingit, delinio. Punctis autem K & N circinum immittens eum, qui Lunæ diametrum exprimit, circū N litteram circulum describo, principium Lunæ deficientis dantem. Patet enim vbi Luna a terræ umbra obuelari incipiat. Eodem modo alium orbiculum circum K litteram finem eclipsis illius significentem, duco. Quo peracto liquet denuo, quomodo Luna a N per M vsq; ad K transferit. ¶ Quicquid autē hucusq; super eclipsis Cæsareæ dictum fuit, hoc totum in sequenti figura luce clarius oculi te docere possunt.

QVOMODO COLOR ECLEIPSIS LVNÆ sit præfagiendus, Regula vniuersalis.

Quantitate eclipsis perspecta colorem eiusdem duplici ratione, Latitudinis scilicet & Argumenti veri præfagio. Latitudinem enim siue meridionalis, siue septentrionalis illa sit, in tabula sequenti prima considero, iuxta quam illico eclipsis colorem ad votum deprehendo. Vt in

CAESAREVM

Vt in deliquio Imperatorio, latitudinem 29 minutorum in tabula resummo, qui tamen numerus, quoniam tabulæ non inest, proximum ei 28 videlicet deligo, iuxtaq; colorem scriptum, qui niger & rubens offertur, pro quaesito excipio. Argumentum vero in secunda tabula lustranti, color distantia quam efficit Luna cum terra, cognoscitur. Vt in exemplo eodem Imperatorio, vbi Argumentum Lunæ verum Sig: 9 gra: 22 m 59 obtinet, quæ Signa, gradus, & minuta per secundam tabulam requirenti non integra, sed Sig: 9 gradus 15 reperiuntur, 22 ergo gradus eod quod 15 superant, colorem Griseum designant. Hæc exequuto restat colorum mixtura, qua commode peracta, verus eclipsis color conflabitur. Quam rem si absolutius desideras, colores huiusmodi pictorū more commisceto, & rem ob oculos habebis.

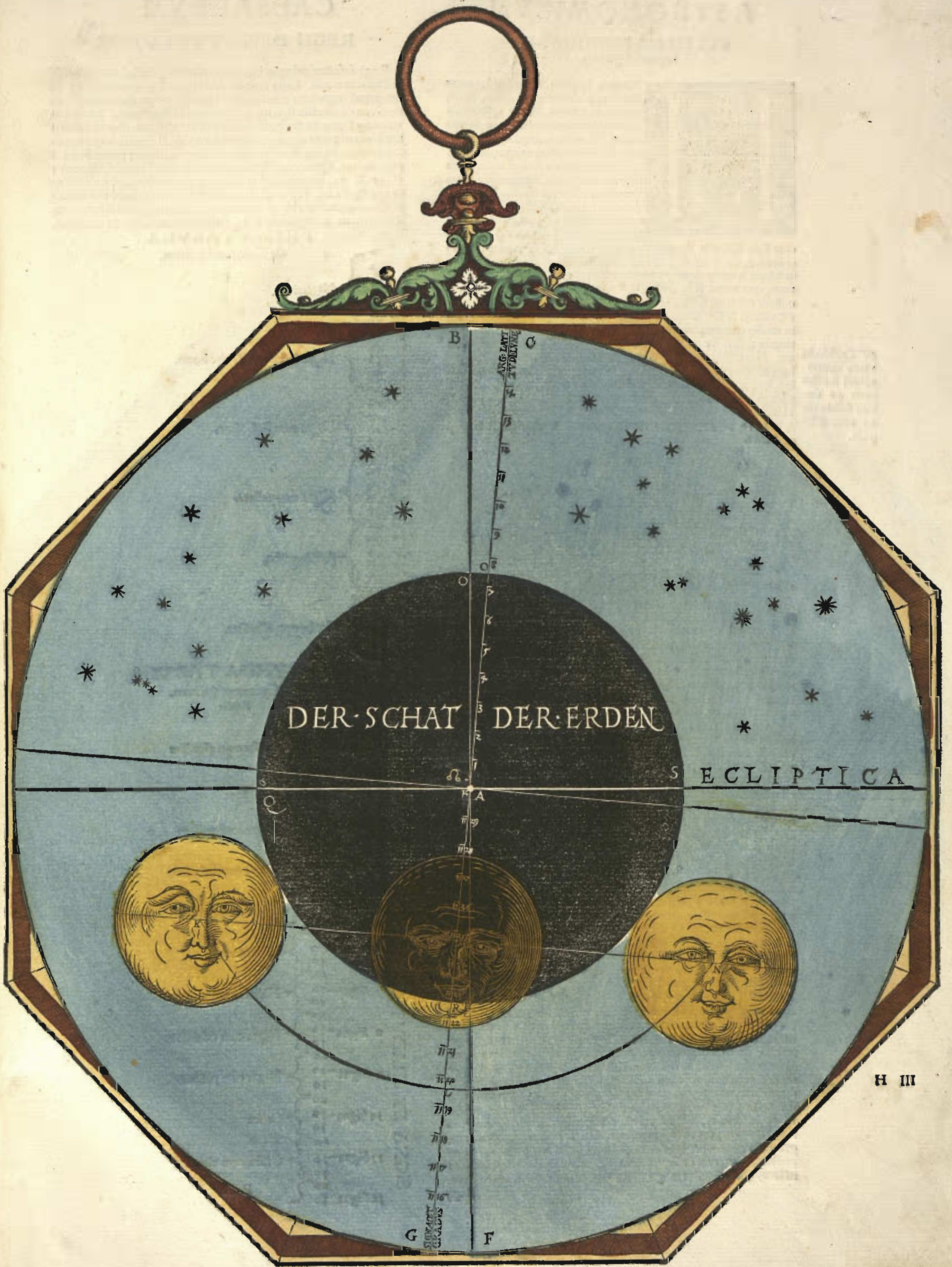
PRIMA TABVLA de Colore eclipsisum.

0	
2	Nigerrima
4	
6	
8	
10	Nigra habens in se viredine.
12	
14	
16	
18	Nigra cum Rubedine.
20	
22	
24	
26	Nigra cum pallore.
28	
30	
32	
34	Pallida grisea.
36	
38	
40	
42	Grisea cum albedine.
44	
46	
48	
50	
52	
54	
56	
58	
60	

SECUNDA TABVLA de Colore eclipsisum.

0 Signū	0	Ruffa
	10	
	20	
1 Signa	30	Grisea cum albedine
	10	
	20	
2 Signa	30	Grisea
	10	
	20	
3 Signa	30	Nigra cum pallore
	10	
	20	
4 Signa	30	Nigra cum rubedine
	10	
	20	
5 Signa	30	Nigra cum viredine.
	10	
	20	
6 Signa	30	Nigerrima
	10	
	20	
7 Signa	30	Nigra cum viredine
	10	
	20	
8 Signa	30	Nigra cum rubedine
	10	
	20	
9 Signa	30	Nigra cum pallore
	10	
	20	
10 Signa	30	Grisea
	10	
	20	
11 Signa	30	Grisea cum albedine
	10	
	20	
12 Signa	30	Ruffa

DER SCHAT DER ERDEN

ECLIPTICA

H III

ASTRONOMICVM

ECLIPSIS FERDINANDI
in plano figuratio.

Actenus Imperatoris exemplo propo-
sito Lunæ transitum infimum, id est,
quomodo partem vmbre inferiorem
Luna cõspicua perambulauerit, superã
autem sui partem occuluerit. Nunc
autẽ Regio diuersum exponemus, scz
qui Luna inferam faciem obscuret, su-
periori vero luceat, summam vmbra
peragrans, Zenith versus inclinata.
Adeo per omnia, & a vertice, vt pro-
uerbium habet, vsq; ad calcem huius
libri hæc duo Cæsaris exempla, vi-

dere fuit, sibi ipsis alternas vices porrigentia, ita, vt quodcumq; alteri
deesser, alteri adesset. Neq; enim quicq; hoc modo intactũ seu
indictum hucusq; de rebus propositis est. Annum 1503 confide-
ranti, quo natus Rex FERDINANDVS est, deliquium Lunæ
nullum offertur, nocturnũ, quare retro eunti, conceptionis ad diem
(quoniam & hoc temporis cũ natuitate componendum est) recte
in medio conceptionis & natuitatis temporum, eclipsis Lunæ con-
tingere potis, 15 videlicet Octobris die, anni 1502 deprehendi-
tur. Nunc secundum præcepta enuntiatorum priorum, veri pleni
lunij tempus inquirenti, medietas huius defectus, id est, spacium il-
lud, quo amplissimus esse solet, die prædicto hora 12, minuto 11
pomeridianis, Ingolstadiensi meridiano conueniens euenire liquebit,
Horologio idem Medinensi collaturus, subtrahet horam 1 M 12,
& hora 10 M 59, tempus vltimo verificatum prodibit. Hac in op-
positione.

Quãdo in
vtero matris
primũ se osten-
derit 40 die-
bus fuit in vte-
ro ante eclis-
plim,

- ¶ Luna gradum 1 minuta 32 1/2
- ¶ Sol vero oppositum tenuit.
- ¶ Argumentum verum Solis, 5 4 6 2 M 12,
- ¶ Argumentum Lunæ verum 5 6 6 15 M 33.
- ¶ Verus locus Capitis, 5 0 6 21 M 9.
- ¶ Argumentum latitudinis verum 5 0 6 10 M 23.
- ¶ Latitudo Lunæ Minutorum 55 fuit.

Planum modo velut antea paretur, vbi lineæ orthogonales sese
in puncto A diuidentẽs, pingantur. Latitudinis Argumentum
Signi nullius cum sit, punctum C ex figura quæ vocatur disposito-
rium, transferatur huc, lineaq; A C G quæ superius à B dex-
trorsum vergit, producat. Hinc Solis Argumentum in limbo se-
midiametrorum extimo quærat, eidemq; filum, quod in circulo
varietate vmbre, secunda 42 amputat, ea quæ seorsum referuan-
da erunt, superimponatur. Per Lunæ postea argumentum verum
idem ducatur filum limbo in extimo, quo perseverante immoto,
circinus ex centro A tendatur in B, & sic extensus Lunæ semi-
diameter dicatur. Extensione illa seposita, alter circinus in B fi-
xus, vsq; in Q protendatur, quod quidem circini interuallum, vmb-
re semidiameter esset, nisi adhuc variantẽ vmbra 42 z prius
collecta ostenderent, ea propter Q R linea in 60 z scindi, &
42 z versus R, à Q ordienti, circinus applicari, debent.
Ille siquidem circinus vera semidiameter vmbre voabitur. Ea cum
circini intercapedine post hac ex centro A plani tui circulus deli-
neatus vmbra terræ, eam quæ transeuntis Lunæ tempore, huiusue
oppositionis momento sit, declarabit. Argumentum quoq; latitu-
dinis videatur in dispositorio dicto sic. Circinus in A fixus, Ar-
gumentum vsq; latitudinis porrigatur, interstitium circini plano in-
feratur, ita. Pedum vnus in A lineæ A C figatur, secundusq; cũ
M litera notetur. Postea circinus semidiametro Lunari conueniẽ-
ter diductus, resumatur, cuius pes, alter in M sistatur, eunq; al-
tero circulus M P, qui corpus Lunæ representat, circum scribat-
ur, quo facto patet, quemadmodum Luna ab vmbra velari soleat.
Circinus insuper in O fixus, punctum versus C signet, cum L
litera notandũ. Ex M vero deinde perpendicularis surgat, vtrinq;
longiuscula. Circinus pede firmato in A vno, cum alio adusq; L
prodeat. Distantia illa circulum vtraq; ex parte scindentem lineam
perpendicularẽ in punctis K & M, describat. Circum puncta
K & N Lunæ quoq; magnitudo sicut factum est iuxta M pun-
ctum exprimat. Hæc enim peractis ob oculos patet, qualis sit
Lunæ per vmbra traictus. Quot punctorum vero sit obumbra-
tio noscetur diuisa M P linea 6 in partes, hoc enim facto, quot
inter P & O portiones contineantur, palã erit. ¶ Hoc in plano
cui nomen Dispositorio fecimus, eò quod circini operam præpa-
ret & disponat, idoneamq; defectibus luminarium plenẽ exequen-
dis, reddat, lineas quasdam parallẽlas deduximus, ideo vt videas
quomodo Luna variẽ vmbra permeet. Tamen autem puncta
M & K longius, M N vero vicinus quiddam ab ecliptica sepa-
rari desiderent, ita vt obliquum cum C M A lineam constituent,
grauioris tamen negotij foret, quam vt huic loco conueniret hoc
prestare, Cæterum in sequentibus idem cumulatiu perfectiusq; suo
in loco, quem simulac magis idoneum fuerimus nacti, præstabitur.

Regij

CAESAREVM

REGII DEFECTVS COLOR.

Regij defectus colorem bifariam velut ante Cæsaris condisces, se-
mel hunc in modũ. Luna quæ obtinuit latitudinẽ minorũ 55 cũ
hũs primã ingrederis tabulam, iuxtaq; eadẽ 55 minuta colorem Gri-
seum vna cũ albedine signatũ, eclipsis colorem esse affirmas, Sed distan-
tia quoq; Lunæ à terra consideranda est hic, quanto enim vicinior tel-
luri Luna est tanto apparet atrior obscuriorq; id quod in augis oppo-
siti existenti accidit, sicut in auge epicicli vera existens, remotissima à
terra dicitur. Quocirca Argumentũ Lunare perspicendũ, Signorũ 6
6 15 M 33, quod in secũda tabula requisitum colorem nigrũ viri-
demq; significat. Has ergo duas colorũ species miscenti tibi prom-
ptum animaduertere est, quæ nam mixtura superfit, cuius deliquiũ præ-
sens extiterit. Sic ergo omnib; ages deliquorũ inueniendis coloribus.

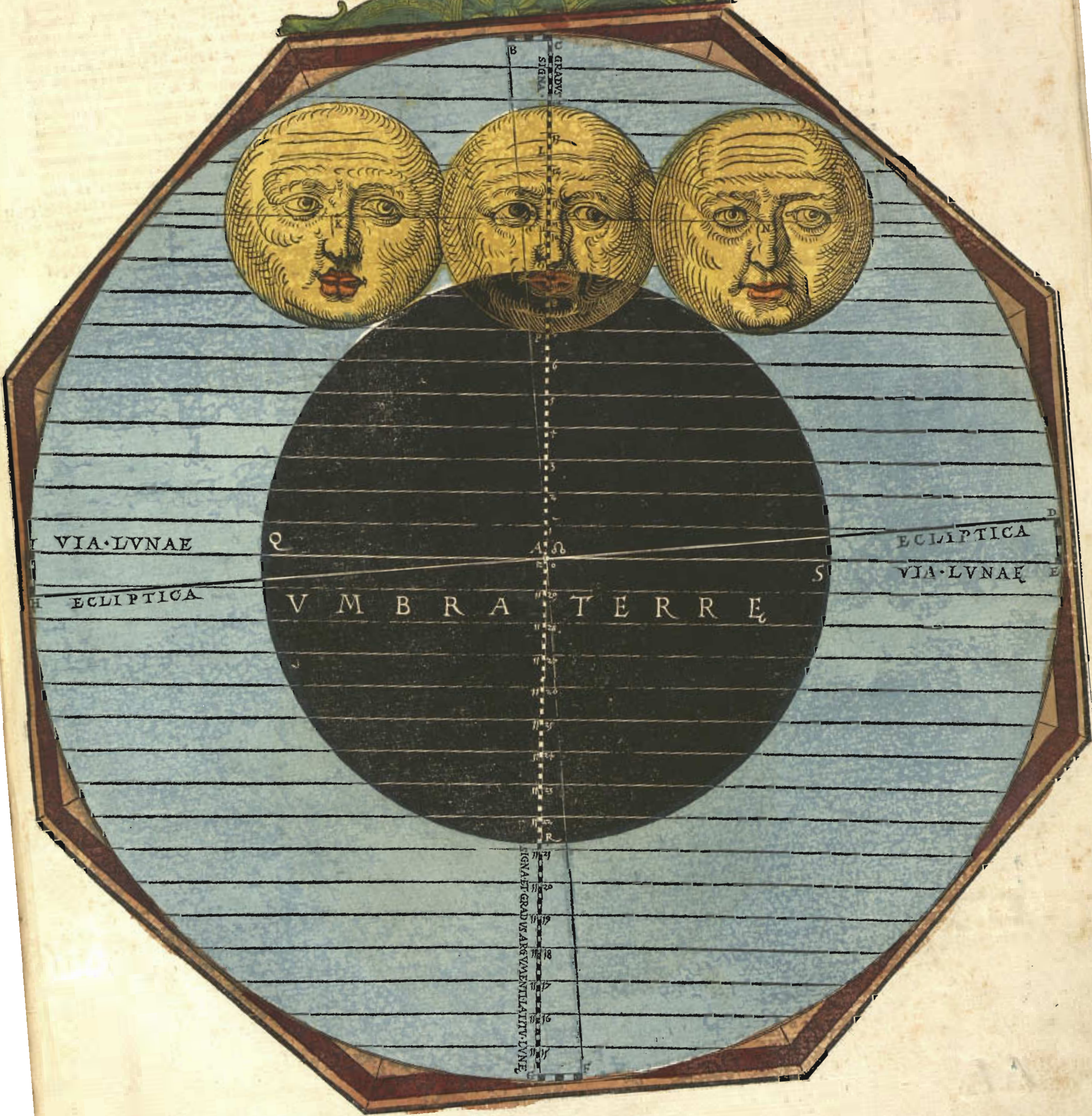
PRIMA TABVLA de Colore eclipsisum.

MINVTA LATITVDINIS LVNAE	0	}	Nigerrima.			
	2					
	4					
	6					
	8					
	10					
	12					
	14					
	16					
	18					
	20					
	22					
	24	}	Nigra habens in se viredinẽ.			
	26					
	28					
	30					
	32					
	34					
	36					
	38					
	40					
	42					
	44					
	46					
	48	}	Nigra cum Rubedine.			
	50					
	52					
	54					
	56					
	58					
	60					
				0	}	Nigra cum pallore.
				2		
				4		
				6		
				8		
10						
12						
14						
16						
18						
20						
22						
	24	}	Pallida grisea.			
	26					
	28					
	30					
	32					
	34					
	36					
	38					
	40					
	42					
	44					
	46					
	48	}	Grisea cum albedine.			
	50					
	52					
	54					
	56					
	58					
	60					

SECVNDV TABVLA de Colore eclipsisum.

SIGNA ET GRADVS ARGVMENTI VERI LVNAE.	0 Signũ	0	}	Ruffa
		10		
		20		
	1 Signa	30		
		10		
		20		
	2 Signa	30		
		10		
		20		
	3 Signa	30		
		10		
		20		
	4 Signa	30	}	Nigra cum pallore
		10		
		20		
	5 Signa	30		
		10		
		20		
	6 Signa	30		
		10		
		20		
	7 Signa	30		
		10		
		20		
	8 Signa	30	}	Nigra cum rubedine
		10		
		20		
	9 Signa	30		
		10		
		20		
	10 Signa	30		
		10		
		20		
	11 Signa	30		
		10		
		20		
	12 Signa	30	}	Ruffa
		10		
		20		

FIGVRA ECLEIPSIS PLANA coronationis Caroli.

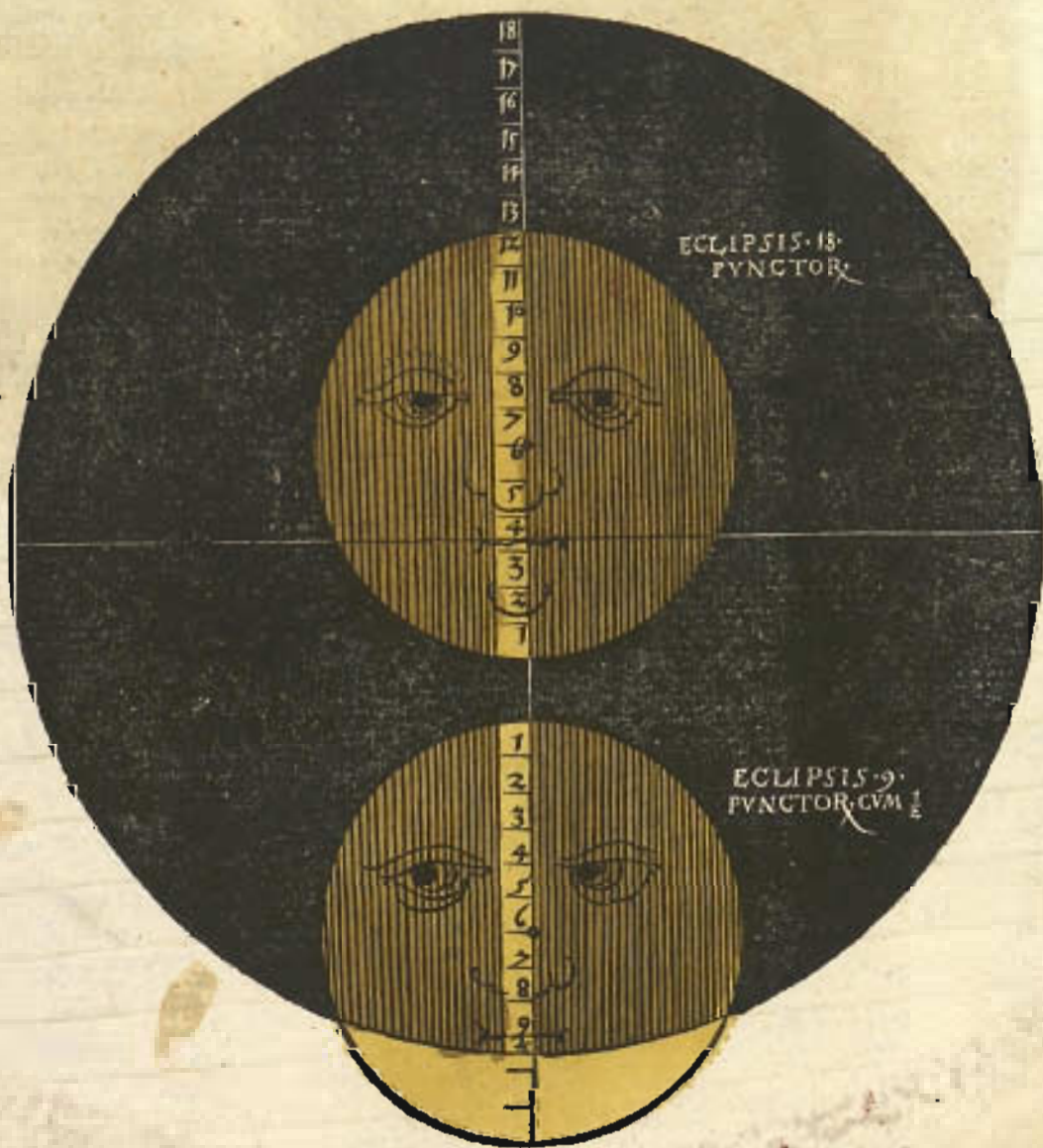
Coronatio GAROLI Bononiae facta,

Ideor itaq; michi iam satis superq; vniuersas eclipsis rationes declarasse, adeo, vt nullam non quilibet per se qua licunq; tandem sit forma statim agnoscere, in planoq; depingere ob oculos queat. Verum adhuc amplius nequid summæ fidei deesse quis dicere possit, coronidem, vt dicitur, siue appendicē adhuc adiciere aliquam volūmus. Annum coronationis (quæ Bononiæ Italiæ vrbe, dubium, an potentia, an omnigena doctrinarum copia præcellentiore, celebrata est) nunq̄ non memorabilem CAROLI Imperatoris Romanorum Quinti, annum scē 1530. Hunc per instrumentum lustranti mihi, apparebat 6 Octobris die defectus Lunæ fieri posse. Relegenti igitur oppositionis momentum, Hora 12 m̄ 31 meridiano Ingolstadiensi quadrans, Bononiensi autem, additis 10 m̄, (quoniam orientior tot minutis Bononiæ est Ingolstadio) offerebatur. Tempore oppositionis veræ diebus non æquatis oblato, motus insuper eclipsis habendæ necessarii quæsi sunt, quales fuerunt. Verus locus D 22 ḡ 44 m̄ v. Verus locus Ω 20 ḡ 4 m̄ ±. Argumentum Lunæ verum s̄ 4 ḡ 15 m̄ 19. Argumentum ☉ s̄ 3 ḡ 27 m̄ 18. Planum ad hæc, seu Papiaceum, seu ligneum malis, præponens, orthogonales duas in centro A coeuntes, erigo. Argumentum latitudinis principio vidēs, s̄ 6 & graduum aliquot, iccirco à puncto T, vt dictum est, lineam rectā MAT vocatā duco. In instrumento semidiametrali, Solis Argumentum, quod est, s̄ 3 ḡ 27 m̄ 18 cum filo signanti circulus

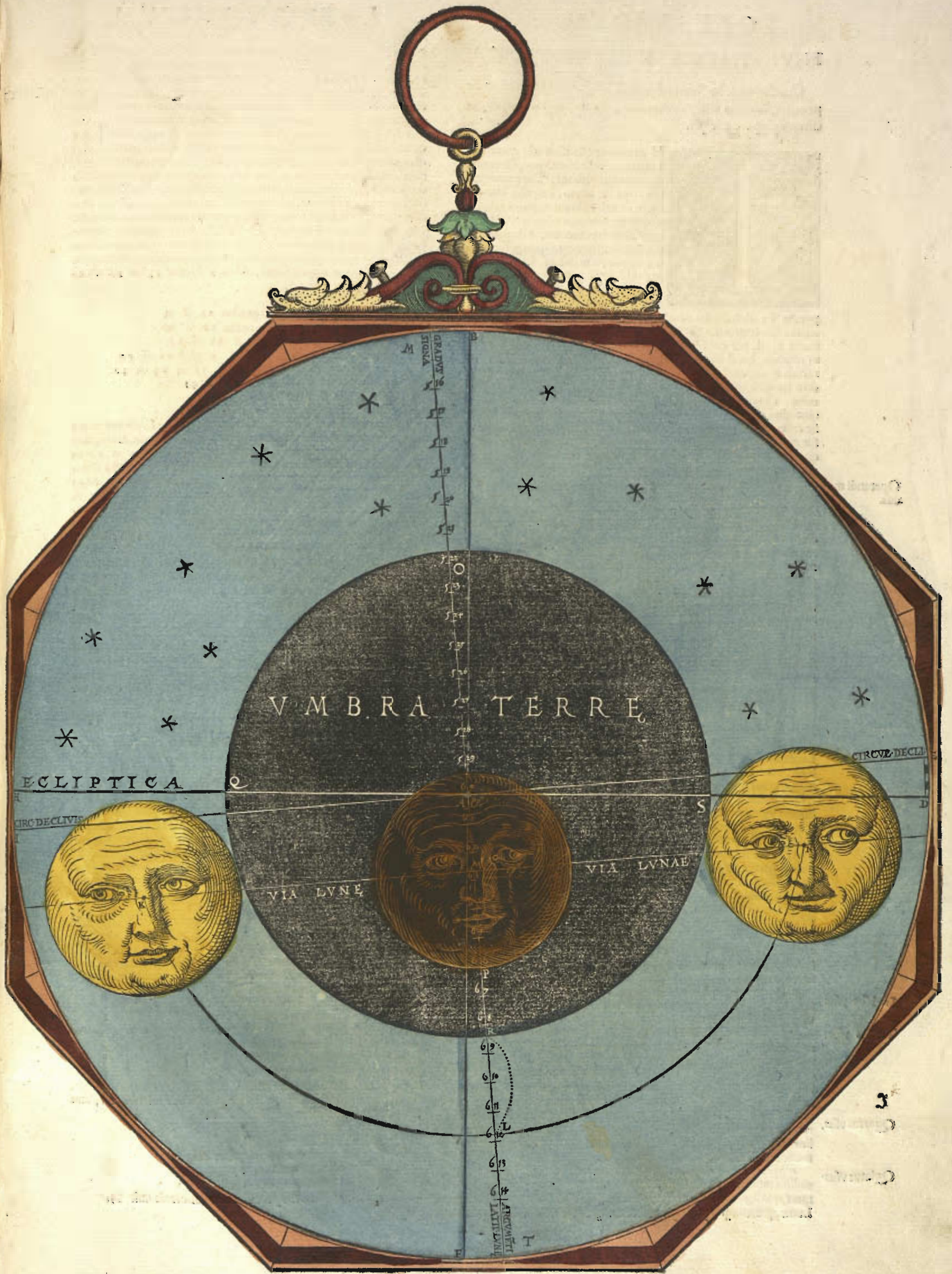
circulus umbræ varietatē 40 z̄ ostendit reseruanda. Filum deinceps Argumento Lunæ vero, Signis 4 ḡ 15 m̄ 19 supertēsum interceptit circulum arcē nigrantis, internum in puncto M, externum in O, Accipienti iam distantiam M à centro instrumenti, vera quantitas semidiametri Lunaris exhibetur. Interuallum vero inter M & O semidiametros umbræ, quo tempore Luna transit, dicitur, excepto quod 40 z̄ prius habita, subtrahere oporteat ab O versus N eunti, id quod euenit in puncto L. Intercepto illa circini iam in plano circulum faciat, qui umbræ quantitas cum sit, literis O S R Q inscribatur. Post hæc Argumenti latitudinalis distantia sumpto è dispositorio dicto, in plano quoq; ab A centro incipienti extensa, cum litera M notetur. Corporis Lunæ, semidiametrum quæ refert, dimensio resumpta, circulum, A P ex M puncto disignet, illa enim circulus veram Lunæ quantitatem, Lunæ inquam sub umbra contentæ, verè ostendit. Eandem igitur semidiametrum Lunæ ab R versus T, fini L literam apponens, extende. Ex centro vero A per idem L punctum circulus fiat. Perpendicularis itidem è puncto M erigatur, ita, vt circulus ille iam ductus ex A centro perpendiculararem in punctis R & N contrectet. Ex eisdem punctis R & N circuli Lunæ quæritatem repræsentantes, describantur, vnde manifestum fit, quando Luna ab N ad M, & ab M vsq; in K promoueat, & remotius quiddam in fine quam in principio ab ecliptica distet. Hic vsu cum veniat, umbram latissime corpus Lunæ obtegere, dictum vero prius sit, 12 ecliptices saltem esse puncta, idem repetere in præsentia cogimur. Res autem ita se habet. Quoties videtur umbra 12 Lunæ sectiones excedere, metienda est, quot punctis excessor fiat, proportionem Lunaris dimensio seruata. Cum autem præsens figura umbram 6 partibus superare Lunam doceat, 18 punctorum defectus fieri censendus est. Hoc autem sic intelligitur, non q̄ Luna tot punctis constet, sed si tot constaret, eam obnigrari ab umbra posse, quæ res in præsentī figura ob oculos ponitur.

Quid per puncta ecliptica intelligendum.

FIGVRA EXEMPLARIS SEQVITVR

Cuncta quae hactenus fuere de obscuracionibus Lunae prodita, diuerso à praecedentibus, succinctiori tamen expeditione opere exequi.

Ln prioribus ostensum est, quomodo Lunarium defectuum puncta circuli ope inueniri queant. Illic enim umbra terrae in plano, corpusque Lunare super eadem exaratum, puncta oculis manifeste quotquot eclipsis circumferibitur, sese exposuerunt. Hic autem in praesenti instrumento quibus simul citra circini opus omnia, solius dumtaxat vnionis vsu adhibito, consequi facilius, promptiusque dictu licet. Quorum primum est id, quod iam diximus,

puncta scz defectualia id est, partes obscuracionum duodecimas adamussim contueri. Secundum, quamdiu Luna sic obscurata perduret, id est, per quot horas, quot minuta, seu horum alterutrum in tenebris, quod alij moram appellant, versetur. Tertium quot horarum & minorum spaciū inter eclipsis principium finemque eiusdem vniuersalem (si modo vniuersalis sit) siue ad medium vsque intercedat. Quartum in quoniam gradibus & minutis, portione hanc, quae alias duratio dimidia vocatur (quam videlicet tempus casus, sic enim loquuntur Astronomi, & morae dimidia coniunctio, constitunt) peragat. Quintum est, via vel transitus, id est, linea illa, quam traiectu suo per tenebras Luna efficit, eandem enim praesens quoque instrumentum, multo consumatiorem, quam praecedens ostendit. Hoc itaque organo fruiturus, verè iam enumerata quinq; si ne dubio deprehensus qui est, agat primum omnium, vt tempus verae oppositionis, Solis & Lunae gradum, Solis Lunaeque Argumenta, Lunae nouissimè latitudinem, stata, vt sic loquar, omnia, id est, certis temporibus constituta, colligat. Haec enim praeter, in praesens nullo opus fore sibi crediderit. Quam meo quidem iudicio proximè adhuc via sit illa, vt per instrumentum draconibus variegatū, primo de eclipsis euentu, quae possibilitas aliàs dicitur, periculum fiat, eodem qui praecedit die, & illo qui sequitur, pariter examinat, veris enim vtrorumque dierum locis, meridianis scz cognitis, locis inquam Solis & Lunae, neminem fugere puto, quas intra, meridies oppositio proposita sese insinuet. Hac re ad vnguem sic animaduersa, motus deinde Luminarium diurnos meridiis ab vtriusque sumptos collige, per motus diurnos postea horam oppositionis verae enuntiati 26 auxilio, vel alia, qua doctus es ratione, venare. Hora verae oppositionis agnita, Solis Lunaeque loca certa per Signa, gradus & minuta inquire, Argumentumque verum Lunare ex eisdem vna cum latitudine Lunari, Solis itidem Argumentum verum iuxta. His collectis, nihil in vniuersum operaturo defuerit, tamen nihil Solari Lunarique loco, hic opus sit, praeter Argumenta Solis & Lunae, Latitudinemque eiusdem consideratā. Argumentis Lunae & Solis habitis, latitudinemque eiusdem, mox in superiori limbo à B versus C Signa, gradus & minuta Argumenti Solaris, si minus est 6 Signis, si vero maius, in interiori limbo à C versus B inquire, Argumenti Solaris loco inuento filum impone, immobileque sic retine. Post haec Signa gradusque Argumenti Lunarum in lineis F G vel D E venare. Filum mox ex puncto S vna cum margarita super Lunaris locum in linea F G vel D E rectifica, circumducens eundem, quoad margarita Solaris Argumenti filum tangat, tactum illum cum altera margarita, in filo A pendente signato, inuariatamque margaritam A custodi.

Iam, an Luna obscurata sit, & per quot puncta obumbratio fiat scire laboras, age filum A super minuta latitudinis arcus H I, & margarita in H I N O area indicat quot punctis & minutis Lunae obscuratio fiat, Margarita si Aream nigram illabitur, vniuersalis defectus praedici potest, sicut etiā tanto vniuersali maior, quanto profundius in sidet.

Secundus vsus

Minuta insuper Latitudinis dicta, in arcu I K cum filo A nota, quod dum sit, horas minutaque dimidia Lunaris morae in area I K O P margarita ostendit.

Tertius vsus:

Filum deinde vbi est latitudini Lunae superpositum in arcu K L tum in area K L P Q minuta ab vnione secta, si qua horam ultra sunt elapsa, vel minuta tantum, totalem vsque ad obscuracionem, si modo totalis fiat, apparent. Verum si non totalis sit, interim tamen ab initio medium vsque eclipsis, eadem cum minutis, vel minuta tantum (quae ambo, vt vocant, tempus casus sunt) ostenduntur.

Quartus vsus.

Margarita si incidit aream K P T V, tunc tempus casus horae vnus minorumque aliquot semper videtur. Quod si margarita lineam ultra T V, versus L Q porrigitur, tunc minuta tantummodo per Ziffra signata, indicat.

Quintus vsus:

Motus Lunae tempore dimidiae durationis sic cognoscitur Latitudinis minuta in arcu L M perquiruntur, quaesitis filum superponitur, quo superposito margarita in area L M Q R minuta motus Lunae quotcumque à principio defectus vsque ad medium eiusdem peregerit

gerit (dimidia autem duratio tempus hoc dicitur) manifestissime oculis exponit. Illud iam in genere propositum omne, specialius exempla elucubrabit.

Repetitum est identidem hactenus, Diuum CAROLVM anno 1500 genitum esse, visus insuper eiusdem anni dies 5 Nonembris defectus possibilitatem in se comati, quae res tamen satis superque manifestata sit, adhuc tamen enucleatius eandem repetemus. Antea demonstrata est ratio duplex, per quam & horae & minuta oppositionis cuiuslibet haberi poterat, Vna quae ex motu diurno, eo tamen duplici, id est, duorum dierum id praestitit. Altera per instrumentum coniunctionibus oppositionibusque deputatum, suo in loco & enuntiato idem perducit. Praeterea latitudo Lunae inuenienda ceu sit, non modo oppositionis, verum etiā omni tempore, loco Lunae vero, capitique draconis praehabito, doctus es. Hoc vero in loco adhuc opus est Solis & Lunae Argumentis ad vnguem aequatis, & latitudine Lunari, quae tria si habeas, omnia te habere scias, quibus cum si cetera absolueris eiusmodi ordinem, sunt obuentura.

CAROLVS

Tempus oppositionis, Dies 5 Horae 13 M 52 Nonembris tempore aequato.

- ¶ Locus ☉ verus, 23 gradus 22 M m
- ¶ Locus ☽ Verus, 23 gradus 22 M v
- ¶ Argumentum ☉, 5 4 G 23 M 29
- ¶ Argumentum ☽ Verum, 5 9 gra: 22 M 59
- ¶ Argumentum latitudinis ☽, 5 11 G 24 M 39
- ¶ Verus locus ☽, 5 1 G 28 M 41
- ¶ Latitudo ☽ Minuta 29.

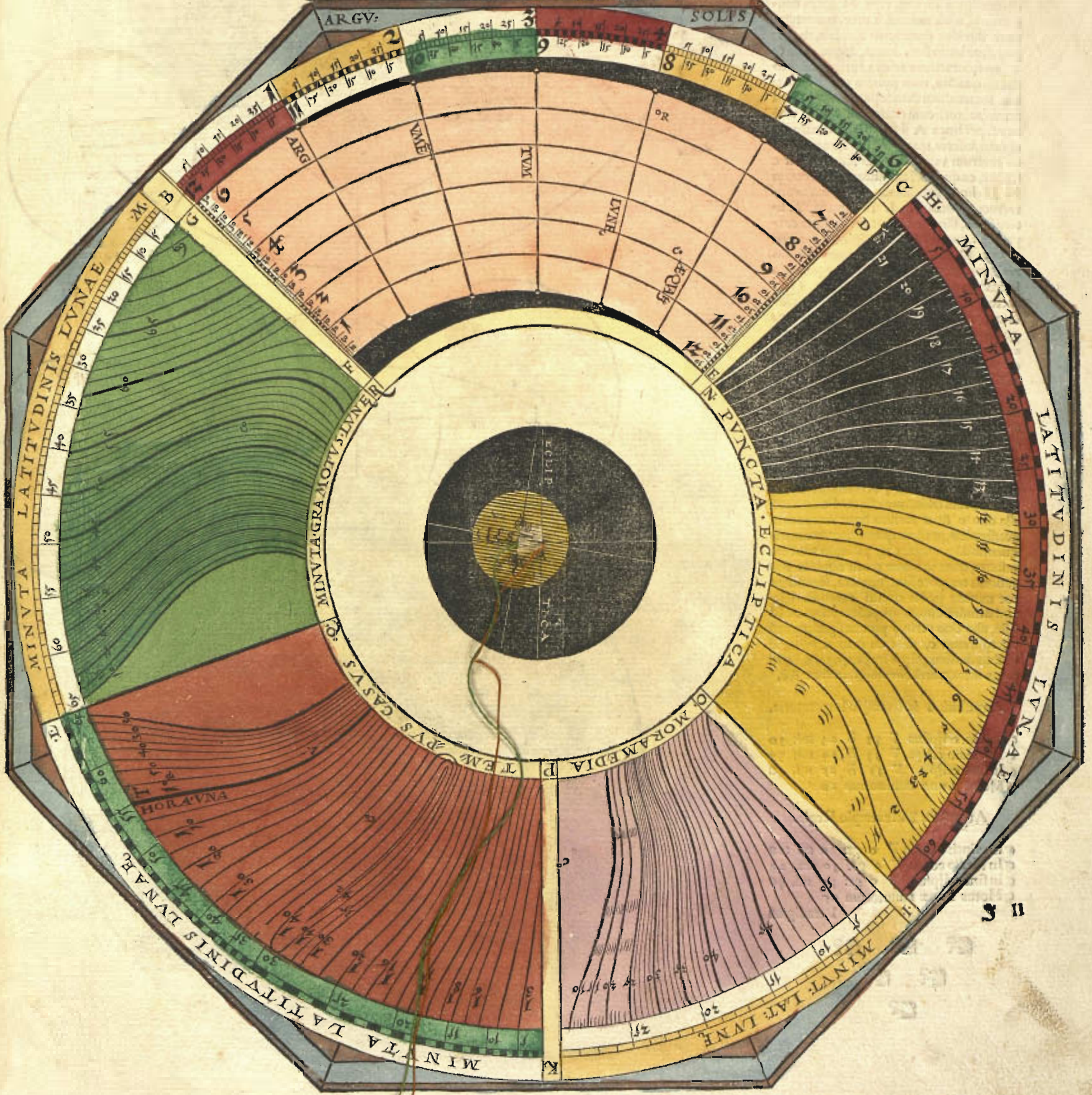
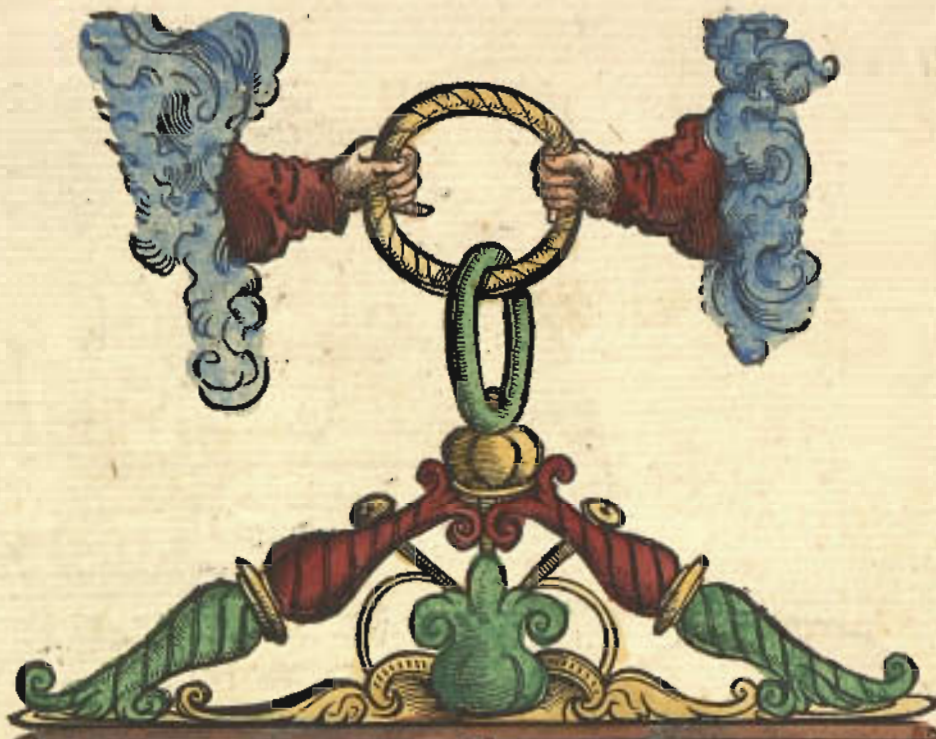
Argumento Solari, Lunarique, similiter latitudine Lunae perspectis iamque ad manum paratis, instrumentum sequens accede, & Argumentum primo Lunare verum, quod est, Signorum 9 G 22 M 59 in linea D E, suspensorio Armille contiguo, quaerito, inuento filum S, quod vicinum literae A est, superintende, & margaritam Argumento Lunae iam enumerato applica, Alterum deinde filum ex A puncto demissum, Argumento Solari, 5 4 G 23 M 39 in arcu B C superpone/quod sic immotum sinistra retineat, dextra vero filum S circumducito paululum, & videbis illud in C puncto, filum A dirimere, quem in locum margarita fili A ponitur, & sic margaritam pro vsu rexeris. Post hac in arcu H I Lunari latitudinis minuta, quae sunt 29 numerata, numeratis filum A superpone quod superpositum in area N H I O puncta 10 in quot Luna obscuratur (5 autem totius corporis Lunae partes sunt) ostendit, idem vero punctus, cum C quoque litera notus est. Tempus Lunae tenebris inclusa, quod moram dicunt, hoc in loco querendum non est, cum puncta 12 vnio nondum plenè assequatur. Esto autem, vt quis per obliuionem morae tempus venetur, superque 29 minuta in arcu I K filum extendat, nullum tamen tempus morae occurret, margarita extra lineam tempus hocce significantem lata, cuiusmodi quidpiam hoc loci C punctus refert in linea K P scriptus, planè enim iam vascat, nec vllam moram, vt ob oculos est, indicat. Filo autem 29 minutis in arcu K L inducto, vnio horam 1 minuta 35 ostendit, id quod tempus casus (& quia defectus hic mora caret) dimidia etiā duratio vocatur. Quoties autem margarita aream K P T V incidit, sciendum est perpetuo vniam horam addendam minutis, quae hora subinde cum Ziffra 1 additur. Postremo filum quoque in arcu L M 29 minutis infer, & margaritam 49 minuta, eadem cum C coram notata, videbis abscindere, tempus scz quod à principio vsque ad medium deliquit Luna petfecerit. Iam si durationem medium eclipsis, medio surripis, principium defectus, hora 12 M 17 relinquitur. Quod si totidem, id est, dimidiam durationem, principio defectus adieceris, finem eiusdem, qui est, 15 horae 27 M habueris, Hoc igitur modo, omnia in defectu cognoscenda quae sunt, consumatissime noueris.

Exemplū aliud. Eclipsis illa quae sub tempore, quo FERDINANDVS Rex dimidiam in vtero moram ferè transegerat, accidit anno 1502, die Octobris 15, hora 12 M 11 post meridiem, Ingolsta diensi horologio quadrans, meridianum autem Medinensi conueniens, ad horam, 10 M 23, medio scz euentus tempore intelligendo, haec visus est. Locus hic Lunae verus erat 1 gra: 32 M v. Locus ☉ gra: 1 mi: 32 m. Argumentum ☉ 5 4 gra 2 mi: 12. Argumentum ☽ verum Sig: 6 gra: 15 mi: 33. Verus locus ☽ Sig: 6 gra: 21 mi: 19 Argumentum latitudinis ☽ Sig: 6 gra: 10 mi: 23. Latitudo ☽ mi: 55 Septentrionalis, Haec vbi collegeris, principio Solis Argumentum in arcu B C, Lunae vero in linea D E iuxta, secundum haec enim duo, vnio ordinatus punctui R innitetur. Nunc cum filo & margarita si, vt prius demonstratum est, agas, singula cum litera R signata sese, huiusmodi vt subscribuntur, tam in horis quam minutis, expressa offerent.

Exemplū Regis FERDINANDI.

- ¶ Puncta ecliptica 3 quasi,
- ¶ Mora media non est, quia partialis,
- ¶ Tempus Casus minuta 56
- ¶ Dimidia duratio, hora 1 minuta 52
- ¶ Motus Lunae tempore dimidia durationis mi: 34

ASTRO.CAESA.

ECLIPSES CAROLI & FERDINANDI Caesarum.

OC etiam in loco Quo modo viam Lunæ depin gas, aliter q̄ antea docere placet. Figu ram defecti uam simulac corpus Lu nare in plas no descripse

ris, & in eadem Lunaris Argumentum lati tudinis, quod distantiam representat Lu næ ab vmbra centro, (maximo videlicet eclipsis tempore) existentem, quæ & me dium eclipsis dicitur, cum M litera desi gnaueris, mox motum Lunæ, quem tem pore dimidiæ durationis absoluit, ab Ar gumento latitudinis demes, Signa gra. & M ex subtractione relicta, rursus in dispo sitorio quæsito, cum puncto quodâ signa bis. Interuallum deinde puncti huius à cen tro dispositorii cum circino acceptum, vm bra super lineam A M L in A centro inci piens, inferes, quod ab M, quacumq; si tue centrum versus, siue ab illo ceciderit c scribes, ex quo rectam lineam dextrorsum M N lineam parallèlam, vbi duxeris, con tactum eiusdem cum L N circulo, X li tera signa, illic enim centrum Lunaris cor poris est, quod defectus incipientis momen to fuit. Deinde motum D, quem duratio nis dimidiæ tempore habet, Argumento latitudinari defectus medii, iunge. Quo facto, latitudinis Argumentum fini defe ctuali congruens surget. Illud ipsum Ar gumentum in Dispositorio quoq; examina, eiusq; intercapedinem in lineam A M L, circini officio transpone, & eandem cum d puncto nota. Inde lineam rectam M K lineam æquidistantem sinistrorsum trahè, in terfectionem eiusdem cum circulo L K, cum V litera (centrum enim Lunæ est, quod fini defectus debetur) assigna. Iam circulos circa V & X si describis, circu latione legitima, V vero & X litteras recta connectis linea, verissimum Lunæ per vmbra tractum efficit. Puncta etiã illa duo c & d facilius hunc in modum consequeris, gradum quemcumq; vnum ali quem in dispositorio elige, in quo totidem minuta, quot in Lunæ motu dimidiæ du rationis tempore sunt, numera, secundum tot minuta pedes circini extende. Cir cini deinde sic inuariati, pedem vnum in M siste, alio duo vtrinq; puncta signa, quoru alterum cum c, alterum cum d nota, è quibus duobus pñctis ita præparatis, iuxta prius dicta, parallèla ducenda sunt &c.

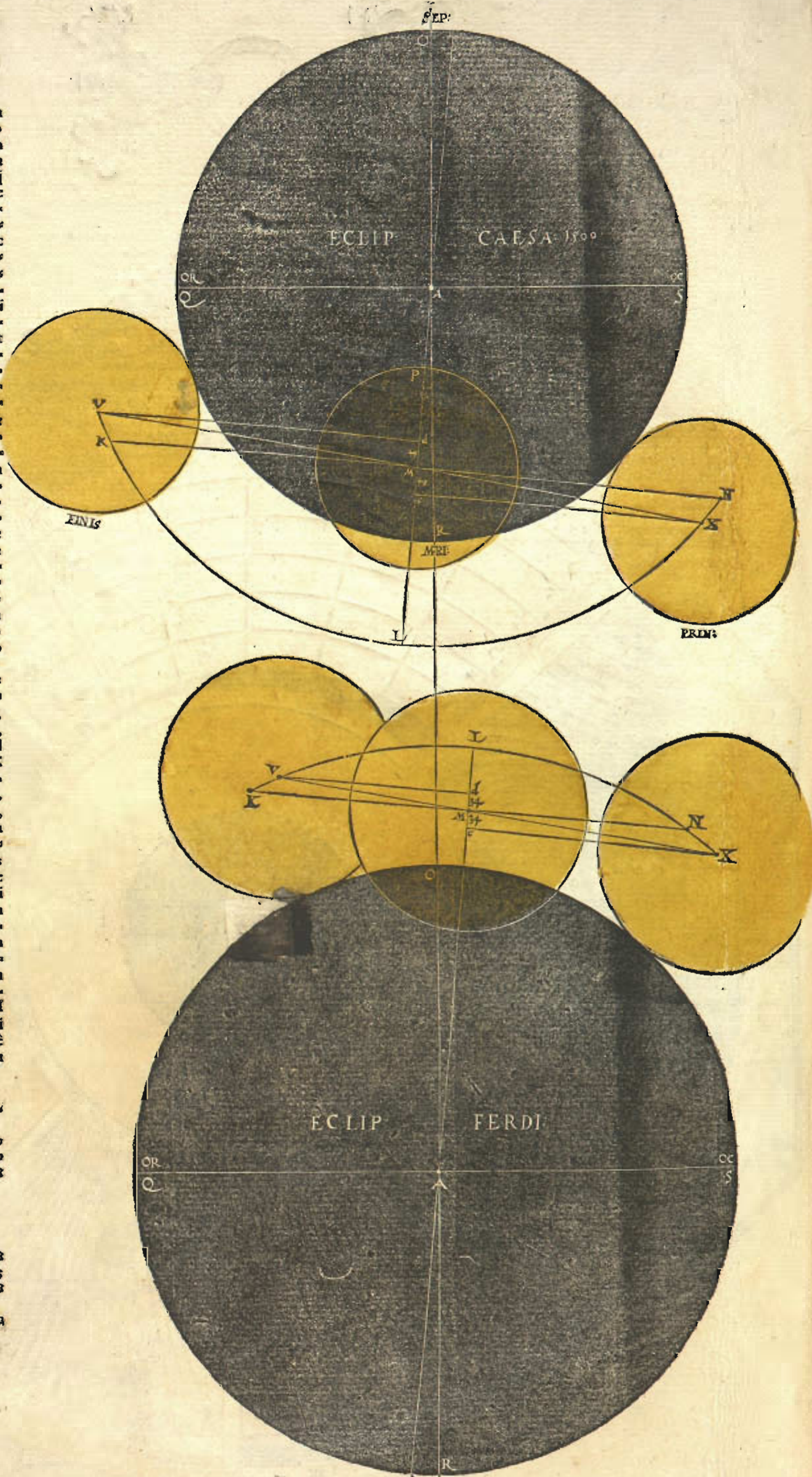
Argu: lati: D in Exemplo Imperatoris

- ¶ In prin: eclipsis 5 11 6 24 mi: 10
- ¶ In Medio eclip: 5 11 6 24 mi: 39
- ¶ In fine eclipsis: 5 11 6 25 mi. 8
- ¶ Motus Lunæ minorum 29

Argu: lati: D in exemplo Regis

- ¶ In princi: eclipsis 5 0 gr: 9 mi: 28
- ¶ In Medio eclip. 5 0 gr. 10 mi. 23
- ¶ In fine eclipsis 5 0 gr: 11 mi. 18
- ¶ Motus Lunæ minorum 55

Paradigma

PARADIGMA TERTIVM,
Lunaris deliquii esto, Anno 1530 facti / quando Caesarea CAROLO
Corona Bononiae imposita, Regia
vero maiestas, FERDINANDO
Aquisgrani delata est, Rhomani ambo
Imperii insignia, fratribus his Impera
toribus dignissima: Hoc deliquium si
nuper tradita ratione tractare malis, &
transitum Lunae per tenebras, via nu
per ostensa, dispicere, ceteraque que in
defectu considerantur, adamussim cog
noscere velis, haec substripta tibi propone, qualia sunt.

- ¶ Argumentum Solis Sigi: 3 gra. 27 mi: 18
- ¶ Argumentū Verū Sigi 4 gra. 15 mi. 19
- ¶ Latitudo Lunae minorum 14

Pro Solis igitur & Lunae Argumentis, margaritam si direxeris,
viamque Lunae recta linea, vt dictum est, iam expresseris, latitudinis
Lunaris auxilio omnia haec subiuncta reperies.

- ¶ Puncta ecliptica 16 mi. 36
- ¶ Moram mediam minorum 44
- ¶ Tempus casus Ho: 1 mi: 8
- ¶ Dimidiam durationem Ho: 1 mi: 52
- ¶ Motum Lunae minorum 64

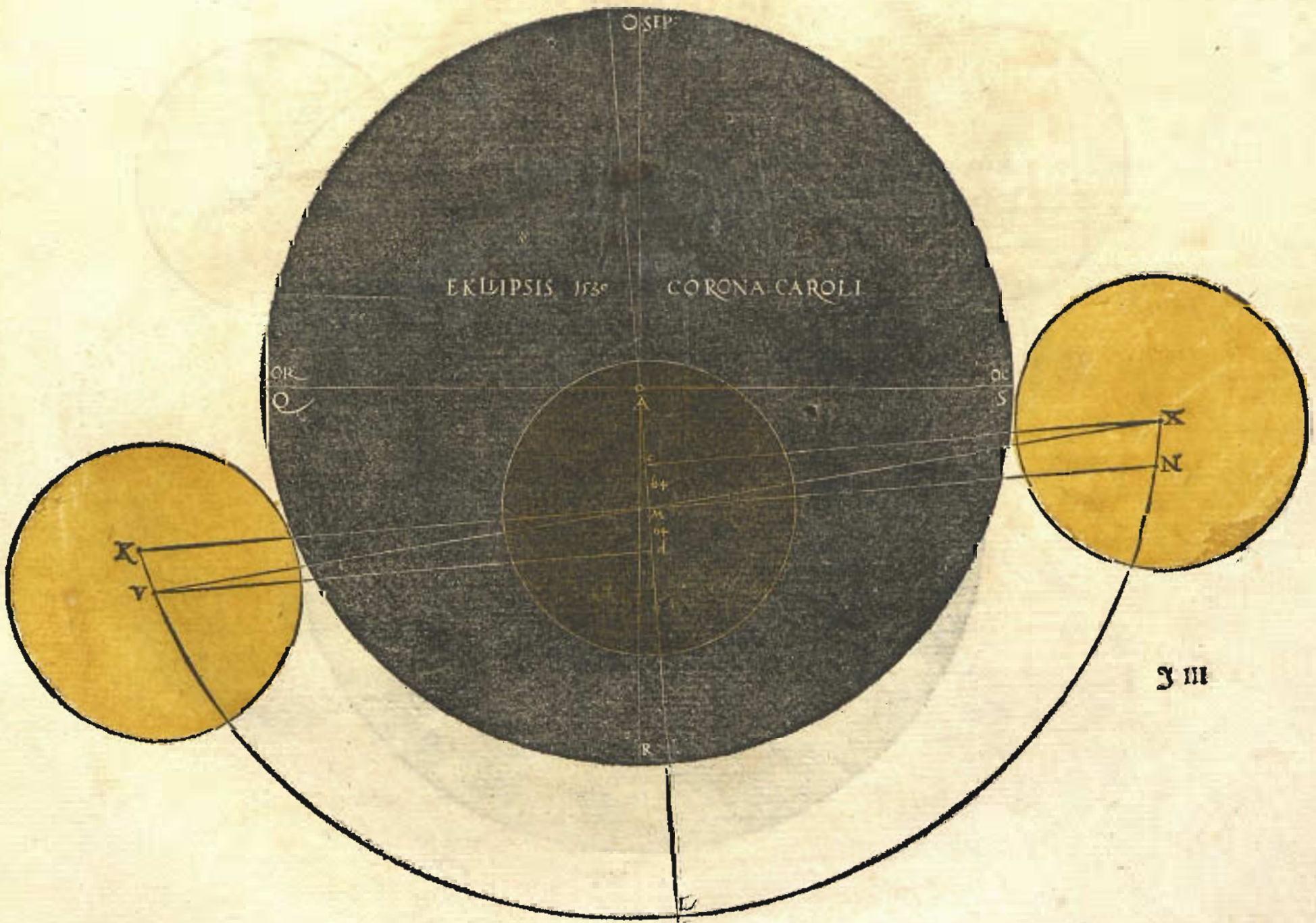
HVIUS ECLIPSIS

HANC

SVME IMAGINEM

ENVNCTIATVM VICESIMVM NONVM.

Historiarum ante & post Christi tempora lapsus, eclpsiu exemplis, qualia subiunguntur perfecte emendari posse.

Vo videas penitus quid nam eclpsiu cognitio, virtutis, praestantia, utilitatisq; in se complectatur, aliquot ante Christum exempla, vnde certius quam ex prioribus commodum conspici quæat, adiungere coactus sum. Nemo ignorat, rerum, historiarumq; traditores in enumerandis tum mundi, tum vrbs conditæ annis, tantum non, vt dicitur, celo ipso excidere. Qui quidem error quantum tenebrarum, ignorantia, du bñ, confusionisq; in omni alia historia

iudicanda intelligendaq; importet, doctoru esto iudicium. Inde enim fit, vt si cuiuspiam rei, memorabilis saltem, lectorem christianum comonefaciant, quæ urbem conditam, aut præcesserit, aut non ita multo post, subsequuta sit, ipsis constare, nullo modo possint. Quod quidē tam grande malum, sola eclpsium cognitio emendare, & in melius vertere potest. Per eclpses enim, omnia certos in annos reduci possunt, Christum præcedentes, non minus, quam sequentes. Historicus autem certum semel tempus rei gestæ nactus, reliqua per se, tam ante quam retro elapsa gestorum spacia, colligere valet. Quæ omnia exemplis vberime patebunt.

Insigne lunaris defectus exemplum è Plutarcho allatū.

Plutarchus in vita Alexandri autor est, mensē Iunio, quando Athenis mysteria inchoarentur, Lunam defecisse, anno eodem, quo Alexander Darium Persarum regem vicit. Factum id esse testatur Eusebius septimo regnantis Darij anno. Verum hic dubitatur, quo anno regnum cepit. Eusebius ait anno mundi 4871 Darium debellatū, quare si 4871 dempseris à 5199 (tot enim annos Eusebius à condito Orbe ad Christum numerat) tum 328 relinquuntur. Vnde totidem annis Christum præcedētib; Darium ab Alexandro vinci debuit Eusebio. Verum id secus multo esse deprehenditur. Esto autē Eusebius, vel Chronographorum alius quiscunq; sit, 18 integris annis, vel retro lapsus, vel 12 anteuctus à vero deuiet, in Darij obitu, (hoc adiecto vno, quod sub Darij mortem anni eiusdem luna defectum mensē Iunio passa sit) nunq; vel vno die errare ego quidem potero, sicut ex sequentibus abundē satis constaturum confido. Eusebianum vero in præ-

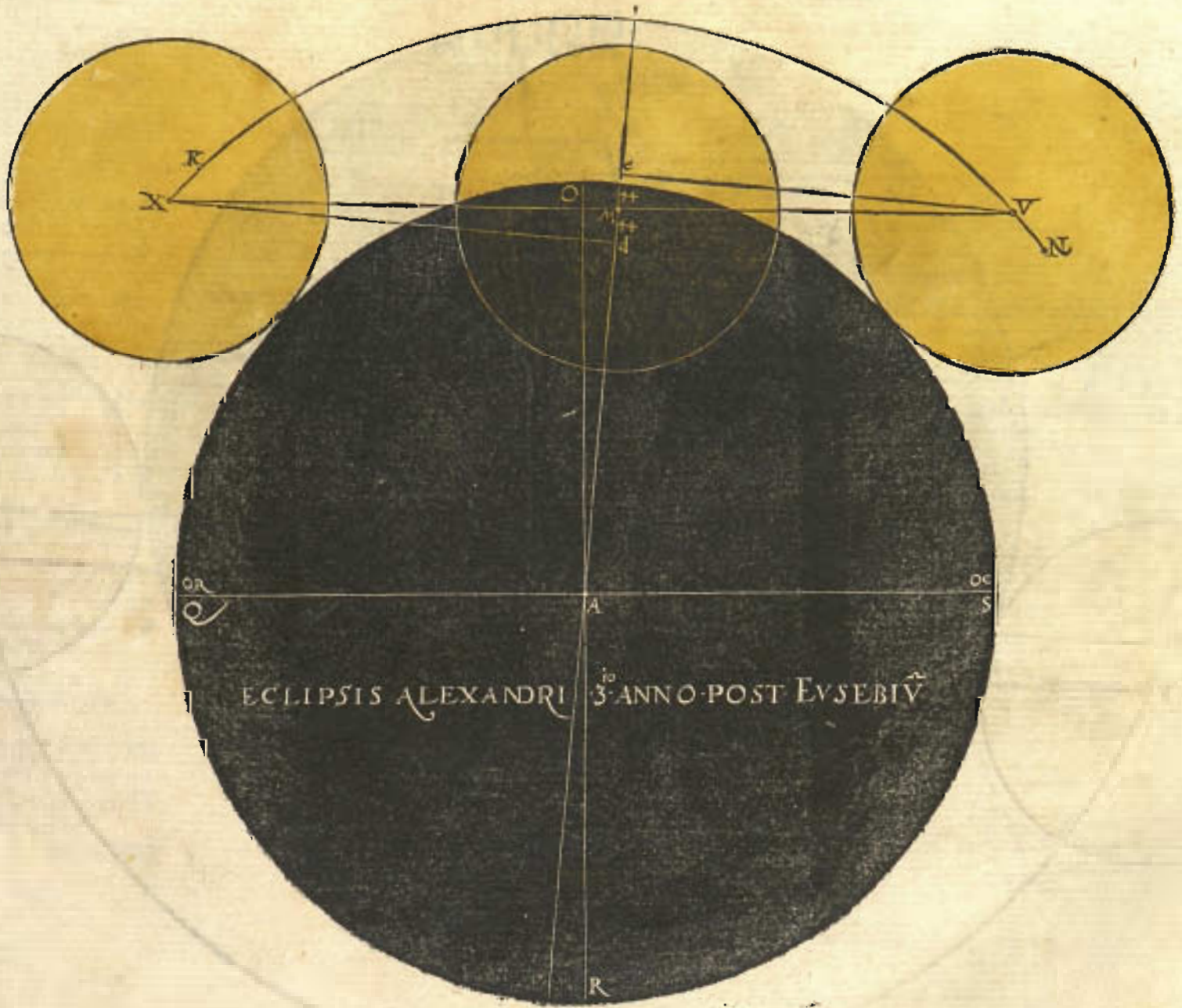
sentia annum, scz 328 intuenti, nulla prorsum eclpsis euenire in Iunio, imò compluribus annis, neq; prioribus, neq; posterioribus vlli incidisse defectū in Iunio cognoscis. Verū anno quidē ante Christū 326 currente & incompleto accidisse Lunaris obscuratio, die vcz 28 Iunij palam fit. Eandem igitur, quā Eusebius 328 ante Christū anno contigisse asserat, constat eundem duobus annis integris à veritate declinare. Quam rem qui planē assequi velit, sic agat melius. ¶ Centenarius maior annorum 400 est, Radix coniunctionis Ianuarij 0 & 2 est, dierum 6, ho: 1, m̄ 40. Radix præterea 0 2 & 3 dies 19, hor. 20, m̄ 15 habet. Quæ vbi quis operaturus collegerit, & indices X & Z disposuerit, cumq; hñs annos perlustrauerit, nullam defectus oportunitatem, præterquam in anno prædicto 326, vbi draconis Caput, vñ cū 0 & 2 28 Iunij diem monstrat, reperiet. Sed hoc, si ostensores secundū annos residuos, scz 75 vltra 400 insituti fuerint, vsuuenire solet. Oppositionē veræ oppositionis lustranti, videntur inter mediā & verā oppositionem horæ 11 m̄ 25 subtrahenda. Quibus subtractis, oppositio vera in 28 Iunij diem, horam 8, m̄ 39 incidere, iuxta caudam draconis conspicitur. Reliqua nūc ad indagandā eclpsim sunt necessaria hæc:

Error Eusebii.

- ¶ Argumentum Latitudinis, quod est 5 6 7 m̄ 20
- ¶ Lunæ Latitudo m̄ 38 z 15
- ¶ Capitis Draconis motus 5 2 23 m̄ 56
- ¶ Argumentum Lunæ, verum 5 8 27 m̄ 22
- ¶ Verus locus 0 1 m̄ 16 28
- ¶ Verus Lunæ locus 1 m̄ 16 28
- ¶ Aux 0 Signorum 2 gra 6 m̄ 20
- ¶ Argumentum Solis 5 0 25 m̄ 51
- ¶ Umbra variatio z 3 cum dimidio.

Ex hiis omnibus eclpsim illam colligis, quæ infra depicta est. Nela tamen Ingolstadiensibus apparuit hora 8 m̄ 39 post meridiem, quam qui meridiano vrbs Astiriæ Gangamelis, vbi Darius superatus est, conferre velit, horas 3 m̄ 12 in tabula regionum iuxta vrbs nomen reperta addat, & hoc ideo, quia ortui incumbit, tot horis & minutis supra Ingolstadium. Tribus autem horis & 12 minutis Ingolstadio adiectis, hor: 11 m̄ 51, tempus quo Gangameli deliquum hoc visum est, prodibunt. Quod si iuxta enunctiati præsentis doctrinam necessaria defectus qualibet perquisieris, Lunæq; transitum decenter assignaueris, subornata huiusmodi omnia deprehendes, vt sunt.

- ¶ Principiū Eclpsis Dies 28 hor. 10 m̄ 26 ¶ Puncta 7 m̄ 15
- ¶ Mediū eclpsis Dies 28 hor. 11 m̄ 51 ¶ Tepus Casus ho: 1 m̄ 25
- ¶ Finis Eclpsis Dies 28 hor. 12 m̄ 16 ¶ Motus Lunæ m̄ 44

Erunt quod in superioribus dixerim, eclipsis nullam in Iunio reperiri, nisi 12 post Eusebium anno, illud sic iudices volo. Duodecimo post bellum Persicum anno, Eusebio auctore, Christi tempora versus, Lunæ quidem deliquium punctorum 6 viginti minutorum, 18 Iunii, hora 11 m 32, post meridiem accidisse. Alfonso vero eundem annum Darij superati ab Alexandro terminum in suis eris statuisse, id quod liquet, vel hoc Argumento, quod ab Alexandri obitu ad Christum annos 311 & 93 dies elapsos asserat. Alexander autem, quoniam 5 ante mortem suam anno, sicut historiae unanimiter assentiunt, Darius deuicit, quinq; 311 connumeranti, 316 redundant. Totidem ergo annis Christo prioribus & completis, iuxta Alfonso, Darius ab Alexandro debellatus est. Sed duodecim anni hii, sunt sequentes & Christo propinquiores, illoq; quem Eusebius statuit computo posteriores. No- uem autem annis ad Christum Alfonso magis ac ego accedit. Sed quæso cui nam horum potius fidas? Alfonso ne? verum hic suæ computationis rationem nullibi manifestam producit. Eusebio ne? qui historias tam accurata sequela connectit, vt incredibile sit eum posse tot annis, nimirum 12 falli, tribus tamen annis idem Eusebius quoq; excidit, quos per incuriam omisso, vt veri simile est, ego dubio procul omni rectè cognoui. Proxima enim eclipsis est non sicut Eusebio, cum historiae testentur, Darius eclipsis tempore in Iunio deuictum. Quamuis autem Eusebius computator accuratissimus extiterit, nihilominus tamen ab anno vero lapsus est, cum neq; illo quem Darij capti annum autumat, neq; in duobus sequentibus sed tertio, quem nos cognouimus, deliquium in Iunio eueniat. Sed esto videar Eusebium his velle ab erroribus vindicare curiosius, Alfonso tamen nihil quidquam detractum per ea, quis putet, propterea quod sui computi rationem nusquam alleget. Illud siquidem à nullo vnquam exactum iri præuidit, satis tutum ratus, si in hoc Ptolomeum sibi ducem præstitueret, eundem quoq; rationes suas ab Alexandri Magni obitu numerantem. Mos enim gentibus fuit regum suorum tempora iam defunctorum obseruare, non aliter

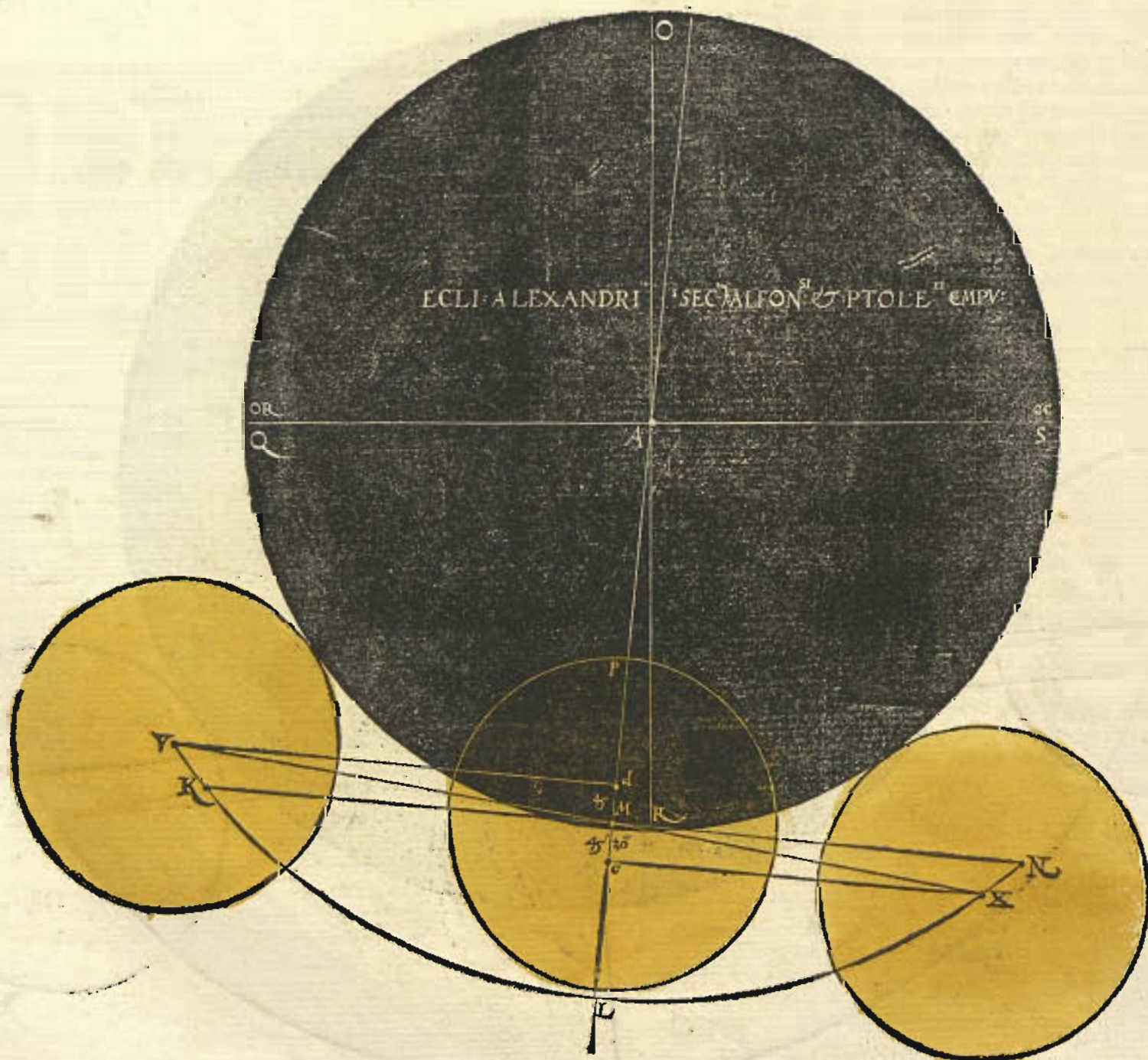
Darius ab Alexandro debellatus secundum Alfonso.

aliter, quam nos à Salvatore Christo nato annos metimur. Subinde enim 463 annos post Alexandri mortem in suarum vsq; obseruationum tempora, quæ post Saluatoris nostri natiuitatem 152 anno cæperant, Ptolomeus tertia magnæ suæ constructionis dictione numerare videtur. Vnde satis clarum est, Alfonso pariter à morte Alexandri, quæ 311 ante Christum memorata est, rationes suas vna cum Ptolomæo deduxisse. Ptolomæum vero si hoc in loco imitari volumus, sicut certe velle debemus, cuius citra dubium supputatio vera est, tanq; illius, qui ob certitudinem anni (quia non ita longo tempore post Alexandrum vixit) & propter obseruationis diligentiam, (in hunc enim temporis fontem siue originem cætera omnia tempora direxit) falli neutiq; potuerit. Hunc inquam, si imitari volumus, quid ni Alfonso quoq; sequendus est? Sed hic quid agas tertio post Eusebium anno? in quo pariter eclipsis Lunæ nulla ex parte, priori sub Alfonso tpora factæ, dissimilis reperitur. Eiusdem enim est magnitudinis omnino, (quemadmodum & præcedens & sequens figura ostendit) cuius illa, quæ Alfonso annum incidit, nec non eodem tempore contingens est. Verum rem vtut se habeat, iudicare longius desino, cum instituti præsentis non sit, historias ad plenum emendare, sed viam tantummodo aliquam ad illud conficiendum, indicare, & præstare. Olim, si Deus vitam concesserit, historias ex integro retractaturi, eclipsisq; rationibus verè firmaturi sumus, vbi & hanc, & alias iterabimus. Ad propositum igitur reuertamur.

Supputatio huius Eclipsis.

- ¶ Anno cur: ante Christum 317 bisextili.
- ¶ Dies 18 Iunii hor: 11 m 30 in merid: Gangameli.
- ¶ Motus D 45 m 20 z
- ¶ Tempus Casus hora 1 m 23.
- ¶ Puncta ecliptica 6 m 20.
- ¶ Verus locus O 22 m 31 II D in x.
- ¶ Argumentum O 5 o 16 m 33.
- ¶ Argumentum D Verum 5 8 12 m 26.
- ¶ Argumentum lati: D 5 11 22 m 7.
- ¶ Latitudo D mi: 41 z 27.

Enunciatio

CAESAREVM

EVNCTIATVM TRICESIMVM.

Historicos errores per obscuratae Lunae paradigma aliud, Christi tempora praecedens videlicet, euidentius adhuc diiudicare.

Liuius libro quarto Decadis quintae scribit, Caium Sulpitium Gallum exercitui Lucii Aemilii Pauli, quando Perseum Macedoniae regem vltimum in Samothracia debellauit, captiuumque Rhomam duxit, Lunae eclpsim praedixisse futuram, ne se ob eam rem militibus terror incuteretur, cum adhuc nondum nota essent eclpsim Lunari causa vulgo, Solem enim deficere iam olim nihil miraculi afferebat, sicut auctor est Plutarchus in vita Nitiæ sed non

Liuius vno die segni? eclpsim S. Galli tradit atq; euēnit.

Perseus regna re capit annis ante Christū 175 secundum Eusebium.

Manifesto cōvincitur Eusebius ex annis in regno Persei afferendo deuiare.

idem Lunae. Futurum autem ea nocte, quā pridie Nonas Septembris sequeretur Gallum praedixisse, Liuius asserit, id quod nequaquam esse certo certius discere licebit. Cōtingit autē non ea nocte quā pridie, sed quam tertio Nonas dies dicta sequuta est (ac si dicas, ea nocte factam eclpsim, quae praecessit diem Lunae, non ea, quae diem Martis antecuit) Impossibile enim est Liuii tempus potuisse eclpsim admittere, aut aliud praeter hoc nostrum, esse posse. Et hoc ideo, cū in proximis decem & nouem annis, neq; prius neq; posterius, eclpsim Lunae vlla in hunc diem incidisse visa sit. Plinius quoq; meminit eiusdem deliquii, libro naturalis historiae secundo, capite 12 sed paulo diuersius, vt qui diem non absolute expresserit. Annum itaq; & diem istius defectus praefagiturus, obserua primum, quo anno Perseus vixerit. Ille autem iuxta Eusebium, anno 5024 creati mundi Macedoniae praefectus est, Olimpiadis 151 anno tertio, qui numerus secundum hunc 175 annorum ante Christum natum foret. At quando Perseus Imperium decennale obtinuit, palam est illum a Lucio Paulo deuictum esse, anno ante Christum 165. Verum nec illud qui dem sic se habet. Quin iuxta eclpsim euentum, anno 172 curren- te Christo priore, captus Perseus inuenitur. Illud quod accipies hoc modo. Si à Christi ortu retro numeratis 171 annos integros, ple-

ASTRONOMICVM

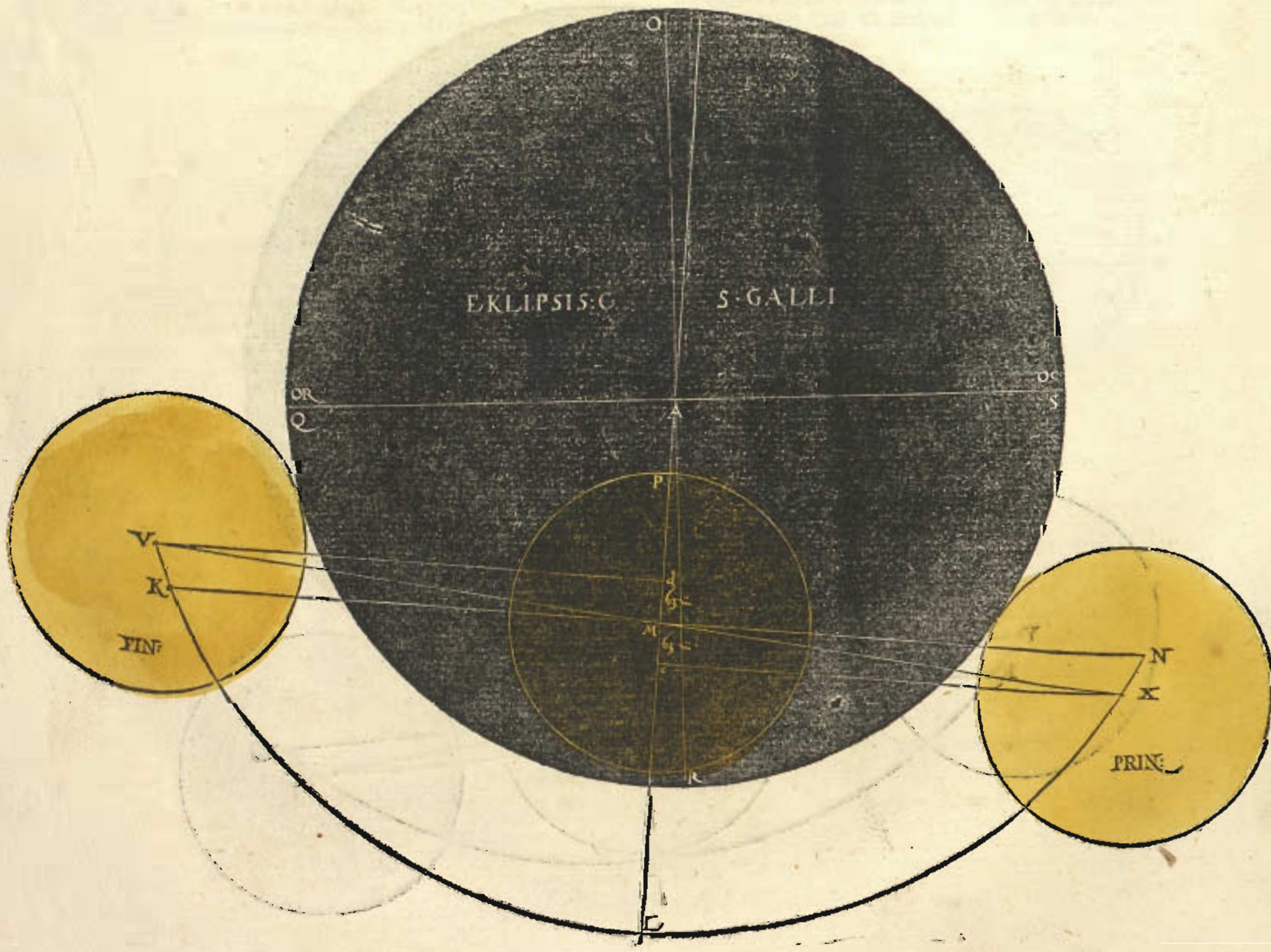
nosq; (annum autem natiuitatis connumerare oportet) & praeterea, Decembrem, Nouembrem, Octobrem menses, vsq; ad Septembris tertium diem retrorsum abiens adieceris, tum annum verum exitus Persei tenebis. Huiusmodi autem temporis ratiotinatio, minime gentium responsura his est, qui annales historiarum successus ostendere nituntur, dum in vrbe condita, non parum, vt dixi, dissentiunt. Praefens exemplum intellecturi, annum principio 165, in quo Perseus cecidit, secundum Eusebium proponamus. Ille enim sit nec ne verus, hac ratione non fugiet nos. A centenario maiore 200 subducimus 165, & relinquuntur 35. Radicem nunc 6 0 & 2 ad annum 200, quae est dierum 14 horarum 18 minorum 24 Radicem itidem coniunctionis 3 & 2, quae habet dies 7 Horas 10 mi: 50 inspicimus. Indices X & Z in instrumento draconis super easdem radices deducimus. Similiter V & Y annuatim, donec oppositio aliqua in Capite vel Cauda eueniens occurrat, promouemus. Illud autem in secundo tertio vel quarto Septembris diebus contingere debet. Neq; vero annus, ita agentibus nobis, praeter 29 post hunc alius quisquam obuēnit, qui horum dierum aliquē eclpsim habeat. Viginti nouem ergo annis ab 200 sublati, 171 restant, quibus si menses reliquos, vsq; ad tertium diem Septembris retro euntes adiciamus, verum eclpsim annum pronūctiamus. Quinimo, si 20 aut 30 Annos, vltra citraq; examines studiosissime, nunquam tamen Lunae defectum eundem ad diem fieri reperias. Ad diem dico signatē, noctem etiam includens. Luna namq; vt dictum est, interdiu defectum pati non dicitur. Post radicem ergo annorum 200, oppositionem mediam anni 29 quarens in Septembri, dies duos horas 17 mi: 6 offendis. Inter veram & mediam oppositionem, horas 4 mi: 25 subtrahenda vides, illisq; subtractis, horas 12 mi 41, tempus verae oppositionis remanere cernis. Reliqua ad eclpsim quae desiderantur, haec sunt.

☉ Locus ☽ verus	Sig: 11 gra. 6 Mi. 38.
☉ Locus ☽ verus	Sig: 11 gra. 11 Mi. 49
☉ Argumentum ☉	Sig: 3 gra. 0 Mi. 31
☉ Argumentū lati. ☽	Sig: 11 gra. 24 Mi. 50
☉ Aux ☉	Sig: 2 gra. 8 Mi. 30
☉ Argumentū ☽ Medium	Sig: 6 gra. 4 Mi. 33
☉ Argumentū ☽ Verum	Sig: 6 gra. 3 Mi. 28
☉ Latitudo ☽	Mi. 27 Meridionalis ascen.
☉ Variatio ymbrae	z 26

Ex his

Perseus, iuxta Eusebium capitur anno ante Christum, 165.

Perseu captū esse eclpsim docet anno ante Christū 172.

Ex hiis deliquium inuestiganti, ceu p̄ceptum est, eadem qua infra subscribitur forma se offert, quæ representat.

- ¶ Puncta 12 m̄ 30.
- ¶ Dimidiam quoq; Moram m̄ 16.
- ¶ Tempus casus horam 1 m̄ 28.
- ¶ Motum & dimidiæ durationis tempore m̄ 63
- ¶ Dimidiam durationem Hor: 1 m̄ 44.
- ¶ Principium ecl̄psis Hor: 10 m̄ 57 post meri:
- ¶ Medium Ecl̄psis Hor: 12 m̄ 41.
- ¶ Finem ecl̄psis Hor: 2 m̄ 25 post medium noctis.

Tempus veræ oppositiōis postremo, Macedonicum ad meridianū (Perseo sc̄z in eodem debellato) referendum foret, nisi in Samothracia idem captus esset, quapropter Samathracico meridiano uti quoq; maluimus. Ex regionum itaq; tabula, horam 1 m̄ 32 reperta, veræ oppositiōis tempori Ingolstadiano addentibus, Horæ 14 m̄ 13 pomeridiana, quæ fuerunt medium ecl̄psis tempus Samothraciæ, prodibunt. Ex hijs utiq; liquet, sex annis Eusebium in asserenda Persei captiuitate / & Macedonici Imperij fine, tardiozem esse. Quod vero Lilius dicit ecl̄psim hanc conspectam à secunda noctis hora, quartam vsq; esse, putandum est, non ita exacte numeratas, hoc in loco horas à solis occasu incipienti Liliuo, sed à crepusculo verius, sicutiferè sit penes vulgum, cuius opinionem fortasse imitatus est, & presertim milites, quorum obseruatio potior in cæde quam caelo, mens interior pilo quam polo, contemplatioq; absolutior in arcis quam astris posita est. Quo circa, quod negligentia militari commissum hic esse reor, nihil nos moueat penitus, sed potius horam 12, qualis ceteris fuit, cum minutis 29, pro deliquij principio desumamus.

Eusebii error de fine Macedonici Imperii statuentis.

Quomodo Lilius intelligendus de horis ecl̄psis.

HISTORIAE DEPRAVATAE EXEMPLUM adhuc aliud è Plutarcho sumptum,

PLUTARCHVS IN VITAE Nicias ducis Atheniensium tradit, Nicias iam à Syracusanis, quos aliquandiu oppugnat, quodammodo circumuectum, noctu cum suis abitum destinasse, nimirum 13 antequam caperetur die vna cum Demosthene, sicut ex historia colligere est. Verum hic forte fortuna eadem nocte Lunam deficere contigit, indeq; vehementius adeo Nicias omnesq; milites turbatos, cum propter causæ ignorantiam, grande aliquod malum sibi portendi vererentur. Anaxagoras enim tunc temporis primum ceperat de Lunæ motibus vera tradere, quæ vulgo adhuc ignota erant &c. Sed hæc Lunæ obscuratio, quoniam tempore euenerit, inquirendum restat, hoc enim est quod instituimus. Eusebius in chronici suis bellum hoc gestum esse scribit anno mundi 4782, hic numerus annus ante Christi incarnationem 417 fuisse demonstrat, siue olympiadis 90 max, annum secundum, quod nequaquam se ita habere, res ipsa ostendet, verum anno post hunc tertio, 414 sc̄z ante Christum labente nec dum plene, die Septembris 8, quando non ita multo post occasum Luna per quartam sui partem, id est, ad puncta tria obumbrata est, mox post ortum suum. Annus Eusebii defectum nullum continet, neq; etiam posteriores aliquot, neq; priores illo, adeo, ut alius preter hunc nostrum esse nullus queat. Meminit præterea Plutarchus Nicias paulo post à Syracusanis iuxta fluiuium Assinarum capti, his verbis: Erat dies 24 tus mensis, quem illi Carnium, Athenienses μεταγεννησιών vocant, latinis vero Maium arbitror appellari. Hoc in loco me verbosior esse cogit Plutarchi interpres, dum bis in præsentia impingit grauius, parerga & ad textum nihil pertinentia ingerens, que propositum nostrum, nisi confutentur, euertant maximè. ¶ Primus itaq; error est in hoc, vbi dicitur, Erat dies vicesimus quartus mensis &c, vbi legendum vicesimus septimus, minime autè vicesimus quartus, græcum enim exemplar per πηραδα φθίνοντος, quartum quidem significat, sed eum qui ante finem mensis est diem. Athenienses enim decenos quoslibet & vltimos dies cuiuscunq; mensis (in tres enim decurias omnem mensē distribuerunt) retro numerare soliti sunt. φθίνοντος, id est, deficientis, Luna nimirum vel mensis appellantes, sic vltima dies ἐν κρηί βία, id est vetus & noua, penultima δευτέρα, id est, secunda deficientis, antepenultima τρίτη, id est tertia, pro antepenultima πρῶτη, id est quarta φθίνοντος dicebatur. Vnde constat πρῶτη φθίνοντος quam

Metus Nicias ob ecl̄psim visam.

Quando bellum Nicias gestum sit.

Taxatur Plutarchi interpres primo.

quam Plutarchus πηραδα vocat, vicesimum septimum, non vicesimum quartum, mensis diem esse. ¶ Secundus error vbi dicitur. Latinis vero Maium appellari arbitror. Illa enim verba Plutarchi non sunt, sed cōmentū omnino translaticium, institutoq; nostro, si concedamus, aduersissimum. Quæ autem translatorum illam causam impulserit cur Methagitonem Maium vocaret, meo iudicio est ista. Aristoteles libro sexto de historia animalium scribit, vrsos coire mense Elaphibolione, ferre autè vterum diebus 30, post partum vero mense tertio, vere iam existente (sic enim verba sonant, ἡ δὲ τῆς ἐαροῦ) è specu prodire. Plinius item libro naturalis historię octauo, capite 36 refert, vrsos coitus hyemis initio fieri, partus autem 30 die. Si itaq; coeunt vrsi hyemis initio, vt scribit Plinius, oportet vt mensis Ελαφβολιῶν sit hyemalium primus autem hyemis initium, quare si Aristoteli Plinioq; audiens, omnes ordinatim menses Graiorum examinas, Elaphibolionemq; ordine nono repertum Decembri latino, qui & ipse principium hyemis est, confers, Hecatambeonem Aprilis, Methagitonem Maio, coincidere necesse est. Verum ista mensium græcorum sc̄z cum latinis collatione, interpres vsus est, perinde atq; nostro tempore bellum hoc gestū foret. Nostro enim æuo Sol Capricornū ingreditur (vnde de verum hyemis initium computamus) decimo Decembris die, quamobrem interpres nonum græcorum mensē Elaphibolionem Decembri, Munichionem Ianuario, Thargilionem Febuario, Scirrhophorionem Martio cōtulit &c. Atqui longe aliud erat Aristotelis siue belli tēpore, quod idē est, ac præsentia estimare. Belli nāq; siue Aristotelis quod fere idē fuit ætate, Sol Capricornū introit, nō in decimo, sed vltimis Decembris diebus. Ita potius pro anni exordio Ianuarius erat eligendus, Ελαφβολιῶν, dicendus. Quod si fecisset, videre poterat anni Attici principij in Iunium vsq; proferri. Præterea si considerasset Athenienses auspiciari annos in nouilunijs saltem, indeq; fieri, (sicut & belli tempore euenit) vt interdum anni origo in Iulium vsq; progredere, facile intellexisset Methagitonem mensē secundo Augusto Septembrisq; coincidere posse. Quid quod Aristoteles illud ipsum astruat, libro de animalium historia octauo, vbi de ceruis tractat, quos palam testatur mense Boidromione & Memactirione coitus celebrare. Hoc autem sit nobis in Septembris initio Sole iam decimum quintum Virginis gradum, iuxta stellam quæ Leonis cauda dicitur, occupante. Sed Aristotelis æuum consideranti, apparet circa Septembris medium ferè factum esse, cum Sol primum virginis gradū in Septembris initio teueret, & ideo Boidromionem mensē vltimus quiddam, imò ex Septembri in Octobrem vsq; prorogatum esse, similiq; ratione methagitonem mensē in Augusto captum, in Septembri demum finisse. Præterea Plutarchum innuisse Methagitonem nomine Septembrem, tam clarū est, vt assertionem non egeat alia, nisi vt eiusdem verba trutinentur sincerius, inquit enim, Tunc quando Nicias abitum pararet suæ profectiōis, causam proposuisse hanc maximam, quod videlicet Autumnus incipiens grauaret iam, atq; subinde corruptior, pestem (moriebantur enim iam tum non pauci militum) præsentaneam inucheret, imò post pauca subiungit author idem, Siquidem cum essent relictī, sc̄z post stragem, in loco depresso, & ante tor, & sub dio prius in Sole & æstu deficiebant. Dehinc superueniente autumnalium noctium gelu, ipsa mutatione contrariorum valetudinē contrahebant &c. Adde quod Thucidides historię græcæ accuratissimus scriptor, idē cum Plutarcho super hoc bello, quod Thucidide viuo gestum esse, sentiat. Cuius verba, ne forte quis fucum putet, subiunxi. Cum enim de Nicia iam fugiente, & iuxta collem Lepada obsessum loquitur, libro Peloponnesiaci belli, septimo, sub finem ferè, in hæc verba excurrit. Verum cum à tor viris è loco eminenti ferirentur, facilius enim superne tela vibrabantur, nec possent perumpere, retro se recipere, atq; quievere, cum presertim extiterent tonitrua, pariter & imbres, qualis anni tēpore in autumnū vergente fieri consueueret. Vnde exterriti sunt, & eò vehementius, quod existimarēt in suū exitium ista omnia fieri, &c. Quibus dictis, quid manifestius est belli tempus Autumnale, vt Plutarchus quoq; asserit, fuisse asseuerantibus? Satis ergo conuictum arbitror, hoc loco, non Maium per Methagitonem accipi, sed Septembrem verius oportere. Quando vero scribitur Nicias vicesimo septimo die captum esse, factum id conijcitur decimo tertio post ecl̄psim die. Athenienses enim, vt infra paulum copiosius dicetur, mensium suorum dies, iuxta Lunæ ætates numerare soliti sunt. Præterea μεταγεννησιών mensis secundus Atticis fuit, vnde cuius promptum intelligere, principium anni illius, proxima post æstiuum Solstitium coniunctione inchoasse, eo enim tempore Solstitium æstiuale vltimus Iunij vel primus Iulij dies continebat. Autumni vero principium ingressus Solis in Libram penultimo Septembris die constituit. Cum ergo ecl̄psis illa presens Autumni exordio vicina extiterit, octauo enim Septembris visa est, à quo die retro adhuc 15 si numeres Methagitonem principium habebis, à quo adhuc 30 diebus retrogressus ἐκτομβαιῶνος mensis, id est, primi caput, quod est 26 Iulij dies offenditur. Ea autem die Nouilunium primum, Solstitium æstiuale se quens, fieri solitum est. Iam si in Methagitonem mense numerentur 27 quo Nicias se dedit, dies idem esse 20 Septembris deprehendetur. Postremo Atticos mensium suorum numeros

Arguitur Plutarchi interpres secundo.

Quale Athenienses anni principium constiterint, ex Aristotele colligitur.

Per Methagitonem plurarchi non Maius sed September intelligendus.

K I Luna

ASTRONOMICVM

CAESAREVM

Lunæ ætatib' aptasse, id est, secundū nouilunia disposuisse sciendū est. Quæ quidem res probatione nõ eger, Nam idem author Plutarchus...

quæ si interpreteris, nihil omnino aliud sonant, quam eodem die Lunam cum Sole coisse eclipticè, vnde clarum est, non Lunam, sed Solem obuelari oportuisse, quando Lunæ sphaera longe inferior Solari est.

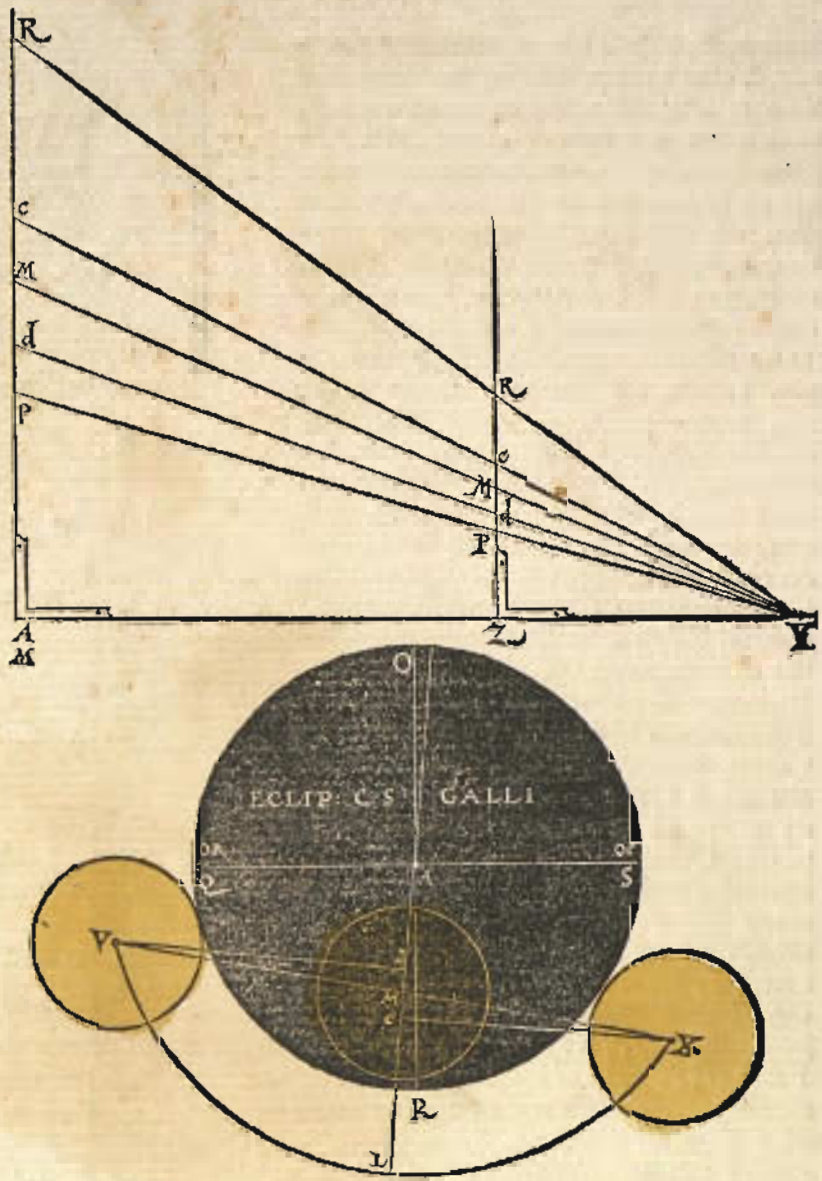
MENSIVM GRAECORVM LATINORVMQVE COLLATIO

Table with columns for Latin months (MENSES LATINORVM), Greek months (MENSES GRAECORVM), and the order/names of Greek months (ORDO ET NOMINA Graecorum mensium). Includes astronomical notes like 'Sol intrabat Leonē' and 'Sol introiuit Virginē'.

EXEMPLIFICATIONIBVS ISTIVSMODI paucis haecenus ostensum volo, quomodo eclpsium Lunarium sub sidio historias ab erroribus, qui in eis, annorum ratione, perperam assignata, passim offeruntur, vindicare liceat. Simili aliquando via, deo fortunante, Solis quodq; deliquia peculiari volumine proposito tractaturi, in quo opera dabitur sedula, nunquid vrbis fundatae tēpora verē & citra diuinationes, quibus iam olim caligamus, agnosci queant. Solis enim eclpses ad hoc praecipue intelligendum desyderantur, neq; vero verius quicquam infallibili motuum celestium successu est. Postremum est, & quasi parergum, vt eclpses quos fuissemē descripsi, oculari quoq; obseruatione contuendas doceam. Cū multi sint, qui variē variis videndi instrumentis vtantur, omnibus tamen perperam, Alii enim in pelui aqua referta, Alii speculis, Alii simplici papiro perforata, Alii aliter obseruare eclpses solent. Tātum vero abest, vt hii veram defectus magnitudinem discernant, vt insuper huius rationibus grauissimē visum percellant. Eclpsim itaq; Solarem contuturus, vitrea non amplius quā duo fragmenta, qualibus fenestrae muniuntur spissiora, palmae latitudinem aequantia desumat, bicoloria tamen, altero rubro, altero viridi, flauo, purpureo, caeleoue existente. Colorum differentias ipsa experientia statim docebit. Exinde folium papiri candidioris tenuissima acu perforatum, binis vitris inserat, ceraq; vel bitumine conglutinet. Tempore deinde eclpsis oculis praetendat, acieq; recta per foramen in Solem delinquentem collimet. Sic enim fiet, vt Solem nihilo secius, quam si Lunam intueatur, innoxie cernat. Quae quidem res indices comprobati potest, maxime autem tunc, vbi Solem & Venerem, aut Solem & Mercuriū coniungi corporaliter, ex superioribus animaduertisti. Nam si eandem coniunctionem per vitra, suo tempore obseruabis, citra obstaculum, citraq; noxam visus, planetam sub Solis corpore, quacumq; tandem in parte lateat, manifestō conspicias.

Quomodo eclpses Solis cerni possint innoxie perfecte atq;

ENVNCTIATVM TRICESIMVM PRINVM

Formas eclpsium pro arbitrio, quales nunc minores, nunc maiores effigiare.

DRESENS INSTRUMENTORVM structura postulare videbatur, figurar paulo ampliores, quā cuiuslibet fortassis probati possint, easdē suo pro instituto, nūc minores, nūc maiores effingere volenti, quam ob rem me omnino quid de sumā fide quis in me requirat, adieci, quo nā pacto figuras singulas pro arbitrio formare quis queat, exiguas, grandes & mediocres, idq; per figurā eclpsis, quā C. Sulpitio animaduertitam praediximus. Proposita igitur hac eclpsis descriptione, primo lineam rectam in plano, vt lubet prolixam tende, cuius extremorum vnum cum Y, alterum cum A & M insigni. Mox ē puncto A siue M orthogonalem, A R vocatam, erige. Circini deinde pede altero in A centro eclpsis fixo, alterū in R vel O vsq; promoue, quā circini intercapedo, semi diametri vmbrae cū sit, eandē perpendiculari infero, A R vero nominato. Circinū rursus A literā ceterisq; vmbrae defixū, in M produc, idēq; circini spaciū, (quia refert centrorū D & vmbrae distantia) perpendicularē itidem superloca. Simili modo cū c & d age. Semi diametriū preterea lunarem, scilicet M P eandē in perpendicularē transfero. Quibus peractis, in linea Y A quacumq; lubet, punctum Y signa, ex eodemq; lineas in singula puncta perpendicularis A R emitte. Postmodo in linea Y A punctum elige alium Z, vnde si orthogonalem educis factum, omnes ex Y puncto ductas lineas scindi ab eadem conspicias, quā quidem linea quanto Y puncto vicinior est, tanto arctiores figuras causatur, linea enim que concurrunt in Y, subinde breuiores, tum vmbrae, tum lunae diametros metiuntur, quale quid etiā facit vera lunaris centri ab vmbrae centro distantia. Secundum hanc ergo diuisionis proportionem, defectuales figuras, repetitis prioribus, depinge. At si figuras praesentibus maiores desideras, lineas ex Y ultra A R lineam prolonga, punctumq; Z longius ab A remoue, sic enim lineas in Y coeuntes maiores etiam diametros in perpendiculari ostendent.

Eclpsis C S Galli arctiore in modum redacta.

Enuncliatum

ENVNCTIATVM TRICESIMVM SECVN.

Coniunctiones magnas, id est, Trium superiorum planetarum η , γ , δ , coitus, nullo non tempore, post vel ante Christum praefinito, facilitate mira indagare.

PTOLEMEVS TESTATUR PLANETAS esse ministros quosdā generationis & corruptionis humanae, seu potius mundi huius. Errantes siquidem nunc sursum nunc deorsum, nunc prorsum nunc retrorsum, nunc longē, nunc propē eclpsis cam efficere rerum sub se positarum, diuersissimos effectus, ortus in tectisq; causas inducere. Trium superiorum errores siue cursus maxime obseruandos, docet, horū enim precipuos in rebus effectus fieri solere, quales sunt, Regnorū, Religionū, Bellorū, Potestatum translationes mutationesq; &c. quam rem vt omnia penitissimē iudicans quinquagesimo verbo non temere Astrologū obseruare admonet, dicens. Ne praetermittas centum & decem nouem coniunctiones, in his enim posita est cognitio eorum, quae sunt in mundo & generationis & corruptionis &c. Quas coniunctiones cum tanti faciat, tantus astrorum iudex, similiter & alius omnium astrologorum caetus, nos quoq; non praetermittendas in praesentiarum duximus, imo vt de illis non nihil quoq; doceremus ob id coacti sumus. Coniunctiones magnae quadruplices sunt, Maxime, Maiores, Minores & Mediae. Maxima est η γ & δ ; Maior η & γ . Minor γ & δ . Media η & δ . Qui iam rimabitur futuram alicuius anni coniunctionem magnam, principio planetarū, quorum coniunctionem quaerit, ē proximē subordinata tabula, sic vt planetarum duorum vel trium quocumq; instituit, radices colligat, centenarijs annorum praefinitorum competentes, hoc modo. Christum sequente annorum numero Radix centenatio proximō conueniat, anno Christum praecedente proximi maioris centenarij radix eligatur, id quod fiet, si ex non completo centenarius per adiectionem annorum plurius completus constituetur. Ibi autem custodiendum est complementum, Nam illud hoc loco residuum, vel residuos annos appellabimus. Hoc vbi ritē peractum est, index M inferioris rotae super radicem η locetur, in limbo numerus residui inuestigetur. Filo postea per illum traducto index M rursus substituatur. Similiter omnino cum reliquis agetur ostensoribus, primo radici, post annis residuis eos adducendo. Vltimo ergo filum primo Ianuarij mensis diei in Calendario sex Saturni ad moue, idēq; ad finem vsq; decembris perducito, Quod si incidat filum in rota η ni Iouis & δ ejdem diei omnium Calendariorum, certum est eodem die futuram esse, aut fuisse coniunctionem trium planetarum median, quae maxima dicitur. Vsu venit non nunq; vt

Coniunctionis magnarū vires.

Coniunctionis appellationes.

K II filum

ASTRO. CAESA

filum in hni & 4 uis eundem diem exprimat, & esset coniunctio Magna. Interdum hno & o te cōuenit, que media vocatur, sicut etiam in 4 uem & o tem aliquando filum coniungit, & minor dicitur. Res omnes ex subiuncta exemplificatione liquidior erit. ¶ Cæsar Carolus ortus anno 1500 saepe dictus est, quo in anno coniunctio necne magna euenit ita scies. Saturni Radicem ad centenarium 1400 elige (quonia 1500 adhuc imperfecti sunt) que est Sig 9 gra. 12 mi. 38. Radicem itidem 4 que Sig. 5 gra. 3 mi. 29 haber. Item Martis Radix, quæ est Sig: 6 gra. 3 mi. 31 sumatur. Hinc si indicem M Radici Saturni iungis, filumq; per annos 99 residuos trahis, Indicem rursus filo subdis. Modo eodem cum ostensoribus aliis operatus, filum per primum Ianuarij diem educito, Saturni scz in rota. Deinde paulatim cum filo in singulos dies progrediens, primum Ianuarij diem cernes. Primum quoq; diem in Calendario Martis a filo eodem abscindi videbis, quocirca, non dubitanter dicto die Saturni & Martis coniunctionem mediã in 23 gradu 53 m̄ & cōtingentē, affirmare potes. Quia vero 4 filo non subest, nihil cum reliquis participare in presenti coniunctione dicitur. Media coniunctione habita facile est veram ex enunctia: superioribus inuenire, sequitur vero illa 10 Februarij die. Quauis media cōiunctio interdū prior interdū posterior, vera esse solet. ¶ Regis FERDINANDI ortus anno 1503 memoratur, cuius cētenarij scz 1500 radix est 2 5 6 6 mi: 34 z. 4 uis Sig: 0 gra: 3 mi: 47. o autē 5 8 gra: 5 mi: 5. Indice iam cuiusuis planetae proprie radice decenter connexo, filo per 2 superstites annos mislo, rursusq; sub filum ostensore cuiuslibet redacto, nulla superiorum trisi coniunctio hoc anno 1503 euenisse cōspicitur. Quapropter ostensores porro agendi in 1503 plenum scz annum, ubi offertur media protinus Saturni & Martis copula succedenti, id est, 1504 anno, die autem 3 Ianuarii futura. Sed vera illarū planetarū o iã præterisse videtur, anno vcz Regis natali 1503 die Octobris 25, facta. Aper te autem ibi videre est, quomodo media o veram sequatur, quæ in priori exemplo præcedere visa est. ¶ Verum ne ignoretur modus operandi ante Christi etiam tempora, Tertium dogma huiusmodi esto. Dicitur anno 24 ante Diluuium coniunctio magna Saturni & Iouis in v extitisse, quod verum sit necne, cognoueris hac via. Præstituens 3101 annos. (tot enim annis diluuium Christo prius fuit) Adicio illis 24 vnde 3125, vcz annus currens in quo ista o contigit, redeunt. Numerū igitur hunc cum 75, centesimum supponens maiorem scz 3200. Radicem modo Saturni, quæ habet 5 5 gra: 13 mi: 6, vestigo. Radicem pariter Iouis, quæ est Sig: 7 gra 11 mi: 35, accipio, Exinde vero ostensores disponens singulos, filumq; per annos 75 reliquos, cum ostensoris subiugationem trahens, fide certissima, coniunctionem mediã 38 die, Hora quasi 11 pomeridiana mensis Martii, & hoc in Arteris signo, euenisse deprehendo.

Sequuntur tabulæ radicum mediorum motuum, Saturni, Iouis & Martis, ad centenarios completos ante & post Christum.

Exemplum CAROLI Imperatoris.

Exemplum Regis FERDINANDI.

Ante Christi operandi modus.

TABVLA MEDII MOTVS SATVRN			TABVLA MEDII MOTVS IOVIS			TABVLA MEDII MOTVS MARTIS		
Centenarij annorum ante & post Christi aduentum	Radices post Christum.	Radices ante Christum.	Centenarij annorum ante & post Christi aduentum.	Radices post Christum.	Radices ante Christum.	Centenarij annorum ante & post Christi aduentum.	Radices post Christum.	Radices ante Christum.
Annus	S. G. M.	S. G. M.	Annus	S. G. M.	S. G. M.	Annus	S. G. M.	S. G. M.
100	2 14 5	2 14 5	100	6 0 32	6 0 32	100	1 11 24	1 11 24
200	7 7 33	9 20 37	200	11 6 45	0 14 19	200	3 12 58	11 9 49
300	0 1 1	4 27 9	300	3 12 58	7 18 6	300	5 14 33	9 8 14
400	4 24 29	0 3 41	400	9 19 11	3 11 53	400	7 16 8	7 6 39
500	9 17 58	7 10 13	500	2 25 24	9 5 40	500	9 17 43	5 5 4
600	2 11 26	2 16 45	600	8 1 37	3 29 27	600	11 19 18	3 3 29
700	7 4 54	9 23 16	700	1 7 50	10 23 14	700	1 20 53	1 1 55
800	11 28 22	4 29 48	800	6 14 3	5 17 1	800	3 22 27	11 0 20
900	4 21 50	0 6 10	900	11 20 16	0 10 48	900	5 24 2	8 28 45
1000	9 15 18	7 12 51	1000	4 16 29	7 4 35	1000	7 25 17	6 27 10
1100	2 8 46	1 19 14	1100	10 2 42	1 28 21	1100	9 27 12	4 25 35
1200	7 2 14	9 25 56	1200	3 8 55	8 22 9	1200	11 28 47	2 24 1
1300	11 25 41	5 2 28	1300	8 15 8	3 15 56	1300	2 0 21	0 22 26
1400	4 19 10	0 9 0	1400	1 21 21	10 9 43	1400	4 1 56	10 20 51
1500	9 12 38	7 15 32	1500	6 27 14	5 3 30	1500	6 3 31	8 19 16
1600	2 6 7	2 22 4	1600	0 3 47	11 27 17	1600	8 5 6	6 17 41
1700	6 29 25	9 28 36	1700	5 10 0	6 21 4	1700	10 6 41	4 16 6
1800	11 13 3	5 5 8	1800	10 16 13	1 14 51	1800	0 8 16	2 14 32
1900	4 16 31	0 11 39	1900	3 22 26	8 8 38	1900	2 9 50	0 12 57
2000	9 9 59	7 18 11	2000	8 28 40	3 2 25	2000	4 11 25	10 11 22
2100	2 3 27	2 24 43	2100	2 4 53	9 26 12	2100	6 13 0	8 9 47
2200	6 26 55	10 1 15	2200	7 11 6	4 19 5	2200	8 14 35	6 8 12
2300	11 20 21	5 7 47	2300	0 17 16	11 13 45	2300	10 16 10	4 6 38
2400	4 13 51	0 14 19	2400	5 23 32	6 7 32	2400	0 17 44	2 5 3
2500	5 7 19	7 10 51	2500	10 19 41	1 1 19	2500	2 19 19	0 3 28
2600	2 0 47	2 27 13	2600	4 5 58	7 25 6	2600	4 20 54	10 1 53
2700	6 14 26	10 3 55	2700	9 12 1	2 18 53	2700	6 22 29	8 8 18
2800	11 17 41	5 10 26	2800	2 18 24	9 12 40	2800	8 24 3	5 28 43
2900	4 11 12	0 16 58	2900	7 24 37	4 6 17	2900	10 25 38	3 27 9
3000	9 4 40	7 23 10	3000	1 0 50	11 0 14	3000	0 27 13	1 25 34
3100	1 28 8	3 0 2	3100	6 7 3	5 24 1	3100	1 28 48	11 23 59
3200	7 21 36	10 6 34	3200	11 13 16	0 17 48	3200	5 0 12	9 22 24
3300	11 15 4	5 13 6	3300	4 19 29	7 11 35	3300	7 1 58	7 20 49
3400	4 8 32	0 19 38	3400	9 25 42	2 5 21	3400	9 3 33	5 19 15
3500	9 2 0	7 26 10	3500	3 1 55	8 29 9	3500	11 5 7	3 17 40
3600	1 25 28	3 2 41	3600	8 8 8	3 22 56	3600	1 6 42	1 16 5
3700	6 18 36	10 9 14	3700	1 14 21	9 16 41	3700	3 8 17	11 14 30
3800	11 12 24	5 15 46	3800	6 20 34	5 10 30	3800	5 9 52	9 12 55
3900	4 5 52	0 22 17	3900	11 26 47	0 4 17	3900	7 11 27	5 11 20
4000	8 29 20	7 28 49	4000	5 1 59	6 28 4	4000	9 13 2	7 9 46
4100	1 22 49	3 5 21	4100	10 9 31	1 21 51	4100	11 14 36	3 8 11
4200	7 16 17	10 11 53	4200	3 15 46	8 15 18	4200	1 16 11	1 6 36
4300	11 9 45	5 18 25	4300	8 21 39	3 9 25	4300	3 17 46	11 5 1
4400	4 3 13	0 24 57	4400	1 27 52	10 3 12	4400	5 19 21	9 1 26
4500	8 26 41	8 1 19	4500	7 4 5	4 26 59	4500	7 20 56	7 1 52
4600	1 20 9	3 8 1	4600	0 10 18	11 20 46	4600	9 12 30	5 0 17
4700	6 13 37	10 14 33	4700	5 16 31	6 14 33	4700	11 24 5	2 28 42
4800	11 7 6	5 21 5	4800	10 22 44	1 8 20	4800	1 25 40	0 27 7
4900	4 0 34	0 27 36	4900	3 28 57	8 2 7	4900	3 27 15	10 25 32
5000	8 14 2	8 4 9	5000	0 6 10	2 25 45	5000	5 28 50	8 23 57
5100	1 10 30	3 10 10	5100	2 11 23	9 19 41	5100	8 0 25	6 22 23
5200	6 10 58	6 17 42	5200	7 27 16	4 13 18	5200	10 1 59	4 20 48
5300	11 4 26	5 23 44	5300	0 23 49	11 7 15	5300	0 3 34	2 19 13
5400	3 27 54	1 0 16	5400	6 0 2	6 1 2	5400	2 5 9	0 17 38
5500	8 21 21	8 6 48	5500	11 6 15	0 24 49	5500	4 6 44	10 16 3
5600	1 14 50	3 13 20	5600	4 12 28	7 18 36	5600	6 8 19	8 14 29
5700	6 8 18	10 19 52	5700	9 18 41	2 12 23	5700	8 0 53	6 12 54
5800	11 1 46	5 26 24	5800	2 24 54	9 6 10	5800	10 11 28	4 11 19
5900	3 25 14	1 2 56	5900	6 1 7	3 29 57	5900	0 13 3	2 9 44
6000	8 18 42	8 9 28	6000	1 7 20	10 23 44	6000	2 14 38	0 8 9
6100	1 12 10	3 15 59	6100	6 13 31	5 17 31	6100	4 16 13	10 6 34
6200	6 5 39	10 22 31	6200	11 19 46	0 11 18	6200	6 17 48	8 5 0
6300	10 29 7	5 29 3	6300	4 25 59	7 5 5	6300	8 19 22	6 3 25
6400	3 21 35	1 5 35	6400	10 2 12	1 28 52	6400	10 20 57	4 1 50
6500	8 16 3	8 12 7	6500	3 8 26	8 22 38	6500	0 22 32	2 0 15
6600	1 19 31	3 18 39	6600	8 14 39	3 16 25	6600	2 24 7	11 28 40
6700	6 2 59	10 25 11	6700	1 20 52	10 10 12	6700	4 25 42	9 27 5
6800	10 16 27	6 1 41	6800	6 27 5	5 3 59	6800	6 27 16	7 25 31
6900	3 19 55	1 8 15	6900	0 3 18	11 27 46	6900	8 28 51	5 23 56
7000	9 12 23	8 14 47	7000	5 9 31	6 21 33	7000	11 0 26	3 23 21
7100	1 6 51	3 24 18	7100	10 15 43	2 15 20	7100	1 2 1	1 20 46

ASTRONOMICVM

ENVNCTIATVM TRICESIMVM TER.

Ex hora Natiuitatis cognita, tempus Moræ infantis in vtero reperire, & consequenter conceptionis horam cognoscere.

RATIONE SIMVL ET EXPERIETIA comprobatur est, foetus quidē alios septimo, alios octauo, alios nono, alios decimo vel circiter mense, post conceptionis tēpus nasci, neq; genituras citra vllas cōsistere, neq; vltra porrigi. Intra illos enim terminos nati, simile quid cum fructibus maturis, qui vltro labuntur, faciunt, minores autem septem mensibus partus tanq; crudi & imperfecti, & veluti poma immatura violentia quadam à stirpibus auulsa, ex vteris ruunt, vnde fit, vt ante septimum mensem nunq; aut rarissimē viuus lucem foetus subeat. Septimo etiam mense nasci dicuntur illi qui in Nouilunjs aut Plenilunjs aut postridiæ illorum concepti sunt. Eiusmodi igitur nascendi fines naturæ cum viderent inesse astrologi, diligentius inde putantes tempus quo foetus vtero in cluditur, à feminis vsq; iactu, in partes tres distribuere voluerunt, vocantes easdem mansiones seu moras. Sic, vt prima diceretur, (quam 288 dies constituunt) mora maior. In qua nasci infantem, cum luna horizontem paulo ante subierit, adhuc ad finem Sextæ domus hereat, contingit. Secunda mansio vocata est media, quæ 258 diebus perficitur, post totidem enim dies in hac partus æditur, luna rectè horoscopus tenente. Tertia mansio 277 dies continet, Minor dicta. In hac oritur foetus cum luna horizontem est iam à parte occidentis subitura. Quoties igitur oblata natiuitatis hora locus Lunæ ex iam dictis aliquis non fuerit, intellectu promptum, quod Mansio etiam diuersa à prioribus esse debeat, vel infra declarabitur. ¶ Abortiuos omnes septimoq; mense natos hoc nostro dogmate, quo videlicet moram in vtero perquirere docemus non teneri prædicimus. Sed tm̄ eos qui 9 aut 10 mense, vt patet, & rectè fieri solet, educuntur. Si igitur fidem habemus per vetusto rerum celestium traditori Hermeti, perpetuò gradus ille cœli qui tempore natiuitatis estimatæ (estimatum voco, in qua non ad punctum vsq; seu minutum venit) horoscopus tenuit, idem cum eo est gradu, quem luna conceptionis momento occupat. Et contra gradus Lunæ qui natiuitatis tempore existit, idem conceptionis hora ascendens erat. Qua sententia non pauci Arabum fuerunt, gloriantes se, experientia teste, sufficienter rem firmasse. Illis tamen Ptolemæus refragari 51 Centiloqui sui aphorismo videtur his verbis. In quo signo luna est genitura tempore, illud in conceptu fac ascendens, & in quo signo inuenta fuit in conceptu, illud aut eius oppositū fac ascendens in partu, in quibus Ptolemæus nō de gradu sed signo, loqui certū est, nō nulli tamē sunt, quibus videtur nō modo signū, quod Luna tempore genitura incoluit, ascendens fuisse conceptus, verum sed idem signum horoscopus conceptus aut oppositū occupasse. Hac nos qualisqualis tandem sit controuersia posthabita communem viam indagandi moram foetus in vtero materno sequemur. Horoscopus primo natiuitatis cuiusq; ratificaturi per quē genethliaci corporum symptomata seu accidentia scrutari solent. Quemuis igitur sequenti figura vsurum, estimatæq; genitura ascendens firmaturum, aut moram nati in vtero promptè cogniturum, admonitum volo, quo primum omnium ea quanta potest diligentia horam & minutum geniti percontari studeat, id enim natiuitatis hora estimata dicitur, obstetrices namq; & alij, plerūq; de hora sexta vel septima interrogati, respondere, inter sextam & septimam, solent aut de tertia vel quarta, inter tertiam & quartam contigisse referūt, & similia. Ad questionem igitur figura celestis erigenda erit, vt si quis inter 6 & 7 mam dicat, figura ad sextam horam & 30 m̄ extruatur, vtili dicatur 6 horæ propius tempus accedere, ad 6 horam & 20 m̄, Si vero vicinius 7 mæ Horæ responsum est, ad horam 6 m̄ 40 figura constituatur. At si perfectam temporis rationem audias iam in nullo sollicitus ad eandem eriges. Quæ recta primum ascendens, deinde locum lunæ contempleris, gradum & minutum ascendentis in succedentis instrumenti Zodiaco queres, indicemq; Q cui inscribitur ASCENDENS, eidem inuento impones. Posthac filum per lunæ locum in Zodiaco duces, & filum in limbo exteriori rotulæ inferioris diem & horam mora ostendet. Idem filum ^{retine inuariatū}, diemq; moræ eidem substitue superioris rotæ, & index illius rotæ R diem conceptus in Calendario dabit, vbi stude vna cum die horam quoq; conceptionis cognoscere, Diem moræ superioris rotulæ inter triginta dies (quia dies minoris moræ sex 258 vsq; 288 signati sunt) his verbis **DIES MORÆ**, venaberis. Dierum quilibet quatuor partes gerit, quarum singulæ 6 horas notant, præter q̄ in extremo rotæ mobilis & infimi, vbi dies quilibet 24 partes continet. Quocirca opus hic est animaduersione, quam horam filum orbis infimi contingat, eandem enim seu diem seu horam in rota superna inquires, filog; subdes.

Hora

Mora maior dierum 288.
Mora media dierum 258.
Mora minori dierum 277.

Abortiuū huius regulæ eximūtur.

Varie opinionēs de mora inuenienda.

Comunis moræ inquirendæ ratio.

CAESAREVM

Hora dieq; conceptionis reperitis, horæ eadem vel minutis quoq; si potes locum Lunæ respondentem iustis, id quod ex instrumento Lunæ notum erit. Locus siquidem ille Lunæ, verus Horoscopus temporis natiui dicitur. Horoscopo habito figuram cœli alteram (cui nomen figuræ cœli per conceptionem verificata erit) postremo extrue. ¶ Canonis præmissi documentum tale sit. Quoniā Imperator diuus Carolus Gandauigenitus est, Thema celeste meridiano illi siue polari loci eius eleuationi conueniens, temporeq; natiuitatis scilicet Horis 15 m̄ 44 pomeridianis consentaneum erige. Ibi autem nihil omnino tempus æquari postulat. Ascendens igitur huius est 9 ḡ 31 m̄ 7, cui ostensorem Q adiungens, filū per locum Lunæ, qui est 7 m̄ 7, diriges. Et illud in limbo extremitate dies Moræ 272, horas 19, minuta 12 ostendet. Eisdem dies, Horas &c. in superiori rota cum inuestigaueris sub filum protinus reduc, quo facto index R in Calendario rotæ inferioris 27 diem Maii, Horam 8 m̄ 32 ante meridiem, anni nempe præcedentis 1499 natiuitatem caesaream commonstrat. Illa autem hora lunam possidisse 17 ḡ 21 m̄ 7 cernis. Id quod verū huius genitura ascendens est. Cōmunis autē hic operadi modus dicitur. Nunc, quid ego sentia beneuolus non calumniator adiungam. Mihi quidem longe consultius esse videtur, si latitudinem Lunæ consideremus, locumq; Luna ab ecliptica mutuemus illum, qui tempore natiuitatis, vna cum Luna circulum positionis eundem efficit, non autem longitudinis gradum, hoc enim pacto Luna præcise in ascendentem venit, Horizon quoq; eundem positionis circulum constituit. Media itidem adamussim 273 dierum cum sit rectè sicut ante factum in 27 diem Maii, Horam 3 m̄ 44 ante meridiem incidit, Lunæ in 14 ḡ 28 m̄ 7, reperitur, quam pro ascendente agnosces. Regi FERDINANDO Natalis Medina vrbs, vt sæpe iam dictum est. In hora natali sex 8 m̄ 47 antemeridianis, Luna gradum 1 m̄ 20 m̄ occupauit. Ascendens ipsum gradum 2 m̄ 45 II fuit. Iam Q index ascendenti super illius filum q; loco Lunæ adductum cum sit ipsum in limbo rotæ Q Moram Regis, dies videlicet 280, Horas 12 m̄ 10 indicabit. Quā Moram vbi requisieris in rota superiori filog; substitueris ab indice R protinus diem 2 Hor; 11 m̄ 37 Iunii, anni 1502 designati videbis, quod tempus concepti Regis certum est. Huic tempori locus Lunæ respondens, qui est gradus 25 m̄ 42 8, ascendens natiuitatis omnino fuerat. Quāq; vero plerūq; astrologorum pars hunc modum sequatur, putauerim tamen esse tutius verum Lunæ locum, (quandoquidem mora nati conceptusq; hora per mediū Lunæ motum indagatur) accipere, & imitari. Hoc enim modo licet vel per mediam horam lapsus fiat non tamen vltra 10 m̄ contingit errare in loco Lunæ. Proinde conceptionis die habito, gradum Lunæ pro ascendente ad horam estimatam suppone. Per gradum autem Solis horam quære, qua sex Lunæ gradum in ascendente contingit esse, ea ad minutum quæ sita Lunæ locum ad idem momentum considera, hunc enim gradum meo iudicio pro ascendente rectè vsurpabis, qualis in imperatoria natiuitate gra; 11 m̄ 44 7, in regia vero genitura, gradus 27 m̄ 55 8 fuit.

Exemplum CAROLI.

Alius indagandæ moræ modus diuersus à communi.

Exemplū Regis FERDINANDI.

Exemplū inueniendi moræ.

ENVNCTIATVM TRICESIMVM QVAR.

Fortunæ, vt dicuntur, rerumq; omnium quantum ad astrologiam attinet, partes, præsentī figura expeditō nosse.

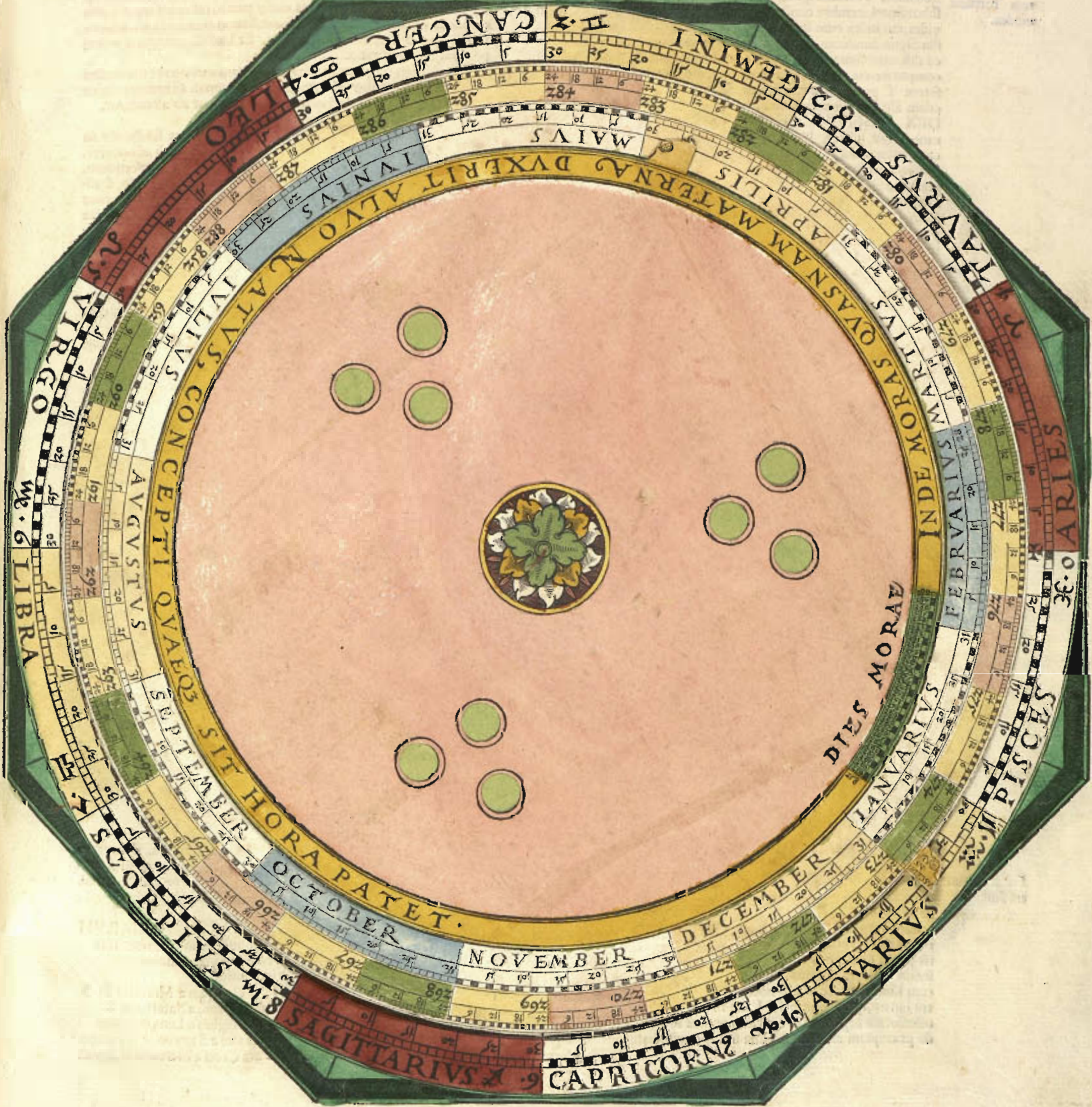

LOC IN LOCO PARS nihil est aliud, q̄ duorum significatorum rei cuiusdam in Zodiaco distantia, secundum ordinem signorum numerata, eiusdemq; secundaria ab horizonte incipienti per Zodiacum iterata dimensio. Significatores autem planetas intelligo rei cuiusvis iudicandæ præfides. Horum si ambo qualitatibus vel appellationibus conueniant, vt in Calido, Frigido &c. aut Masculinitate, diurnitate &c. iam præstantiori dominium vel pars defertur, quæ ab illo, non ab inferiore, mutuanda est. Hii si in significatione impares sint, vt altero diurno altero nocturno, iam pars à diurno per diem, à nocturno per noctem sumitur, quāq; Abumafar neget partem eligendam nisi ex duobus simul rem aliquam significantibus. Prudentiores astrologorum sententia quadam & veneratione maxima, ea quæ ad partes attinent coluerunt, arbitantes ita fieri oportere, cum omnia quæ vitam nostram tuentur à loco seu partibus fortunæ potissimum deriuari soleant. Solem enim & Lunam, quoniam actiones, loca, tempora vicinissima omnia teneant, non inmerito naturæ parentes esse voluerunt. Lunam enim materiam præparare, Solem formam inducere, Hanc noctem, illum diem gubernare, Alteram corpus, alterum animum vegetare &c rationibus firmissimis asseruerunt. Obseruatum amplius antiquis Soli ascendentem deberi eadem ratione, quando ascendens vel horoscopus non secus atq; Sol vitam humanā tuatur.

Quid sit pars fortunæ.

Simile

Simile iudicium de Luna ferentes. Nam illi quoque suum horoscopus vel ascendente tanquam cum Sole non parvam communio- nem habenti, pauloque inferiora Sole oriendo prestanti, assignarunt, Ascendens vero Luna a Sole horoscopo in ecliptica dire- merunt, quatenus Luna a Sole differt, ita ut ascendens utriusque pari interuallo, quo Sol & Luna separantur, differrent. Ascendentem au- tem Lunae fortunae partem vocarunt, ideo quia Luna sit, corpus, opes, fortunam, huiusmodique accidentia significare. Partis fortunae seu fortunae locus secundum aspectu utens una cum luminarium fe- licitate praesagium optimum est, quod idem in caeteris partibus di- scernendis consilium erit. Pars autem fortunae omnes alias excellit quemadmodum & luminaria ipsa quae huic praesunt, reliquos plane- tas superant. Partis character est ☿ At triplex est partium inqui- sitio. Prima planetarum, Secunda domorum, Tertia rerum aliarum. Vltima in reuolutionibus annorum mundi defectum, vnde aliarum, prae- annonae, vel vilitatem, abundantiam, defectum & huiusmodi, prae- noscimus. Fortunae igitur partem in praesentia habiturus organi subordinati membra considera. Rotam primo infimam & mobilem vides, cui index cum inscriptione ASCENDENS inest, in rotula illa Signa duodecim scribuntur, per quae duorum locorum in Zodia- co distantiae summuntur, si index gradui iungitur illi, a quo distantia computare vis, Altera deinde est rota, mobilis, superior priore, ostet- forem T gerens, & characterem ☿ qui non modo fortunae, sed etiam aliarum rerum partes representat, quamobrem instruitur IN- DEX PARTIVM. Hic ubi super locum illum, a quo nume- rans incipit, sistitur. Huius instrumenti vsus manifestus est, ut lo- cum partis si diurnum aliquem inquiris, principio solis gradum in Zodiaco perspicito, cui indicem ASCENDENS applica, ostensio- rem vero alium Lunae loco in Zodiaco adduc. Postea indices utrosque inuariatos simul promoue, donec ASCENDENS index gradum Zodiaci ascendente contingat, & index partium exemplo locum partis fortunae indicabit. Locum partis nocturnum habere volens, indicem rotae inferioris super locum Lunae, superioris autem super locum solis ponat. Deinde utrumque simul, salua distantia, quoad inferior ascendente gradum in Zodiaco teneat, circum agat, sic enim superior index partis locum dat. Quamuis autem Arabes & praecipua astrologorum pars, istum partis nocturnae modum essent, Ptolemaeus tamen in 88 Centiloquii sectione, & praesertim in libro Apotelesmatum reprobare videtur. Perpetuo enim a ☉ in ♃, nec e contrario, tam diu quam noctu partes eligenti pergendum do- cet. Hanc diuersitatem admonuisse obiter volo, non in hoc, ut Ara- bum conatus improbem, sed quos nunquam non reueor, sed ut quid Ptolemaeus hoc in loco quoque sentiat iudicatur relinquam.

Per partem for- tunae intelliges dum ascendens Luna.

Inueniedi par- tem fortuna- modus.

Exemplum CAROLI Imperatoris.

Exemplum Re- gis FERDI- NANDI.

Futurorū pat- tiū inuentio.

Imperatorius natalis Ascendentem in 9 a 31 m y habuit Gandauiano scz Horizonte, dum ☉ 14 a 34 m x, ♃ vero 7 a 7 m y obirent. Partem fortunae collecturam inde, rotulae inferne indicem ad locum ♃ ducito (tempus enim est nocturnum) ab hinc ostensor T superior ☉ locum demonstrat, ambobus pos- tea aequaliter distates promoue (quod comode facies, si cera utramuis connectas) quousque ascendente index gradum 9 m 31 y, qui est horoscopus natiuitatis, teneat. Ibi enim confestim ostensor par- tium fortunae partem a scz 16 m 58 x ob oculos dabit, & hoc secundum Arabes, sed Ptolemaeus sequens 3 gra. 4 mi. m vi- debis. Sed nondum videtur satis factum fortassis, nisi natiuitatem etiam diurnam cernas.

Regem igitur Ferdinandum proponas natum sub ascendente 9 a: II Medinae Hispaniae Hora 8 mi: 47 ante meridiem. Quo nomine a ☉ in ♃ cum parte fuerit eundem. Indicem proinde infe- riorem, ascendente nempe ad ☉ gradum, qui est 28 gra: 55 mi: x siste. Superiorem vero ad ♃ locum scz gra: 1 mi: 20 m. Quo facto rotas utrasque manu leuatas circumdate, donec ascenden- tis index horoscopus Regis, qui est gra. 2 mi. 45 II continet- gat. Et fortunae partis partem ostensor gra: scz 6 mi 35 m indicabit, Paulo ante diximus triplicem esse partium inuentionem, quarum singu- las nunc ostendere temptatum est. Quoniam autem fortuna pars, quae & Luna dici potest, omnes alias dignitate superat, frequentio- riq; reliquis omnibus in vsu sit, merito hic quoque primum locum si- bi vendicat, ut tanquam argumentum cum caeteris partibus agen- di se praebat. Quoniam vero futurorum pars, quae 44 solis dici- tur, prima statim omni in negotio se offert (nam si Iouis partem in- uestiges, solis pars siue futurorum praesciendi venit) volo hanc etiam priorem declarare, vsuque huius instrumenti per hanc apertiore reddere. Futurorum itaque pars in die sumitur a ☉ in ☉, noctu contra, hoc autem semel intelligas volo de omnibus in vnictam partibus, ut a gradu Lunae usque solis ad locum, iuxta signorum suc- cessum pergas, totidemque insuper gradus ascendenti addas, ad ho- rumque finem futuri partem statuas. Hic sane modus eruendae par- tis priori contrarius est totus. In priori namque a ☉ in ☉ versus ibatur indexque primus solis gradui connectabatur, quod praesens cum Luna facit & ueluti noctu numeratur in praesenti a ☉ con- tra lunam, quod in priori a Luna in s olem fieri soluit. Reliquum ostensorum negotium & operandi munus idem cum praedictis, si mo- do principium an sol an Luna sit bene custodiatur.

Aliorum

Aliorum quoque planetarum partes, vel partium loca in Zodiaco sic inueniuntur.

- ☿ Pars h queritur a loco eius ad partem fortunae in die, noctu con- tra Iouis accipitur in die a parte futurorum in locum ♃, nocte con- trario, & ascendente adicitur, hoc est enim barbare, partes proicere.
- ♃ Pars Martis siue audaciae interdiu a Marte in gradum partis for- tunae, capitur nocte a conuerso, additurque ascendenti.
- ♃ Pars Veneris sumitur in die a ☿ in partem futurorum, noctu a contra, iungenda ascendenti.
- ☿ Pars Mercurii interdiu a parte futurorum sumitur, in partem fortunae, noctu ex diuerso, & iungitur horoscopo.

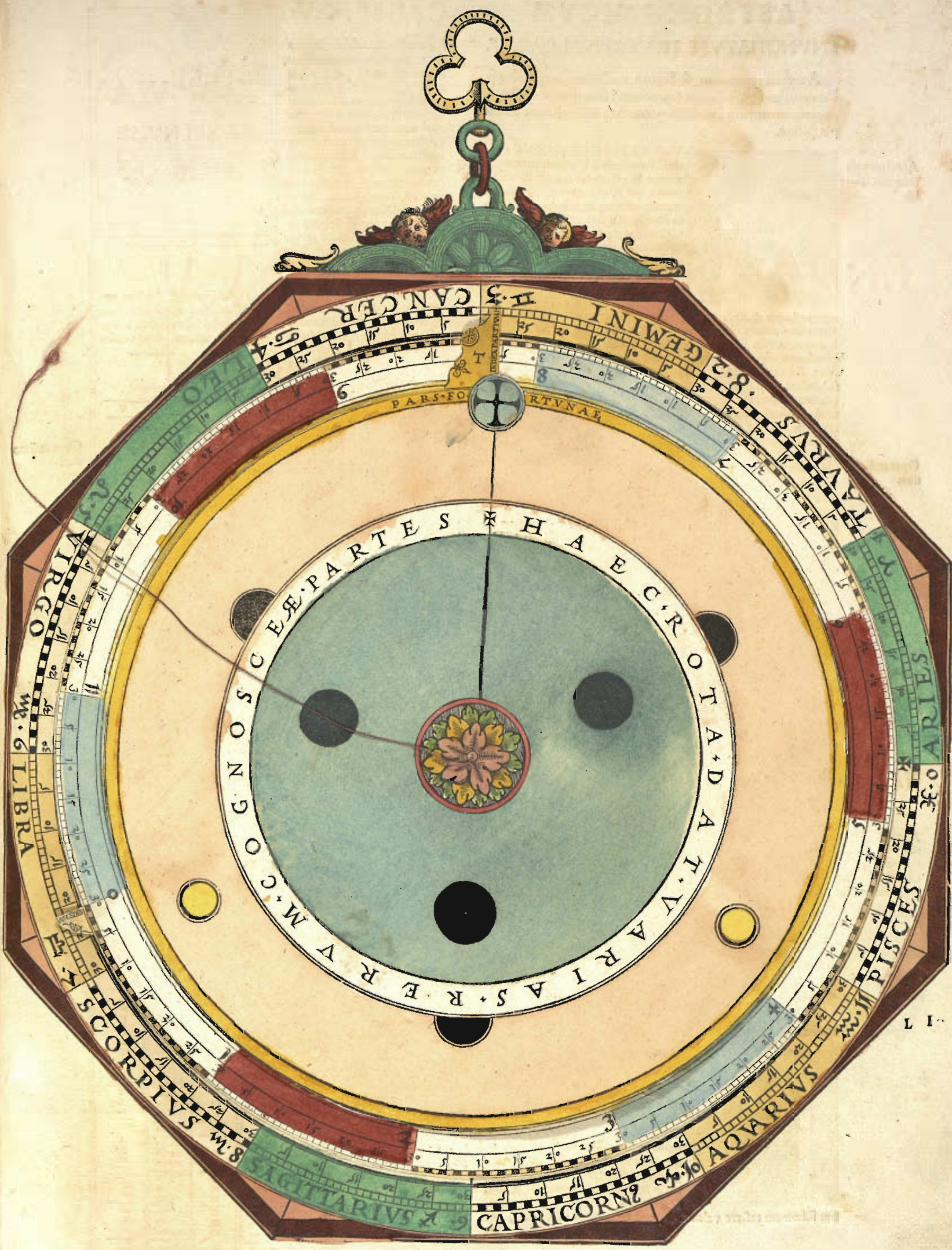
QVOMODO DVODECIM DOMORVM cooli partes in Zodiaco numerandae sunt.

- Primae domus partes
Pars ascendente seu vitae domus in die a ♃ in Saturnum e re- gione noctu, conferturque ascendenti, eo quod idem sit discrimen Iouis & Saturni, quod ascendente eiusque partis, vel quod equo spacio distant & Iupiter & ascendens (secundum ordinem signorum nume- rando) quo Saturnus & pars inuenta. Et haec est generalis quaedam partium omnium ratio.
- Pars Hilech accipitur in die a gradu coniuñctionali (si natiuitas fuerit coniuñctionalis) vel a gradu praeventionali (si natiuitas fuerit praeventionalis) usque ad gradum ♃ & proicitur ab ascendente.
- Secundae domus partes.
Pars substantiae in die & nocte, a domino domus substantiae in gradum & minutum domus substantiae, & proicitur ab ascendente.
- Tertiae domus partes. (ditur ascendenti.
Pars fratrum in die a Saturno in Iouem, nocte e conuerso, & ad- Pars benevolentiae fratrum in die a ☉ in ♃, in nocte e conuer- so, ☿ si fuerit h sub radiis, accipitur in die a Sole in ♃, in nocte e conuerso, semper intellige adiectionem ad ascendente.
- Quarta domus partes.
Pars patris in die a Sole in ♃, noctu e contra.
Pars mortis in die a Saturno in ♃, in nocte e conuerso.
Pars Auorū in die a domino domus Solis in ♃, in nocte e contra.
Pars parentū siue cognationis in die a ♃ in ☿ in nocte e contra
Pars hereditatum, tam die ☿ nocte a Saturno in ♃.
Pars nobilitatis natiū die a gra: ☉ in gradum exaltationis sig.
- Quinta domus partes.
Pars filiorum in die a ♃ in Saturnū de nocte a ♃ in Iouem.
Pars scientiae filii in die ac nocte a ☿ in Iouem.
- Sextae domus partes.
Pars azemene in die a Saturno in Martem, noctu e conuerso.
Pars seruoꝝ in die a Mercurio ad lunam, nocte a luna in ♃.
Pars egritudinis a domino sua domus ad gradum domini ascen- dentis & adde ad gradum octauae domus.
- Septimae domus partes.
Pars coniugii virorum die ac nocte a Saturno in Venerem.
Pars coniugii mulierum die ac nocte a Venere in Saturnum.
Pars contentionum in die a Marte in Iouem in Nocte e conuerso.
- Octauae domus partes.
Pars mortis in die ac nocte a ♃ in gra: 8 domus, & additur desu per quod ambulauerit h in suo signo, & computatur ab initio signi in quo est Saturnus. (nocte e conuerso.
Pars planetae interficientis in die a domino ascendente in ♃ in
Pars anni in quo timetur nato mors vel afflictio seu impedimentū die ac nocte a ♃ in dominū domus coniuñctionis vel praeventionis.
Pars carceris in die a Saturno in partē fortunae, in nocte contra.
- Nonae domus partes.
Pars peregrinationis die ac nocte a dño domus 9 in a domus 9.
Pars itineris per aqua in die a ♃ in 15 gra: 58 in nocte e conuerso.
Pars religionis in die a Luna in Mercurium, in nocte e contra.
Pars itineris in terra a dño 9 domus usque ad principiu 9 domus.
Pars regionis vel regni, & quid operis faciet natus, die ac nocte a Sa
Pars regis & regni, in die a Marte in Lunam, in nocte e conuerso.
- Vndecimae domus pars.
Pars amicorum die ac nocte a Luna in Mercurium.
- Duodecimae domus partes.
Pars inimicorum die ac nocte a dño domus 12 in gra. domus 12
Pars electionis regis accipitur hora electionis in die a ♃ in Satur- nū, in nocte e conuerso & computatur ab ascendente reuolutionis anni.
Pars pacis exercituum die ac nocte a Luna in Mercurium.

SEQVNTVR NVNC MVLTIPLES VARIARVM rerum partes, quarum in annorum mundi reuolutionibus vsus esse solet nō paruus, vnde rerū precia & annonae conditiones iudicantur.

- Pars ordei a Luna in Iouem
- Pars Lentis a Marte in Saturnū
- Pars Fabarum a Saturno in ☿
- Pars Milli a Saturno in ☿
- Pars Ceparum a Saturno in ☿
- Pars oliuarum a Mercurio in ♃
- Pars vuarum a Saturno in ♃
- Pars Siliginis a Luna in Iouem
- Pars vini a Saturno in Venerem
- Pars Croci a Mercurio in Satur.

ASTRONOMICVM

ENVNCTIATVM TRICESIMVM QVINT.

Aureum numerum, festorum mobilium, vt paschatis, Pentecostes &c. Clauem (vt vocant) siue mauiis radicem, per instrumentum hoc subsequens citra difficultatem vllam perspicere.

Aurei numeri inuentor quis sit.

VREVS NVMERVS SIVE CYCLUS Decennalis à Chaldis primus inuentus est, Romam deinde ab isdem missus, qui Rhomanis vbi cognitus est tantum utilitatis cum summa facilitate complecti, eundem in sua Diaria seu Calendaria transtulerunt, aureis literis describentes, vnde factum est, vt posteris ab omnibus aureus appellaretur numerus. Continet autem in se annos 19 Solares, eò quod post tot annorum spacium coniunctiones oppositionesq;

omnes Lunæ & solis in idem redire consueverunt. Quem vero posterioribus aureus ille numerus non illud quod creditur, prestare posse animaduersus sit, non magis hunc aureum quam argenteum aut plumbeum dici consueverunt, imò dignum qui planè tolleretur iudicant. Esto autem huic coniunctionum oppositionumq; negotio sit inhabilior, non tamen iccirco statim (nam in aliis vsus non posthabendum sui prebet) abiciendus erat. Cyclus itidem qui dicitur clauium totidem annos 19 complectitur, quorum ordo quottannis mutari solet, neq; debito processu pergere. Per hunc cyclum festorum mobilium tempora, præsidio aurei numeri, annuatim futura eliciuntur. ¶ Anni cuiuspiam propositi aureum numerum vel cycli clauium scituro, ante omnia centenarius decreti temporis, tanquam in tegro numero imperfectior aut minor, ex tabula coram descripta capiatur, & hoc tempore post Salutis ortum habito, literam alphabeticam cominus repertam, in succedenti rota, cui literæ ab A vsq; T insunt, contueatur, & cum ostensore X signetur. Annos post hæc præstitutos in circulo spirali (qui annos ab 1 vsq; 100 gerit) legatur, quo lecto, lineas intra binas à centro eductas, limborum pergenti, cyclus vel aureus numerus in limbo extimo conspicitur, sicuti & interiori centrorsum redeunti cyclus clauium manifestabitur. Quod si ante Christi tempus idem cupias, ita ages. Millenarium vna cum centenariis propositum tuum excedente in tabella queres, ab illo propositum demens, residuum in spirali reuolutione venaberis, vnde recta intra lineas transgresso in externo limbo aureus numerus, in interno cyclus clauium, occurrerit. ¶ Istius rei methodum certam accipe. Ortus est Imperator Diuus CAROLVS Quintus anno 1500 post Christum, 1500 sumpta ex tabula, litera A secum habere cernitur. A literæ index adiunctus, qui idem centenarium præcise denotat, Aureum numerum ostendit 19, Cyclum festorum 38, Imperatorum hocce exemplum obscurius paulo adhuc esse videtur, eò quod præcise in centenarium incidat, quo circa adhuc altero tanquam manifestiori agendum est. ¶ Regem FERDINANDVM natum audiuimus anno 1503 à Christo. Centenarius minor 1500 in tabula literam A indicat, cui index si adiungitur, in circulo voluminoso 3 annus, veluti residuum inspicitur, & aureus numerus 3 in limbo extimo, cyclus clauium 34 in intimo apparebunt. Cyclus feruetur, paulo post festis mobilibus inquirendis idoneus. ¶ Tertium exemplum. Rhomano Imperio cum IVLIVS Cæsar præfesset, annus ante Salutem 45 agebatur. Huic tempori aureum numerum cyclumq; clauium competentem dum cupio, primam è tabula, quæ inscribitur ante Christum, numeri propositi maiorem centenarium scz 100 extimo, propè centenarium 100 E literam videns, eam cum indice mobilis orbiculi signo. Hinc à 45 anno directè ascendenti in limbo primo 3, id est, aureus numerus, in secundo 34, qui est cyclus clauium offertur, quæ duo eo tempore, licet horum alterius vsus non fuerit, esse tamen poterant. Si nunc aureum numerum ad annum 100 in quo Christus orbi natus est queres, vnitas quæ tunc pro cyclo decennali habita est, proueniet.

Operandi modus.

Exemplum CAROLI Imperatoris.

Exemplum Regis FERDINANDI.

Aureus numerus IULII Cæsaris tempore Christi ante cedentis.

ENVNCTIATVM TRICESIMVM SEXT.

Cyclum Inditionis Rhomanæ omnibus annis competentem dicto citius intuenire.

ΥΚΛΟΣ GENERALE VOCABULUM est spacij quod in orbem redeat, Cyclus ille Inditionarius quindecim annos includit, qui tria lustra constituit, adhuc Rhomanis non minus quam olim frequenti in vsu habita, vt passim & in cancellijs, vt vocant, seu melius scribarum contubernijs, & notatorum instrumentis sine codicillis videre est. Origgo cycli huius eiusmodi. Romanis vni uersò ferè orbi dominantibus, & ob id egre tributa annua à singulis gentibus Rhomanam referre valentibus, tria temporum discrimina, quæ scz

CAESAREV.

scz pendendis tributis limites foret, deputati sunt, quodlibet autem temporis spacij 5 annos complexum fuit, ita, vt in primi lustri sine aurū urbē adferretur ab omnibus, pro maiestate nimirum Rhomani populi, splendoreq; imperij asserendis significandisq;. Secundo lustro peracto, id est, anno decimo argentum, stipendijs militum impensum. Tertius autē lustri terminus, es & ferrum, pro armorum reparatione exegit. Iccirco & illud apud gentes Rhomanorū edictum percrebuit de Inditionis anno omnibus codicillis, libellisque inferendo, (vt videlicet manifestior vberiorq; Inditionis memoria nationibus redderetur) quo sine inditionis numero, irrita seu fide omni priuata instrumenta singula, non secus atq; nostra sine sigillis inuolida sunt, haberetur. Sub finem cuiuslibet quinquennij comporta to simul à gentibus Rhomanis, Rhomani cum omnigena sacrorū pompa orbē lustrare soliti sunt. Habiturus cycli quottannis addo 3 propositi annorum numero (tertia enim inditione iuxta Dionysium Abbatem Christus natus est) summam collectam per 15 partire, sic enim in residuo cyclus apparebit. Illud adhuc clario re manu ductione intelligas sic volo. ¶ CAROLVS Cæsar anno 1500 est ortus, quibus addantur 3, proueniunt 1503, quæ distributa per 15, quotientem 100 reddunt, illum abiciens 3 quæ restantia pro cyclo vero Inditionis pone. ¶ Regi FERDINANDO natalem esse annum 1503 no uimus, cui 3 adiecta cum fuerint, diuisi reliqua per 15, Inditio 6 (posthabitis in quotiente 100) prodibit. ¶ Item cyclum huic 1539 debiti habiturus addo 3, pdeunt 1542, quæ per 15 diuidens inuenio in quotu 102, quæ omitto, vt antea dixi, quoniam nihil aliud quam tot Inditiones à natiuitate domini effluxisse, nempe quindecim centenos duos annos admoent, 12 autem residua huic anno inditionem cōpetere indico. Notandum est, semper esse 15 cyclum vbi ex diuisione nihil redundat. Principium Inditionis cuiusuis diē Septembris primū habet, propterea quod id tempus Rhomani aptissimum tributis & persoluendis, & rhomam congerendis existimant, ideo quod labores & opere colendæ telluris vbiq; gentium hoc tempore sint tenuiores paucioresq;, mensesq; iam omnium peracta.

SEQVITVR TABVLA RADICVM CYCLI DECEMNOVALIS SIVE AVREI NVMERIANTE ET POST CHRISTVM.

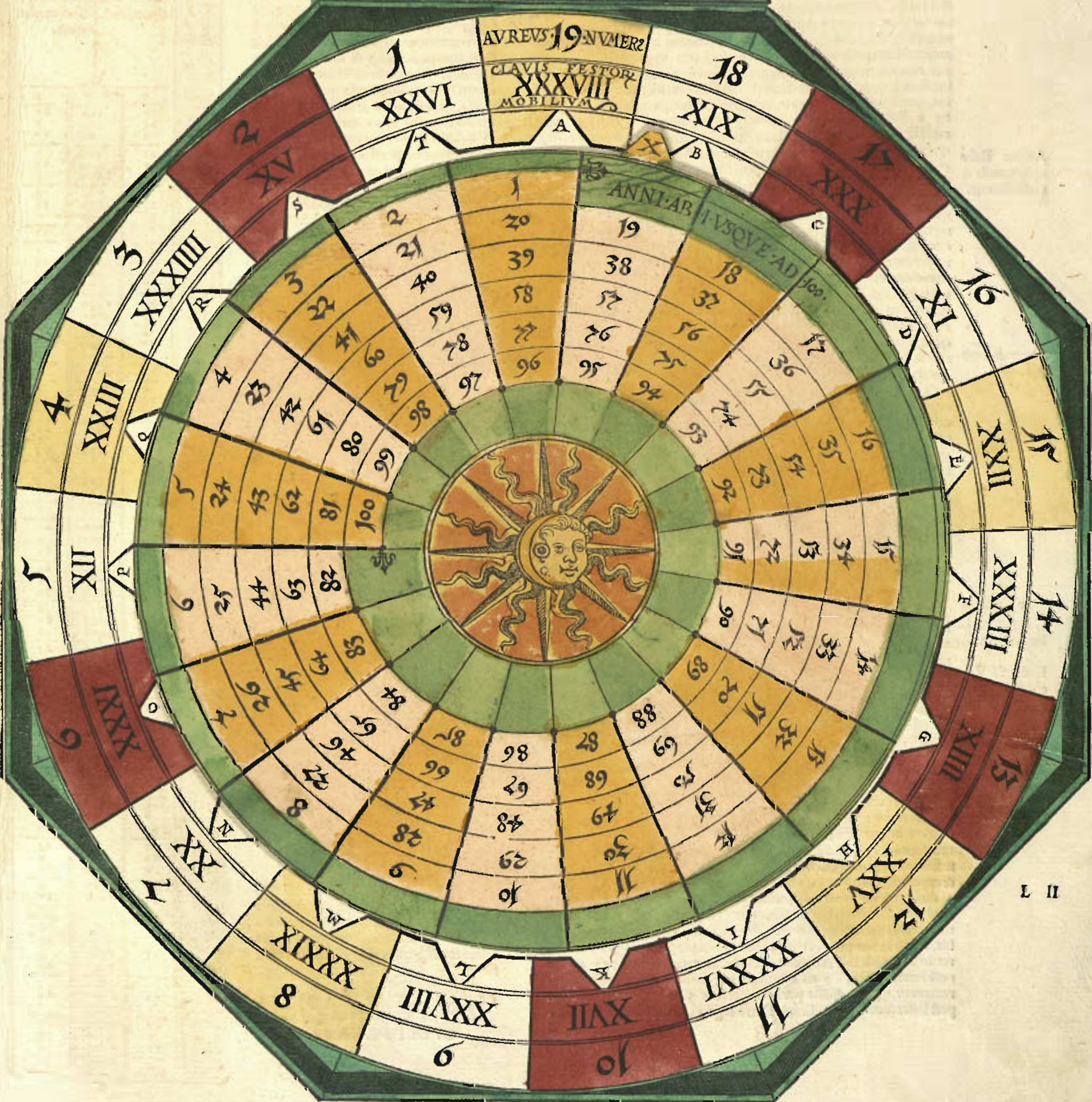
Centenarij annotum ante Ann. & post Christi aduentum.	Radices post Christum annis labentibus respondentes.	Radices ante Christum annis labentibus consentaneæ.
100	T	T
100	O	E
200	I	K
300	D	P
400	S	A
500	N	F
600	H	L
700	C	Q
800	R	B
900	M	G
1000	G	M
1100	B	R
1200	Q	C
1300	L	H
1400	F	N
1500	A	S
1600	P	D
1700	K	I
1800	E	O
1900	T	T
2000	O	E
2100	I	K
2200	D	P
2300	S	A
2400	N	F
2500	H	L
2600	C	Q
2700	R	B
2800	M	G
2900	G	M
3000	B	R
3100	Q	C
3200	L	H
3300	F	N
3400	A	S
3500	P	D
3600	K	I
3700	E	O
3800	T	T
3900	O	E
4000	I	K
4100	D	P
4200	S	A
4300	N	F
4400	H	L
4500	C	Q
4600	R	B
4700	M	G
4800	G	M
4900	B	R
5000	Q	C
5100	L	H
5200	F	N
5300	A	S
5400	P	D
5500	K	I
5600	E	O
5700	T	T
5800	O	E
5900	I	K
6000	D	P
6100	S	A
6200	N	F
6300	H	L
6400	C	Q
6500	R	B
6600	M	G
6700	G	M
6800	B	R
6900	Q	C
7000	L	H

Operandi modus.

Exemplum CAROLI Imperatoris.

Exemplum Regis FERDINANDI.

ASTRONOMICVM

ENVNCTIATVM TRICESIMVM SEPTIM.

Cyclum Solarē, Literam dominicalem, annunq; Bisextilem, Interuallum & concurrentes, per instrumentum præsens velocissimè consequi.

Solaris vnde dicatur.

Annus Bisextilis quis sit & vnde dicatur.

Operandi modus.

Exemplum CAROLI Imperatoris.

Exemplum Regis FERDINANDI.

Rhoma condita cyclus Solaris, litera dominicalis, interuallum & que extiterunt.

CYCLVS SOLIS COMPREHEN dit 28 annos. solaris vocat, nō ideo, quia sol tāto tēporis interuallō cursum suū pficiat signiferū peragrādo, sed qđ in 28 annis varietates vniuersæ quæ in litera Solari, id est, dominicali, anno Bisextili, diebusq; concurrentibus eueniunt ad sua principia pristinumq; statum reuertuntur. Aequo annorū circulo Bisextilis vna cum communi anno nullas non ferias seu dies hebdomadæ occupant, id est, tanto annorū lapsu

omnes literæ Calendarii dominicales fiunt, ex bisextilibus duobus integra septimana conflatur. Annus autem Solaris diebus 365 constat Iulio Cæsari primum obseruatus, Huius principium cum à meridie summas, sequentis anni principium vesperi post meridiem captum est eiusdem diei quo prius capit, Secundus annus media nocte auspicabitur eiusdem diei, aliquid amplius iam promouens, Tertius non eundem magis diem sed auroram sequentem exordio suo vendicabit, sicut & quarto anno eiusdem diei meridiem rursus principium dabitur, quamobrē dies integra intercalatur quarto quouis anno, id quod fit 6 Kalendas Martii, iterumq; annus incipit in eiusdem diei meridie velut antea. Intercalatio ista nullibili commodius fieri potest, quam in Februario, eō quod mensis ille omnium breuissimus sit, quam obrem Sexto Kalendas Martias, qui est 24 Februarii dies hoc confiteri assolet. Scribitur autem sexto Kalendas bis, literaq; F bis repetitur, quam ob causam annus intercalaris etiam Bisextilis vocatur, quasi Bis sex Kalendas Martias habens. Illi vero duo dies pro vno numerari solent. Tanta autem intercalationis huiusmodi necessitas incumbit, vt nisi fieret, dies natiuitatis Dominicæ aliās in spacio 728 annorum in diem Ioannis Baptistæ recisurus, reliqua vero festa per dimidium annum euariatura sint. Quāq; autem singulis quatuor annis intercalatio iteretur, nihilominus tamen, quia annus non ad vnum guem adeo 365 dierum & 6 horarum est, ephemeris seu Calendarium, sicut videre licet, adhuc in emendatum nobis durat, velut in sequentibus dicitur fufius. E cyclo Solari, literam dominicalem, annos & Cōmunes & Bisextos, Diesq; cōcurrentes veniamur. ¶ Per figuram sequentem indagare qui cupiet ea, primum ē propinqua hic tabula propositi numeri centenarium minorem anno post Christum accepto eliget. Numerus huic centenario collateralis Solaris cyclus vocabitur, eundem in instrumenti limbo extremo seu ampliori videns cū indice X exprime. Annum post hac in circulo spirali propositum requirere, ab inuento limbum vsq; extremum recta traicito, in quo numerum cycli Solaris in interiori literam dominicalem reperies. Si litera dominicalis vna dumtaxat offenditur, annum dices communem, si duplex, annus bisextilis nuncupabitur. Prior autem seu superior literarum dominicalis erit à anni principio in 24. Februarii diem, Secunda vel inferior à 24 die Februarii in finem anni vsq;. Quemadmodum anno nati Redemptoris nostri reperiantur 9 prope radicem (qui numerus si Dionisio abbati, cognomēto exiguo, fidem habemus) eo tempore Cyclus Solaris extitit, D C literæ dominicales, quarū D vsq; ad Matthiæ festum dominicas docuit, C ad anni exitum.

¶ CAROLI Imperatoris nati Centenariusest 1500, quo in tabula perspecto 25 iuxta Cyclum sex Solaris exhibet, quem numerū 25 in limbo exteriori querenti E D literæ dominicales offerentur, indicantes CAROLVM esse anno Bisextilis genitum. ¶ Regē FERDINANDVM armo currenti 1503 natum nouimus, 1500 centenarius dat 25, vt antea, in tabula, quæ in limbo quaesita, index X signet, in circuloq; spirali 3 reliquis annis inuentis, ab huius directē ad limbum exteriorem promouendo, ibidem 28 cyclus videlicet Solaris, in proximo litera dominicalis A inuenietur. ¶ Quo pacto & ante Christum sit agendum vno exemplo doceberis. Tempus igitur Romæ conditæ 753 anni completi ante Senatorem fuisse feruntur. Centenarius inde maior 800 acceptus, & in tabula examinatus 25 collateralia dabit, quibus in limbo quaesitis, index X sublocabitur, 753 deinde ab 800 subtracta 47 relinquunt annū currentem, in quo vrbs extruicæpit. In circulo igitur gyroso 47 requisita, supra se cyclum Solarem 12, literamq; Dominicalem G huic numero congruum ostendent. Bisextilem annum alia quoq; ratione & expeditissima potes scire sic. Si propositum annorum numerum per 4 diuidas & nihil redundet, annus propositus Bisextilis est, sed hoc in annis post Christum numeratis. Ante vero hoc pacto agis. Propositum à centenario maiore demes, dempti summam deinde per 4 secat, veluti in hoc prioris vrbs fundata: exemplo patet, in quo Rhoma tertio anno post Bisextum condita videbatur, cum enim 753 annos post fundationem sex ad Christum elapsos ab 800 subtrahas, 47 remanent, quibus diuisis per 4 supersunt 3, quæ annum tertium post Bisextilem fuisse indicant, Retro ergo à Christo computanti, 754

ASTROCAESA

anni completi occurrunt. Literæ Dominicalis subinde variatæ causa est duplex. Vna quod in anno Bisextili 24 die Februarii, f, f, litera bis confestim iteretur, vnde contingit necessariò, sequentes literas vniuersas integro diei spacio transponi, veluti hoc exemplo. CAROLVM Cæsarem anno Bisextili ortum accepim? 24 Februarii, quo die literæ incipiunt diuersificari siue mutari dominicè, Vicefimo quarto enim die f litera apparet, diem Lunæ referens, quoniam E dominicalis in 24 vsq; diē fuit. Quādoquidē aut intercalaris nomine F litera 25 diei quoq; tribuitur, f hoc loco dies Martis appellabitur, tamen si g hucusq; Martis signaturā gesserit. Quā autē annus ita totus vno die nunc super aggregato procedat, nō si lepide à germanis an Schalt iar dicitur, Schalten enim Germani ppter vocat, qđ latini circuloquētes, manus pmouere vel protrudere, vel vt sic dicā, pagere vocat, fur schiben, Shaltē enim & furschibē idem diuersis nationibus est. Alterā causam efficit finis anni principiūq; A litera signatum vtrumq;. Sequela liquidē literarū A A duarū facit vt dominicalis nō variari non possit, sicut in anno Bisextili apparet, vt Anno Domini 1502 dominicalis litera B habita est, oportuit ergo literā A diem Saturni possedisse, est autē A litera diei 3 Decēbris. Cū itaq; nouissima Decēbris Sabati dies sit, necessariò primā sequentis anni (in quo nat? est rex FERDINANDVS) qui semper ab A incipit dominicā diē fuisse cōiungitur, ideoq; A litera quæ in anno FERDINANDI dominicalis esse debebat, mutata est. Cū iā plerāq; de dominica die meminimus, nō videbatur abs re esse, si adhuc manifestiora de eadē festiuitate dominica in sequētibus sui vsu frequētiore exhibitura in presentia tractarem? Christiana itaq; ecclesia, quod Iudei Sabatū, dominicū diē nominauit, a Saturni in solis diē digressa nō temere, cū enim Solis diē Chri? & nat? sit & mortis victor, nos eodē die vitę triumphans restituerit, qđ miretur? nō potius huic diē quā Sabatū? in quo nihil tale euenit colere quid cū Iudeis festiuitate nō participaremus? à qbus omnis nostra religio abhorere merito debet. A Iudeis autē dies Solis prima Sabati vel feria prima, antiquus dies Solis, sicut & nobis (der Sonntag) appellatur, veluti Iudei rursus secundā Sabati, quā veteres diē Lunę, nos (den Montag) dicimus. Restat nūc vt dicamus de interuallō breuius. ¶ Interuallū spaciū est, dieq; illud quod inter natiuitatis festū & dominicā Esto mihi vel Quinquagesimā intercedit, reliqui vero dies à natiuitate vsq; ad proximā dominicam CONCURRENTES nominantur. Cū autē per literas dominicales haeten? interuallū & festa mobilia inuenit solita sunt, alium hoc loco inquirēdi modū præferēbā, ita vt se vitro & sine negotio querētis offerat, Cōcurrentes tantūmodo per regulā intuire docebo. Regula. Literam dominicalem intueri, quæ si A est, cōcurrentem o esse scito, Si B tū cōcurrentem est 1 & c. vt patet hoc versu.

A 0. B 1. C 2. D 3. E 4. F 5. G 6.

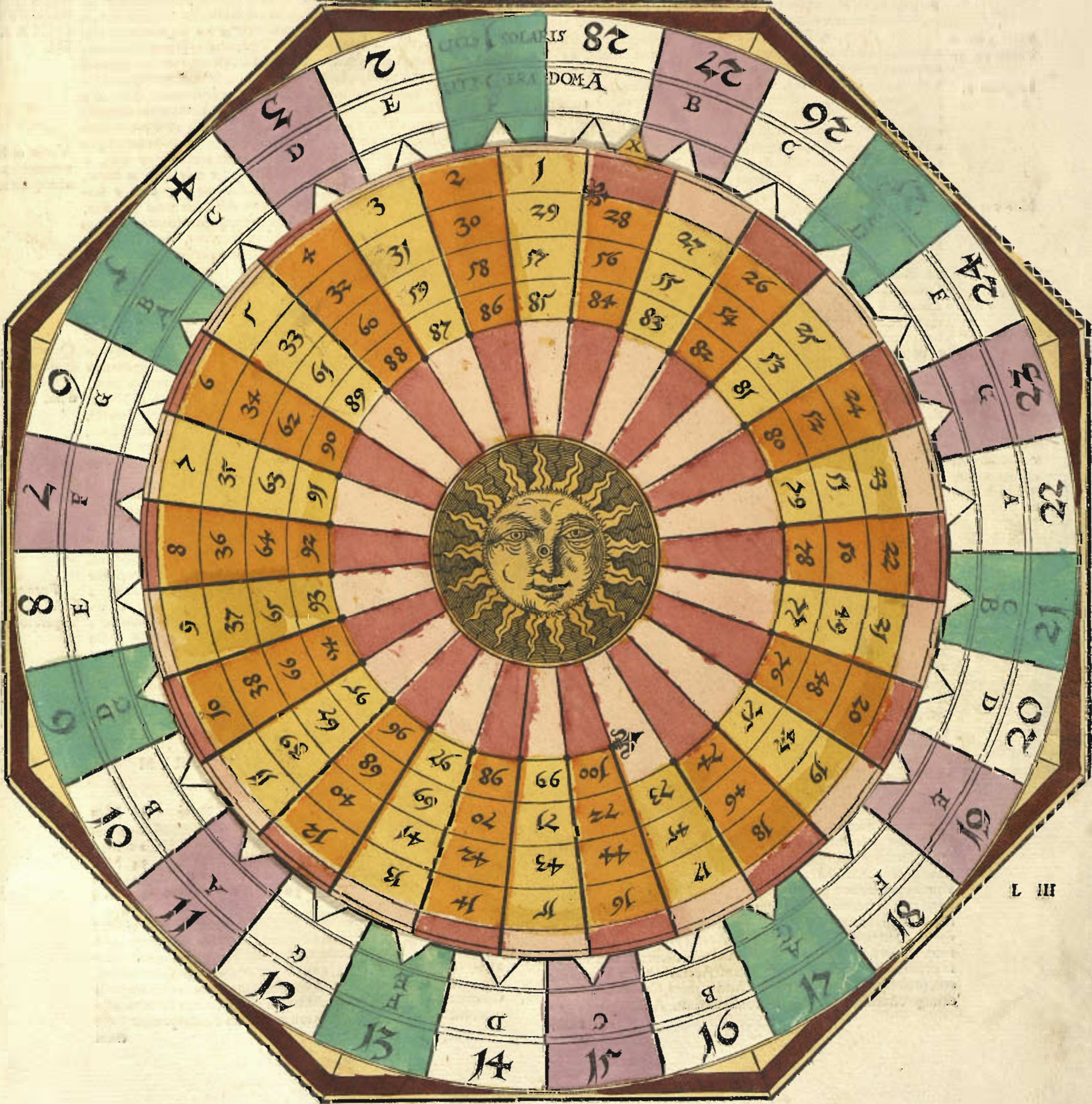
Hoc adiecto de anno Bisextili, cuius litera dominicalis prior sedulo accipi debet secunda neglecta. Quod ad festa mobilia & interuallum attinet, in sequenti enunclatio transigetur, vbi de paschate verba fient.

SEQVNTVR RADICES CENTENARIORVM CYCLI SOLARIS.

Centenarij annorum ante Annū & post Christi aduentum.	Radices post Christum annis labētibus respondētes.	Radices ante Christum annis labētibus consentaneæ.
100	25	100
200	13	200
300	1	300
400	17	400
500	5	500
600	21	600
700	9	700
800	25	800
900	13	900
1000	1	1000
1100	17	1100
1200	5	1200
1300	21	1300
1400	9	1400
1500	25	1500
1600	13	1600
1700	1	1700
1800	17	1800
1900	5	1900
2000	21	2000
2100	9	2100
2200	25	2200
2300	13	2300
2400	1	2400
2500	17	2500
2600	5	2600
2700	21	2700
2800	9	2800
2900	25	2900
3000	13	3000
3100	1	3100
3200	17	3200
3300	5	3300
3400	21	3400
3500	9	3500
3600	25	3600
3700	13	3700
3800	1	3800
3900	17	3900
4000	5	4000
4100	21	4100
4200	9	4200
4300	25	4300
4400	13	4400
4500	1	4500
4600	17	4600
4700	5	4700
4800	21	4800
4900	9	4900
5000	25	5000
5100	13	5100
5200	1	5200
5300	17	5300
5400	5	5400
5500	21	5500
5600	9	5600
5700	25	5700
5800	13	5800
5900	1	5900
6000	17	6000
6100	5	6100
6200	21	6200
6300	9	6300
6400	25	6400
6500	13	6500
6600	1	6600
6700	17	6700
6800	5	6800
6900	21	6900
7000	9	7000

ASTRONOMICVM

ENVNCTIATVM TRICESIMVM OCTA.

Pascha & reliqua festa mobilia, Cyclo clauium, literaq; Dominicali habitis, cognoscere.

Exo. c 12

Leuitici. 23

Numeri. 28

Deutrono. 16

Esdre. 1 cre. 6
Parali. 2 c. 35

Iosephus 3.

Matheus 5

Primum Christi-
anorum con-
cilium vbi &
quado habitu
sit.

LEGITVR EXODI c 12 DI-
xisse Dominu Moyſi & Aaroni in Ae-
gypto, Menſis iſte vobis principium me-
lium, primus erit in meſibus anni. Lo-
quimini ad vniuerſum coetum filiorum
Iſraël, & dicite eis &c. paulo poſt. Eſt
enim phaſa, id eſt, tranſitus domini. Le-
uitici quoq; 23. Menſe primo quarta
decima die menſis ad veſperum phaſa
domini eſt, & quintadecima die menſis
huius ſolennitas azimoru domini eſt.
Et Numeri c 28. Menſe autem pri-
mo, quartadecima die menſis, phaſa domini erit, & quintadecima die
ſolennitas. Septem diebus veſcentur azymis, quarum dies prima, ve-
nerabilis & ſancta erit &c. Deutrono. 16. Obſerua menſem nouarum
frugum, & verni primum temporis, vt facias Phaſe domino deo tuo,
quonia in iſto menſe eduxit te dominus deus tuus de Aegypto nocte &c.
Et Esdre 1 cap. 6 Fecerunt autem filij tranſmigrationis Paſcha
quartadecima die menſis primi. In Paralipomenon 2 cap. 35 Fe-
cit autem Ioſias in Hieruſalem Phaſe domino, quod imolatu eſt quat-
tadecima die menſis primi. Iosephus quoq; clariffimus hystoriae ſcri-
ptor, libro 3 Antiquitatum iudaicarum cap. 12 in hunc modu ſcri-
ptum reliquit. Menſe autem Xantico, qui apud nos Niſan appellatur,
id eſt, anni principium quartadecima Luna ſoli oppoſita in Ariete,
quo menſe liberati ſumus a ſeruitute Aegyptiorum, Sacrificium quod
nunc egredientes ex Aegypto fecerunt imolare nos annis ſingulis,
quod Paſcha dicitur &c. Quintadecima ſuccedit feſtiuitas azymoru
qua ſeptē diebus celebratur, in qua azymis veſcentur. Hec Iosephus,
Euangelista Mattheus, iſtauerit 5, Proſtant non veniſſe qui legē ſol-
ueret, ſed adimpleret, ceſſit eo Appropriante paſſione tempore ſe-
gittimum paſcha, quod lex 14 die primi menſis ac veſperi, quado azy-
morum dies initium ſumit, celebrandum non neglexit, immo oppor-
tuniſſimē veriſſimēq; cum ſuis celebravit. Teſtantur hoc Euangelij
ſacroſancti aſſertores. Matheus 6 & 20 cap. vbi ait. Prima die
azimorum &c. acceſſerunt diſcipuli ad HIESVM dicentes. Vbi
vis parem tibi comedere paſcha &c. Veſpere autem facto diſcum
bebat cum diſcipulis ſuis. Marcus itidem, Lucas & Ioannes paſchatis
tempus ſatis aperte oſtendunt. Sed quorſum haec inquis? Eo, bone
lector, quo intelligas paſchale feſtum & Iudeis & primitiua poſt hac ali-
quandiu eccleſiae in 14 primi menſis cultum fuiſſe, quod nobis ne-
quaſi ſit ea quam ſubdam ratione. Eufebius namq; eccleſiaſticae hys-
toriae compilator libro 5 cap. 23 tradit diſceptationem ſeucriſſi-
mam inter epiſcopos aſiaticos ortam, eos qui primu Synodum in Ca-
ſarea Paleſtina conſtituerunt, Primam inquam poſt illam cuius acta
apoſtolica meminerunt, vtrum ſc; Paſcha 14 menſis primi, iuxta le-
gem Moyſi celebrari debeat. Ibi Theophilus Caſarea Praefulem, im-
perante ſic Victore Rhomano Pontifice, conſtanter concluſiſſe, non
amplius cum Sabataris Iudeis 14 primi menſis die, ſed potius domi-
nica paſchatis feſtum Chriſtianiſ honorandum eſſe. Vnde Theo-
philus idem Concilij Caſarienſis praefes, quoniam id ab omnibus pa-
riter approbatum erat, palam omnibus eccleſijs ſcriptum promulgauit
Conſtitutum ſc; eſſe, vt intra 12 Kalendas Aprilis, & 11 Kalendas
Maij, Paſcha celebraretur, neq; cuiquam tranſgrediendi hos terminos vel
citra vel vltra facultatem concedi, & bene profecto, quoniam tunc tem-
poris 11 Kalend: Aprilis, id eſt 21 die Martij contingebat aequino-
ctium, poſt quod, ſi 14 Luna accidat, Paſchalis feſtiuitas vſq; in 20
vel 21 diem Aprilis tranſferri poteſt, hoc modo. Si enim oppoſitio
ideſt, 14 Lunain 13 aut 12 Kalen: Aprilis incidat, tunc alterius
decimaquarta tempus expectandum eſt, quod non prius quam 19
aut 20 Aprilis euenire ſolet, qui & terminus Thephili eſt. De Luna
quoq; praecipuum non eſt poſthabendum, quo iubebantur Iudei Lunas
7 poſt 14 continua feriarum conſecratione obſeruare. Quocirca
cum inter 11 Kalen: Aprilis & 12 Kalen: Maij plenilunium ſiue
decimaquarta offertur (poſt aequinoctium ſaltem) tum proxima Do-
minica poſt oppoſitionem eligitur in Paſcha. At ſi contingat Lunam
plenam dominicae incidere, proxima poſt eam dominica accipitur,
tanquam adhuc ſanctificata, ea ratione, qua Moſes 7 perpetuas Iudeis
ſanctificatas affirmavit. Hoc autem ſit, ne cum Iudeis paſcha idem
veneremur, qui eodem die illud adorant. Fit autem & nobis dies ſan-
cta, a dominica enim vſq; ad alteram non niſi ſeptem dies numeratur,
ita vt & nos ſanctificata die vna ſc; ex 7 Moſaicis Paſcha honorem. Co-
muniter iam Latinos, Graecos & Hebraeos paſcha celebrandum poſt equi-
noctium decreuiſſe vides, Quod decretum ſequuti patres Nicenae
Synodi aequinoctium 12 Kalen: Aprilis, Paſcha vero 11 Kalen-
das, id eſt, ſequenti die poſt, vſq; ad 5 Aprilis procedendo conſtitue-
runt. Nam ſi 11 Kalen: Aprilis dominica occurrat, iam Paſcha
in proximam dominica, qua 5 Kalen: Aprilis 28 ſc; Martij die
erit, prolongabitur. Idem poſt hos Anthiocheni, Caſarienſes, Alexan-
driniq; conuentus ſtabilierunt, & confirmarunt. Ad iſta igitur equi-
noctii

CAESAREVM

noctii ſupputationem, qua in 21 Martij relata eſt, Dionifiſus ille
Rhomanus abbas Kalendarij ſui baſim iacit, perinde atq; fixum, nec
vnquam variabile ſit aequinoctii tempus futurum. Ob eam vero cau-
ſam, neq; Paſchatis feſtum hactenus ante 21 Martij diem, ſicut olim
ſoluit, celebratum eſt, neq; in poſterum (& hoc contra Nicenae Con-
cilij decreta, niſi moſe eccleſiae annorum iam multitudine deprauator
redditus, caſtigetur, veraq; aequinoctii ratio inuentur) celebrabitur.
Quaquam vero ſacrae literae nihil aequinoctii meminerint, ſed tantu
primi menſis, nihilo ſecius tamen intelligere datur primu eſſe menſem
illum, cuius oppoſitio, ideſt, plenilunium cum aequinoctio coincidit,
aut proximē ſequitur, cum illud apoſtolorum iam olim ſententia com-
probatum legatur, quibus ſanctum eſt, ante aequinoctium vernum
Paſcha colere nemini vt liceat. Aequinoctium autem, quod tempo-
re Synodi praefatae contigit, a noſtro iam 11 diebus diſtare palam
ſit, cum illud 21 Martij eueniret, noſtrum 10 praefens contingat,
& poſt paucos annos 9 die quoq; futurum ſit. ¶ Cauſas erroris in
celebrando paſchate, vnde totius Rhomani Kalendarij ſequitur con-
fuſio, abſolutiſſimē didiceris ex Natali Regis Ferdinandi, proponēs
in exemplum 1503 annum. Illico enim vides ſequenti die poſt nati-
uitatem, quod eſt 11 Martij, aequinoctium, 12 vero plenilunium,
& in ipſo plenilunio Dominicam accidit, quia occasione Paſchatis feſ-
tum, iuxta Theophili ſtatutu proxima dominica diei debuerat, hoc
eſt, 19 Martij. Verum ex ſententia eccleſiae 29 ſequi integris dilat-
atum, 16 Aprilis ſacratum vides. Vnde oculis vſurpare licet erro-
rem Kalendarij manifeſtum, vtq; paſcha non ſecundum Moyſen poſt
14 primi menſis, ſed poſt plenilunium menſis ſecundi, quod plane alie-
num videri quaeat, imo quod adhuc amplius, eo tempore, quo ſol 5
gradum Tauri occupat, qui immundus dicitur, celebratum tempore
regis Ferdinandi ſit. Quod aequinoctium ſubinde anticipet in cauſa
eſt Trepidatio octavae ſphaerae, & quantitas anni Solaris hunc vſq;
in diem nondum ſatis cognita. Hyparchus enim annum 365 dies, 25
m, 12 ſecunda habere prodidit. Iulius Caſar 365 dies, 6 horas,
adungem, quod a vero longe abeſt. Ptolemaeus 365 dies, 5 ho-
ras 55 m, 22 z annum facere aſſerit. Alfoſus anno 365 dies,
5 horas, 49 m, 16 z (quem ſi ſequaris, quomodo quarto quouis
anno diem intercales non video) in eſſe pronuntiat. Anticipatio au-
tem aequinoctii in annis 132 propē variatur per vnum diem. Pro-
xima Kalendarij corrupti cauſa eſt, illa ſc; quia coniunctiones oppo-
ſitioneſq; luminarium, iuxta Dionifiſi Cyclum ſupponantur, cum ta-
men haud ita longo temporis proceſſu, certitudinem ſuam obtinere va-
leant. Conſuetudinem eccleſiae ſequutus, cyclos praemiſi, per quos pa-
ſcha nunc inueſtigare diſces, quomodo ſemper quidem vti poteris, ſi
modo praefens eccleſiae ritus, vt nunc eſt, ſeruetur. ¶ Cyclum Clau-
uis paſchalis enunctiatum, per 35, literamq; dominicalem enunctiatum
praecedens, edocuerunt, quae duo feſtum paſchale nunc diſceret.
Numerus ergo Clauium in limbo interiori, quem penes NVME-
RVS CLAVIVM maiuſculis, vt liquet, habetur literis inſpicie,
Quem viſum cum indice Z rotae volubilis vexillum gerentis, ſigna.
In limbo deinde exteriori literam Dominicalem prius inuentam, pro-
ximē, poſt indicem, iuxta dierum ordinem obuiam quare, & eidem in-
dicem adiunge, ſic, vt litera cum oſtenſore non occulatur, ſed linea ſi-
ducie euſdem indicis tantummodo mediam alteram inter literam do-
minicalem praefentem & proximam antecedentem, contra dierum or-
dinem puta, ſitam contingat. Illum etenim diem Chriſtiana conſtitu-
tio generali quadam obſervatione paſchalem tuetur. Feſta poſt hac
mobilia ſuis in locis ordinatim apparent, Demonstratio ocularis eſto.
¶ Diuus CAROLVS ſemper Auguſtus anno 1500 corrente
genitus, cuius litera dominicalis E D, Cycloſ autem Clauium 38
fuit. Nunc 38, qui eſt numerus penultimus limbi interioris cum in-
dice notetur, quoniam vero E iam litera dominicalis eſſe deſiit in Fe-
bruario (ſicut anni Biſextilis ratio exigat) index modo non in E ſed
in D literam 19 diei Aprilis vicina tranſferendus eſt. Ita vt c & d
literas, dies autem 18 & 19 per medium diuidat. Quo facto, pa-
ſchale cum reliquis feſtis orbicularim ſuis nominibus expreſſis, liquebit
ſola Septuagelima ibi aduertenda fuerit, qua in anno Biſextili non
eo die, quem Septuagelima nomen artingit, colitur, ſed in eo qui huc
ſequitur.

Error celebra-
tionis paſcha-
tis demonſtra-
tur per exemplū
Regis FER-
DINANDI.

Variæ obſer-
uationes ſuper
anni quātitate.

Quomodo fe-
ſtum paſchale
ſit inueſtigandū.

Exemplum
CAROLI,
Imperatoris.

HIS FESTORVM INVENTORVM ordo eſt anni 1500 currentis.

Septua. 16 Febr: Iudica	5	Apri. Carate	17	Maii
Eſtomih 1 Mar. Palmarum	12	Apri. Rogationū	24	Maii
Quadra 8 Mar. Paſcha	19	Apri. Aſceſſo dñi	28	Maii
Remi. 15 Mar. Qualiſmodo	26	Apri. Exaudi	31	Maii
Oculi 22 Mar. Miſerico. dñi	3	Maii. Pentecoſte	7	Iunii
Letare 29 Mar. Iubilate	10	Maii. Trinitatis	14	Iunii

In praefentia feſtum paſchale iuxta obſervationes eccleſiae videtur
19 Aprilis exigere, cum idem ſi Moyſen & patrum ſanctiones ſequi
maſimus 15 Martij celebrari, aut ſecundu Theophili dogma in pro-
ximam dominicam ſequentē (qua eſt 22 Martij) tranſponi debeat.
Quod idem obſeruare coacti eramus, ſi aequinoctium verum amplecti
voluiſſemus. Sed hic apparet paſcha per 35 dies vltra debitum ter-
minum dilatatum eſſe, impurumq; in menſem, cui Taurus praefuit (die
enim

Pascha in ari- te celebrandi. Exemplum Regis FERDINANDI. enim paschali tunc Sol & gradum 8 possedit, cum tamen in Arie...

QVORVM TALIS EST SERIES

Table with 4 columns: Month/Day, Event, Month/Day, Event. Rows include Septua. 12 Febr. Iudica, Dñica Est. 26 Febr. Palmatum, Quadra. 5 Mar. Pascha, Remini. 12 Mar. Quasim. ge., Oculi 19 Mar. Misericordi., Letare 26 Mar. Iubilare, 2 Apri. Cate, 9 Apri. Rogationes, 16 Apri. Ascensio, 23 Apri. Exaudi, 30 Apri. Pentecoste, 7 Maii, Trinitatis, 14 Maii, 21 Maii, 28 Maii, 4 Iunii, 11 Iunii.

Pascha iam denuo mensi secundo inseritur, ideo quod æquinoctiū secundo post Natalem FERDINANDI Regis contigerit. Tertio post & (oppositio autem vera non media attendi in Paschali celebra- tione debet) quæ iccirco nunc 12 Martii secundum patres, secun- dum Theophilum & æquinoctii solidam rationem 19 Martii sancti ficanda foret. Verum quia ecclesiastica consuetudo 16 Aprilis eli- git Dionisium imitans, cuius æquinoctium 21 Martii dies est, fit vt similiter in 35 dies pascha ultra debitum finem producat, Soleq; in 5 Tauri gradu, impuro dicto, existente colatur. Neq; vero nos tantum hic fallimur, cum & Iudeis ipsis, quamuis egregie sapien- tes sibi hoc loco videantur, æquinoctii ignorantia imponat. Non enim in primo, legi obtemperantes, sed secundo mense contra Mosen & edicta sua pascha adorant. Aequinoctium etenim statuentibus 13 vel 14 Martii contigit hoc presenti 1539 anno, vt 11 Aprilis pa- schali solemnitati vacarunt, cum aliis si exquisitam æquinoctii com- putationem sequerentur, legi suæ conuenienter 12 potius Martii pompas illas paschales peregrissent. Ita 30 integris diebus verū su- peregre dentes falli sunt. Poteest etiam alia de causa paschatis minus stato tempore per omnem orbem culti varietas accidere, præter Mo- samicam traditionem & ecclesiæ. Diuersitas namq; meridianorū non vltimam paschatis variandi occasionem per regiones diuersas indu- cit. Telluris enim globositas efficit, vt à Sole tota terra simul & vno momento illustrari nequeat, que res diem causatur. Verum dimidia tantum parte dies, altera nox, & econtra, dum fit non vltima festiuita- tis huius venerandæ varietas contingere potest. Cuidam enim terræ partium luminarium oppositio videri potest, cuidam minime, vni post me- ridiem, alteri post noctis medium, ex quo fit, vt hic oppositionem ad diem Solis, ille ad diem Saturni nonnunquam conspiciat. Cui in die Saturni apparuit, sequenti Dominica festum instat, Cui die Domini- ca cernitur oppositio, is mox octaua sequenti sollemnitate sacra perā- git. Quæ res locum haberet, si non vniuersalis quædam ecclesiæ con- stitutio per orbem euulgaretur. Sed quoniam hæc & huiusmodi ne- mini non per se obuia esse possunt, verbo attigisse satis sit.

Iudeorum er- ror in celebra- tione paschatis.

Quomodo pa- schale festum variatur ratio- ne diuersitatis meridianorū.

ENVNCTIATVM TRICESIMVM NONV.

Quibus anni temporibus, diebus, horis & minutis æqui noctia contingat presentissimè contueri.

VM HACTENVS PERMVL- TA super erroribus paschalib' egerim æquinoctii nomine, oportunū videretur ostendere nunc quomodo possis omni tempore eueniēs illud certissimū agno- scere. Illud autem quo scilicet confic- ti quærat, figuram per quam hoc presta- re iuxta dies, horas & minuta nostro more computata liceat, exhibui, ordi- ens ab anno Christi 1300 vsq; ad 3000 æquinoctia instrumentum complecti- tur. Neq; sane ideo, quia ita opus fore crediderim, sed quod palam facerem in tanto temporis spacio vernale æquinoctium in Februarium vsq; retro cessurum, & quo vel sic saltem maturius Kalendarii emendandi desiderium ecclesiæ inducatur. In- strumenti partes igitur primum, postea vsū accipe. Infima & inno- bilis huius figuræ rota limbo constat vno, circulis plerisq; cōserto, qua- rum singuli in partes 14 diuisi transversalibus interstincti limeis sunt. Sectionum queuis 14, diem refert, qui sunt 27 & 28 Februarii, & duodecim Martii. Huius limbi extremitas alba nigraq; spacia vicif- sim gerit, quorum alba dies, atra noctes denotant. Iuxta lineam spa- cium candens transeuntem vides, M literam subinde adiunctā, quæ meridiei nota est. Linea nigrum dissecans, mediam noctem signifi- cat, N litera opposita. In spacio illo obscuriori C & R literæ reperiuntur, C occasum, R ortum innuens. Sub dicto colore duo decim gradus semper habentur, duodecim horas noctis signantes, si- militer sub candido 12 horæ diei continentur, in vicem iam albe, iā atræ. Nox enim æqualibus cum die horis participat, quoniam dies illi

lege. æquino- ctia per instru- mentum cōple- xus. Neq; &c.

lege. Infima & inno.

Instrumenti partium summa- ria enarratio.

lineis nō lime- is

illi æquinoctiali congruunt tempori. Numerus ille horarum tertio in spacio centrum versus de 3 in 3, à meridie in mediam noctem, tur- susq; à media nocte in meridiem, nostro pro more scribitur. Quarta huius limbi area dierum in se numerum vnā cum nominibus suis con- tinet, vt, an dies sit Februarii, an Martii sciatur. Interim limbi parte indices quidam occurrunt cum annis Christi singuli noti ab vno cen- tenario in alium, quorum primus 1300, nouissimus 3000 annos, (omnes à Christo nato intelligendo) gestat. Rota post hæc omnia vo- lubilis quinq; ostensores amplexa cernitur, primus ostensorum B, se- cundus C, tertius D, quartus E, quintus F literis insigniuntur. Quilibet horum 20 annos sub se continet, ita, vt omnium summa 100, qui integer centenarius est, constituat. In ventre autem istius instru- menti filum prominēt, vniuersali vsui accommodum. Et hæc de in- strumenti partibus sufficiunt. Inquisiturus quem diem anni præstitu- ti æquinoctium vernale vendicet, indicem rotulæ fixæ inspicat, mi- norem centenarium anno vel annis propositis gerentem. Huic dein de reperto, indicem alium mobilem superiorem superlōcans, in cuius superficie quadrangula propositum currentem annum ultra inferio- ris indicis centenarium offendet. Sicq; rotulam hanc meridiano In- golstadiensi quadrantem, habebit. Quo facto annum propositum in area numerorum requirit, vbi super iuxta positam lineolam filum ex- tendens, Mensē, diem horamq; æquinoctii vernalis in inferioris lim- bo rotæ contuebitur, ante vel post meridiem eueniens vel euenturum. Quod si exquisitum aliquem centenarium aut præcisum deligas, ad quem æquinoctium inuestiges, nullo iā amplius est opus labore. Nā indices per centenarios distincti, neminem latent, per quos filum du- ctum ex centro, dicto citius æquinoctii tempus vel elapsū vel elapsū- rum manifestat. Quod si meridiano alio respondens æquinoctium de- sideras, vel loco alteri, locum è tabula regionum in tertio enunctia- tum posita summe, qui si orientalis est Ingolstadio, horas & minuta eius in uenta in præsentis instrumento numera, à linea meridiei incipiens, id est, à 12 (lineam dico cum M litera notatam) versus R, per inuē- tas horas seu minuta filum dirige, indice superioris orbis sub idem fir- mato. Rursusq; filum lineæ anni currentis ultra centenarium super- induc, & continuo in limbo rotæ inferne, diem, horam & minuta tem- poris æquinoctii vernalis extabunt. Iam si tres tantum dies ho. 0 m. 42 numero dierum Martii (in quo æquinoctium cōtingit) adieceris, diem, horam minutaq; Autumnalis æquinoctii, quod in Septembri accidit, habebis. Si vero locus occidentalior Ingolstadio offertur. Ho- ræ & minuta eius per tabulam regionum inuenta, C versus numera- ri postulabunt, filo & ostensore, vt dictum est, dispositis, Multo hoc idem per exempla manifestius euadit. Imperatoris Quinti CA- ROLI annus 1500 natalis scribitur. Qui numerus, quoniam per se centenarius est, minore opus opera fuerit. Filum itaq; mox su- per M ostensorem rotulæ inferioris (vbi 1500 habentur) ponis, quod in limbo decimum diem Martii, horas 6 minuta 28 post me- ridiem (meridiani scz Ingolstadiensis) aperit. Cum autem Ganda- uum, vt supra, Cæsaris natale solum sit, iam per tertium pronunctia- rum ex tabula regionum Gandauum requirendum erit. Quod illic occideatilius Ingolstadio 39 minutis inuenitur, quapropter indicē B super ostensorem M induces, numerabisq; 39 minuta retro oc- casum versus, per quæ filum tractum, mox in limbo diem 10 Mar- ti, horam 5, minuta 49 pomeridiana, in quibus æquinoctium ver- nale accidit habitantibus sub meridie Gandaueni indicabit. His die- bus, horis & minutis addenti tres dies, hora 0, m. 42, prodibunt 13 dies, 6 horæ 31 m. Septembris æquinoctii autumnalis tem- pus. Alia demonstratio lucidioris intellectus gratia sit ista. Insu- la lucatan nomine auspiciis diui CAROLI inuenta ad Christianæ fidei sanctimoniam conuersa, distans ab Ingolstadio occidentem ver- sus horis 6 m. 40 lbi si scire laboras quando diei nox fiat par, hoc 1539 anno, tum ostensorem B literæ M connecte, ab ipso B oc- casum versus, horas 6 m. 40 numerans in limbo exteriori rotulæ mobilis, filumq; per ea diducens, in limbo exteriori rotæ immo- bilis diem Martii 10 horas 10 Minuta 12 ante meridiem tem- pus æquinoctii lucatani cernes. Regi FERDINANDO an- nus 1503 natiuus fuit, oriundo in Medina Hyspaniæ vrbe, cente- narius est 1500, quare B super M inferatur, occasus ratione, quia Medina Ingolstadium hora 1 m. 12 superat, hora 1 m. 12 versus occidentem à B in limbo mobilis rotæ querendæ erunt, per quæ filum trahetur, indexq; B sub idem reducetur. At filum per li- neam tribus annis proximam directum, in limbo immobilis rotulæ diem Martii 11, horam 10 m. 43 ante meridiem ostendit. Eo ipso igitur minuto Sol principium Arietis ingredi Medinæ incolis dici po- test. Verum ne quid deesse conqueri possis, loci orientalis intel- ligendi viam quocq; aperiam. Hierusalem Ingolstadio est orientalis horis 2 minutis 24, quo loco si sciturias æqualitas diei & noctis quo die & hora anni natalis supradieti regis scz Ferdinadi, qui est 1503 euenierit, tum impone B, vt nosti, literæ M, numerando cōtra oriē- tem à B duas horas 24 minuta, & hoc in mobilis rotæ limbo, filū per ea duc, indice B subducto. Iam si filum lineæ trium annorum inferis, tum illud in limbo fixi orbis 11 Martii, horas 2, m. 19 pomeridiana, horologio Hierosolymitano cōgruentia, aperiet. Quo- niam autem sola B litera hucusq; vti simus, non abs re fuerit adhuc altero dogmate rem planiorem reddere. Esto vero tale. Aequinoctiū vernale ad annum Christi 1598, si nosse velis meridiano Ingolstadiē si con-

Quomodo æ- quinoctii dies annuatim sit inuestiganda.

Vt Aequino- ctium meridia- no respondens alii reperiat quàm Ingol- stadiensi.

inferne, dies & hora legēdum, nō diem & ho- ram &c.

Exemplum CAROLI Imperatoris.

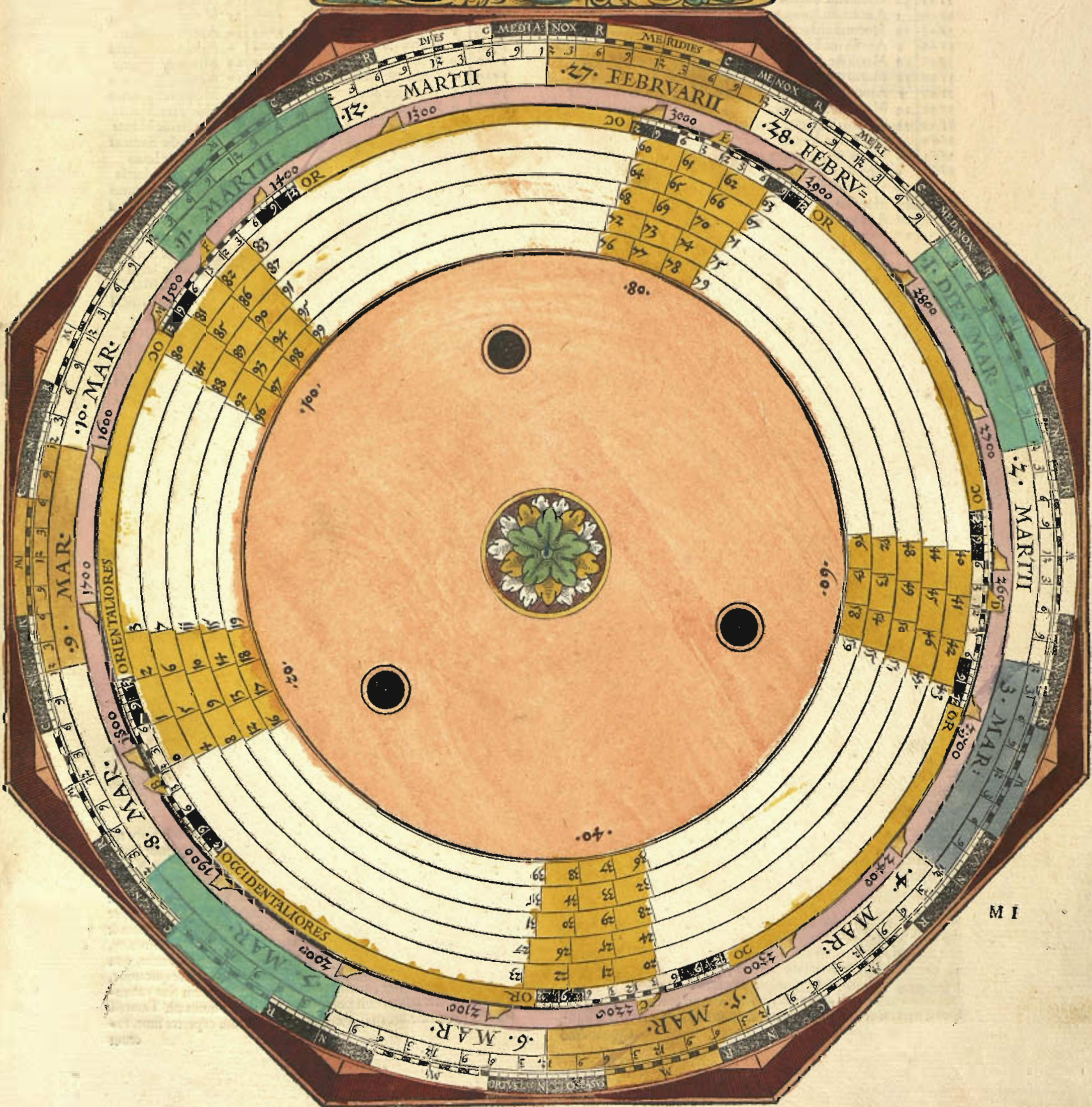
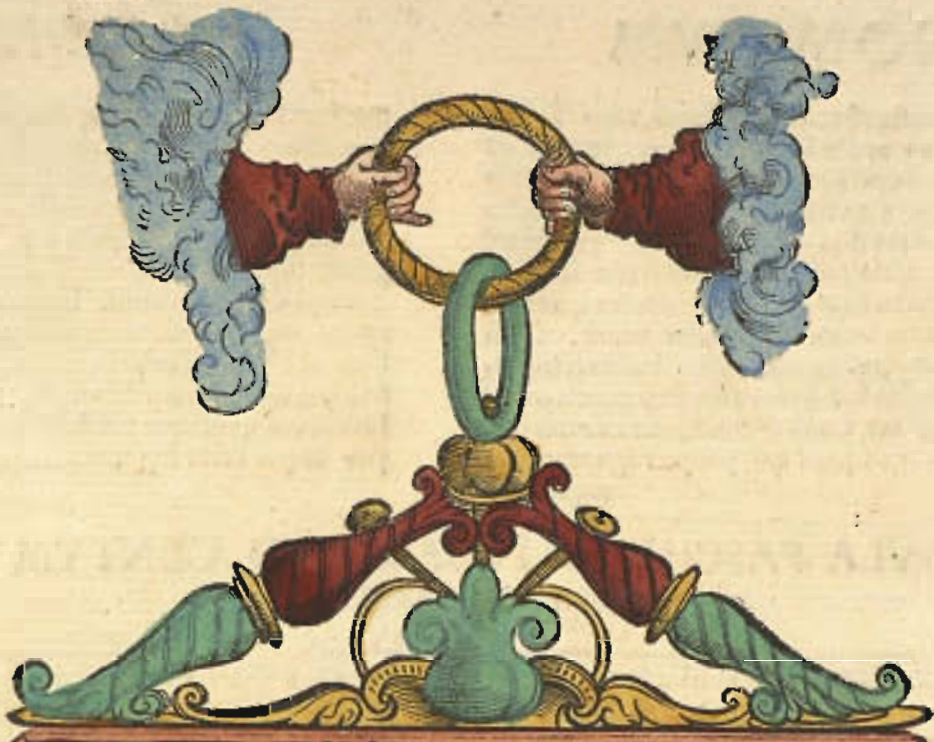
lucatan Insu- la occidentalis

nomine & au- spiciis diui Ca- inuēta ad Chri- stianæq; & c. lege

Exemplū Re- gis FERDI- NANDI.

Quomodo æ- quinoctium in Regiōibus ori- entalioribus sit inueniendum.

M I

sentaneum, 98 annos penes ostensorem F intuenis, ideo F lite-
ram indici M centenarii 1500 applica, filumq; super lineam 98
annorum dirige, quod in instrumenti limbo diem Martii 10 hora 0
m 55 post meridiem indicabit. Cui si numero adicias tres dies, ho-
ram 0 minuta 42, redundabunt dies 13 hora 1 m 37 Septe-
bris, quo tempore æquinoctium Autumnale futurum erit. Ita ni fal-
lor abundè instructus es, quo pacto sit æquinoctium duplex quottans
nis indagandum, itidem & pascha secundum ecclesiæ ritum. Cum
vero concilijs visum sit Christianis pascha nobis cum Iudeis celebra-
dum non esse, non inconsultum videtur huius rei quoq; paucis memi-
nisse. Iudeis lex Mosaiica præscribit, Luna decimaquarta mensis pri-
mi honorandum paschale festum, id quod ipsi, propter ignorantiam
æquinoctii

æquinoctii in 13 vel 14 Martii ab illis translati, neutiquam presta-
re possunt. Ad hoc æquinoctium licet nihil dubii ingèrat, traditioni-
bus tamen propriis irretiri solent. Nam si 14 luna in secundam fe-
riam, id est, diem Lunæ incidit, tum pascha die Martii exequi solent,
& si diem Mercurii plenilunium occupat, Iouis diem in pascha reci-
piunt, aut si Luna 14 die Veneris occurrit, iam cum paschate in
Saturni diem transeunt. Id quod nulla scriptura eos iubet aut cogit,
si proprijs constitutionibus non ita strictè deuouerentur, Lunæ enim,
Mercurii Venerisq; dies effugere ne scz pascales frant perpetuò, ne-
scio qua superstitione laborant. Sed vt oculis deprehendere quæas
Iudeorum quotanne pascha sequentem subordinaui methodum, per
160 annos certa supputatione examinatum.

TABVLA PASCHATIS IVDICI AD CENTVM SEXA-
ginta annos sequuturos supputata.

Anni dies								
1540	23	Martii die Martis	1580	31	Martii die Iouis	1620	8	Aprilis die Saturni
1541	12	Aprilis die Martis	1581	21	Martii die Martis	1621	27	Martii die Martis
1542	1	Aprilis die Saturni	1582	8	Aprilis die Solis	1622	16	Martii die Saturni
1543	20	Martii die Martis	1583	28	Martii die Iouis	1623	5	Aprilis die Saturni
1544	8	Aprilis die Martis	1584	17	Martii die Martis	1624	25	Martii die Iouis
1545	28	Martii die Saturni	1585	4	Aprilis die Solis	1625	29	Martii die Martis
1546	18	Martii die Iouis	1586	24	Martii die Iouis	1626	1	Aprilis die Saturni
1547	5	Aprilis die Martis	1587	13	Aprilis die Iouis	1627	22	Martii die Iouis
1548	24	Martii die Saturni	1588	2	Aprilis die Martis	1628	8	Aprilis die Martis
1549	13	Aprilis die Saturni	1589	22	Martii die Saturni	1629	29	Martii die Solis
1550	1	Aprilis die Martis	1590	9	Aprilis die Iouis	1630	18	Martii die Iouis
1551	22	Martii die dominica	1591	30	Martii die Martis	1631	7	Aprilis die Iouis
1552	9	Aprilis die Sabati	1592	18	Martii die Saturni	1632	25	Martii die Solis
1553	30	Martii die Iouis	1593	7	Aprilis die Saturni	1633	16	Martii die Saturni
1554	18	Martii die dominico	1594	26	Martii die Martis	1634	3	Aprilis die Iouis
1555	6	Aprilis die Sabati	1595	15	Martii Saturnis	1635	24	Martii die Martis
1556	26	Martii die Iouis	1596	3	Aprilis die Saturni	1636	10	Aprilis die Solis
1557	16	Martii die Martis	1597	22	Martii die Martis	1637	30	Martii die Iouis
1558	3	Aprilis die Solis	1598	11	Aprilis die Martis	1638	20	Martii die Martis
1559	23	Martii die Iouis	1599	31	Martii die Saturni	1639	7	Aprilis die Solis
1560	11	Aprilis die Iouis	1600	20	Martii die Iouis	1640	28	Martii die Saturni
1561	1	Aprilis die Martis	1601	7	Aprilis die Saturni	1641	16	Martii die Martis
1562	21	Martii die Saturni	1602	27	Martii die Saturni	1642	5	Aprilis die Martis
1563	8	Aprilis die Iouis	1603	17	Martii die Iouis	1643	25	Martii die Saturni
1564	28	Martii die Martis	1604	5	Aprilis die Iouis	1644	14	Martii die Iouis
1565	17	Martii die Saturni	1605	24	Martii die Solis	1645	3	Aprilis die Iouis
1566	4	Aprilis die Iouis	1606	29	Martii die Saturni	1646	21	Martii die Saturni
1567	25	Martii die Martis	1607	2	Aprilis die Iouis	1647	10	Aprilis die Saturni
1568	13	Aprilis die Martis	1608	22	Martii die Martis	1648	28	Martii die Martis
1569	2	Aprilis die Saturni	1609	9	Aprilis die Solis	1649	18	Martii die Saturni
1570	21	Martii die Martis	1610	29	Martii die Iouis	1650	6	Aprilis die Saturni
1571	10	Aprilis die Martis	1611	19	Martii die Martis	1651	27	Martii die Iouis
1572	29	Martii die Saturni	1612	5	Aprilis die Solis	1652	14	Martii die Solis
1573	19	Martii die Iouis	1613	27	Martii die Saturni	1653	2	Aprilis die Saturni
1574	6	Aprilis die Martis	1614	15	Martii die Martis	1654	23	Martii die Iouis
1575	26	Martii die Saturni	1615	4	Aprilis die Martis	1655	12	Aprilis die Iouis
1576	15	Martii die Iouis	1616	23	Martii die Saturni	1656	30	Martii die Martii
1577	4	Aprilis die Iouis	1617	10	Aprilis die Iouis	1657	19	Martii die Iouis
1578	23	Martii die Solis	1618	31	Martii die Martis	1658	8	Aprilis die Iouis
1579	11	Aprilis die Sabati	1619	20	Martii die Saturni	1659	27	Martii die Solis
						1660	17	Martii die Saturni
						1661	4	Aprilis die Iouis
						1662	25	Martii die Martis
						1663	12	Aprilis die Solis
						1664	2	Aprilis die Saturni
						1665	21	Martii die Martis
						1666	10	Aprilis die Martis
						1667	30	Martii die Saturni
						1668	17	Martii die Martis
						1669	6	Aprilis die Martis
						1670	26	Martii die Saturni
						1671	16	Martii die Iouis
						1672	2	Aprilis die Martis
						1673	22	Martii die Saturni
						1674	11	Aprilis die Saturni
						1675	1	Aprilis die Iouis
						1676	19	Martii die Solis
						1677	7	Aprilis die Saturni
						1678	28	Martii die Iouis
						1679	18	Martii die Martis
						1680	3	Aprilis die Saturni
						1681	24	Martii die Iouis
						1682	14	Martii die martis
						1683	1	Aprilis die Solis
						1684	20	Martii die Iouis
						1685	7	Aprilis die Martis
						1686	30	Martii die Martis
						1687	19	Martii die Iouis
						1688	5	Aprilis die Iouis
						1689	26	Martii die Martis
						1690	15	Martii die Saturni
						1691	4	Aprilis die Saturni
						1692	23	Martii die Martis
						1693	11	Aprilis die Martis
						1694	31	Martii die Saturni
						1695	21	Martii die Iouis
						1696	7	Aprilis die Martis
						1697	27	Martii die Saturni
						1698	17	Martii die Iouis
						1699	4	Aprilis die Martis
						1700	23	Martii die Saturni

PRIMAE PARTIS CONCLUSIO

VIDEA S. Lector amice, me omnino tui verè colèdi natū, pro huius astronomici parte prima claudenda, theorema
quoddā subieci, in quo veluti præsentī arena ob oculos cernere quæas, ad quid astrorū motus hætenus per totā hāc
operis partem, sussillat & traditi, conferam. Tale autem est, quod quam maxime humanitatē prodesse valeat, cuius iuuan-
da gratia, nihil non paratus subire perpetuò sum. Dies autem Criticos, id est, iudiciales, quorum præcipuus apud medi-
cos vsus in curationibus existit, a nondum præsentēs, sed instantes inuenire soletur docet. Vnde ni fallor, siquere prudē-
tibus sit potest, quam astronomiæ scientiæ non tantūmodo voluptati, verum etiam utilitati humanæ seruire solet. Quod
theoremā, licet succinetum sit, nihil tamen in eo, ad meliorem astronomiæ declarationem, desiderari à quoquam putauerim.

ENVNCTIATVM QVADRAGESI-
mum & vltimum.

Dies Criticos, id est, iudiciales, medicis in morbis iudicā-
dis necessarios, per instrumentum hoc subnexam, citra ope-
ram computi inuenire.

Pud omnes in confesso est, astra quædam diuinæ vir-
tutis esse instrumenta, per quæ vniuersam illud gu-
bernari credimus. Syderum enim opera, effectus
seu inclinationes, seu influentias dicas, diuinæ pro-
uidentiæ quædam esse documenta, quis est qui ne-
get? cum nihil non in hoc mundo iuxta astrorum di-
spolitiones affici videamus, quamuis omnia in deum referri soleant,
Quemadmo-
dum

Quemadmodum autem non securi, operis cuiuspiam structuram tri-
bueris, sed fabri, qui hæc vitæ, sic astrorum effectus, qui motus eo-
rū in consequuntur, non ipsis astris, sed deo, illa regenti, gubernā-
tiq; causæ, veluti primariæ, ascribere debemus. Huiusmodi astrorum
cursus & motus multiplices, nobis, cum Deus Optimus Maximus
patefaciat, cœlumq; ipsum librum tanq; apertum, in quo futura per
stellatum & luminarium transcursus significantur, recludat, pauca &
nos super his, quæ ex eo nobis libro collecta sint, dicere instituiamus,
& maxime de his, quæ ad humanā pertinere salutem videntur, qua
in parte licet medicinæ vigilantibus in primis commodare quæamus,
non solum tamen his, verum sed alijs quoq; rationem suæ valentu-
diuis habituris saltem non postremam prodesse animus est. Tametsi
illorum gratia medicorum præcipue, qui astrorum expertes sunt, fa-
ctum

ASTRONOMICVM

etiam putauerit hoc nobis aliquis, nec immerito, fatemur enim, nostrum namque consilium secuti, certius & praesentius mederi laborantibus poterunt. Quanta enim vis sit dierum iudicialium, quos Criticos vocant, nemo doctorum ignorat. Quanta etiam necessitas obseruanda: Crisis medico incumbat, tum alii, tum Ptolemaeus, naturae scientissimus auctor 60 Centiloquii sui dictione hortatur, hiis verbis. Super aegrotis criticos dies inspicere, ac Luna peragracionem in angulis figurae 16 angulorum. Vbi enim eos angulos bene affectos inueneris, bene erit laetitia, contra male, si afflictos inueneris. Haecenus Ptolemaeus cuius verba, quoniam non nihil obscuritatis in se habent, astronomiaeque titulis non usque adeo obuia sunt, euidentiora planioraque reddat. Sciendum ergo primo quid vocabulum CRISIS significet, *κρίσις* graece, latine iudicium, velox & vehemens in morbo motus est, ad salutem vel ad perniciem. Vehemens idcirco, quia seuis ab accidentibus contingit. Morbi enim tunc & naturae pugna excitatur acerrima, nec vllum aliud morbi tempus Critico grauius existit. Crisis autem perfecta nulla esse potest, in qua non sit sensibilis materiae delinquentis expulsio, ex quo constat in morbis sine materia contingentibus nullam fieri crism. Dierum ad morbos diiudicandos pertinentium quadruplex differentia est. Critici enim sunt & Indicatii, Intercidentes & Vacui. Criticus dies qui & Decretorius vel Radicalis vel Iudicatorius appellatur, est tempus illud, quo natura confurgit ad humorum peccantium siue expulsionem siue permutationem. Indicatiuus vel Indicariuus dies est, qui signum dat futurae crisis, quo die & hora, qualisque fieri debeat, apparet enim in eo omnino iudicium aliquod futuri iudicii, per quod certi sumus de salubritate vel periculo sequentis crisis. Intercidentes dies illi sunt, qui & interpolares seu prouocatorii dicuntur, in quibus humor nociuus naturam prouocat ad pugnam. Ideo intercedentes dicti, quia inter criticos & indicatiuos cadant. Crisis in eisdem euenit nonnunquam, sed per accidens tantum, ut, ratione virtutis vel medicinae, vel alterius cuiuspiam symptomatis. Vacuus dies seu Medicinalis dicitur, in quo natura prorsus quiescit, neque quidquam dissidii inter morbum & virtutem naturalem concitatur, adeo, ut per diem vacuum tuto curationem, moliri liceat. Priusquam vero praxim ipsam crisis aggrediamur, alia videntur praemissa necessaria. Primo, nullum non signum peculiarem quandam naturae partem, quantum ad qualitates attinet quatuor, sibi vendicare. Aries, Leo & Sagittarius, quia calidi & sicci flauam bilem tuentur, Taurus, virgo & Capricornus, quia frigidi & sicci, nigrae bili respondent. Gemini Libra & aquarius calidi & humidi Sanguinem imitantur. Cancer Scorpium & pisces frigidi humidique pituitae assimilantur. Proximum est scitu, Signo cuiuslibet planetam dominari, unde domini nomen retulit, ut arietem & Scorpionem Mars, Taurus & libram Venus, Gemini & Virgini Mercurius, Sagittario & piscibus Iupiter, Capricorno & Aquario Saturnus, Cancro Luna, Leoni Sol, domini sunt. Signorum praeterea quodlibet hominis partem sibi peculiarem arrogat, quod idem faciunt domus caeli, id quod sequens figura innuit.

Crisis quid.

Criticus & decretorius idem. Indicatiuus.

Intercidens seu ueinterpolaris

Vacuus qui medicinalis dicitur.

♄ respicit Caput	Prima domus Caput
♃ respicit Collum	Secunda domus Collum
♂ respicit Man ^{us} & brachia	Tertia domus Ma. & br.
♁ respicit Pectus	Quarta domus Pectus
♄ respicit Cor	Quinta domus Cor
♃ respicit Intestina	Sexta domus Intestina
♁ respicit Renes	Septima domus Renes
♄ respicit Pudibunda	Octaua domus Pudibunda
♃ respicit Femora	Nona domus Femora
♁ respicit Genua	Decima domus Genua
♃ respicit Suras	Vndecima domus Suras
♁ respicit Pedes	Duodecima domus Pedes

Hoc loco notandum obiter, partem illam corporis non esse ferro violandam, quouis modo, quoties Luna signum partis illius perambulat Ptolemaeo teste. Membrorum diuisiones per Signa obseruentur studiosè, quocumque enim in loco figurae signum fuerit, nihilominus tamen proprietatem genuinam partis significanda, obtinet. Simile quiddam & cum planetis fieri solet, horum etenim singuli quoque naturas seu temperamenta secundum qualitates quatuor exprimit.

Saturnus	significator & autor Melancholiae
Iupiter	significator & autor Sanguinis
Mars	significator & autor Bilis
Sol	significator & autor Bilis
Venus	significator & autor Phlegmatis
Mercurius	significator & autor Spiritus & sanguinis
Luna	significator & autor Pituitae

Planetarum quilibet singulare quoddam Signum possidet, in quo constitutus, exaltari, & in eius opposito cadere dicitur. Ut

Saturnus	exaltatur in Libra	cadit in Ariete
Iupiter	exaltatur in Cancro	cadit in Capricorno
Mars	exaltatur in Capricorno	cadit in Cancro
Sol	exaltatur in Ariete	cadit in Libra
Venus	exal. in ♋, ca. in ♌, exal. in ♍, cadit in ♎. Dex. in ♏, ca. in ♐,	

CAESAREVM

Ad haec duodecim signa trifariam dici solent, Mobilia scz fixa & Communia. Luna etenim in morbi alicuius principio mobilium signorum aliquod tenente, contingit morbum illum cito terminari, & contra, si in signo fixo est Luna morbi ortu, produci eundem ferè videm, sicut in Communi Luna cum sit initio affectus, plerumque mutari, in aliumque transire eundem.

Signa Mobilia	{ Aries Cancer Libra Capricornus	Signa fixa	{ Taurus Leo Scorpius Aquarius	Signa Cō.	{ Gemini Virgo Sagittarius Pisces

Neque vero minus planetarum singuli singula humani corporis membra, morbosque diuersos innuere solent,

♄ Saturnus vesicam, lienem & aurem dextram intuetur, affectus vero Cancrum, Podagram, Elephanciam, & melancholicos huiusmodi omnes.

♃ Iupiter habet morbos omnes qui ex sanguine abundantiore adufluoreque proueniunt.

♂ Mars fel, pudenda, Testes, aurem sinistram & epar, Febres acutas, Erysipelata, Morphem, Apostemata interna praecalida, significat.

☉ Sol possidet cerebrum, visum, neruos, Cor, Latus dextrum, Hypochondria dextra, omnem calidum affectum, quales sunt febres ardentes & tertianarum species.

♀ Venus Renes & nucham obseruat, morbosque pudendorum quoscumque & maxime a frigore causatos indicat.

☿ Mercurius Pulmones respicit & linguam, animi affectus quodlibet, Phantasmata, Somnia, mentis alienationes, & huiusmodi.

♃ LVNA Matricem & muliebria colit, Menstrua, Catharros, Morbosque frigidos & humidos, ut Apoplexiam, Paralysim, Convulsio num species, Epilepsiam &c indicat.

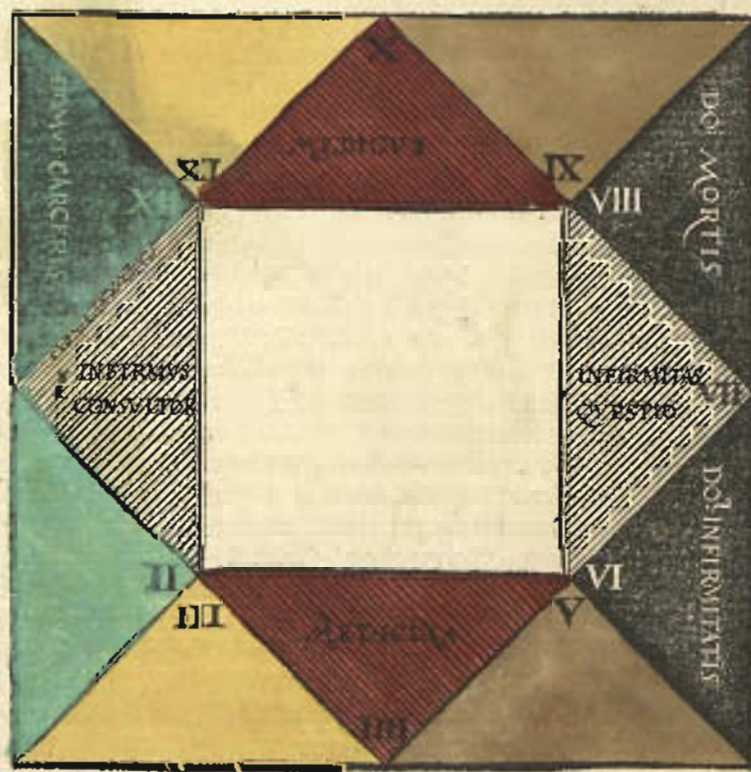
Notandum est insuper planetam sub radiis vocari donec inter 15 & 12 gradum a sole reperitur, a 12 vero gradu Soli propinquan- tem combustum iam dici, debilissimique effectus esse, tantoque imbecillio- rem, quanto proximior Soli fiat, imò impeditum vocabulo non inusi- tato apud Astrologos vocari. Item retrogradum planetam ab omni virtute destitutum esse scias. Luna cum fuerit in via, ut dicitur, La- ttea vel combusta, quod est a 19 gradu = usque 4 m, tum eadem virtutis propè deiecta videtur.

Errantium quouis summa virtute si domos vel 10 vel 11 vel 7 vel 5 tenuerit, liber saltem ab iniquiori aliorum contuitu vel commercio, ut dictum est. Iidem vero imbecilli dicuntur, quando 12 6 aut 8 domum occupant.

Item dominus 12, 6 & 8 domus, quocumque in loco figurae consti- tat, nihilo secius damnnum importat omnibus quibuscumque tandem aspectu suo participat.

Combusti pla- netae quando dicuntur, Retrogradi.

SEQVITVR FIGVRA QVAE OCVLIS EXPONIT DO- MVS MEDICATVRO considerandas.

M II

ASTRONOMICVM

DE DOMIBVS COELI

¶ **D**omus cœli prima dominusq; eiusdem, egrum, interrogatorem siue consultorē perpetuō referunt, Septima vna cum domino Morbū, Decima vna cum domino Medicum, qualis sex & qua fortuna morbo sit occurfus. Quarta & dominus eius Medicamen, quem sex vsūm affecto sit allaturum, significat. Sexta octaua & duodecima, loca morborum referunt. Quocirca quādoq; planeta melior aliquem ex quatuor angulis incoluerit, siue dominus anguli cuiusuis ex illis fortunior, liber, potens, nec impeditus extiterit, tum anguli istius felicitus iudicium consequitur, sin minus, contra fiet.

Vnde Crises
auspicanda sit.

¶ **T**empus nunc ad Crises vocat. Nunc enim & quales sint & quo pacto futuræ præsciuntur, dies insuper Indiciuū & Vacui & Intercidentis quomodo noscantur docebimus. Studiosissimè ergo expiscaberis à laborante principio quorū am temporis momento, peius habere senserit, id quod vltimus morbi principium vocabitur, aliās inuasione hora dicta, tempusq; est, quo eger se laborare percipit, vtpote, solitis operationibus impediri sentientibus, quod quidem in morbis acutis, & his qui subito inuadunt animaduersū facile est. Atqui cum soleat 7 14 vicissimq; primo diebus, subinde pugna quædam inter morbum & virtutem nostram oriri, dies eos vocarunt Astrologi Criticos. Alios autem Criticis interfertos, in quibus pariter, sed remissior pugna contingere visa est, Indiciuos dixerunt. Adhuc etiam alios ab illis Iudiciuū & Indiciuū, in quibus inbecille admodum naturæ & morbo certamen impendēret, aduertentes, Intercidentis nominarunt. Motum enim lunarem hac in re sicut in omnibus, (vt cuius occasione humores & omnia hæc infima vehementissimè affici scirent) scrutantes intimius, 16 angulos in Zodiacolunares, in quibus Luna consistens naturæ suppetias contra morbum debellandum ferret, deprehenderunt. Nihil vero est, quod te moueat hoc in loco, quod Arabes non imitemur, qui partitionem hanc angulorum in æquatore, non autem in Zodiaco, & id cum Ptolemæo, vt ipsi putant, statuunt, cum re vera Ptolemæus id nunq; somniarit, ne dum senserit. Hic mihi si fidem non habes, Pontanum aliosq; relegere. Angulorum autem singuli 22½ gradus habent, veluti sequens figura distinctè aperit, in qua primo index quidam cum signo X occurrit, qui gradui Lunæ in affectus principio adducitur, vnde linea quædam albicans per centrum instrumenti, in quo cum alia rectos angulos efficit ducta limborum procedit. Binæ illæ lineæ instrumentum in 4 partes secant, locaq; Crisim in Zodiaco monstrant. Crises illæ ob discrimen aliarum atre pinguntur, in quolibet medio duarum Criticorum alia est Indiciua nomine. Deinde inter Criticam & Indiciuam semper interponi solet alia, Intercidentis dicta. Ita quælibet ex his quartæ 4 in angulos partitur, quos si connectas 16 cerne, quemlibet eorum interuallo 22½ graduum ab alio separatum, quod interuallum, Vacuū dicitur, dum à Luna peragrat. ¶ In diebus ergo iam dictis qui futuros nosse desiderat, indicem X loco Lunæ, quo ad fieri exacte datur adiungat, loco inquam quem Luna morbi inchoati tempore coluit, sic enim factis reliquos omnes tam Criticos quàm Indiciuos & Intercidentis (silo lineis singularum adnotato) ob oculos in Zodiaco per gradus & minuta signatos cernet. Natura enim hac in parte curiosior est, neq; morbum prius aggreditur quam auxilii tempus presto sit, id quod potissimum quadraturæ & oppositiones afferre solent, Quartæ enim & oppositi aspectus ideo Crisim efficere verè solent, quod his temporibus non amplius humori à principio peccanti Luna adlit, sed aduersaria huic inueniatur, naturamq; potius stimulet, oppugnatrix morbi verius. Illos autem Lunæ aspectus non solum obseruabis quadratam sex & oppositionem, sed etiã alios qui Indiciuos & Intercidentis causant, semper tales intelligendo à morbi incipientis gradu factos, quoniam & tunc Luna quid futurum de Crisi, id est, an salubris nec ne, euentura sit, ostendit, id quod perfectius iudicabitur tum denum, si figuram cœli secundum illud tempus extractam perspexeris. Si tempus post hæc Criticum, Indiciuum vel Intercidentis scire velis, vide quo die Luna gradus illos ingressura sit, qui à lineis dierum illorum ostendantur. Sic, meridiem eiusdem diei inspicere, quo in loco Lunam habeat, que res per organum Lunæ vel per Ephemerides æque sciri potest, loco Lunæ ad meridiem accepto, aduerte nam gradus Criticos vel Indiciuos &c. cum superet nec ne, si enim excedit, tum hora Crisim vel Intercidentis post meridiem eueniet, qua propter in quot gradibus fiat excessus notandum est, pro quolibet gradu horam 1 m 52 vel si minus simplicius, horas 2, & pro dimidio gradu horam vnam vel 4 m minus, si ad vnguem vis, computando, sic enim proximè aut perfectè horam inuenies, quantura cum morbo certamen sititura. Si vero locus instrumenti meridiæ requisito minor inueniatur, similiter graduum numerum in horas antemeridiem partire, vno gradui duas vel 3 cum 52 m tribuens, & prope verum horam Crisim vel Indiciuū &c. habiturus es, & hoc secundum Lunæ motum medium. Quod si exactius adhuc desideras, motum Lunæ diurnum diei proposito debitum quærito, vnde facillimè proportionum regula inuenies hunc in modum. Primo loco motum diurnum, Secundo loco 24 horas, Tertio vero distantiam loci Indiciuū à meridie ponas, vt, motus diurnus dat 24 horas, quid distantia? Perfecta regula, quotiens horas & minuta remittit

Institutio in
strumenti pro
Crisi indaganda.

Qua ratione
Crisis contingit.

Quomodo
Crisis horalis
inquirenda.

CAESAREVM

mittit. Hac obseruata cautione interim, q; si distantia sit antemeridiem, quoties dematur (vt si prodeant horæ 3 antemeridiem, iam subtrahantur à 12, & dicatur hora esse 9 antemeridiem) Pomeridianus vero per se relinquatur, quotiens, quicquid creat & à meridie nuncupatur. Quandoquidem vero Luna non æqualem indies motum peragat necesse est, dies quoq; Crisim inter se variari, nec in eundem semper diem certò incidere, frequentius tamen 7 mo, & 14 secunda Crisis apparet, & ratio est, quod tam crebro illi de morbis præsertim acutis indicent □ & 8, quorum alter in 7 mo, alter in 14 to die ferè contingunt. Est etiam tertia Crisis, quæ 20 die sepius aut 21 accidit, propter quadram aliam. Diebus itaq; Criticis omnibus habitis (quod de Criticis loquor, idem de aliis quoq; Indiciuū & intercidentibus dictum volo) figuram cœli erige quomodo planetis & stellis fixis, præsertim insignioribus in Zodiaco vel propè hunc sitis, in eadem collocatis. Hoc facto locum ante omnia Lunæ contue re, eius accidentia singula memoria excipiens fideli, sex aspectus, passiones, secundum omnium aliorum planetarum motus, verum beneuolos, maleuolosq; sustineat. Simile iudicium de stellis fixis fac. Hæc etenim si omnia decentes fuerint fortira locos, Crisim proculdubio bonam naturamq; morbo præualituram portendent. Si impeditiorem Lunam videris, omnia contraria & inausata, naturamq; morbi succubituram iudicabis. Nisi cum indicis presentibus morbi materia pugnet, aut aspectuum infortunia in Haitz, id est, similitudinibus suis consistant, id quod salutis exemplum potius esse solet, quanq; per accidens, vt si affectus sit flegmaticus, id est, Frigidus & humidus, Luna vero radiatione quadam communicet Marti calido & sicco planetæ, vel econuerso. Aut si in morbo bilioso Luna frigidius & humidius astrum incolat, Planeta enim tunc esto per se obesse solet egritudini, sua tamen natura aduersatur adeo, vt virtuti naturali contra morbum potius auxilietur. Simile quiddam de prosperioribus stellarum tam fixis quam errantibus cæteris statuitur. Nam si harum aliqua morbo in crasi, id est, temperatura disconuenit natura sua, crisim remorari videtur, quam tamen ob genuinam bonitatem non omnino tollit. Iudicium est par in omnibus 16 figuræ angulis, vno animaduersu, sex quo in criticis angulis pugnae vehementiores oriri quam in alijs soleant, propter euidentis distidium signorum, quod ratione qualitatū & sexus in quadris & oppositionibus habent. Me diocrem autem in Indiciuū, & quasi nullum in intercidentibus discrimen reperire est, quare leuissima his posterioribus, naturæ & morbi prouocatio sentitur, nisi forsitan accidens aliquod grauioris luctæ causam inferat, quemadmodum si luna planetis vndiq; iniquioribus pressa, locoq; deiecto & inausiore circumseptæ per talem intercidentem esset, indicatiua autem figura Lunam rursus benigniorem per omnia exhiberet, tum enim hæc dies alia feliciore esse cur non possit? Re ipsa Indiciuū & Intercidentis aspectus dici nequeunt, quia tamè viciniore aspectus quam alia loca sunt, iccirco cum à Luna permeantur non infrequenter natura insurgere egritudines aduersum, materias earum digerendo coquendoq; consuevit. Non prætermittendū hoc quoq; sex in die critico plerumq; egrum mori, Luna cum aliquo planeta maligniori coniuncta vel aspectu in feliciori participante, & maxime consimili in temperamento planeta cum morbo existente. Contrarium porro si planetis & stellis fixis secundioribus saltem iungatur, fieri. Fit & aliquando Crisis 5 die, Luna * occupante, vt decimo quoq; Δ Lunari existente. Sed his quas iam enumerauimus potissimum rationibus nempe accidentium vsuueniunt. Neq; vero repugnat illud Hypocratis, Quartus index Septimi, vbi quartum & non quintum nominat Hypocrates. Cum etenim ille de criticis præcepta regulari quadam methodo vellet astrorum imperitioribus non omnino ignota tradere, septimum autem & 14 Criticos tanq; insigniores exprimere conaretur, per quartos incederet tum iudicauit, ideo factum sanè vt quartum potius quam quintum interserere Criticis vellet, sicut etiam 11 potius quam 10 eadem de causa, quanq; trinus tam in 10 quam in 11 incidat, & per consequens etiam crisis. Eodem modo 20 dixisse Hypocratem putaueris & non 21, eam tamen non minus 21 q̄ 20 iudicia eueniant. Porro Crises mutari solent non modo syderum ratione, vt audiui mus, sed aliarum quoq; rerum quæ medicis numero sex sunt, quæ distichum eiusmodi comprehendit.

Quomodo ex
figura Crisim
cognoscatur
salubris vel in
salubris.

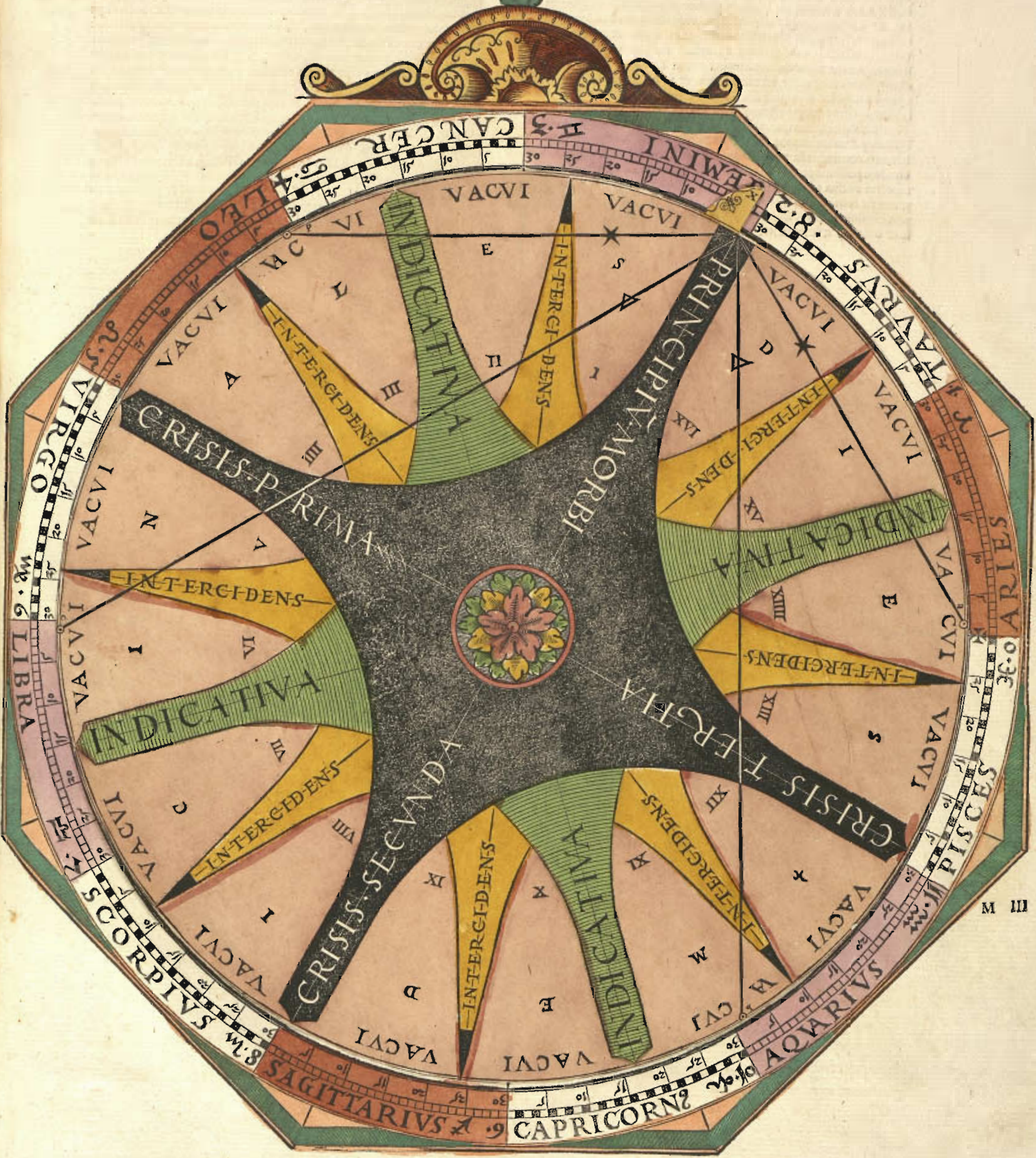
Materies, Virtus, Medicus, Symptoma, Minister,
Sydera, tot crises euariare solent.

Causæ variat
tionis Crisim.

¶ Sed quomodo singula fiant non est presentis instituti docere, vbi præter astronomica nihil promittimus. Ad propositum igitur reuertentes reliqua percurramus. Luna vel in morbi principio, vel in Crisi quacumq; aspectu carens alio simpliciter neq; bonum neq; malum significat, verum in huiusmodi aliquo tempore si cuiq; planeta rum conspiciatur naturam eiusdem tam æqui quam iniqui, sequi solet, infirmo quilibet ingerens. Quod si morbi principium Lunam obtineat aliquo aspectu participè, nõ autem in die critico post, crisim impediti cõtingit. Egritudinis initio si Luna quatuor angulorū aliquæ occupet, tñ ascēdēs indicij certū in significato qualicūq; fuerit cõstituit.

Passa

III M

Passa vero eclipsis Luna, crisis tempore, indicium est mala. Eodem tempore si planetam sub radijs Solaribus constitutum inspiciat Luna, nihil desumendum erit, quia paulo plus nihilo, imò nihil omnino virtutis hic aspectus obtinet, similiter in Crisibus iudica, nisi Saturnus aut Iupiter aspiciantur, qui 6 gradibus à ☉ elongati & orientales, tum vna vim suam ostendere possunt, sicut & si Mars, quem tamen oportet 10 gradibus ad minus à Sole distare orientalem, reliquos autem ad 15. Nam si eorum aliquis cum Luna aspectum efficiat remotior 15 gradibus à ☉, signum non bonum fieri solet. Tres illi, occidentales si sunt, id est, post solem occidunt, remotiores 15 gradibus, prauum quiddam similiter testantur. Venus & Mercurius soli orientales & minus 15 gradibus à sole remoti, iniquiores sunt significatores. Hoc temporis si fiat signum ascendens Aries vel Libra, & Luna angulorum aliquem possideat, certissimam crism in ☐ vel ♀ Luna progressa afferet. Luna itidem aucta lumine, morbo incipientē, Soliq; aut Marti simul conspecta, significat egrum periclitaturum letaliter, tunc quando ☐ vel ♀ sui gradus attigerit, Sed si aucta lumine Saturnum intueatur, tūc in ☐ vel ♀ cōspecta post, egritudinem adaugebit, ita tamen, vt eger sit euasurus, tamen si egrē. Quod si numero & lumine simul aucta Saturnū intueatur Luna, nulla infirmitatis variatio est sequutura, illa ☐ am vel ♀ nem efficiente. Non posthabendum quoq; illud egrotum subinde grauari diebus quibuscunq; Lunam aliquot infastius lumen aspicit, & eo grauius affici, si lunam contingat in termino aspectus infortunati consistere, veluti eundem postea ægrum saluari rursus & reuolare contingit, secundo aspectui rursus accedente Luna. Luna sub initii tempus crescens, signum fit morbum in ☐ to vel ♀ to, salutiferis tantummodo radijs presentibus finitum iri, infortunatis vero accedentibus ægrum letaliter omnino affectum iri. In huiusmodi figura cœli ad morbi principium

cipium erecta, septima domus diligenter inspiciatur, in ea enim planeta malignior si locetur, aut alius radijs suis eum comprehendat, vel si dominus domus infeliciores sit, quoniam medici significator, qui dominus est 7mæ domus pati videtur, notabit laborans medicum præsentem deferendum, & aliū deligendum, Coniunctio ☽ & ♃ occupans morbi principium, eundem longiorem fore præfagit. Initium affectus si Lunam cum Marte vel alio calido & sicco sydere, & maxime cum suæ fortitudinis receptione conuenientem habeat, morbo itidem calido & sicco existente, certus sis eundem iri auctum post, secus vero, si frigiditate morbus præpollat. Fieri potest vt 24 et 28 licet beneuoli prædicentur, ægro tamen officiant, idq; si in natiuitatibus laborantium, loca morborum, id est, sextam 8 & 12 domos incoluerint. Per hæc autem ex natiuitate certius de morbi statu astrologum iudicare posse nemo non videt. Deinceps Lunæ, Solis, & aliorum planetarum beneficia, id est, optimas eorundem in angulis constitutiones breuiter absoluemus. Primus est foelicitatis status, cum beneficæ stellæ fortunæq; ipse cū Luna in angulis cōiunguntur, Secundus, si beneficis irradiationib; à beneficis stellis illustratur. Tertius si à fortunis ipsis beneficisq; stellis corpore vel lumine circūdatur ante vel retro. Quartus si autoritatib; fortunæ fuerint collocati Luna vel Sol vel planete vel anguli, vt in suis finibus, domiciliis, altitudinibus, triangularitatibusq; &c. Quintus si in suis similitudinibus, quas Hæitæ vocant Chaldei, reperiuntur. Sextus si in cardinibus vel succedentibus. Septimus si cœco despotes anguli, id est, loci dominus quem hospitatorum dicunt, bene etiam affectus sit. Tot sunt conditiones vel status, vel constitutiones euentuum prosperiorum, totidemq; præfagiorum malorum contrariæ dispositiones inueniuntur. Adde morbos acutos & veloces Lunæ, Chronicos vero, id est, eos qui longiori tempore durant siue tardos, Solis cursum imitari. Et hæc de Crisibus, diebusq; criticis dicta sufficiant.

ASTRONOMICI CAESAREI
PARTIS PRIMÆ
FINIS.

Q^{ue}reoroscopion planum Apian^{um};

ASTRONOMICI CAESAREI PER PETRVM APIANVM CONCINATA PARSE CVNDA.

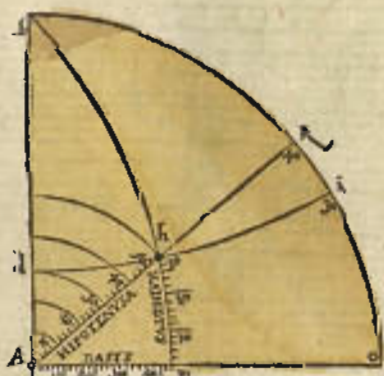

ASTRONOMICI HVIVS PARS altera totius primi mobilis commoditates seu vsus completitur, quæ omnia prius per instrumentũ, meteoroscopiũ planum nuncupatum, ostenduntur, post demonstrationibus geometricis firmissimè approbantur, & hoc subsidio sinuũ cordarumq; computi. Admonitum tamen lectorem pium hic volo, ne omnes meteoroscopiũ presentis vsus arbitretur simul tradi, cosmographicos nempe proprio in volumine est visurus vbertim, vbi etiam discet non modo per hoc & istiusmodi meteoroscopia plana, quæ huius negotii deprehendi posse, verum etiam per numerale quoddam meteoroscopiũ insuper adhuc adiectum. Præter hæc tamen si quis desideret meteoroscopiũ a me repletum vulgatarumq; structuras, seu fabricam, illum ad planisphærium nostrum relego, vbi præter illud, & alia scitu digna, omnium penè astronomicorum reperiet instrumentorum structuras, vt sic loquar, siue compositiones. Sed quamuis nemo non cordatorum reliqua primi mobilis commoda, ex iam proximè sequenti triangulorum enuntiatio sufficienter hauserit, nihilominus tamen adhuc rem magis apertam rudioribus esse cupiens, obseruationes quasdam cometarum pro colore subnexui.

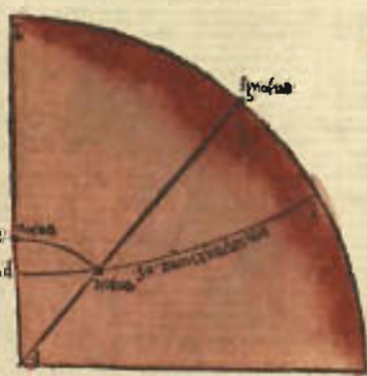
ENUNTIATVM PRIMVM

Instrumenti partes summatim eiusdemq; vsus omnem breuissimis colligere.

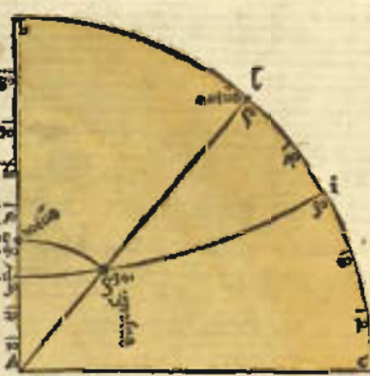
Organum

Basis quadrantis Primi

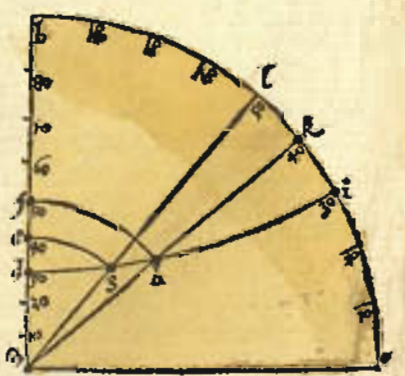
Basis quadrantis Secundi

Basis quadrantis Tertii

Basis quadrantis Quarti

Basis quadrantis Quinti

ORGANVM HOC CVI NOMEN meteoroscopia est, eo quod ea quæ cumq; in sublimi considerantur, in hoc veluti ob oculos ponimus, quatuor partibus constat. Lateribus duobus, limbo & area. Per hæc enim quatuor, sphericæ trianguli negotium omne, vsus, commoda vniuersa ad vnguem patent, cuius equidem trigoni singula commoda quadrantibus quinq; ostensurus sum clare, eandemq; exemplis euidentissimis approbaturus, simulac instrumenti membra declarauero. Sciendum itaq; duplicem additum ad hoc organum patere, quorum primus arealis, secundus lateralis dicitur. Arealis in instrumenti area, Lateralis in linea A B seu limbo B C absoluitur. Duo autem ad ingressum huiusmodi desiderantur, per quæ alia duo velut adhuc incognita eliciuntur. Ad hæc, quia in omni trigono rectangulo sphericæ scitu necessaria se offerunt, idcirco duplici opus est ingressu, quando simplici hoc idem confieri nequit. Lateralis introitus bisariam haberi potest. Primo si numerus alter lateralis in linea A B inuentus cum margarita notetur. Dein de filum in limbo promotũ laterali numero alii superducatur, sic enim margarita numerum arcualem ostendit, qui inter lineas transversas continetur. Numerum itidem fundamentalem, vt sic dicam, seu basim in linea A C per circulum ex B litera cadentem, perq; margaritam in A C vsq; porrectum indicat, vt in exemplo liquet. Numerus lateralis alter 40, alter vero 50 graduum sit, vnio 40 teneat in linea A B in puncto E, Filum autem latus aliud, gradum scz 50 in limbo, quod sit in puncto L, exprimat, & margaritam circum transversum 30 vcz graduum in puncto G dederit, quod si exquisitius tractes, gradus 29 m 30 occurrent. Secundus introitus di modus iste est. Gradus 50 requirantur in linea A B, cui margarita superlocetur, postea filum si tendatur per 40 æque ac prius 30 gradus ab vnione scindi videntur, id quod in primo quadrante per literam h insinuat. Ad hæc quomodo verius cognoscantur numeri areales, qui per transversales circulos significantur, quarto in quadrante proposui. Quin etiam noto iam altero laterali, arealiq; ingressus arealis dicitur, idem duplici via absoluedus. Prima, laterali numero in linea A B quæsito, margaritaq; ad eundem inducta, filumq; in limbo donec arealis circulus a margarita contingatur, hinc inde promotum filum in limbo numerum lateralem alterum designat, quam rem secundus quadrans habet. Secunda, lateralis numerus iam notus accipitur, per eumq; vbi filum transversum est, quo in loco arealis numeri arcum secet, obseruatur, illuc enim vnio figitur. Postea vero filo super lineam A B deducto numerus alter lateralis a margarita ostenditur, id quod in quadrante etiã secundo imaginari licet, si punctum è ignotum sit. Iam per numeros binos cognitos tertium ignotum inuenire didicisti. Quartum igitur vt habeas pariter, quadrantem primum inspice, in quo numeri omnes tam noti quam ignoti continentur, vbi etiã quartus offenditur, qui in triangulo eodem basis dicitur. Nunc ad numerorum nomenclaturas veniendum, Quorum primus est, qui vniuersæ trianguli representat, per A B lineam indicatus. Lateralium vnus super lineam A B quærendus semper lineæ A C par existens. Secundus numerus per arcum C B significari solet, nihil aliud existimandus quam angulus A trianguli H A M. Tertius arealis dicitur in arcu transversali D I repertiendus, latus H M referens, quod trianguli H A M , quali dicas latine perpendicularum, significat. Quartus vocatur trianguli basis; id est fundamentum & in linea A C quæritur, hæc basis noscitur sedulo per punctũ H, Nam H D linea totidem, gradus quot lineam A M continet. Hiis iã numeris adicere potes, quintũ insuper, per angulũ H istius trianguli intelligendum, quem si reperire forsitan malis triangulum inuertas necessum est, ita vt ex H M basim constituas, A M vero Kathetum, hoc enim factum angulus H in punctum A recidit. Et arcus R C quantitatem anguli A exhibet. Hoc igitur pacto, & his regulis totius primi mobilis negotium, si modo non plane communi sensu careas adamussim examinare poteris. Huic vni intentus vt triangulum superficiemq; sphericæ congruum tuo pro instituto effingas.

Ingressus instrumenti duplex. Arealis. Lateralis.

Duplex introitus modi lateralis Primi.

Arealis ingressus Quid.

Nomenclatura numerorum trianguli.

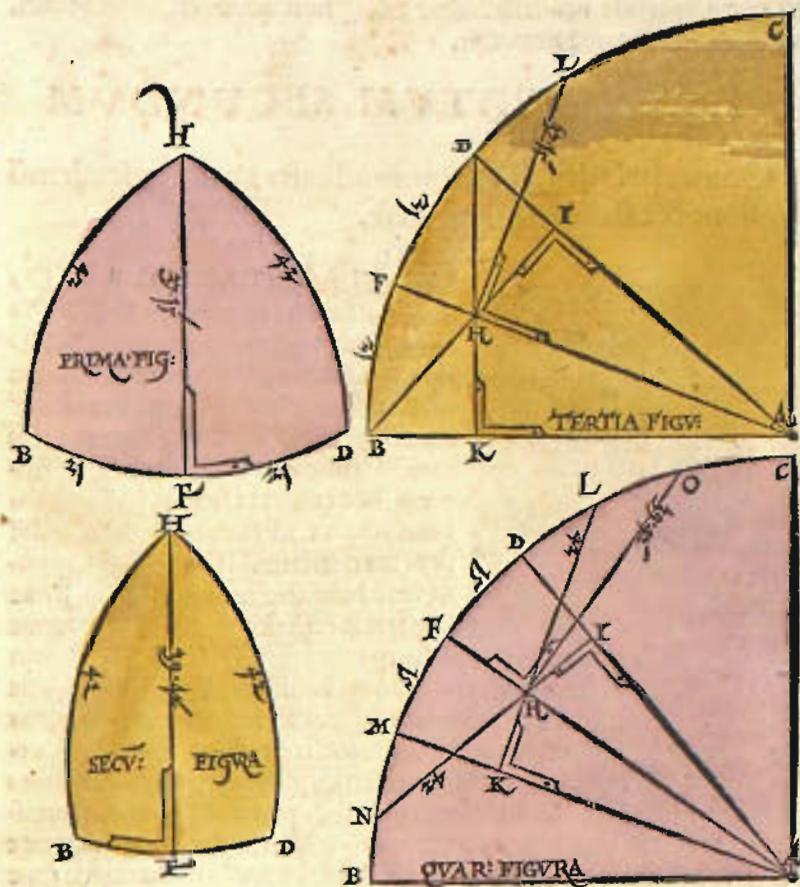
ASTRONOMICVM

CAESAREVM

Quomodo est triangulis non rectangulis agendum sit.

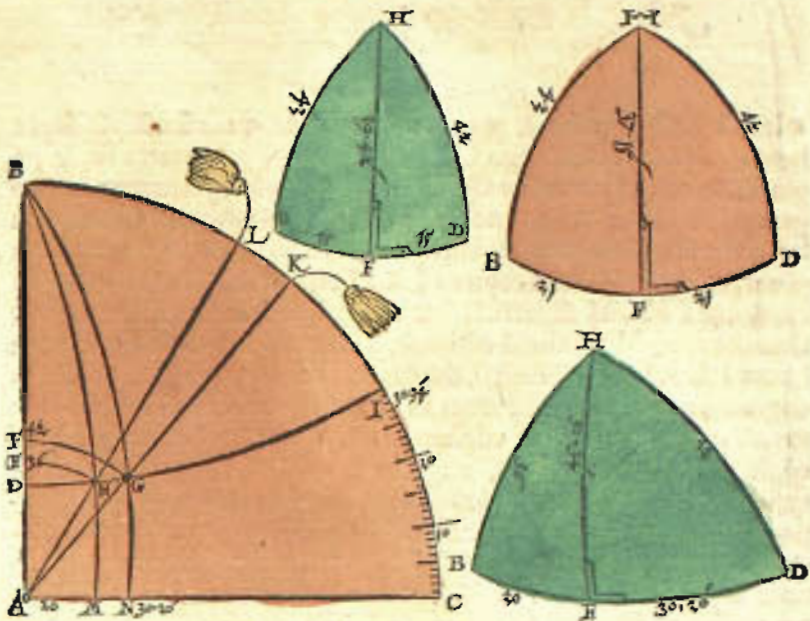
Consequens est, ut triangulos quoque sphaeriales non rectangulos enumerem, eosque in meteoroscopio hoc plano imaginandos doceam. Trianguli ergo huiusmodi trifariam, ut antea quoque meminimus, figurari possunt. Aut enim in hiis omnia latera sibi correspondent, aut duo dumtaxat, tertio minore aut maiore, aut omnia simul, inter se differunt. Conuenientibus omnibus, vnum aliquod in medio secundum est, cuius medietas vna si sumitur, laterisque adhuc aliud, comperta duo latera habentur, quibus cum deinceps reliqua huius meteoroscopii commoda inuestigare ex praedictis nostri. Medietas enim quaelibet trianguli est rectangulus. Duo si latera trianguli conueniant, tertium vero arcuius aut amplius sit, idem in duo partiendum est. Et triangulus quoque integer, in alios duos triangulos rectangulos sectus est. Cum quibus iuxta praecipua agendum de caetero, duo enim latera cuiuslibet agnita sunt. Inaequalibus trianguli lateribus cunctis, compertis tamen, sic age. Duo laterum breuiora in linea A B vna cum numeris suis quaerito, filum deinde alterum super lineam A B ducito, margaritamque super numerum eiusdem, filum postea secundum rursus in linea A B extende, & vnione numero alteri superadde. Post haec fila singula manibus singulis comprehendere, eaque in limbo iam fursum iam deorsum quousque vniones ambo vna & eundem in area arcu incidant, congruum tamen promoue, congruum dixi propterea, quod bases amborum coniuncta, latus trianguli maximu aequent. Tunc enim arcus areae, cui margaritae innituntur, communem arcum refert, eum scilicet qui triangulum hunc inaequalium laterum in binos alios trigonos scindit, quorum singuli diuersas bases continent. Exempli causa. Esto B H D triangulus inaequalium laterum, quorum B H 30 gradus, H D 42, B D 50 gradus & 20 minuta complectatur. Per instrumentum hoc latus commune reperitur, illud quod trigonum istum in binos rectangulos, 30 vterque gradus & 34 minuta, quale quiddam representat H F, diuidit. Minimi trianguli basis A M 20 gradus includens, maximi autem basis 30 gradus & 20 minuta complectens dicitur. L C quantitate anguli H B F refert, trianguli minoris, K C vero quantitate maioris trianguli H D F praestat, & hoc modo triangulus ille laterum inaequalium in binos alios rectangulos trigonos relatus est, quorum quilibet latera duo nota continet. Iam si quid amplius libet inuestigare, licebit, si praedicta repetantur memoria. Quicquid autem de triangulis rectigonis iam traditum est, illud totum sequentes figurae iterant clarius.

intra se 30 gradus quoque claudunt. Deinde M D arcum dispede in puncto F, lineamque in idem F ex A centro producat, nec non ab M versus C 42 gradus numerat, cumque L nota, eosdem gradus a D contra B computatos cum N signa. Nunc perpendicularis edita ab N in A D punctum I coincidens cum alia perpendiculari erecta ex L in A M & in litera K desinens, coeat in puncto H cum priore. Inde rursus alia orthogonalis L versus emissa, circulum in O litera contrectet, 39 gradus 42 minuta complectens, latus hic commune H F est, veluti secunda & quarta figurae docent subiectae.

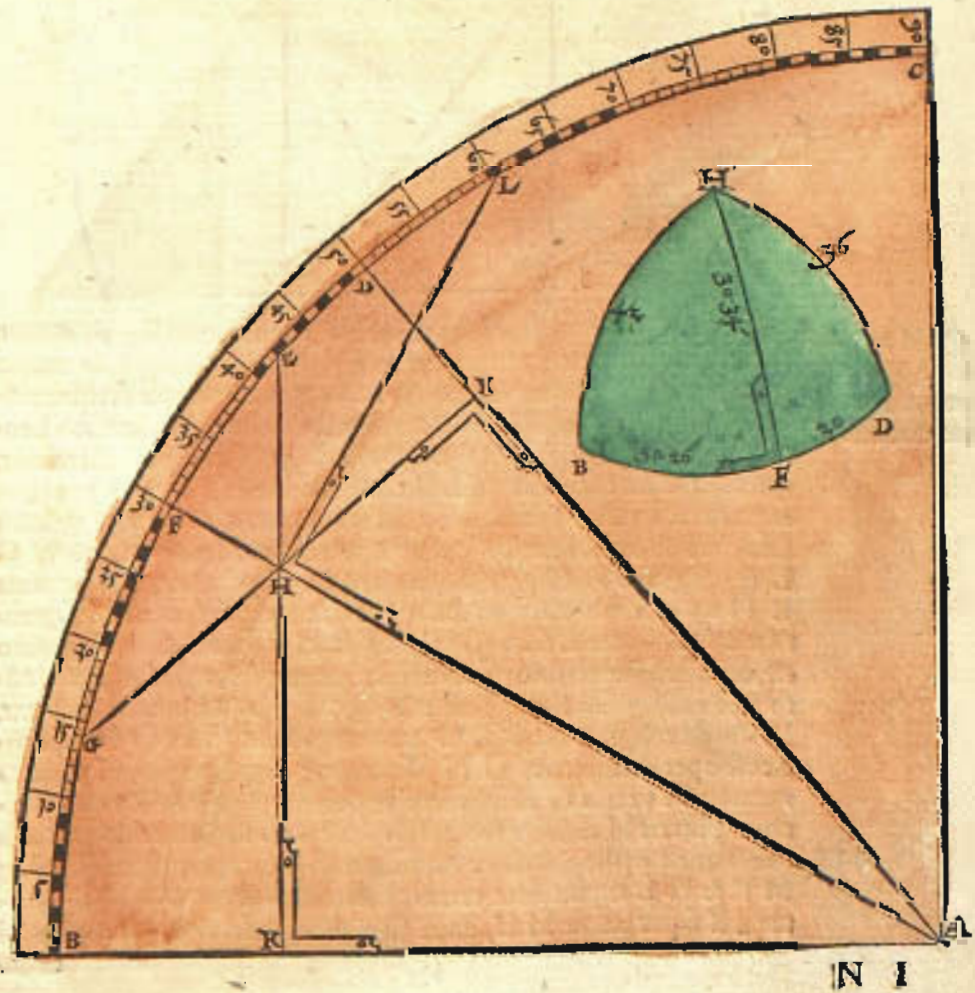
Quod si triangulus omnia latera dissimilia habeat, aut duo quidem similia, tertium tamen maius, huiusmodi exemplo rem exequere. Primo tribus lateribus pugnantibus, ubi primum latus 30 gradus habeat, secundum, 42, tertium 50 & 20. Commune igitur latus reperitur H F, locumque F in arcu B D sic agimus. In quadrante maximum latus deligimus, quale est B D, literas deinde A & D recta connectimus, mox e B versus C latus 42 graduum requirimus, cumque E puncto inscribimus. Tertium dein latus 30 graduum scilicet a D contra B excipimus, & cum G litera signamus. Perpendicularem post haec ex G in A D promouentes in puncto I terminamus, sicut etiam aliam ex E suscitantes lineam A B inducimus in punctoque K finimus, per illarum sectionum qualis fit in H puncto rectam e centro emittimus, quae in puncto F desinens com-

Quid cum triangulo cui tria latera inaequalia sunt, agatur.

Quomodo triangulus non rectangulus, alia ratione in duos rectangulos resolui potest.

Eosdem trigonos irrectangulos alia etiam ratione per quartam videlicet circuli partem, siue quadrantem manus appellare, in alios duos trigonos resoluiere potes, ita ut omnia eorum latera constent, ut nomine exempli. Primus resumatur triangulus, cuius omnia latera aequalia sunt. Ponuntur autem singula 42 graduum esse. Constituo itaque quadrantem A B C in quo statim 42 gradus pro basi propositi trigoni, qui vocabitur B F D, in B ordiens versus C, numerata cum D litera signo, simulque per D lineam rectam ex A puncto educo, quoniam vero latera inter se aequalia sunt vicissim ex D litera perpendicularem super A B lineam demitto in puncto K desinentem. Similem ex B super A D in puncto I finientem perpendicularem duco, sic ut ambe illae in H puncto sese diuidant. Iam igitur ex A centro per literam H recta linea eiecta, arcum quadrantis in F tangit, & arcum B D in partes aequales fecat. Post haec iterum ex H orthogonalem D versus fursum erigo, & lineam hanc quadrantis arcum H F dirimere in puncto L conspicio, adeoque F L latus iam commune triangulorum duorum partialium, id quod antea H F dicebatur, esse vero gradum 37 minuta 15. Similiter B F & F D graduum 27 quemadmodum inter sequentes prima & tertia figurae ostendent, continere video. Vbi duo trianguli latera concordant, tertium vero minus est. Exemplum esto superior figura, in illa enim duo latera 42 gradus, tertium 20 complexum fuit. Propono igitur gradus 30 in quadrantis limbo, quacumque libet ex parte initium illorum litera M finem D exprimat. Post haec e centro A duas protrahe, alteram in M, alteram in D rectas lineas, haec enim intra

manis lateris locū nobis ostēdit. Itē perpendicularē ex H erigentibus versus C, ea circūlū in L secare cernitur, perq̄ merito F L arcum scz 30 gra. 34 minorū latus cōmune B F basim trianguli minoris 20 scz gra. F D autē basim maioris 30 gra. & 20 in cōtinentē pronūctiamus. Idem operandi modus in trigono fuerit, cui tertium latus maius duobus convenientibus sit, semper autē in hīs maior lateris arcus primū quadranti imponendus est, eo quod basis esse postulat, non aliter hoc modo cum B D agi visum est, vbi etiā F punctus requiriti solebat. Hīs itaq̄ paucis vniuersum primi mobilis opus seu intellectum abundē consequi licet, quæ tamen nō quod pauca sint, sed quod preciosa, prudens lector nunq̄ non admirari, sat scio volet, iam dictorum forma præcedit.

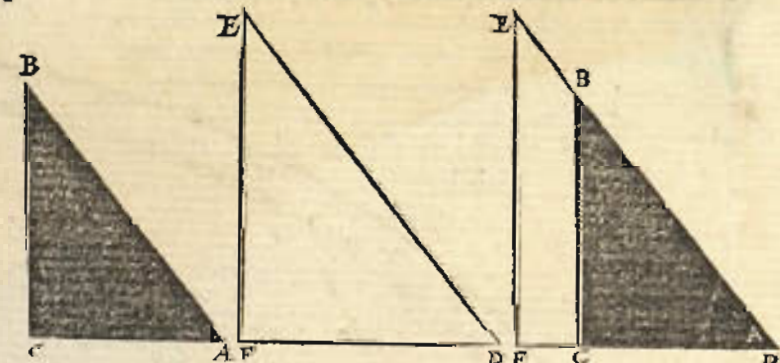
EVNCTIATVM SECVNDVM

Omnes primi mobilis commoditates gæometrica demōstratione & ea facillima agnoscere.

VM PLANETARVM A NObis iā cursus vna cū primi mobil' vīb' fa cillima, nec vnq̄ antea producta fidelitate, quantum ego quidem video, expositi sint, superest vt eiusdem primi mot' contemplationem pari facilitate producam, clarissimāq̄ demonstratione firmem, hoc enim vbi fiet, spero futurum omnino, vt astronomico huic nihil prorsus deesse quisq̄ quæri possit. Ignosci vero mihi ab omnibus postulo, si hac in parte succinxior fuero, neq̄ in nume

ram propositionum congeriem, sicuti in mathematicis demonstrationibus vsu venire solet, adduxero, animus siquidem est rem breuissimis absolvere, quamobrem vna dumtaxat Euclidis inductione contentus ero. Quod si primi motoris tractationem ingredi penitus tentē, ve reor ne pleriq̄ ingratum faciam, præsertim geometricarum certificationum rudioribus. Sed quia rem omnibus planam esse volo, paucissimāq̄ traditurum subinde pollicear vnicō interim Euclidis axiōmate prestare conabor, est autē q̄ hæc Euclidis propositio libri sexti, quæ sic habet. Omnium duorum triangulorum quorum anguli vnus angulis alterius sunt æquales, latera æquos angulos respiciētia sunt proportionalia. Propositionem illam breuiter, triangulis binis propositis, hunc in modum elucidabo. Primus esto A B C, Secundus D E F, horum vero amborum anguli inter se omnes cōuenientissimi sint, sicut angulus A angulo D, angulus B angulo E, angulus C angulo F per omnia respondeat. His angulis sibi assimilibus, latera quoq̄ proportionalia vt sint, oportet. Sic enim primi trianguli latus A B cum secundi trianguli latere D E, sicut etiam A C linea primi cū linea D F secundi, rursus B C prioris, cum E F posterioris trianguli, līnæ conueniunt. Nec non A B linea habet se ad B C lineam, sicut latus D E ad latus E F. Id quod adhuc magis obuium fuerit tyroni cuiuspiam triangulos illos ambos sibi ipsis superpositos imaginanti hoc pacto,

Propositio Euclidis 4 libri 6.

Quid agendū huic, qui vsus primi mobilis intellectus est? Commoditatem igitur motoris primi, quancunq̄ aliquam rimaturus, ante omnia triangulum quædam sphericum rectangulum animo concipiat, vt si cogniturus sit, quārum Leonis initium ab ecliptica distet, trigonum primū sphericū formet, ibi autē, quia vicinissima Leonis principio ecliptica est, iuxta Librę initū, vbi æquinoctiale transit, quarta eadem illa arcui G L K conferenda erit, sicut etiā proxima æquatoris quadra literis G Q H committenda fuerit. Præterea Leonis initium L litera, G autem principium Librę referente, G L arcus gra. 60 pronūctiandus est, & s'olis declinatio longissima K H 23 gra. videlicet 30 mi. dicenda est, eiusdem cum K H quantitatis est angulus L G Q, qui latus K H includit. Sciendum vero est, omnē trigonum non pluribus q̄ tribus angulis, tribusq̄ laterib' cōstare, è quibus duo, si nota sunt, reliqua quoq̄ hac ratione constabunt. Palam est eclipticæ M K L G & æquinoctialis M H Q G superficies sese per diametrum G N M scindere, angulumq̄ ob id vniformem ab M versus G constituere, vnde si nunc à litera K rectā in cætrum spheræ M diducis, rectam similiter ab L in diametrum G M, eādem tamen orthogonaliter in puncto N secantem protrahis, lineas M K & N L æquidistare cernis. Præterea si perpendicularē demittas à K super basim M H, eam in O punctū deferetur, quemadmodū etiam

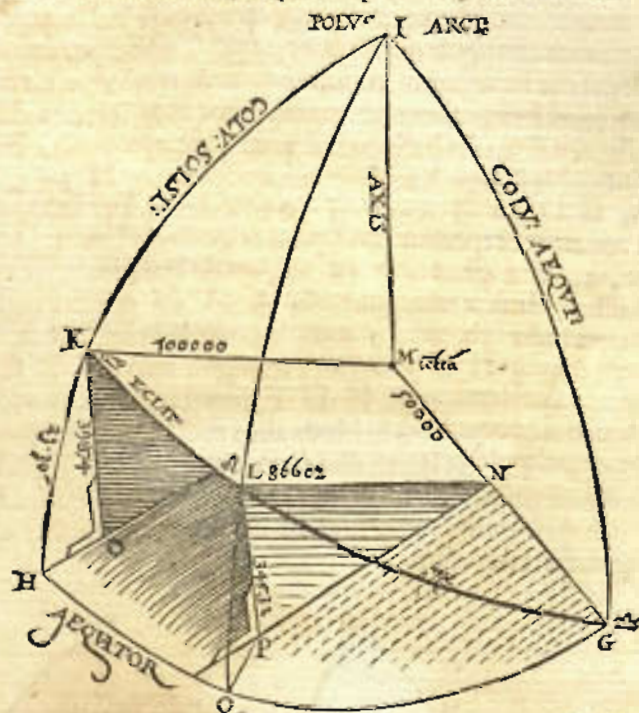
etiam ex puncto L perpendicularis demissa, superficiem M H G in litera P incidet, ita bini trianguli, alter M K O, alter N L P lateribus angulisq̄ conproportionabilibus efficiuntur. Nunc ergo declinantis Leonis arcū scz L Q, vt propositū est, inspicimus, dicēdo, M K sinus integer, producit K O, maximæ declinationis sinum, quid N L, qui sinus est arcus G L, creat? Hic iuxta regulā pergenti, quotiens L P, sinum arcus L Q, quem quæsiueras, remittet. Et in hunc modū Regimontanæ tabulæ primo mobili deferuientes, suppurtatæ sunt. Cōsequēter reliqua etiam & angulos & latera huius sphericæ trigoni, vnde vniuersa primi mobilis cōmoda lucē accipiūt, inquiremus. Ponamus itaq̄ G L & L Q arcus cognitos, quare angulum L G Q, quia ab arcu K H significatur, sciturus pergo, inquis N L, qui sinus est arcus G L, producit L P, quid sinus M K? vbi si regulā imitatus quotum cōtulerō, quantitātē lineæ K O reperio. Cuius arcū vtz K H requirēs, verā totius anguli L G Q capacitātē cognosco. Estō iā arcus G L ignotus, angulus vero G & arcus L Q cogniti, G L itaq̄ arcū habiturus dices, sinus anguli G scz K O producit K M, sinū integrū, quid iā L P, qui sinus est L Q arcus, profert? Pro regulæ operatus modo N L lineæ quātitatē agnosces, cuius lineæ arcū si assummas, cū priore pro voto rē absolueris,

Primæ demōstrationis via.

Quo ingenio tabulæ primi mobilis sunt suppurtatæ.

Secūda demōstratio.

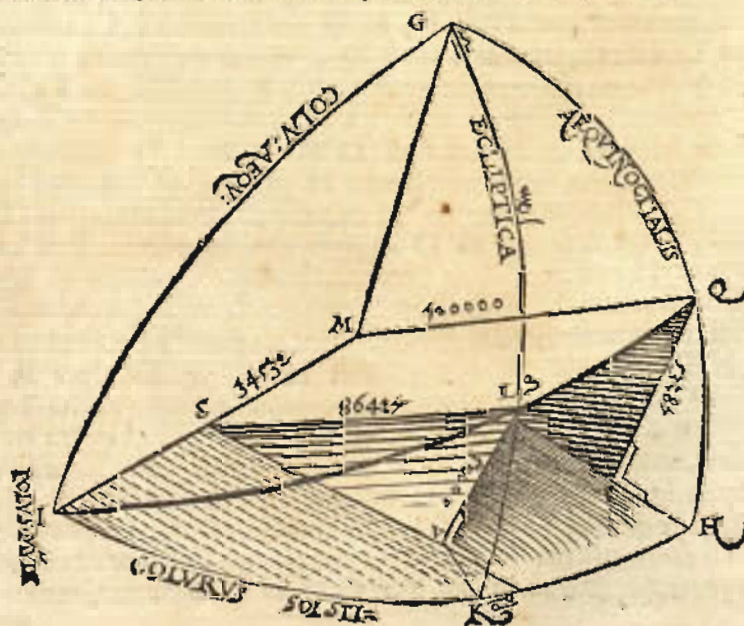
Via tertiæ demōstrationis.

Itē G L Q angulus & arcus G Q lateant, quos simili via deprehensuri simus. Arcus ergo G Q H cū vna circuli quarta sit, & 90 gra. cōtineat, inquirendus Q H nobis arcus est. Qui inuentus & 90 gradibus sublatus, residuū nobis G Q scz arcū reliquit. Quā rē oculari demonstratione rursus asserturus, superficies binas, vt antea imaginor, veluti Solstitialis colurus I K H vna cū semidiametro suo M H, & axe I M vnā superficiē, siue vt quadrās I L Q cū axe I M & semidiametro M Q alterā cōstituit. Trigonū ergo nūc quæsi supra habes I L K literis distinctū, cuius latera duo supponimus esse nobis cognita, sicut L K, quod arcus G L cōplēmentū est, & I L, quod latus idē quoq̄ arcus L Q cōplēmentū est. Quoniā vero arcus Q H cōplectitur angulū L I K, angulus I quæsi dū superest, quē eodē vt supra angulū G inuenimus, modo offendemus ita. Linea perpendicularis ex L puncto ducatur super axim I, illa enim in S puncto terminatur, sinumq̄ arcus I L significat. At proinde, S L cōtinet L V sinum arcus L K, quid sinus vnūuersus, scz M Q linea possidet? Et proportio lineam Q T remittit. Cuius lineæ arcus est Q H anguli I quantitātē referens. Vnde si Q H arcū à 90 demis, arcus G Q restat, ille qui quæsius est. Quod si G Q prioris trianguli notus statuatur, G L vero ignotus, tū L K arcus æque ac L Q superius indagabitur, hoc modo. Dicatur M Q totus scz sinus Q T progignit, quid S L? arc' autē K L in quoto ostendetur, quo sublato à 90, arcus L G remanet.

Demonstratio Quarta.

Demonstratio Quinta.

ASTRONOMICVM

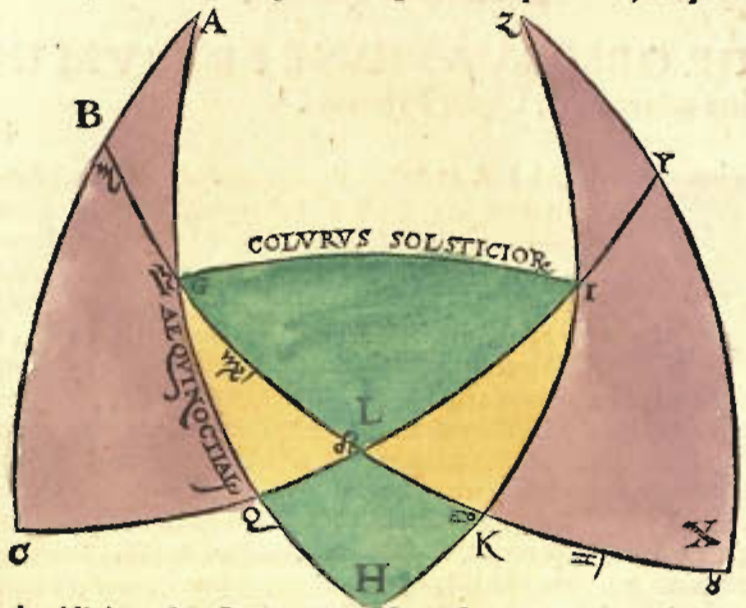
CAESAREVM

Sexta demon-
stratio.

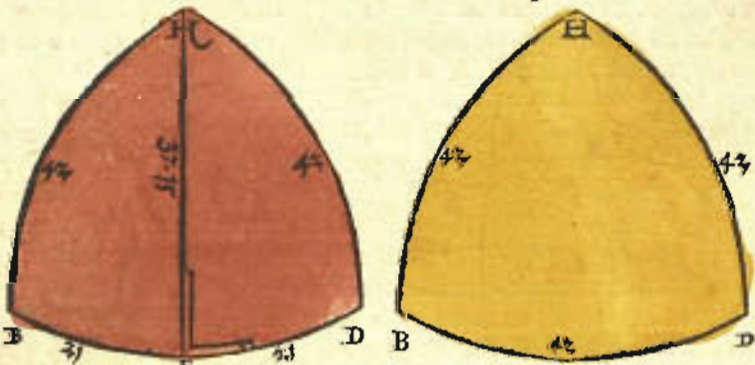
¶ Trigonum prioris lateribus GL & GQ manifestis, LQ latus minus cognitum per alia duo cognoscas, si hac proportione vsus fueris dicens, TQ dat QM integrū scz sinum, quid VL promittit? QH enim & KL arcus iā liquent (cōplementis eorundē apertis) in quoto LS lineę magnitudinē videbis, cuius arcus est IL , cōplemētū vero LQ hoc mō quæsitū offert. Vt patet in præcedēti figura.

¶ Restat vnū adhuc primi illius trigoni nondū ventilatū, videlicet GLQ quantus ibi angulus L sit. Illud autē duobus videre modis licebit, primo huiusmodi. Quandoquidē LQ iā patet, cōplementū quoq; suū, quod ad C vsq; sese extendit, ei adijciendū est, sicut etiam arcui LG cōplementū suū, quod ad B vsq; protendit addendū. Dicendū erit ita. Sinus LG arcus, sinū arcus GQ emittit, quid sinus totus causabitur? Ibi quamprimū quoties BC arcū ostendet eum, qui propositum angulum GLQ includit, similiter angulum ILK angulo GLQ æqualem, tanquam contrapositum. Secundus modus ostensionis est talis, vt si dicatur, sinus arcus LI progingnit sinū arcus IK (vterq; enim illorū præscitur) quid sinus integer? Appositē iā tractanti cætera, arcus YX occurrer, quantitatem anguli ILK referens. Sic ergo bifariā idē demonstraueris. Cuius secundæ demonstrationis rationē ita intellexeris, si triangulum LIK æquæ atq; GLQ trigonum imagineris constitui, sphericæq; illā trapeziam $IYXK$, per omnia similem trapeziæ $LKHQ$, quapropter eadē via demonstrandi est, YX seu BC , quæ fuit antea in designādo KH arcu, quo demonstrato, angulus sibi oppositus GLQ & ILK , qui duplici via æquales iā reperti sunt, assequer^o es.

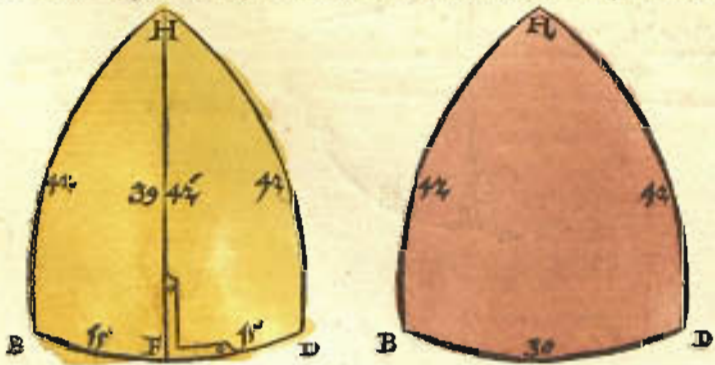
Septima de-
monstratio.

¶ Accidit interdū qđ triangulus spheric^o rectū angulū nullū habeat, verū latera tria nota. Angulos autē vt cognoscas eiusdē trigoni fieri non potest, nisi eundē in duos distribuas, ita vt quilibet rectū cōtineat angulū, quo facto, promptū omnino singulorū angulorū spacia secundū iā allatā demonstrandi methodum dimetiri. Trifariā ad hæc triā gulus nonrectangulus exhiberi potest, aut enim tria, aut duo latera æqualia habens, aut tria simul inæqualia complexus, proponitur. Triū laterum æqualium triangulo, qui & æquilaterus appellatur proposito, eius vnū aliquod in duo per mediū in puncto F secā, arcumq; ex puncto H in F vsq; prodeuntē existima, ille enim propositum tibi trigonum in binos rectangulos dirimet, post quod angulos simul & latus illud commune demonstrandi via iam dicta per dices.

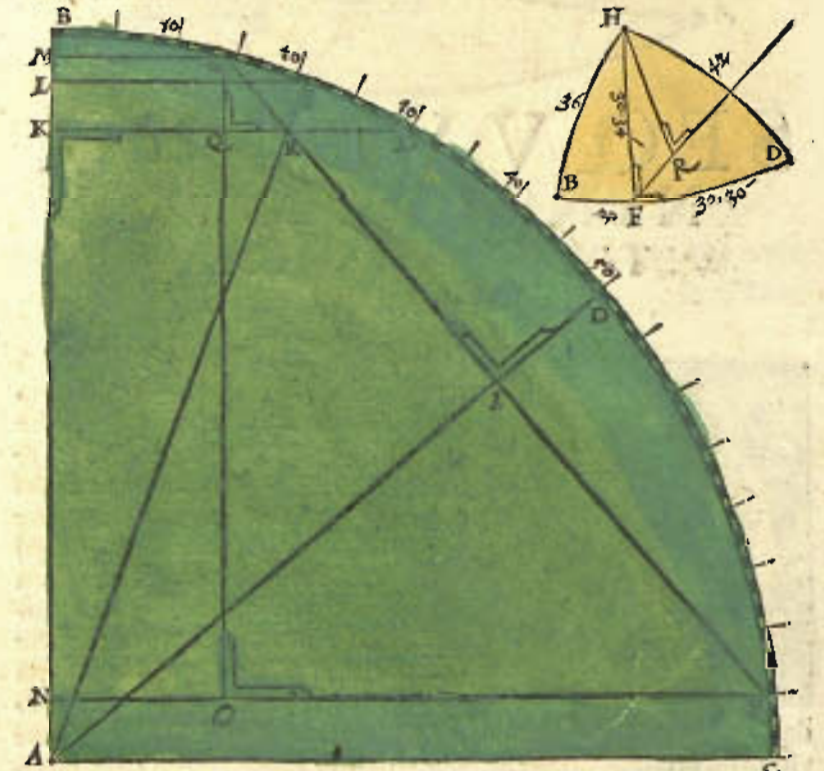

¶ Quod si duo habeat adæquata latera triangulus, qualē insequens figura præfert, tū latus tertiu ambob^o æqualibus insertū similiter in duo partire, & hoc in puncto F . Iā si ab H id est, angulo lateri huic aduerso, arcū in F vsq; protederis, triangulum tibi propositū, ab eodē in duos triangulos rectangulos dispesci animaduertes, quos quidē triangulos, quanti sint, adducto sæpe ostensionis modo deprehēdes. Sequitur nūc figuræ triangulorū, in quib^o latus HB lateri HD assimilis ostēdit. Tertio trianguli latere, vel maiore vel minore duob^o alijs existente,

Alia demon-
strandi via.

¶ At si vsu venit latera oblatai triāguli omnia esse sibi dissimilia, primū est, vt trigonū in binos partias rectangulos, quod quam facillime perā gas, aliū insuper ostendi vsū excogitauit, qui est istiusmodi. Quartam circuli partē, id est, quadratē rite cū suis semidiāmetris orthogonijs expressam plano super aliquo delinea, cuius centrū A , semidiāmetrorū extrema BC literis inscribe. Trigoni latus maximū limbo quadrātis impone, BD literisq; signa. Arcū trianguli mediocrem loca vna extremitate in D versus B extendendo, alterā cū G signa. Minimū trigoni latus circa B incipiens aduersus D emitte, & BE nomina. Iā ex D in centrū A lineā rectā diduc, & arcū GD , mediocri trianguli latus exhibentē, à D versus C in puncto P terminātem extende. Duo mox puncta G & P alia lineā rectā connecte, Linea autē illa semidiāmetrū AD per punctū I rectangulariter diuidet, GI sinus rectus arcus propositi scz GD vocatur. Postea ex puncto E perpendicularē super AB diāmetrū, eundē in puncto K secatē, dimitte, & lineā EK sinū minimi lateris trianguli propositi voca. Deinde lineā orthogonālē ex puncto P , lineā AB super iniice, quæ vsq; in N procedēs, sinum arcus BP ostendit. Hoc in loco animaduerte me de lineis imaginarijs tantummodo loqui, per lineamq; nihil aliud, qđ arcus sinū rectū existimare. Deinceps arcū GD dupla, qui duplatus GP producit. Huius GP sinū rectum, qui est GO require, eundemq; in lineā AB cū literis NM signa. Sinus arcus BG lineā est MG , cui postq; duxeris æqualē NO , super lineā NP , clarū est lineas MG & NO , sicut etiā NM & GO æquidistantes esse. Cum igitur KE & NP parallēlæ sint, & si per illas alia tertia nempe GO transuersim eat, sequitur omnino angulos GQE & GOP vtrosq; sibi pares, simul & rectos esse, quod secundū, esto non accedat, sufficit tamē æquales in præsentia esse. Nobis nunc præmissa ex Euclide repetentib^o scz Omnium duorū triangulorū quorum anguli vnus vnus alterius sunt æquales, latera æquos angulos respicientia esse quoq; proportionalia, Succedet hunc in modū tractatio, vt anguli duo æquales & recti, latera quoq; proportionalia cōtineant, quales sunt GOP & GQR triāguli præsentis, qui duo anguli quoniā recti sunt, angulusq; QGR ambobus cōmunis est, patet angulū GRQ tertio quoq; GP O æqualē existere. Latus insuper QR adhuc ignotum, ex regula proportionū inuestigabimus sic. Linea GO mōstrat sinū OP , quid GQ ? quotus regulæ sinū QR ostendet quæsitū, quē si atq; cui BG adiciis, ad lineā nempe KQ , lineā KR quantitas desiderata à te palā fiet. Deinde sinū KR & sinū KN singulatim in se duc, productaq; collige, collecti radix quadrata quātitatē lineæ AR ostēdit. Modo si arcū lineæ AR à 90 demis, arcus HF relinq; quitur, qui ad angulos rectos sphericales ab H in F punctū defertur. RF autē eiusdē sinus est, qui dicitur versus, quē si nouisse velis, AR sinū à toto subtrahē, residuum ex subtractione RF restabit. Postremo arcū BF queremus etiā hoc pacto. Imaginātib; nobis lineam LF , sinum scz arcus BF protendi, AR autem lineā vsq; in F produci, trianguli duo ARK & ALF cōsurgēt. Vnde dicetur AR dat RK quid AF ? Regulā sequēti quātitas lineæ LF in quotiente offeretur, cuius item arcus BF ab arcu BD sub latus FD arcum relinquit. His peractis, prioribus sex demonstrationū viis vtens, nihil nō ad votum vsq; scitu saltē necessarium, hic plene assequeris.

¶ Aliter eadē demonstratiōne institues sic. Quoties triangulū nō rectū gū tria cōplecti inæqualia latera cōtingit, è quibus latera duo angulū vnus cognita sunt, tertiu vero ignotū, quale in præsentī triangulo ABC , latus ignoratur CB , cōstant autē AB & AC , proinde tertiu CB quoq; habiturus sic age. Principio arcū BD , eū qui ad angulos rectos sphericales super arcū ACD in puncto N II D incidit

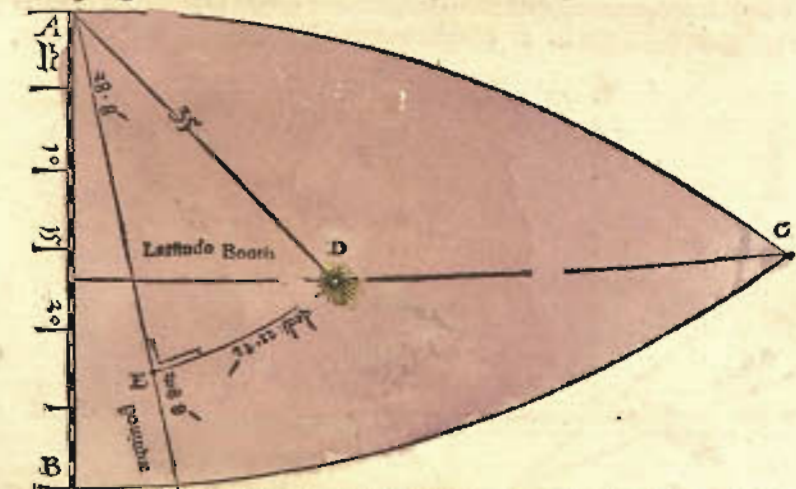
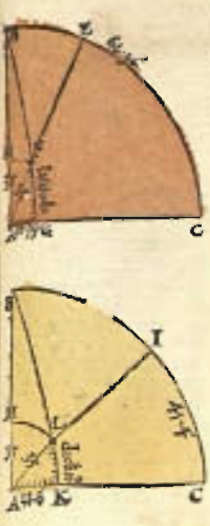

ASTRONOMICVM

BOOTIS DECLINATIO EIVSQVE ascensio recta ceu cognita sit, Caput Secundum.

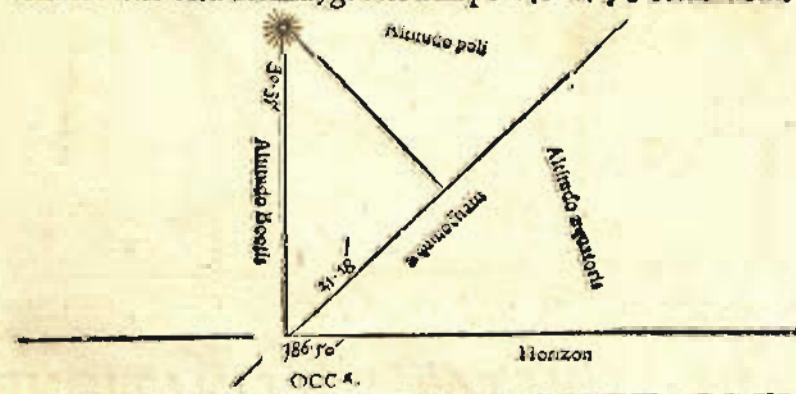
PRINCIPIO ergo quantitas anguli illius, qui iuxta
libre principium per eclipticam & circulum maiorem
Bootes stellam transeuntem, causatur (is qui in
figura sequenti per lineam A D representatur) inue-
stiganda fuit, hoc modo. Stellae Bootis longitudo
in meteoroscopio ab A versus C accepta, gra. scz
16 mi. 59 cum puncto G expressa est, à puncto G
sursum B versus latitudo quoq; gra. 31 mi. 30 numerata, cū pūcto
F signabatur. Super F deinde filum cum margarita tensum in pun-
cto E limbum secare cernebatur. Arcus autem inter C & E situs,
anguli propositi quantitatem, quæ est gra. 64 mi. 34 ostendit. Fi-
lo iam denuo vnâ cum margarita super lineam A B extenso, distan-
tia Bootis à principio libræ quæ est gra. 35 offertur. Nunc s olis
declinationem maximam gra. 23 mi. 30 ab angulo prius inuen-
to dementi, relinquuntur gra. 41 mi. 4, quærenda in limbo à C vsq;
in I. Posthac filum per I ductum est, declinatio quæ sita in area in
dicat à margarita iuxta L punctum, quæ gra. 22 mi. 22 est. Ba-
sis autem A K cōtinet gra. 28 mi. 8 inter rectas, & libræ & Boo-
tis ascensionem comprehensa, quæ ascensionem libræ adiecta, ascensio-
nem quoq; Bootis rectam scz 208 gra. 8 mi. produunt.

ALTITVDO BOOTIS SVpra HO-
rizontem in circulo verticali. Item ascensio recta occidentis
& medii cœli, quo tempore Cometa circulum verticalē at-
tingeret, veluti depræhensæ sint. Caput Tertium.

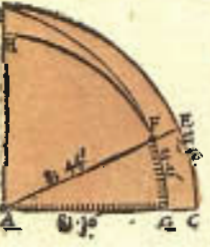
Bootis post intellectam declinationem, poli Ingol-
stadiensis altitudo, vcz 48 gra. mi. 40 in limbo me-
teoroscopii à C versus B numerata est, smiq; E li-
tera apposita, per eandem mox filum transmissum,
declinationem Bootis in Area contingebat, quod fa-
ctum est in puncto F cum margarita superadducta.
Rursus iam filo lineæ A B superextenso, margarita
30 gra. 35 mi. quo suple Bootes supra horizontem extat, quando
verticalem circulum siue in orientis siue in occidentis parte cōtrectat,
ostendit. Basis vero inter A & G discrimen dat ascensionum recta-
rum, tum Bootis, tum æquatoris occidui, quale est gra. 21 mi. 18,
quæ dempta ascensionem Bootis rectæ, æquatoris gra. qui horiz orem
contingit, Boote verticalem occiduum contingente demonstrat, qua
liseft 186 cum minutis 50. His postremo adiecti gradus 90, ascen-
sionem medii cœli rectam, gradus nempe 276 m 50 constituunt.

QVOMODO GRADVS MEDII COELI
in Zodiaco, eiusq; tum declinatio, tum altitudo supra Horiz-
ontem, depræhensæ sint. Caput Quartum.

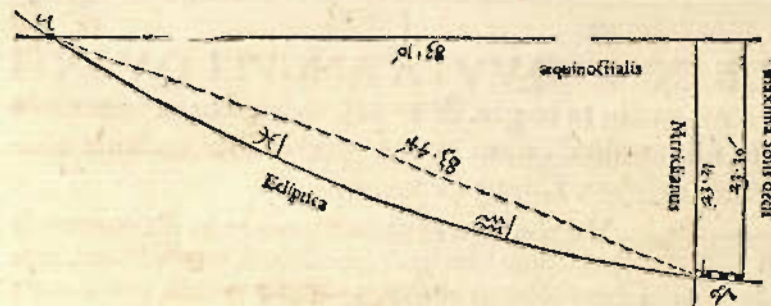

Andeq; æquatoris gradus ille qui est ascen-
sio recta medii cœli scilicet 276 mi. 50, in
quarta æquinoctialis quadra reperitur, col-
dem gra. & mi. à 360 subducere oportet,
residuum postea, quod est gra. 83 mi. 10
in meteoroscopii basi ab A contra C eun-
do numerandum, literaq; G signandum, per maximamq; Solis decli-
nationem in limbo repertam filum tendendum. Mox à G sursum ad
fili

CAESAREVM

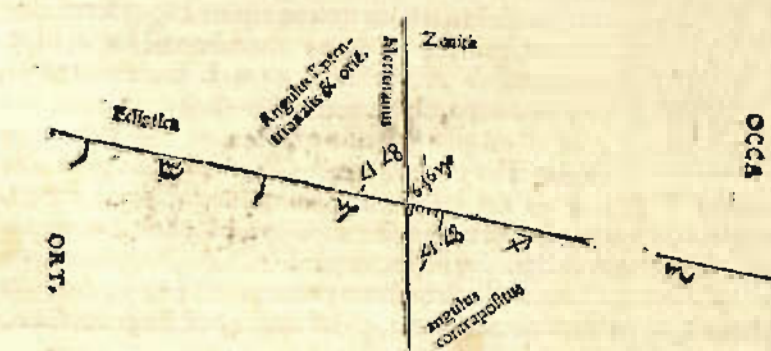
fili vsq; intersectionem, & arcus numeranti gradus 23 mi 21 occurrunt, declinatio scz puncti ecliptici cœli medium contingentis. Inter sectioni huic fili scz & arcus G B margarita admouenda, filumq; super lineam A B induendum, quo facto margarita gra. 83 mi. 44 ostendit, quos gra. & mi. contra signorum ordinem ab Arietis principio summenti, sextus 7 gra. & sedecim minurum offertur, medii cœli in Zodiaco locus. Declinationem vero, id est, 23 gra. 21 nō, subtrahens, æquinoctialis altitudini & hoc Ingolstadianæ (signum enim Capricornus meridionale est) gra. scilicet 41 mi. 20, residuum quod est graduum 17 mi. 59 altitudinem esse meridianam, quæ est 6 gra. 16 mi. 7, cognosco.

ANGVLVS VT SIT REPERTVS,
ille quem meridianus cum ecliptica constituit, in parte boreali orientis, cometa circulum verticalem obtinente, Caput Quintum.

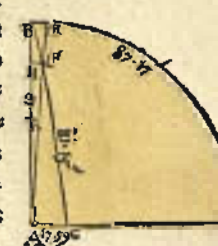
Distantia gradus medii cœli æquatoris & eclipticæ ab Arietis principio, item declinatione medii cœli ex prioribus agnitis, facile erat angulum quoq;, qualis est propositus, inuenire. Requirenti enim declinationem quæ est graduum 23 mi. 21 in basi meteoroscopii & cum G litera quæ sitam notanti, indeq; sursum B versus arcum imaginanti, nec non in eodem arcu distantiam medii cœli in æquatore ab Arietis principio gra: vide licet 83 mi. 10 numeranti, & cum F litera signanti, deindeq; filum super lineam A B, & margaritam super 83 mi. 44 (quæ sunt distantia medii cœli in Zodiaco ab Arietis principio) induenti. Et postremo filum ab B versus C donec vnio punctum F teneat promouenti, filum in limbo anguli propositi quantitatem, & hoc per arcum C E, gradus nimirum 87 mi. 17 demonstrat. Hunc angulum nihil opus erat quesuisse, sed illi contrapositum meridionalem scilicet occidentalem, quia tamen facilior inueniendi ratio suppeteret, hunc præsentem, iccirco eundem demonstrare potius volui, Pro eo tamen contrapposito in cæteris vsurus, ratio siquidem contrapositorum eadem est.

DE GRADV ECLIPTICE OCCIDVO
eiusq; à vero occasu discrimine, alius amplitudine dicto, insu-
per de 90 mo ab ascendente gradu, vno eodemq; operatio-
nis negotio reperendis. Caput Sextum.

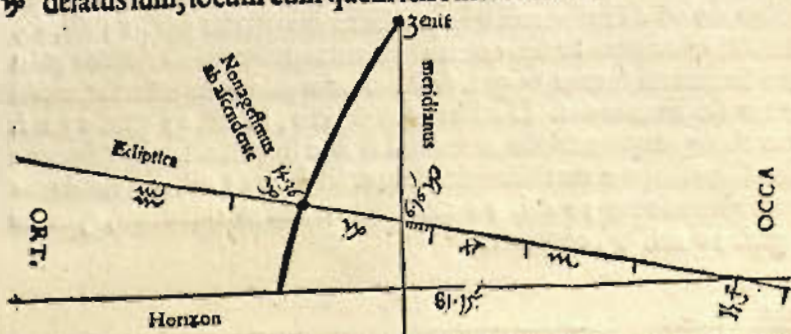
In hac inuentione opus erat iterū, veluti in superioribus, aliqua trianguli cuiusdam efformatione A E G dicendi cuius vnū latus A G altitudo gra. medii cœli supra horizontē gra cōtinens 17 mi 59 manifestum ex 4. Capite erat, angulus etiam F A G ex proximo gra. 87 mi 17 constans. Proinde totidem in limbo meteoroscopii numerans cū puncto M notabam. Filum deinde per punctū illud tranfactū ita inuariatū retinebam, hinc ab A versus C 17 gr. 59 in cōputans, cū G signo inscriberet, vnde sursum B versus atæ gra. dinumerans ad sectionē vsq; fili iuxta F literam gradus 83 mi. 15 reperi, eadem rursus à contactu meridiani, & horizontis in parte australi occasum versus repetens punctum occiduum eclipticæ in ipso horizonte constitutum cognoui. Vnde totidē gra. à 90 dementi, occasus spatium siue amplitudo gr. 8 mi. 45 restare visa sunt, gr. videlicet eclipticæ & m à vero occasu meridiem versus distantia. Inde vbi margarita fili & arcus G B segmentum scinderet, filum autem in lineam A B rursus porrigeretur, tum ab vnione gradus 83 minuta 40 indicari cognita sunt, quem numerum resumens à cœli medio inchoans in Zodiaco ordinem
N III signorum

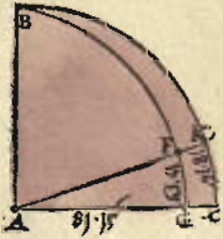

ASTRONOMICVM

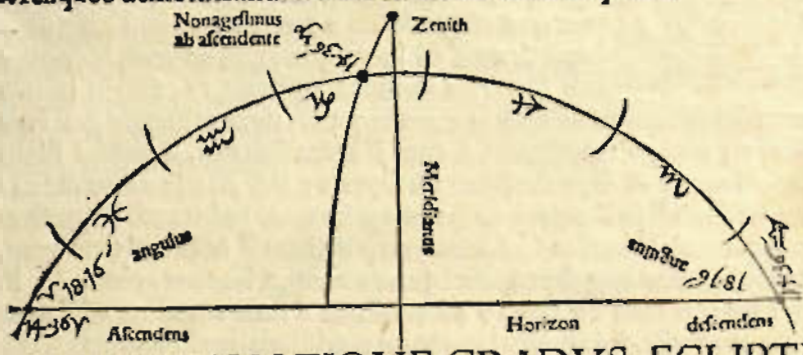
signorum contra rectè in gra. 14 mi. 36 ÷ deueni. Cui summae 90 insuper gradus adiciens iterum in Zodiaco ad 14 gra. 36 mi. delatus sum, locum eum quem scire institueram.

DE CONSEQVVA ANGVLI QVANTI
tate illius, qui in 14 to gra. & 36 mi. ÷ fit, sicut ex aduerso in ariete, nihilq; aliud quam 90 mi. gradus ab ascendente altitudinem exhibet. Caput Septimum.

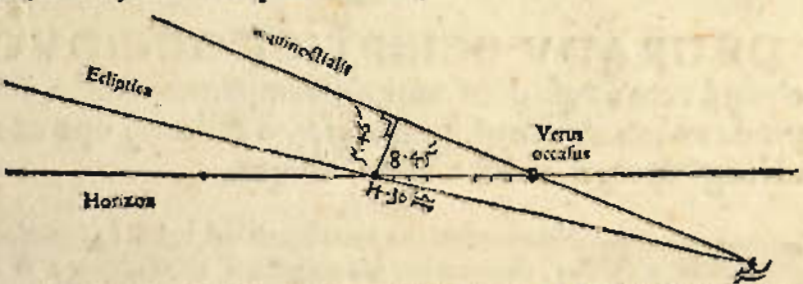
Vm constaret ex premissis iam arcus ille quantus foret à puncto eclipticæ occiduo & intersectione, tum meridiani tū horisontis ex parte australi, eundē in meteoroscopio illico resumpti, erat autē gra. 81 m̄ 15 ab A cōtra C eundo, resumptumq; G litera in scripti, à litera G sursum versus B. Denuo altitudinem eclipticæ meridianā, quæ fuit gr. 17 m̄ 59 numeravi, finemq; numeri huius F litera insigniui, per punctū deinde F filum directū in limbo B C indicare punctū K videbatur, distās à C gr. 18 mi. 16, hæc est autē altitudo 90 m̄ gra. supra horizon tem includens angulum eclipticæ & horisontis, tā orientis quā occidētis parte. Licet autē alia quoq; via angulus iste haberi quæat, breuitati tamē consulens plura agere nolo, nihil enim dubito quin per temet & reliquos demonstrandi modos ex hiis facile consequaris.

DE DECLINATIONE GRADVS ECLIPTICI
descēdēte, per interuallū sui occasus reperta, Caput Octauū

Intervallū siue amplitudinē gra. ecliptici illius qui occidebat obseruationis nostræ tēpore caput sextū declarauit, gra. sex 8 m̄ 45 meridionalē fuisse. Hæc numeratā ab A versus B cum L litera margaritæ taq; connecto, ab hoc autē altitudinē æquatoris In-golstadiani quæ in limbo gra. 41 m̄ 20 habuit, cōspicio. Per eū vero locum filo transmissio vnio iuxta punctum F gra. 5 m̄ 46 quæsi vnio puncti declinationē arguit. His igitur paucis prælibatū volo qua methodo ad Cometæ obseruationē instructus accesserim. Nūc quomodo cū Cometa ipso trāsegerim cognoscetur. Obseruatio autē prima nobis peracta est 13 Augusti die, hora 8, m̄ 22 ferè pomeridianis, nō ita multo post Solis occalum.

DE OBSERVATIONE NVNC COMETÆ
ipsius primi Caput Nonum.

Acto iā Solis occasu cū cometa verticali circulo videtur esse propinquior, instrumentū capiens vocatū planimetrū, primo Bootē cōtueri capi, vtrum vcz is in verticali circulo esset, nec ne. Vcz cum ille exactè verticalē tenere appareret, regulam eundē idē Cometā versus dirigēs, eiusdē Azimuth ab occasu altitudinemq; suprahorizontē exquirere studui. Quo peractō, caudā quoq; eodē instrumento suspicēs in eius extremitate punctū quoddā imaginabar, simulac cōtēplando quārum ab occasu differeret septentrionalior, quātaq; ei esset supra horisontē eleuatio. Hæc autē totius obseruatiōis ratio erat, ex qua ea quæ sequitur sese obtulerūt,

- ¶ Altitudo Cometæ supra horisontem gra. 7 mi. 56
- ¶ Azimuth Cometæ ab occasu versus Sept: gra. 49 mi. 26
- ¶ Altitudo Extremitatis caudæ supra horisontem gra. 20 m̄ 3
- ¶ Azimuth extremitatis caudæ occidentale & septentrionale ÷ 59

Fateor

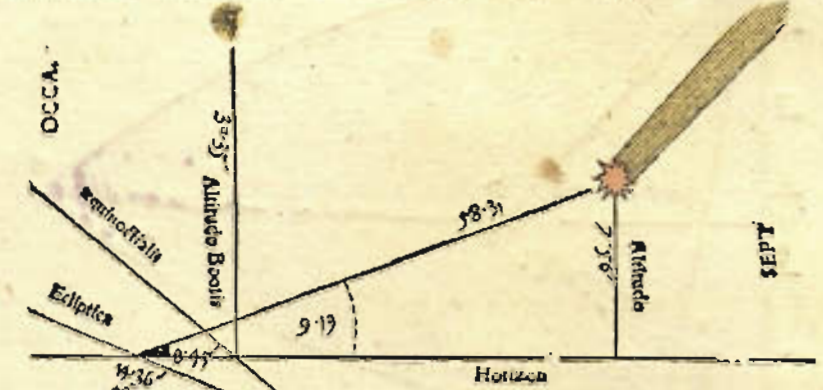
CAESAREVM

Fateor tamen interim me ante Solis ortum non cometā hunc cōsiderasse, atque hoc ideo, quod 13 iam die mensis Augusti, quo primum à me obseruaretur, non amplius matutinum ante ortum visus sit, qualis à principio soluit. Occultationis autem causa in sequentibus planissime discetur, idcirco prius consilium sequutus singulas obseruationum partes capitatim recensere malo.

QVOMODO DISTANTIA COMETÆ
à puncto occidētis eclipticæ, nec non angulus ab hoc arcu in horisontē causatus principio inquisita sint. Caput Decimū

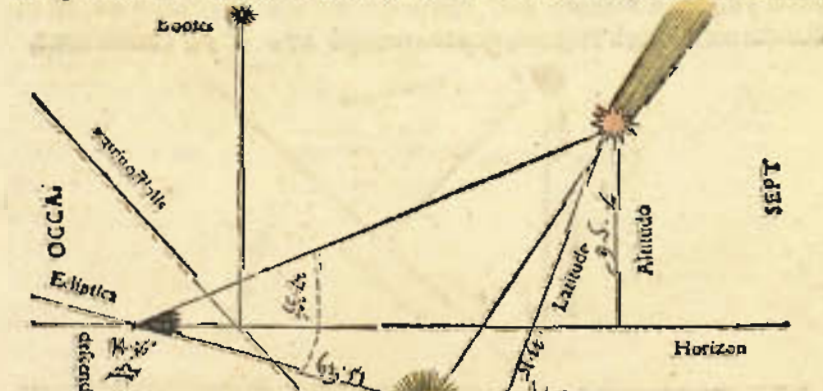
Extum Caput demonstrauit obseruationis hora 14 gra. 36 mi. ÷ occidentem occupasse, à quo puncto distare Cometā verè deprehensus, ad interuallum gradus occidentis quod fuit 8 gra. 45 m̄, Azimuth Cometæ 49 gr. 26 mi. iungo, summamq; gra. 58 mi. 11 constitutam, post in meteoroscopio ab A versus C requisitam cū G litera noto, à quo procedens seorsum B accedēdo per 7 gra. 56 mi. id quod Cometæ altitudo fuerat per literam F signo. Per eam vero literam dimittens filum, sectionem eiusdem in limbo, iuxta E obseruo, margaritamq; in F colloco. Postremo filum in A B linea donec H punctum vnio teneat, promouens, punctum illud H distantiam Cometæ verā ab occasu puncto referre pronuntio. Quantitatē similiter anguli accipiens eā, quā arcus ille distantiæ modo repertæ cū horisontē creat, arcum limbi G E cōsiderās gra. illius 9 m̄, 19 esse cōspitio.

DE VERO COMETÆ LOCO IN ECLIPTICA
secundum lōgitudinem cōstituti, Similiter de latitudine eiusdem cognitū. Caput 11.

Raccedēs caput angulū indagauit eū quē arcus inter cometā & gra. eclipticæ occidentali cōsistēs vnā cū finitōre efficit, gra. vcz 9 m̄ 19. Septimo etiā ostēsus est angulus eclipticæ & horisontis, nempe ÷ 18 m̄ 16. Quos ambos nūc cōnectenti sumā gra. 27 m̄ 35 cōsurgit. Hæc summā in meteoroscopii limbo iterum à C ordiēdo ad Eq; procedēdo, per idē E filū tendo, margarita vero cū ptius iā in linea A B distantiā cometæ gr. 58 m̄ 11 teneat, eadē in puncto F gr. 23 m̄ 15 distantiā cometæ ab ecliptica, quæ & latitudo dicatur borealis, docet. Eodē in circulo ad G vsq; descēdēs inter A & G 63 ÷ 51 mi offendo, quæ distantiā est cometæ à 14 gra. 36 mi. ÷. Quos gra. & m̄ postq; in Zodiaco successum signorū cōtra numero 19 leonis gra. m̄ 15 incidēs, vcz eum Cometæ locū in ecliptica esse pronuntio. At hoc interpretādum est secundū visus nostri lineā, aspectus enim diuersitas quanta causetur breuitatis huiusmodi non est in presens discutere.

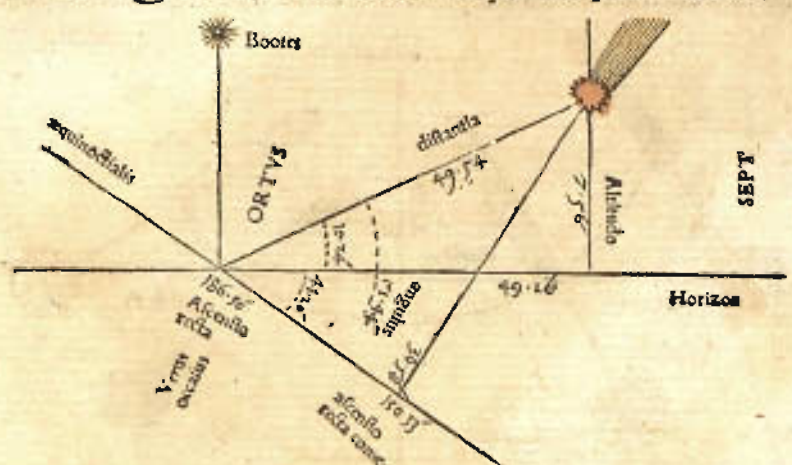
DE COMETÆ DECLINATIONE
ascensioneq; recta obtentis. Caput 12

Obseruatio prima docuit, veluti Cometa 49 ÷ 26 m̄ Azimuth ab occasu septentrionem versus distiterit, In altitudine vero gr. 7 mi 56. Ideo 49 gr. 26 m̄ ab A contra C numeranda erant, horumq; finis cum G signandus. Iterum autem à G versus B ascendenti per gradus 7 m̄ 56 litera F ponenda sum, huiusq; lineam cum margarita rectè ordinata super inducendum, quæ fili extensio in limbo quantitatem anguli horisontis & ortus à cometa ad occasum æquinoctialis ducti ostenderat, hoc est, gra. 10 mi. 24. Post hæc filo in A B posito margarita gr. 49 mi. 54 in puncto

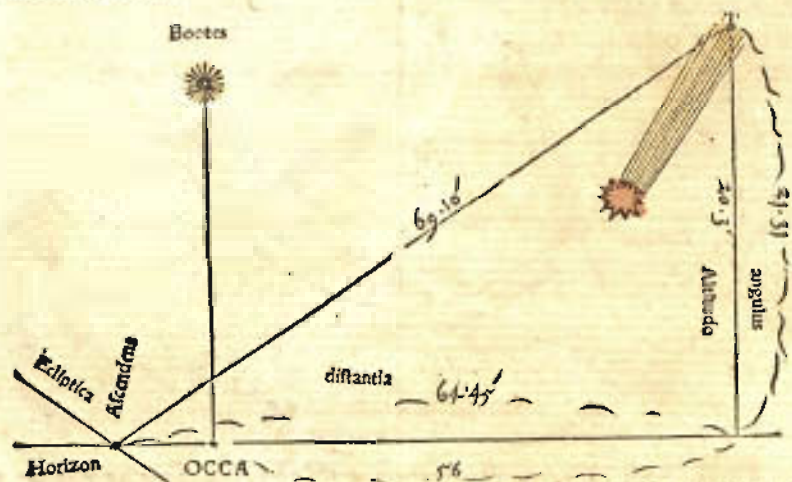

puncto H, quantum scz Comera ab occasu æquatoris elongaretur innuerat. Angulo paulo ante reperto, nunc æquatoris angulus & horizon in meridiano nostro Ingolstadiensi consertus, qui gradus habebat 41 mi. 20, producere gradus 51 mi. 44 videbatur, totalem scz angulum, quo cum declinatio & ascensio Cometae recta sic inuenta est. Quantitate anguli integri siue totalis à C versus B in limbo quaesita E litera scripta est, mox filo in A B lineam reposito margaritam super 49 gr. & mi. 54 illata est. Tertium filo per E tracto, margarita decli. 36 à 58 m iuxta F in instrumeti area prodiderat. Deinceps à G in A vsq; denumeranti gr. 36 mi 170c currebant, interuallu puncti recte ascendenti cometae, punctiq; equitialis descendenti. Superius autem ostenso eo, quomodo scz 186 à 50 mi. præcise occasum tenuerant, iccirco iam 36 gr. 17 mi. ab eis subduco, quorum residuum gr. 150 mi. 33 ascensio cometae recta dicitur. Tantum ergo requirebatur cognitionis ad cometae motum perscrutandum, ex quibus vna liquebat caudam cometae à Sole generatam & vmbrae modo (qualis reuera fuit) Solem subinde assequutam, Quam rem, vt sim verius consequutus sequenter audies.

DE AZIMVTH ET ALTITVDINE caudæ animaduersa. Caput 13.

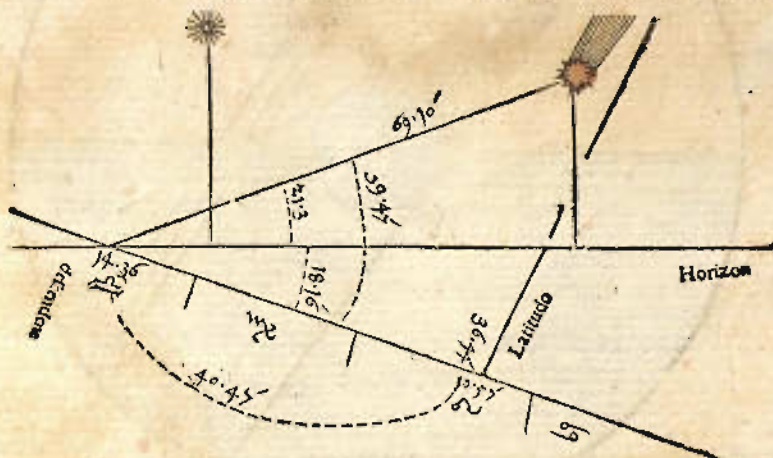
Coniectura iam præualete caudâ à Sole vmbrae modo generari, committere non potui, quin illud exactius ad huc peruiderem, proinde huiusmodi proposito aggressus hoc sum. In caudæ extremo punctu eligens, eius illico extantiam supra horizontem collegi, gradus vt ante 20 m 3, similiter azimuth eiusdem, quod erat septentrionale 56 graduum. Occasus iam spacium siue amplitudinem 14ti gradus 36 mi. scz brae coniungenti gra. 64 mi. 45 orta sunt. Ea deinde graduum minorumq; summa in meteoroscopio ab A contra C quaesita, puncto G signata est. Iam sursum à G numerans gra. 20 mi. 3 altitudinem scz / cum F notabâ. Postremo filum per F erectum in limbo gr. 21 m 31 in puncto E abscedit, quæ quidem est capacitas anguli ab horizonte & circulo qui ab extrema cauda in occasum 14 ti gradus minutiq; 36 scz ducitur, causari. Margarita post in eodem F statuta, filoq; super lineam A B promotu, vnio gra. 69 mi. 10 in puncto H per lineam A F significato demonstrat, semper enim lineæ A F quantitas discenda est in linea A B, veluti ad nauisam ferè hæc tenentur inculcatum est;

DE VERO CAVDÆ EXTREMITATIS loco, eo què in ecliptica possederit, deq; eiusdem ab ecliptica distantia reperta. Caput 14,

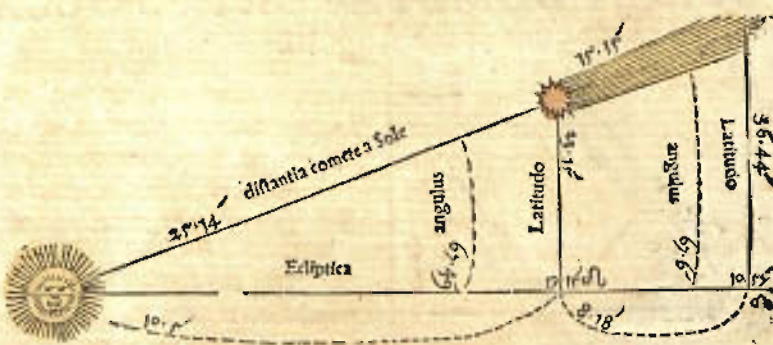
Angulo proximè inuento gradibus videlicet 21 mi. 31, alter ex capite 7 cognitus committitur angulus, qui itidem graduum est 18 mi. 16, ex combinatio ne istiusmodi superant gradus 39 mi. 47. Per que verum extremitatis caudæ locum, latitudinemq; sic exquiro. Filum vna cum margarita interuallo huic, quod extremitas caudæ cū occasus puncto fecit gradibus scz 69 mi. 10 in A B impones, idè in limbo super gra 39 m. 47 angulo

47 angulo integro seu totali protraho, & vnio punctum in area tenet, quod extremitatis sæpe dictæ latitudinem respectu eclipticæ, gradus nempe 36 mi. 44 comonstrat. G vero subtus F acceptu, ab A cõputanti in G vsq; representat veram extremitatis caudæ computatâ distantia, videlicet gr. 40 mi. 47 in ecliptica à gr. 14 m 36 scz, totidè gr. & mi. cõtra signorū ordinè numerati, & hoc à 14 gra. 36 m scz incipièti, verus extremitatis locus in gr. 10 m 57 scz incidit.

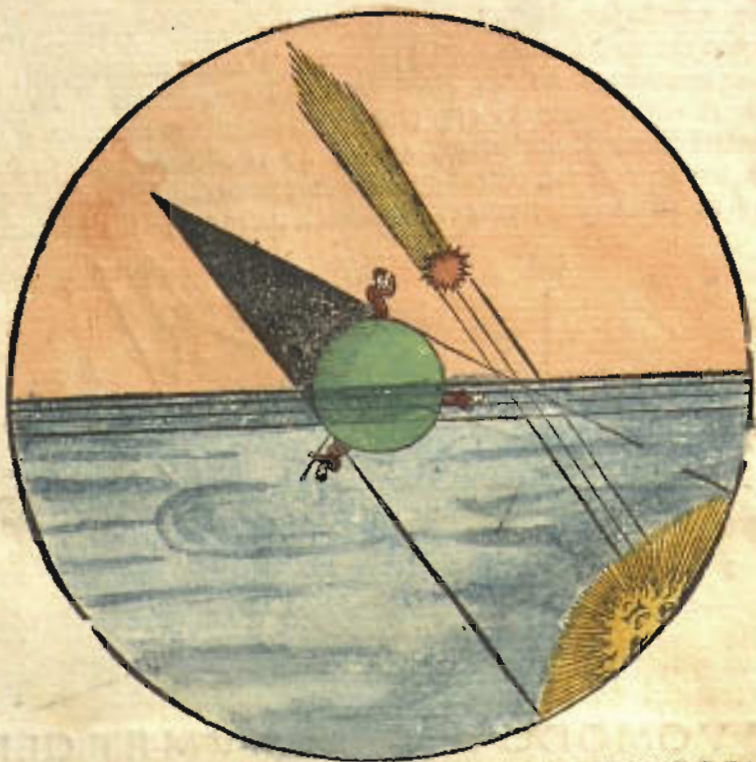
QVOMODO POSTREMVM ET CERTISSIMÒ CAUDÀ COMETÆ À SOLE generatâ repertū sit. Caput. 15.

Eo quo Cometa per me obseruabatur die 13 nimirū Augusti Sol 29 scz gr. vicesimūq; minutū incoluit, hic quod Solis theoricæ tū perdocuit. Verus etiā Cometae locus è capite 11 cognitus esse 19 scz gr. & mi. 15, ita quod Solis & Cometae discrimè 10 gr. & 5 mi. fuerit ad amissim, Ad hæc præcedens caput locū caudæ extremæ gr. Leonis 10 & mi. 57 tenuisse comonstrauit, vnde & illud liquet, quod caudæ extremitas à vero Cometae loco non nisi 8 gr. & 18 mi. abfuerit. Hjs constantibus arcū qui à Sole per cometae mediū transiret imaginabar, arcū itè aliū à Sole per Caudæ extremitatē ductū. Atqui certū erat arcus ambo à Sole tractus, alterū per corpus Cometae, alterū per extremitatē eundē euntē, eosdè esse, cū angulos pares cū ecliptica iuxta Solis gradum efficiat, ex quo sequitur rursum lineā rectā, quæ è Sole per cometae educitur, vel educi cõcipitur, eadè per caudæ mediū longitudinaliter, vt sic loquar, transire oportere, quod si est, vt est, cõuincitur quoq; caudam à Solis lumine causari, quæ quidè re penitus hac industria discussimus. Numerantes ab A meteoroscopii versus C gr. 10 mi. 5 distantia scz Cometae à Sole, eadè cū G litera inscripsimus. Cometae itè latitudinè gr. scz 23 mi. 15 à G sursum versus B cõputates litera I notauimus. Per I literā postea ducetes filū ab eo punctū E ostēdi vidimus. Post arcum à C contra E contemplanti gr. 67 mi. 49 of ferri cõperimus, quātitate anguli arcus prædicti, illius videlicet, qui à Sole per cometae imaginatæ & ecliptica cõclusus est. Hoc factu ab A locū extimæ caudæ à Sole distantem, qui est gr. 18 mi. 23 capim, numeratoq; literā L apposui. Ab L deinde ascendentes B contra latitudinè extremitatis, quæ est gra. 36 mi. 44 acceptâ F litera insigniuimus. Hinc filū per F emissum prope limbū in puncto E secare visum est, præter pauca m, quæ proculdubio instrumeti culpa, obseruatione nimirū iniquius peracta, induci potuerunt. Vtrisque igitur angulis illis sibi paribus, omnino necesse fuit arcus quoq; à sole ductus, alterū per Cometae, alterū per caudā eiusdè sibi cõuenire, eosdèq; esse. Quod si est, oportet lineā à Sole per corpus Cometae euntē rectā, etiā per cometae caudā secundū longitudinè rectissimè ferri debere, adeo ex hoc omni liberatus sum dubio, imo credere coactus sum, vel inuiri, caudā à Sole oriri oportere. Post hac autē vnionē punctū I annectens, filū in linea A B promouim, quo promotu statim in H puncto margarita Solis & cometae differentiam, gra. vcz 25 mi. 14 monstrauerat. Postremo vnionē super F firmates, in linea A B punctū M, ab A distans gra. 40 mi. 29 extremitatis caudæ Solisq; discrimen didicimus. Solis & co: differentia sublata ab 40 gra. & 29 mi. reliqui gradus 15 mi. 15 facti sunt, longitudo cauda totius verissima,

Ultra mirari forsitan quis possit, qui factū sit, vt quoniam cauda à Sole sit orta, sursum tamen vergerit, nõ autem deorsum & terræ incumbens, qua de re, vt etiam rudioribus satis fiat imaginem subiungere vti se visum est talem, in qua citra speculationem res oculis subiicitur.

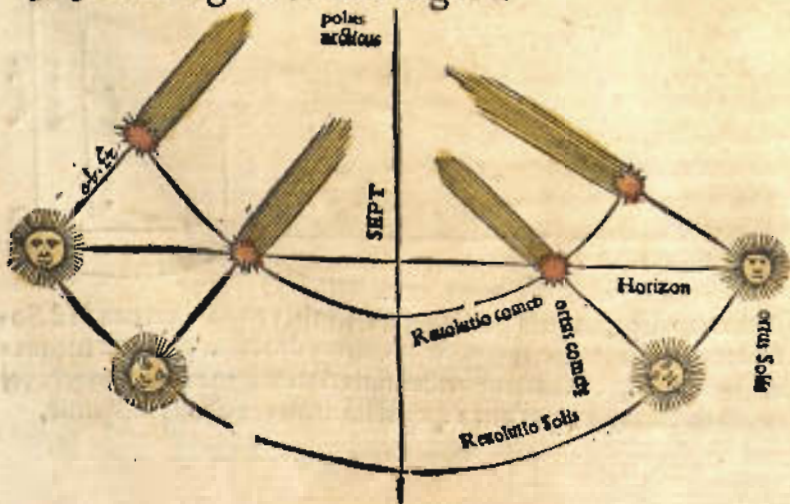
DE OCCVLTATIONE ET APPARITIONE
Cometæ. Caput decimumsexm.

AMETSI Cometæ 13 augusti die mihi cõspectus sit primo, non defunt tamen quicundem se vidisse sexto septimoq; affirmant, verè autem omnibus ab occidète paucis ab oriente visus est, & profecto fieri non potest, quin ita factum sit, licet non omnibus apparuerit, non enim ita multis post ortum suum diebus videri mane desit, ea de causâ, quod subinde magis ac magis cosmicum in ortum festinarit. Nam die 18, vt videre in sequentibus est, oriri cum ipso Sole cepit, quocirca propinquior erat iam Soli 13 die quam vt cerni potuerit, ortum parante iam Sole. Inde factum est, vt plerisq; imperitoribus alius ab eodẽ cometa fuisse putaretur, quasi duo forent, vnus in oriente, alter in occidente, nescientibus tam in ortu quàm in occasu apparere posse, non secus atq; stellâ aliam. Id quod etiam Mattheo Palmerio Florentino imposuit in cronicis suis asserenti binos in Ianuario cometas fuisse, anno post Christû 729, aliumq; Solem anteisse, alium vero subsequutum, cum reuera non duo, sed vnus & idem fuerit, nunc ante nunc post Solem, ea qua dixi ratione, lucens. Sed ad rem, Sol cum 29 Leonis gradum possederet, occidebat hora post meridiem 6 mi. 54, Cometa vero hora 9 mi. 55, si declinatio eius ascensioq; recta considerentur. Vnde liquet Solem fuisse sub horizonte horis 10 mi. 12, & Cometam horis 4 mi. 10, cuius idcirco ortus hora 2 mi. 10 post noctis medium esse debuit. Cum vero de ortu & occasu cometæ loquor, non subaudias volo, mihi visum per instrumenta eo tempore quo horizontem contigerit Cometa, illud enim abundè declinatio ascensioq; recta eius semel cognita suggerunt, & si vero per instrumentum id essem conatus, confiteri tamen nequaquã potuisset, quoties enim horizonti propinquior fieret 3 vel 4 gra. interuallo, flamma eius extingui omnino videbatur, adeo, vt aliquandiu à me sub nubila condi creditus sit, donec admoneret Plinius libro naturalis historiae 2 cap: 25, Cometæ in occasura cœli parte nunquam esse, id est, nunquam apparere. Is enim genuinus Plinii intellectus est, ni fallor, quem eò libentius ego quoq; admitto, quoniam ita oculis esse compererim. De vsu meteoroscopii nihil amplius agã, sed post finem cometæ, motum quoq; diurnum per meteoroscopium inuenire docebo, sufficiat autem hanc vnã obseruationis methodũ ita fuisse, & quasi per membra tradidisse, in sequentibus enim nil præter obseruationes meras per meteoroscopium consequutas proponem. Figuræ præterea sequentes ostendunt altitudines Cometarum dum taxat, supra horizontem existentium tempore quo Sol occumbit, simili liter quã profundus Sol extiterit sub finitore cometa eundẽ scandẽte.

Sententia Plinij de occasu Cometæ

SOLIS ET COMETÆ ORTVS OCCASVSQ;, qui contingunt 13 die Augusti.

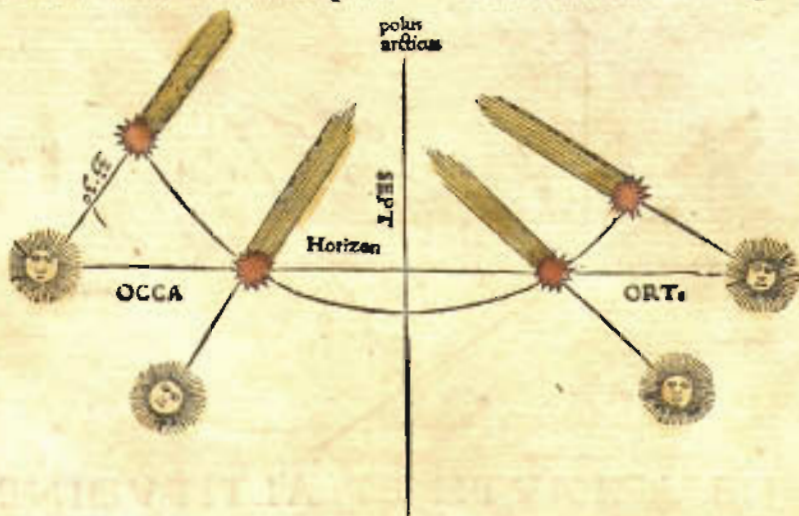
DECIMO QVARTO AVGVSTI DIE
secunda Cometæ obseruatio peracta est.

- ¶ Altitudo Cometæ supra horizontem gra. 8 mi. 29
- ¶ Azimuth Cometæ ab occasu Septen. versus gr. 45 mi. 22
- ¶ Altitudo extremitatis caudæ graduũ 23 mi. 18
- ¶ Azimuth extremitatis caudæ Septentrio. gra. 57 mi. 38

Hæc sequentia ex obseruatione conflurgunt.

Latitudo Cometæ gra. 23 mi. 2. Locus Cometæ gra. 23 mi. 39 Ω.
Declinatio Come gr. 35 mi. 12 Sept. Ascensio recta Co. gr. 155 mi. 5
Co. Mediat cœli ho. 11 añ. Amplitudo, or. & occ. 60 gr. 27 mi. Sep.
Occa. Come. hora 9 mi. 32 post me. Come. occidit cū 23 gra. m.
Distantia Come. à Sole gr. 23 mi. 40. Ortus Come. hora 2 mi. 28.
Loc' extremi. caudæ gr. 19 mi. 18 Ω. Latitu. extre. gr. 39 mi. 45 Sept.

Situs Cometæ occasus tempore. Situs Cometæ ortus tempore.

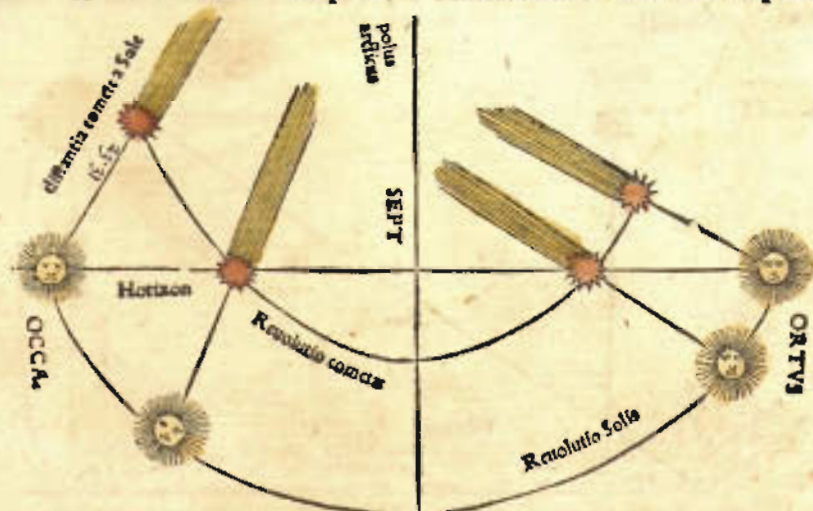
DECIMO QVINTO AVGVSTI OB
seruatio tertia facta est.

- ¶ Altitudo Cometæ supra horizontem gra. 9
- ¶ Azimuth Cometæ ab occ. versus Sept. gra. 41 mi. 22
- ¶ Altitudo extremitatis caudæ supra horizon. gra. 19 mi. 8
- ¶ Azimuth huius extremitatis gra. 50.

Hæc autem obseruatio collegit ea quæ sequuntur.

Latitudo Come gra. 22. Locus verus Come. gra. 24 mi. 29 Ω
Decl. Come. gr. 33 mi. 19 Sep. Ascen. recta Co. 159 gra. 20 mi.
Latitudo extremitatis caudæ ab ecliptica gra. 34 mi. 22
Locus verus in ecliptica extremæ caudæ 21 gra. 2 mi. Ω
Distan. à Sole gra. 23 mi. 31. Arcus diur. Come. horæ 18 mi. 34
Occa. Come. ho. 9 mi. 44 post. Or. Come. hora 3 mi. 10 ante.
Hoc die Com. heliace accidit, vt nõ amplius ante Solis ortũ cerneref.

Situs Cometæ occasus tempore. Situs Cometæ ortus tempore.

DECIMO SEXTO DIE AVGVSTI
consideratio Cometæ quarta.

- ¶ Altitudo Cometæ supra hori. gra. 9 mi. 43'
  - ¶ Azimuth Cometæ ab occidens Sept. gra. 35 mi. 13.
- Super cauda nihil vterius agetur, sufficiunt enim priora, per quæ satis liquet à Sole caudã mutuari, quocirca in posterũ de hac suspēdebimus.

Talia ex obseruatione constant.

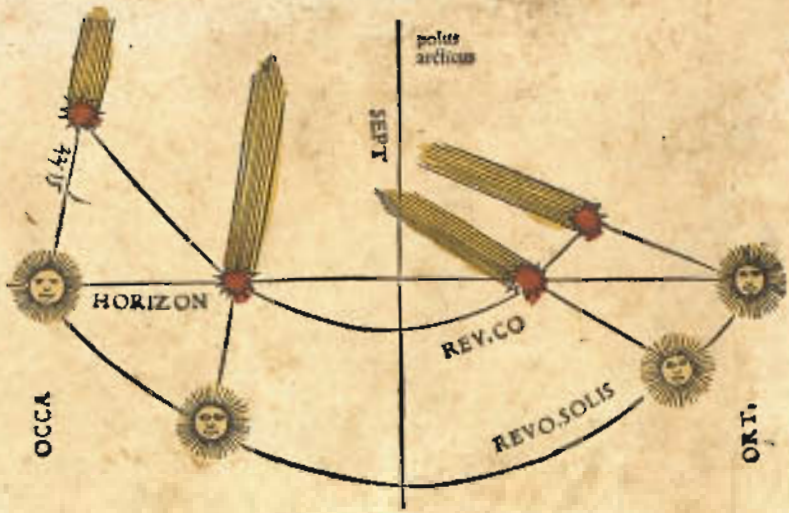
Latitudo Cometæ ab ecliptica gra. 22 mi. 1.
Verus locus Cometæ in ecliptica gra. 4 mi. 32 m.
Declinatio Cometæ ab æquatore 30 gra. 11 mi. Septentrio.
Ascensio recta Cometæ 165 gra. 31 mi.

ASTRONOMICVM

Cometa mediat cœlum hora 0 mi. 45 post meridiem;
 Amplitudo cometæ ab occasu versus Sept. 49 gra. 27 mi;
 Occasus Cometæ, hora 9 mi. 32 post.
 Ortus Cometæ, hora 3 mi. 58 ante.
 Distantia Cometæ à Sole gra. 22 mi. 15.

Viu a imago Cometæ occasus tēpore   Situs Cometæ tēpore ortus.

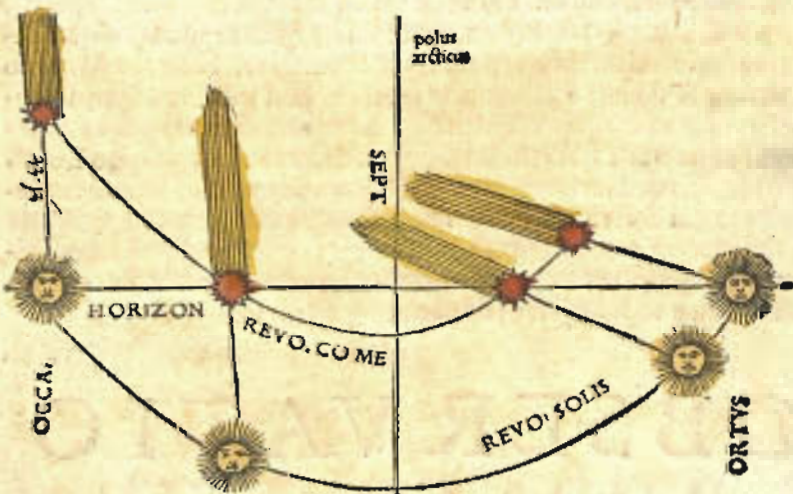
DECIMO SEPTIMO DIE AVGVSTI examinatio quinta Cometæ facta est.

¶ Altitudo Cometæ supra horizontem gra. 10 mi. 14
 ¶ Azimuth Cometæ ab occ. ad Sept. gra. 30 mi. 46.

Subiuncta ex contemplatione prodeunt,

Latitudo Cometæ ab ecliptica Sept. gra. 21 mi. 25
 Locus Cometæ verus in ecliptica gra. 9 mi. 14
 Declinatio Cometæ ab æquatore Sept. 27 gra. 48 mi;
 Ascensio recta Cometæ 169 gra. 45 mi.
 Cometa mediat cœlum hora 0 mi. 58 post meri.
 Amplitudo ortus & occasus Sept. versus 44 gra. 49 mi;
 Occasus Cometæ, hora 9 mi. 24
 Ortus Cometæ hora 4 mi. 31 post medium noctis.
 Distantia Cometæ à Sole gra. 22 mi. 12.

Imago Cometæ occasus tempore.   Situs Cometæ ortus tempore.

DECIMO OCTAVO AVGVSTI EXA minatio Cometæ Sexta præfacta est.

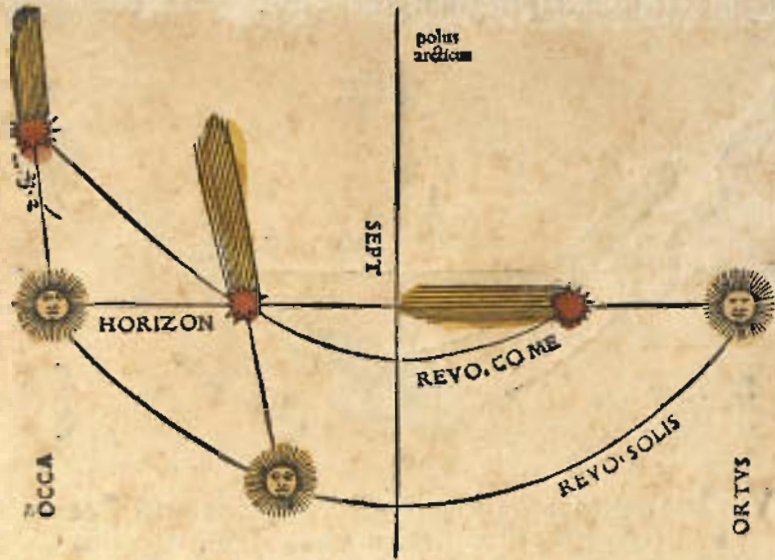
¶ Altitudo Cometæ supra hori. 10 gra. 39 mi;
 ¶ Azimuth Cometæ ab occa. versus Sept. gra. 24 mi. 42.

Hæc subnexa ex obseruatione eliciuntur.

Latitudo Cometæ Septen. 20 gra. 12 mi.
 Verus locus Cometæ in ecliptica gra. 15 mi. 30
 Declinatio Cometæ Septen. gra. 24 mi. 14
 Ascensio recta cometæ 175 gra. 7 mi
 Mediat cœlum hora 11 mi. 16 post meri;
 Zenith ortus & occasus ab occ. ad Sept 38 gra. 20 mi;
 Cometa occidit hora 9 mi. 19 post meri;
 Cometa oritur præcise cum Sole hora 5 mi. 22
 Distantia cometæ à Sole gra. 23 mi. 2

Vicesimo

CAESAREVM

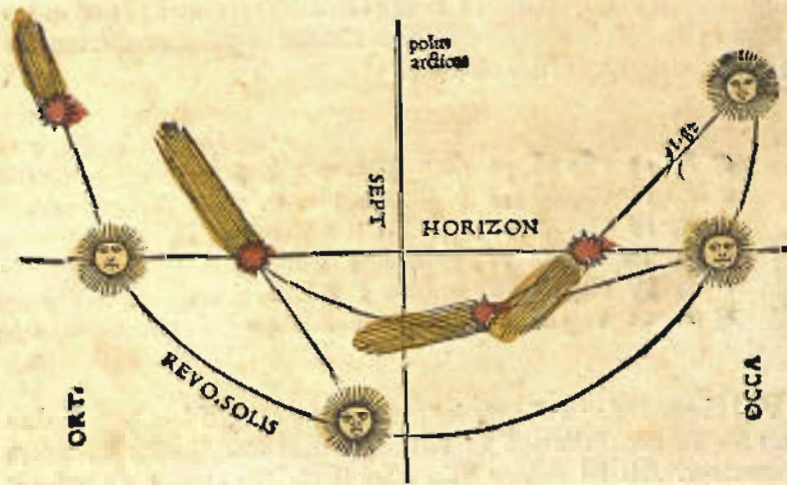
VICESIMO SECVNDO DIE AVGV. sti facta est obseruatio Septima, diebus enim Augusti 19, 20 & 21 cometa non luxit ab aëris obscuritatem, proinde non obseruari potuit.

¶ Altitudo cometæ supra horizontem gra. 11 mi. 25
 ¶ Azimuth cometæ Septe: 7 gra. 34 mi

Subsequentia hæc ex obseruatione colliguntur.

Latitudo cometæ ab ecliptica 16 gra. 32 mi Sept;
 Locus cometæ verus in ecliptica gra. 1 mi. 23
 Declinatio cometæ ab æquatore 13 gra. 31 mi
 Ascensio recta gra. 188 mi. 53
 Mediat cœlum hora 1 mi. 55 post meridiem
 Amplitudo ortus & occasus graduum 20 mi. 42
 Distantia cometæ à Sole 28 gra. 16 mi.
 Occidit cometa hora 8 mi. 59
 Oritur cometa hora 6 mi. 52

Status cometæ in parte occidentis.   Status cometæ in parte orientis

VICESIMO TERTIO AVGVSTICO, meta obseruatus octauo & vltimo.

¶ Altitudo Cometæ supra horizontem gra. 11 mi. 26
 ¶ Azimuth Cometæ Septentrionale ab occasu gra. 3 mi. 50

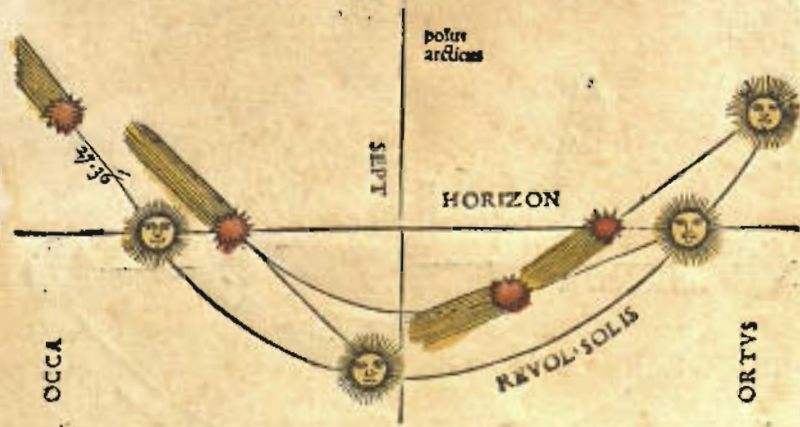
Talia ex obseruatione confurgunt.

Latitudo Cometæ ab ecliptica gra. 14 mi. 31 Sept.
 Locus verus cometæ in ecliptica secundū longitudinē 2 gra. 53 mi
 Declinatio Cometæ graduum 11 mi. 26 Septentrionalis.
 Ascensio recta Cometæ 190 graduum 39 minutorum.
 Mediat cœlum hora 2 mi. 0 post meri.
 Amplitudo ortus & occasus gra. 17 mi. 26
 Occidit Cometa hora 8 mi. 53 post me.
 Oritur hora 7 mi. 4 post medium noctis
 Distantia Cometæ à Sole graduum 27 mi. 36.

O Quem

Quem Sol & Cometa peregerint ortum occasumq; 23 Augusti diei

Vicesimo quarto autem Augusti adhuc aliqua ex parte Cometa mihi conspectus est, non autem contemplatus diligentia priori, quomodo videlicet cauda Solem sequuta sit, cuius occasione hanc contemplationis viam aggressus sum.

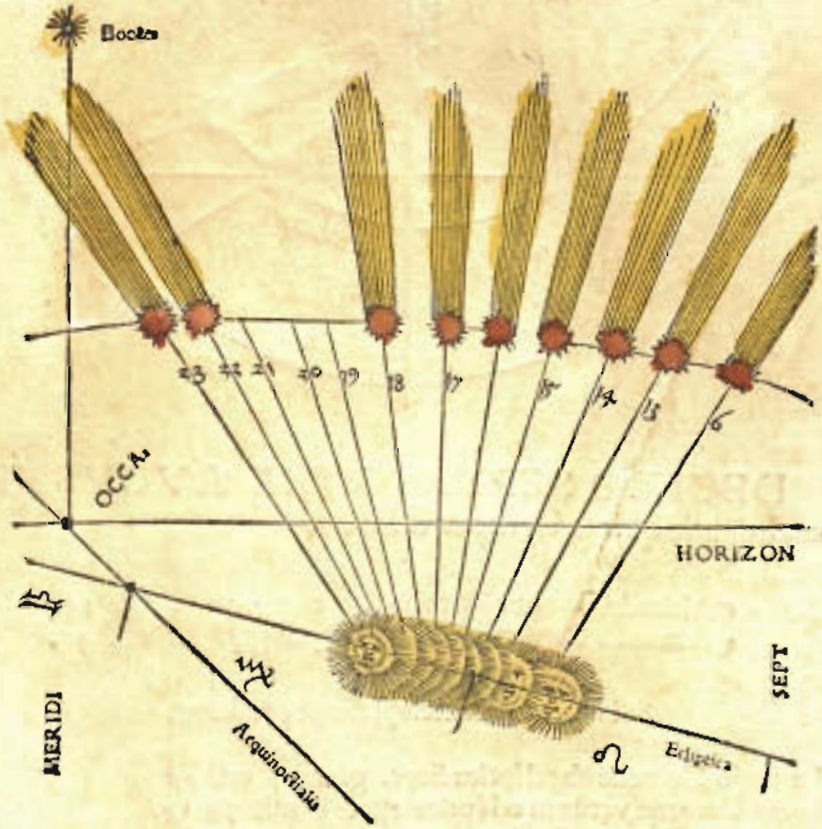
DVO adhuc restant per meteoroscopium querenda pro Cometae vsu, motus nempe ipsius Cometae diurnus, id est, quantum indies promouerit, & quam incedendo semitam descripserit, id est, qua in parte eclipticam transcenderet, quae duo loca, qui caput & caudam draconis appellare voluerit, non errauerit. In motu diurno cognoscendo locum Cometae quem in ecliptica sub observationis tempus tredecimum videlicet diem Augusti tenuit, latitudinem quoque eiusdem, similiter etiam loca quae in 14 die incoluit pro exemplo desumemus. Die igitur 13 verus locus Cometae erat 19 gradus 15 mi. Ω . Latitudo eiusdem gra. 23 mi. 15 Septentrionalis. Die autem 14, locus Cometae verus fuit gradus 23 mi. 39 Ω . Latitudo gradus 23 mi. 2. Differentia iam longitudinis est gra. 4 mi. 14, quam quidem differentiam in meteoroscopi limbo a C versus B requirens cum litera D signet, complementum post haec latitudinis minoris, grad. scilicet 66 mi. 58 ab A versus B numerans cum litera G inferbat filumque cum margarita eidem adiungat. Filo rursus super D litteram acto, margarita numerum in H arcu puncto prodit H F numerum pro catheto supponendum. Quo supposito, gradus ab F in A numerentur, ab illisq; latitudinis complementum subtractum, quantitatem E F relinquet. Postea rursus quantitatem E F ab A versus C computans, cum litera F, sicut in secundo patet quadrante, inscribat, vnde versus B ascendens numeri H F quantitatem vocans cum litera I notet, Super I margaritam figens, filum in A B litteram promoueat, eo enim promotio, gra. 4 mi. 3 in K puncto ab vnione secari cernet, motum scilicet Cometae diurnum a prima in secundam vsq; observationem. Eadem ratione singulorum dierum motus indagantibus, tales sese offerunt.

- ¶ A 13 vsq; ad 14 diem gra. 4 mi. 3
- ¶ A 14 vsq; ad 15 gradus 4 mi. 0
- ¶ A 15 vsq; ad 16, gradus 6 mi. 0
- ¶ A 16 vsq; ad 17, gradus 5 mi. 24
- ¶ A 17 vsq; ad 18, gradus 5 mi. 0
- ¶ A 22 vsq; ad 23 gradus 3 mi. 40

NVNC pro indagandis capite caudaeq; draconis, filum per I ducatur, ab A autem versus C latitudo maior accepta cum M littera exprimat. Ab M deinde B versus ascendens gradus 84 mi. 45 inuenta, in punctoq; N, finita vero Cometae loco, qui est 19 gra. 15 mi. Leonis adiciantur, quae adiecta caput draconis arguunt, 14 videlicet in gradum, caudam vero 14 γ , Ventrem vero 14 Leonis. Eodem modo caput & cauda per quemlibet motum diurnum reperiantur, quo licet in negotio nonnunquam differentiae pauca illum occurrat, pro nihilo tamen ducendum penitus est. Istiusmodi operationis mentio se offeret vberius in Cosmographia nostra, ubi de locorum distantis, longitudinum, latitudinumq; gradibus inueniendis tractatio absoluetur. Quilibet vel rovel mediocriter peritus imaginari locum Solis sub horizonte deprehendat facile, quomodo cauda Solis creata sit. A principio enim in Boream inclinari visa quae est, postea in meridiem flectebatur, ob velocitatem nimirum motus, quo superabat Cometa Solem, quod animaduersum est precipue diebus 17, 18, 22, & 23, sicuti figura subordinata ostendit clarissime

FIGVRA PRAESENS QVALIS

COMETA INDIES SVpra HORIZONTEM apparuerit, primo, die sexto Augusti, Secundo, decimotertio. Postea decimo quarto, decimo quinto, decimo sexto &c. donec disparete coepit, quemq; dictum motum ferè peregerit, utq; caudam principio in Septentrionem, vltimo vero in meridiem a Sole generatam reclinauerit,

At, dicit forsan hic aliquis perperam Cometae motum diurnum, reuolutionis circulum, caput caudamq; eiusdem assignari, tanq; illius, qui regularum non obtinuerit incessum, cumq; iam olim philosophis & Astrologis perspectum sit, proditumq; cometas nihil esse aliud qua terrestres halitus siue exhalationes calidas & siccas, pingues & glutinosas, virtute astrorum supremam vsq; ad aeris regionem eleuatas, ibidemq; succensas, orbis vero nequaquam Cometas habere, quare regulae etiam carere motu. Illud equidem negare non ausim, cum tamen simillimum deprehensi sint Cometae nostri motum absoluerit regulari, neq; huc illuc auis ritu in aetere volitantis raptus sit, nihil obstitit sane motum eiusdem aliqua etiam regula astringere. Sunt tamen qui cometam esse dicunt exalationem subtilem non inflammata, sed luculentem a lumine Solis, cui sententiae & nos accedimus, nostros siquidem cometas tale quid esse certissimum est. Hoc autem supposito, non difficile est, caudam imaginari. Neq; vero omnes hic Cometas intelligi volo, dubium enim non est, quosdam esse per se accensos, sicut etiam in superioribus meminimus. Quid autem talem ingeneret motum cometae praeter sphaerarum superiorum raptus violentiores, & potissimum Lunae vicinioris se, non habeo quid dicam.

OBSERVATIO PRIMA COMETAE SECVNDI.

ECVNDVS Cometa Anno 1532 fulsit in regione orientali, coepit autem videri 25 Septembris, in diem vsq; 20 Nouembris, septies per me & studio, assidue obseruatus. PRIMO autem omnium secundo Octobris die in Dreseno misinae oppido (cuius loci altitudo est 51 gra.) hora Solis ortum praecedente quinta, In qua contemplatione Azimuth altitudosq; huiusmodi reperta sunt.

- ¶ Altitudo Cometae supra horizontem 13 gra. 10 mi.
- ¶ Azimuth eiusdem ab ortu versus meridiem 24 gra. 30 mi.
- ¶ Altitudo cordis Leonini gra 34.
- ¶ Azimuth eiusdem gra. 19 mi. 22.

Hij

Quomodo motus diurnus Cometae sit inuestigandus.

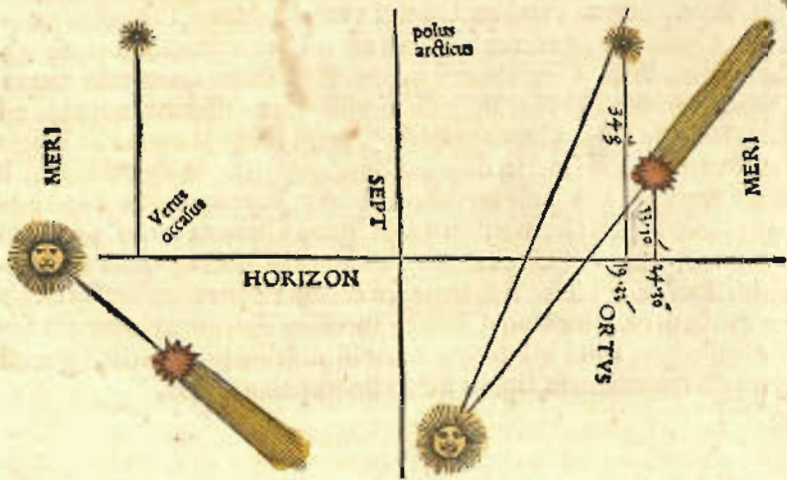
ASTRONOMICVM

Hiis conquisitis operatum mihi consequenter est, hac qua solui
hactenus ratione, non secus ac in priori Cometa factū
est eaq; mihi cognita.

Declinatio cordis Leonini 14 gra. 12 mi.
Ascensio recta eiusdem 144 gra. 54 mi.
Ascendens eclipticæ obseruationis hora gra. 1 mi. 28 m.
Declinatio Cometæ gra. 4 mi. 25 meri.
Ascensio recta eiusdem 154 gra. 47 mi.
Latitudo Cometæ graduum 13 mi. 44 meri.
Locus verus Cometæ in ecliptica gra. 8 mi. 24 m.

Ex hiis omnibus manifestum erat cometam in occidente cœli
ora Solem præuertendo cecidisse, & ea de causa vesperi
non luxisse, cum interim non aliter caudam suam
gereret atq; prior iam dictus.

Situs Cometæ occasus tempore   Situs Cometæ ortus tempore.

OBSERVATIO SECVNDÆ

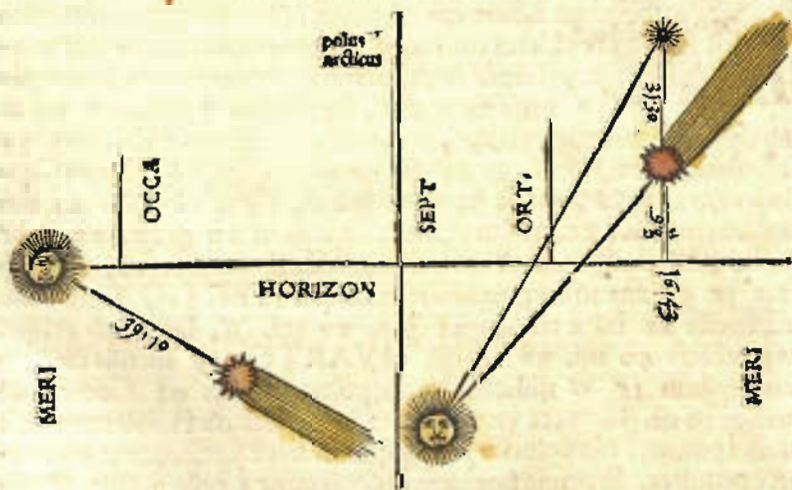
SECVNDO consideratus est Cometa die Septembris 3
eodem in loco, Cauda vero eius Solem sequi iam comper-
to extremum eius inspectum est. E qua inspectione
sequentia se obtulerunt.

- ¶ Altitudo cordis leonini gra. 31 mi. 30
- ¶ Altitudo Cometæ gra. 9
- ¶ Azimuth eiusdem ab ortu meridiem versus gra. 36. m. 43
- ¶ Altitudo extremitatis caudæ gra. 20 mi. 42
- ¶ Azimuth eiusdem extremitatis gra. 27 mi. 6 meri.

E quibus etiam subnexa eliciuntur vna cum situ Cometæ, quem ha-
buit oriendo & occidendo, & hoc per figuram.

Verus Cometæ locus gra. 11 mi. 25 m.
Declinatio eiusdem gra. 3 mi. 53 meri.
Ascensio eius recta gra. 158 mi. 27.
Latitudo Cometæ ab ecliptica gra. 10 mi. 12 meri.
Distantia Cometæ à Sole gra. 39 mi. 10.
Locus Solis hora obseruationis 19 gra. 27 mi. 11.
Verus extremitatis caudæ locus in ecliptica 26 gra. 24 mi. 12.
Latitudo extremitatis eiusdem gra. 13 mi. 8 me.

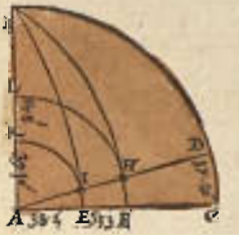
Occasus Cometæ   Ortus Cometæ

Ex hiis igitur licebat nunc conuerti vere vtrum cauda Solem, vti
vmbra assequeretur, constabat autem omnino sic esse, ea ratione.
Distantia Cometæ quæ erat graduum 38 mi. 2 à Sole, resumpta
in meteoroscopia scz ab A versus C in puncto E finiebatur, ab
E sursum Cometæ latitudo similiter numerabatur gra. 10 mi. 12,
numerataq;

CAESAREVM

numerataq; I litera apponebatur. Filum vero hic vna cum margari-
ta super I firmatum gradus 17 mi. 20 in limbo iuxta punctum
D monstrabat, id quod quantitas anguli contenti eclipticam inter
& arcum à Sole per Cometæ corpus ductū erat. Hic iterū filo in A
B lineam tracto margarita in puncto K 39 gra. 10 mi. distan-
tiam scilicet Cometæ à Sole arguebat. Post hac rursus ab A in C
meteoroscopia gradus 53 mi. 3 distantiam videlicet caudæ extre-
mæ à Sole requirenti F litera apponebatur. Ab illa ascendens vsq;
in H gradus 13 mi. 8 Latitudo scilicet extremitatis numerabatur.
In H igitur filum cum vnione positum idē in puncto D ipsi limbi
gradus, vt antea 17 mi. 20 indicabat, adeo clarum erat, quoniam
anguli æquales essent, oportere quoq; caudam illam à Sole progri-
gni. Postremo igitur filum ducenti supra A B idem in puncto L
54 gra. 8 mi. distantia nempe Solis & caudæ extremæ indicari vi-
sa est, ex quo etiam coniectari facile fuit, caudam 14 gra. 58 mi.
in longitudine obtinuisse, cuius adhuc manifestior intellectus ex si-
gura summetur proxima.

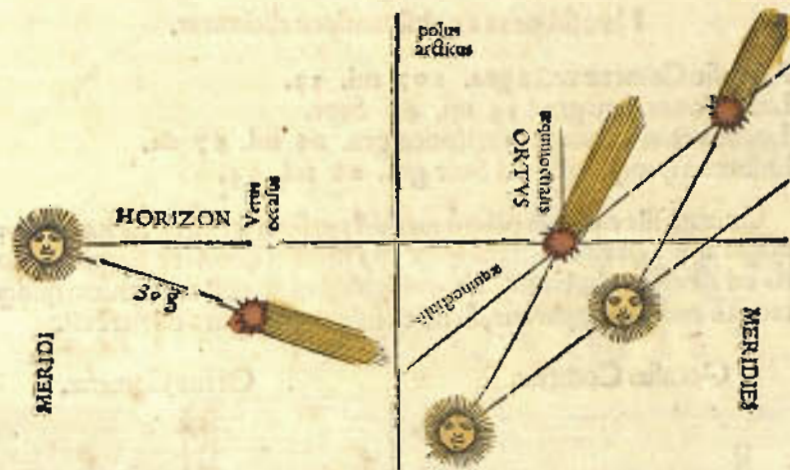

TERTIA OBSERVATIO.

TERTIA Cometæ inspectio 14 Octobris die facta est,
quo quidem die mihi Lyptæ esse contigit, quamobrem
itinerarii solius horologii, quod compassum vocant,
vsu Cometam in æquinoctiali ipsissimo suboriri
animaduertimus, in libræ principio con-
stitutum, eadem enim obseruatio
nis hora libræ initium ascēderat,
cuius ortū pariter & occa-
sum tabella subsequens
oculis ex-
ponit.

Occasus.

Ortus

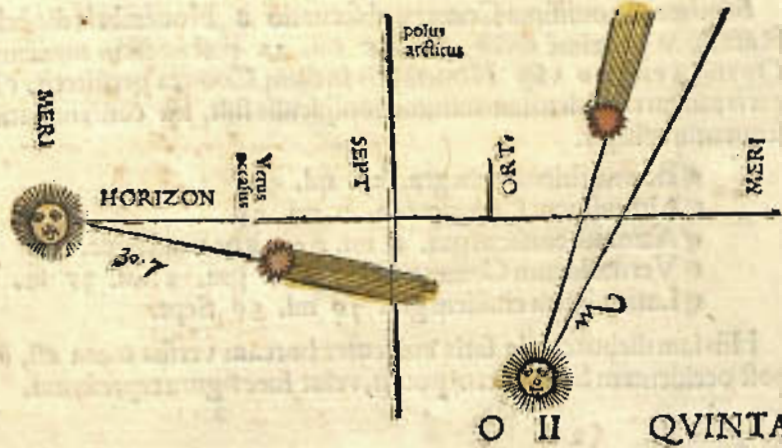

QVARTA OBSERVATIO.

QVARTO Cometa visus est die Octobris 19, vbi eum quintum
libræ gradum mi. 46 tenere in longitudine deprehendimus, ab eclip-
tica vero Septentrioni inclinantem gra. 4 mi. 51. Quomodo autē
Solem antevertens eleuatus sit, 30 gradibus ab eodem elongatus,
Præterea quomodo prior Sole occubuerit, nec post occasum eius con-
spectus sit, imago sequens aperit.

Occasus Cometæ

Ortus Cometæ

O II QVINTA

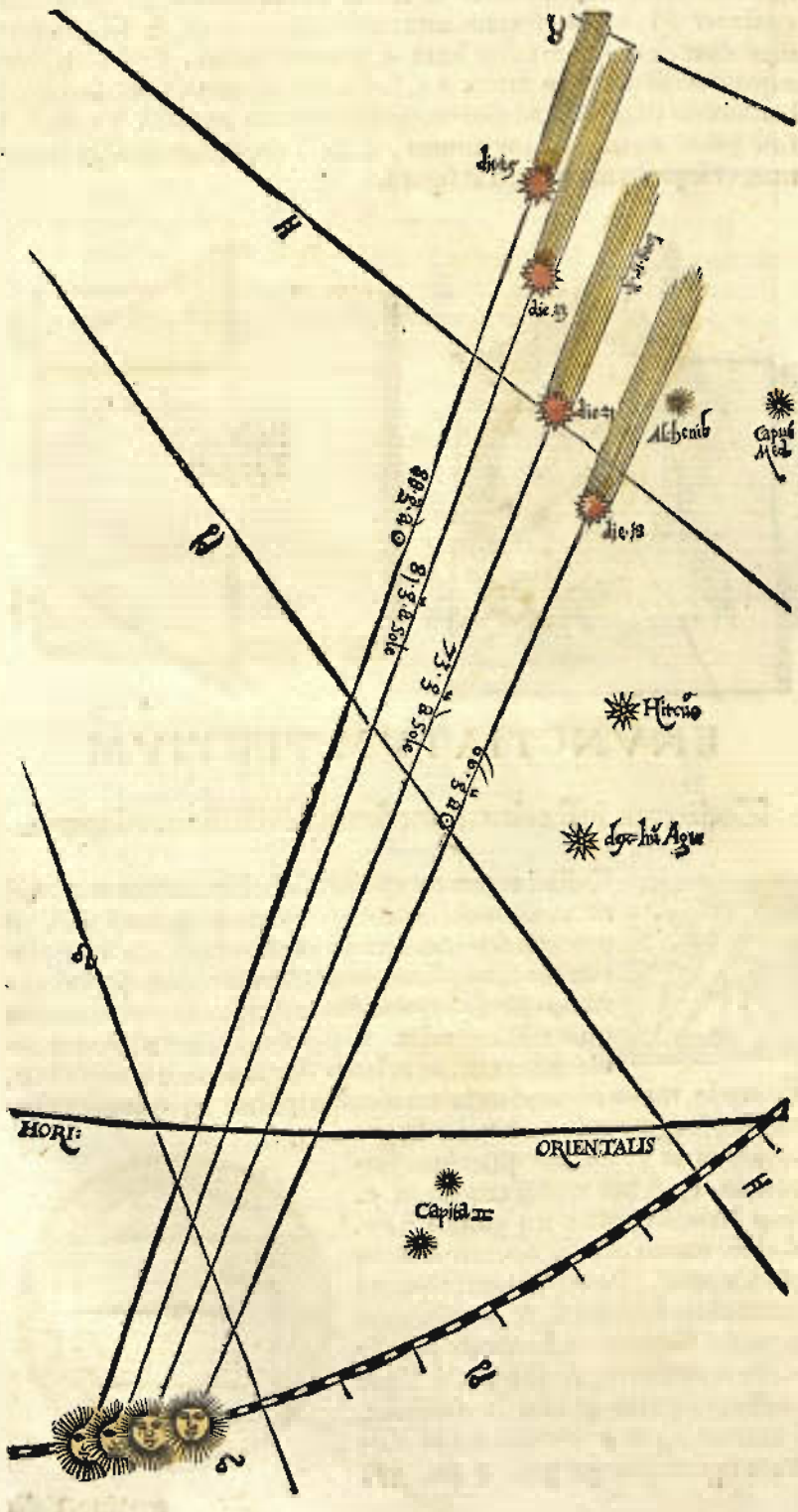

ASTRONOMICVM

circa Arietis principium, ferebatur, illic enim 60 gradibus integris ab ecliptica distat, qui locus venter Draconis erat, Cancrī autem initium caput, & Capricorni cauda draconis esse debuit. Sed scio Cometam hunc non parum inter Astrologos philosophosq; pariturum dissidii, eò quod motus contra signorum ordinem sit, ex Geminis enim in & recessit, veluti ex sequenti patet figura. Nec quo pacto nos extricatori simus hoc loco satis noui, qui vno ore affirmauerimus hactenus Lunæ spheram, secum ignis orbem vnaq; supremam aëris sedem, & id secundum signorum ordinem, quod est ab occasu in ortum, voluere. Cum Cometam præsentem minime ita motum appareat, quem tamen magis quam aliorum quemq; sic moueri opportuisset, remotiorem scz à terra quam alius, longissime enim à Sole abfuit. Nam si prope terram fuisset remotiorq; à Sole, fieri nonq; potuisset quin vmbra terræ incideret, & proinde occultus mansisset. Quin & illud in questionem veniet, recte nec ne Ptolemæus centesimo centiloqui sui aphorismo Cometæ vndecim signis à Sole distare definiat. Præfens enim Cometæ prima obseruationis methodo deprehensus à Sole elongari est gradibus 66, secunda gradibus 73, tertia gra. 81, quarta 88. Quæ quidē distantia rectissima fuit, esto quis exigat numerari oportere eam à vero Cometæ loco in ecliptica, neq; sic tamen Ptolemæum saluauerit. Verus namq; locus Cometæ à Sole in ecliptica inuentus, primo gr. fuit 61 mi. 26, secundo gr. 68 in 30, tertio gra. 78 mi. 23, quarto gra. 86 mi. 48. Sol autē primo reperit est in gr. 5 mi. 6, secundo in 8 gr. 9, tertio in 9 gr. 53 mi. 9, quarto in 11 gra. 48 mi. 9. Ex istiusmodi motu certe nō difficile fuerit iudicare, igneam & supremam aëris spheram non vtiq; ab impetu Lunaris spheræ rapi, alioquin enim Cometam ab occasu in ortum ferri par erat. Ex eo autem quod motus eius ferè regularis fuerit, mirari desino quosdam extitisse qui putauerint, Cometam esse stellam huiusmodi, quæ nunc ad Solem accederet, nunc ab eodem discederet, iuxtaq; Solem existens non videretur. Mercurius veluti, Quamq; hæc opinio nulla sit, & Cometæ omnibus cōtraria, maximeq; hñs quinq; quanto enim magis hii à Sole disiti fuerunt, tanto minus visi sunt, adeoq; elongatiore multo minus, imò remoti, aliquando 30, aliquando 60, aliquando 80 gradibus à Sole vel aliquid amplius nonnunq; sicut in figuris vbiq; patet, profusus euauerunt.

Motus Cometæ nouus & cōtra signorum ordinem.

Igneam & supremam aëris spheram non rapi à Luna.

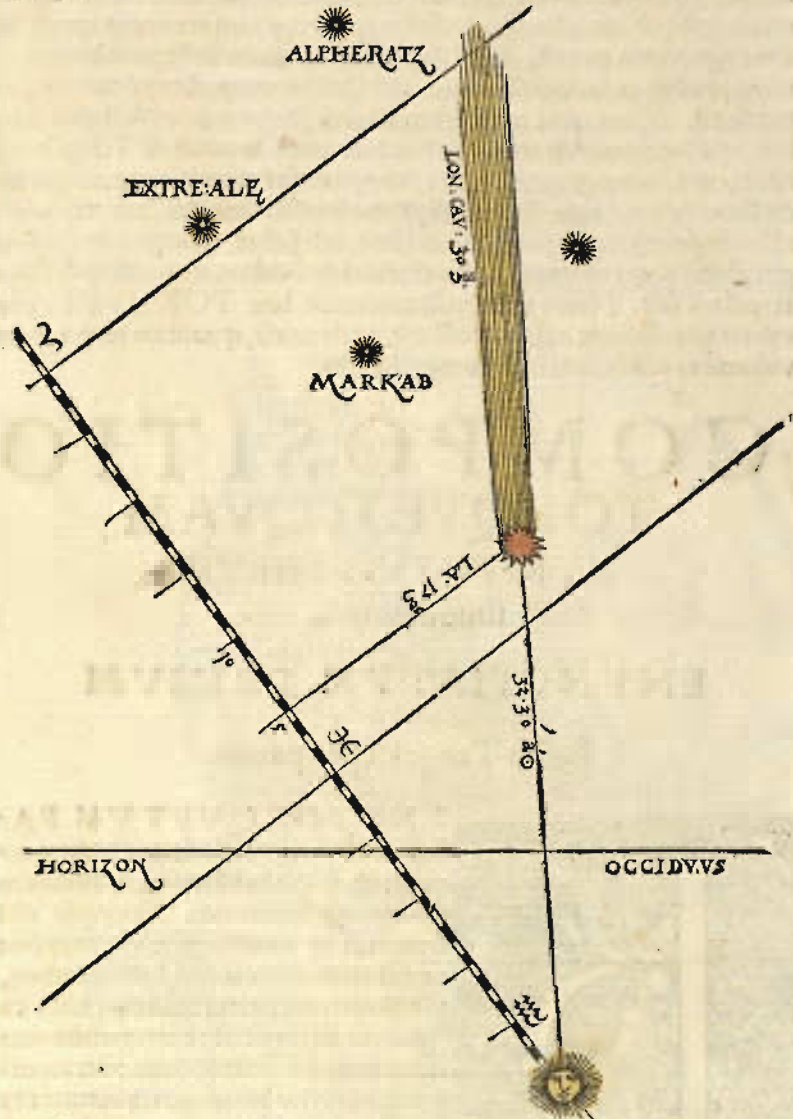

CAESAREVM

OBSERVATIO COMETE QVARTI.

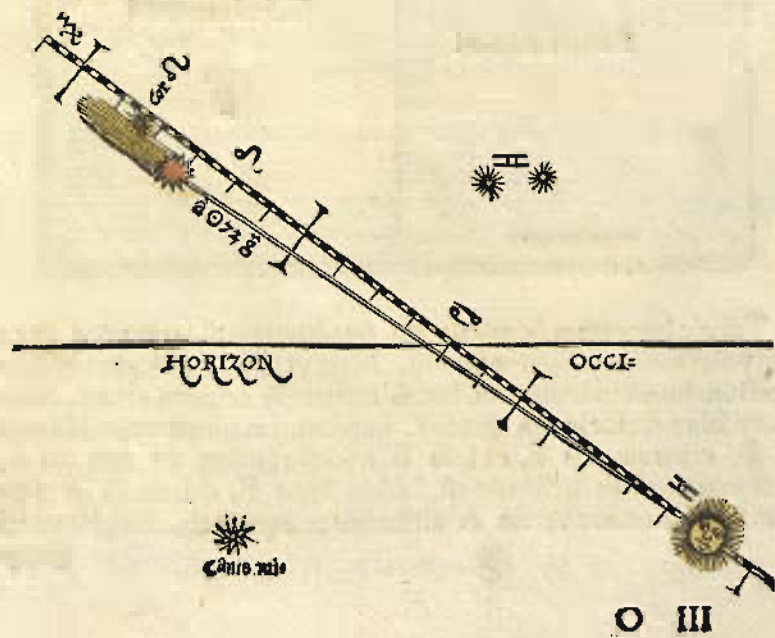
ARTVS in ordine Cometa anno 1538 mense Ianuario conspectus est, à 17 vsq; in 21 mensis eiusdem post occasum, versus Zenith caudam erigens rectissime. Locus in ecliptica ipsius erat verus, gra. 5 * Latitudo Sept. gra. 17, in iplo pegasi collo cōputata. Cauda 30 gradus propè in longitudine complexa est, angustiori tamen latitudine. Mane nemini visus est ante Solem ascendētem, à quo distabat gra. 32 mi. 30, quam rem præfens imago depingit.

OBSERVATIO COMETAE QVINTI

LTIMVS Cometarum & Quintus numero luxie anno 1539 à Sexto die mensis Maii vsq; in 17 mensis eiusdē quādo & mihi conspectus est hora noctis decima supra horizontem extans, gradibus 19, prope circulū verticalē, nisi quod quinq; aut 6 paulominus gradibus australior esset, in gra. 17 9 situs, ab ecliptica 3 gra. meridiē versus, Sole in 5 II existente. Dicitur crimē Solis & Cometæ 72 gr. apparet, id quoq; assertioni ptolemæicæ plusq; incōueniēs. Cometa ille perquā exilis & subobscurus fuit, caudā pmissis breuiore atq; remotiore, vt quodāmodō ex figura liquebit subiecta.

ASTRONOMICVM PARTIS SECVNDAE TOTIVS QVE ASTRONOMICI GONCLVSIO.

HACTENVS errantium inerrantiumq; stellarum motus quo ad licuit sufficienter exposuimus. Verum si quis adhuc hereret dicens, se quidem, vt dicta sint, omnia intelligere, tenereq; omnes omnium iuxta precepta motuum supputationes, attamen adhuc dubitare vtrum sic nec ne re ipsa sint, imò vt oculis idem usurpare liceat, optare. Proinde o bone hoc a nobis instrumentũ superadiectum est, in quo oculari fide omnia constãt, instrumentũ inquam nomine TORQVETVS, cuius structura primo, deinde vsus subnectitur. Per hoc enim quilibet per semet & sine quocumque instituentis adminiculo stellas quascũq; tam erroneas quam fixas cognoscere potest. Illud siquidem omnium instrumentorum & vsus præbet expromptissimum, absolutissimumq; & minimo comparabile est. Nunc quid amplius commodi primum complectatur mobile, quidue demonstrationis, vltra hæc per Cometas & Torquetum allata, in Cosmographia nostra mox edenda fulius discetur, in qua terræ superficiem (nam illa mobili primo similitudine quadam respondet) abunde descripturus sum, quo in libro, nisi fallor, quicquid in Cosmographicis occurrit questionum elucidabitur omne, exemplisq; figuris palam fiet. Nunc vero instrumentum hoc TORQVETI pro operis conclusione apponere libuit, ea de causa, quoniam ferè totum voluminis artificium in se comprehendit.

COMPOSITIO TORQVETI QVAM FIERI POTVIT BREVIS, simè descripta.

ENVNCTIATVM PRIMVM

Basim Torqueti preparare.

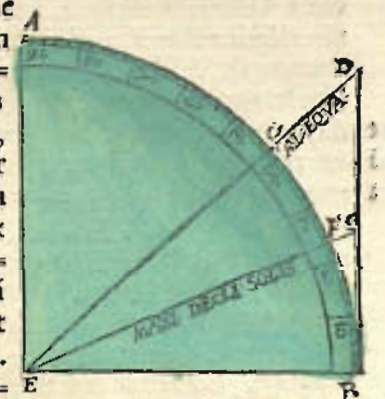
BENE TORQVETVM fabricare si vis, quod instrumentum omnium est, & iucundissimum, & intellectu vsurpatumq; facilimum. Principio tibi laminam ex metallo planam propone quadratam, non nimis subtilem tamen, vt iustam conseruet crassitiem (nam ex ligno vix fieri potest vt torquetum conficias bene durable & quod non incuruetur) quanto latior autem lamina ista fuerit, tanto melior erit, & omni vsui conuenientior, sit autem ea exactè quadrata, nullo penitus latere exuperans. Angulos quatuor iisce quatuor literis describito A B C D, totam autè hanc laminam Basim Torqueti appellabimus. Deinde adhuc laminam consimilem adaptato, quæ itidem non flectatur facile, eius angulos consignato literis E F G H, illamq; tabulam æquatoris dicemus, siquidem ad iustam illius altitudinem eleuari ipsam quoq; oportet. Lamina hæc cum latere E G lateri ipsius Basim B D adfigetur vinculis firmis, ita, vt tabula æquatoris versus basim deflecti & inclinari possit, atq; vicissim ab ea eleuari. Centrum illius dicitur K.

Tabula hac vtraq; sic præparata, quadrantem tibi compone, quam vobis modo ne nimis paruum. Nam vt aliàs, ita hic, quo maiora sunt huiusmodi instrumenta, hoc & meliora & certiora erunt, illum more solito diuide in 90 gradus, quadrantem totum appellabimus A B, centrum eius E, ex ipso B numerasursum 23 gra. 30 mi, quæ maxima solis declinatio est, ibidem signa F, deinde ex B sursum adhuc numerata versus A altitudinem æquatoris, complementũ quoq;

CAESAREVM

quoq; eleuationis polaris, & ibi scribe C. Postea lineam erige orthogonalem ex ipso B, ea æquidistans siue parallela erit semidiametro E A, illam quoq; duc in eam sublimitatè quã vobis ipse, Et vbi deinceps regulam posueris super centrum E cum vna parte, cum altera autem super C, duxerisq; sic lineam ex centro, illa sanè contingeret perpendicularem istam in puncto D, & habebis iã triangulum B E D, Basim autè erit E B, diciturq; triangulus æquatoris. Similiter etiam duelineam ex E puncto per F, eaq; tanget orthogonalem in puncto G, conficietq; triangulum E B G, & dicitur deinceps triangulus maximæ declinationis Solis. Omnia autem quæ hæcenus descripsimus, vna hæc tibi ob oculos subiicit figura.

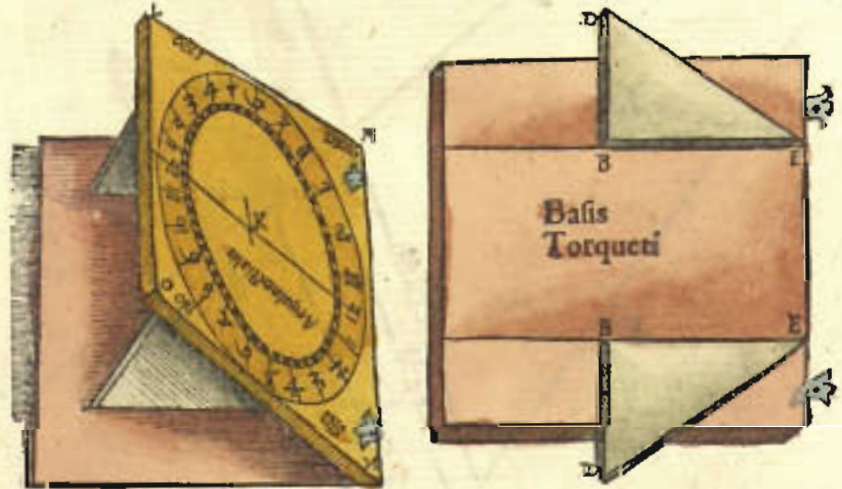

ENVNCTIATVM SECVNDVM

Tabulam alteram quæ æquatoris dicitur, & conficere & cleuare.

AM porrò rursus tabulam tibi propone æquatoris, eamq; ex altera etiam parte consigna literis quatuor, ita vt supra F, L, super E ponas M, super G, N & super H scribas O, Centrum illius sit K, vt prius. Supremam hanc tabulæ partem diuide per centrũ duabus diametris in partes æquales quatuor, & circulum quem poteris maximum describe ex centro, deinde modicè adducto circino, aliam adhuc circumferentiam deduc paulo angustiorẽ ex eodem centro, ita vt in horum duorum circumulorum interuallo numerum horarum describere possis. Adhuc paulo angustius adduc circinum, & tertium etiam sic duc circulum, in cuius & proximi maioris interstitio depingashorarum quattalia, vel gradus, quorum quilibet 4. minuta temporis representat, & meridianã quidem horam in medio inter L & O, horam autem 12 mediã noctis inter M & N, sextam ante meridiem inter N & O, & diametraliter ex opposito ipsius horã 6 pomeridianam. Facta autè hac æquatoris diuisione in partes 24, siue horas, statim tabulã istã eleuabis duobus triangulis ad eleuationem æquinoctialis confectis, sicut in fine primi enunctiati inuenimus, & sic Torquetum videbis eleuatũ, vt sequens tibi monstrat figura.

ENVNCTIATVM TERTIVM

Zodiacum iusta eleuatione simul & diuisione adaptare.

Odiaci autem compositio sic habet, primum omnium orbis duos tibi constitue eiusdem magnitudinis & potentis densitatis, ita debet esse amplitudo, vt nec latiores nec ampliores tamen sunt interiori illo, vel minimo circulo æquinoctialis, qui gradus aut horarum quattalia continet. Orbis siue zodiacus inferior diuidendus erit tibi in latere siue superficie spissitudinis, Eo modo, totam circumferentiam diuide in partes 4, quamlibet harum rursus partire in 3, harum singulas iterum in 3. Dehinc quamlibet illarum in 2, & has quoq; tandem in 5, sicq; habebis partes seu gradus 360. At hæc omnia occulte operare & sic vne videantur. Nunc deniq; tibi propone tabulam subiectam, & contemplare quoniam singulorum signorum principia sis repositurus, & quo pacto signa omnia per quinos gradus sis diuisurus, Puta quum gra. 5 Arietis vis in Zodiaco signare, accipe gra. 4 mi. 35.

æquinoctialis

ASTRONOMICVM

æquinoctialis, hoc est in circulo occulto, Deinde si cupis adnotare 10 gra. Arietis, accipe 9 gra. 11 mi. æquatoris &c. secundum exigentiam tabulæ ascensionum rectorum quæ sequitur. Haud secus ac iam percepimus adiumento tabulæ alia signa Zodiaci inscribes. Postea quodlibet spacium diuide in 5 partes æquales, & habebis quodlibet signum diuisum in 30 gra. Series quoque signorum eo modo inscribi debet, quem subiectæ figuræ te docent.

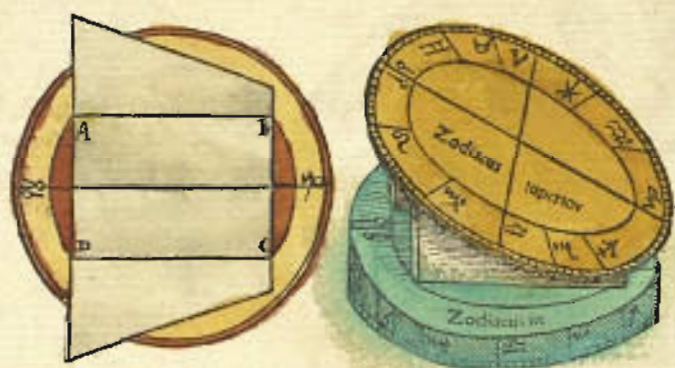
Tabula ascensionum rectorum signorū Septentrionalium.

♈	♉	♊	♋	♌	♍
G gr. m̄	G gr. m̄	G gr. m̄	G gr. m̄	G gr. m̄	G gr. m̄
5 14 35	5 32 42	5 63 3	5 95 27	5 127 22	5 156 51
10 9 11	10 37 35	10 68 27	10 100 53	10 132 27	10 161 33
15 13 48	15 42 31	15 73 43	15 106 17	15 137 25	15 166 12
20 18 27	20 47 33	20 75 7	20 111 39	20 142 25	20 170 49
25 23 9	25 52 38	25 84 33	25 116 57	25 147 18	25 175 25
30 27 54	30 57 48	30 90 0	30 122 12	30 152 6	30 180 0

Tabula ascensionum rectorum signorū Meridionalium.

♎	♏	♐	♑	♒	♓
G gr. m̄	G gr. m̄	G gr. m̄	G gr. m̄	G gr. m̄	G gr. m̄
5 184 35	5 212 42	5 243 3	5 275 27	5 307 22	5 336 51
10 189 11	10 217 35	10 248 27	10 280 53	10 312 27	10 341 33
15 193 48	15 222 31	15 253 43	15 286 17	15 317 25	15 346 12
20 198 27	20 227 33	20 259 7	20 291 39	20 322 25	20 350 49
25 203 9	25 232 38	25 264 33	25 296 57	25 327 18	25 355 25
30 207 54	30 237 48	30 270 0	30 302 12	30 332 6	30 360 0

Superior verò Zodiaci rotula in superiori parte siue superficie Zodiacum tantum habeat æqualiter diuisum, infra quoque dicitur Zodiacus superior: estque illo vt simplicissima ita omnium facillima diuisio, quæ circumferentiam primo, in 12 partes æquales (æ signa dicimus) singulas illas rursus in partes seu gra. 30 diuidimus æqualiter. Hiis ita constitutis, vt rursus hunc Zodiacum compone, superiorem inferiori supraponens in hunc modum. Triangulos tibi duos confice, maxime declinationis Solis capacitatem comprehendentes, iuxta enuntiatum 1, eos cum basi, hoc est linea A B impone Zodiaco inferiori, hoc vno prius obseruato, vt principio diametrum ducas à principio S per centrum vsque ad principium W, illi diametro deinde æquidistantes alias duc ex vtraque parte, quæ vbi cumque circumulum Zodiaci interiorum contingant, ibi obliquas trahere lineas duas, & habebis quadratum altera parte longius, configuratum quatuor literis A B C D, tuncque bene poteris triangulos illos duos erigere. Zodiacum nunc tandem superiorem triangulis illis superimponere, ita vt S superior, di recte consistat super S inferioris rotulæ: & sic de W intelliges, modo vt S summam hic occupet altitudinem triangulorum, sicut ex figuris satis apparet. Zodiacus porro, quia ex duobus tantum rotulis compositus est, clauo quodam, quem Arabes Alchitot vocitant, tabulæ æquinoctialis adfigendus est, ita tamen, vt clauus iste rotundus per ipsum centrum æquinoctialis & centrum Zodiaci inferioris transeat, & Zodiacus in eo sic circumuolui commode possit.

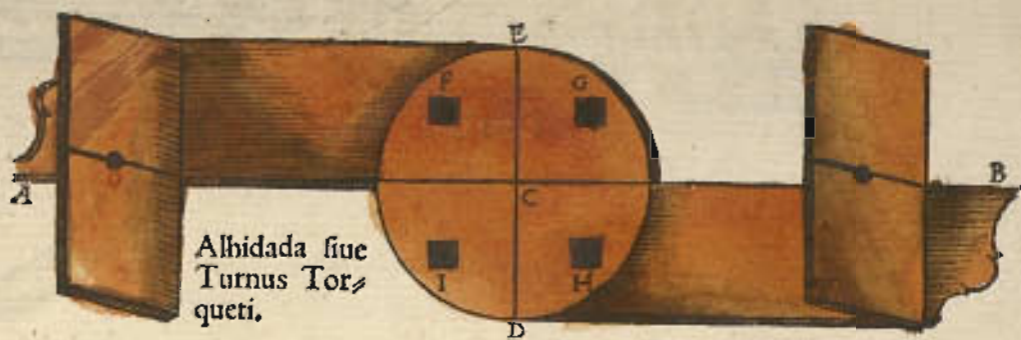
ENUNCIATVM QVARTVM

Alhidam vnâ cum Crista præparare.

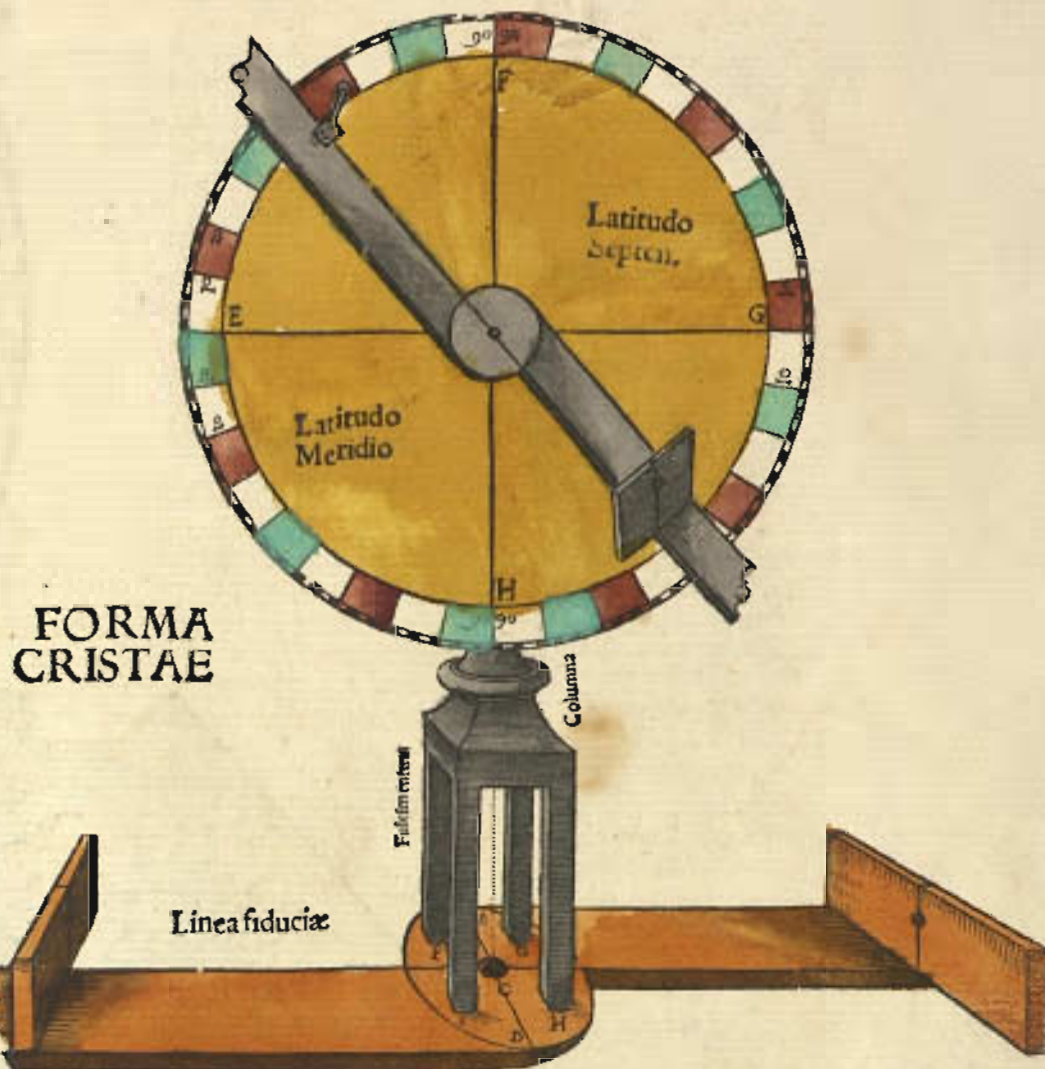

Regulam siue Alhidam præparaturus, lineam rectam fac super ligno aut lamina, eaque voca A B, in cuius medio pone C, & ex centro C circuli paruulum conforma, iuxta eam latitudinem ad quam habere cupis regulam, illum porro cum obliquo diametro diuide E C D, que tamē ad angulos rectos intersectetur cum linea A C B, Deinde duc æquidistantem A C ex puncto E, quæ longam volēs habere regulam, similiter & ex D, lineam illam A C B lineam fiduciam dicere solemus. Deinde regulam porro tali longitudine, vt ex vtraque parte Zodiacum excedat, vtrinque etiam tabulam pone cum foramine paruo, ita tamen, vt cum linea fiduciam recte conueniant. Mox foramina 4 fac in circulo paruo ex centro C descripto, vt crista ibi consistere possit, quæ literis F G H I sunt notata

CAESAREVM

Cristam porro sic conficies, primum omnium columnulam fac paruum cum quatuor fulcimentis, quæ in supradictæ regulæ foramina F G H I orthogonaliter imponantur, superius autem super ipsam columnulam fulcimentorum, rotulam fac paruam, eam in quatuor partes æquales diuide, hoc est, in quatuor quadrantes, eo modo, vt diameter F H demissa vsque ad regulam, directe in C centrum parui circuli caderet, altera diameter E G per centrum cristæ transiens æquidister lineæ fiduciam A B. Nam hoc tamen sic intellige, quasi æquidistantes esse debeant in vna superficie, sed vt E G transeat per medium cristæ, noris etiam eam ipsam E G Eclipticam esse. Debent igitur numeri graduum in crista à linea E G sursum deorsumque describi, vsque in 90, & quicquid supra lineam E G est, latitudo septentrionalis dicitur: sub ea autem, latitudo stellæ vel planetarum meridionalis.

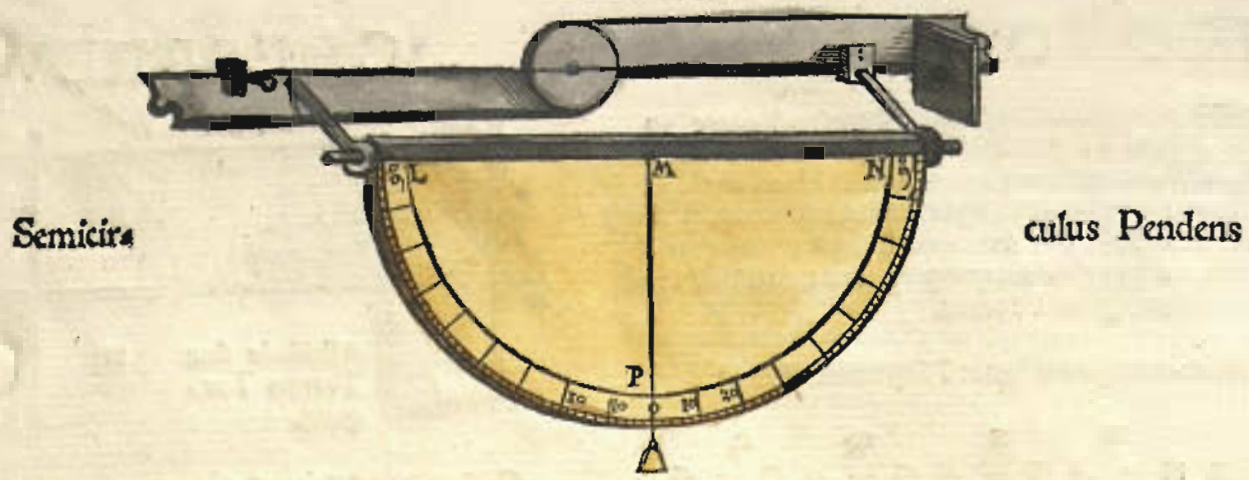

Ad extremum regulæ alteram paulo subtiliorem confice, neque tam firmam, vt illam priorem, sed per omnia ad eundem modum vt in Astro labio formari solet. Consultum tamen hic equidem iudicari te non duas pinnulas hoc loco facere perforatas, sed vnâ tantum cum foramine vnico, instar granuli lenticulæ vnus ducto, ex altera autem parte stilum tenuem erige, in eius summitate nodum fac paulo lenticula maiorem, Namque hoc probo non temere sed sæpe expertus, obseruationes stellarum recte admodum fieri per eiusmodi nodulum, pinnaculum autem cum foramine paruulo ad oculum verti semper debet, nunquam verò nodulus.

Postremo iam regulæ cristæ adnecti semicirculum oportet, illumque pendere ex fulcimentis seu baculis paruis duobus in satis magna distantia, Cuius rei rationem experieris infra, quando Zodiacum Torqueti huc illuc promouebis. Porro semicirculus facta pendeat, vt diameter quoque L M N æquidistanter pendeat lineæ fiduciam ipsius regulæ, siue id altius siue demissius fuerit parum refert, modo circumferentia semicirculi in suos gradus 180. diuidatur, numerique à litera P vtrinque versus diametrum L M N describantur vsque in 90, atque ex centro M filum pendeat cum massa plumbi exigua, sicut hic patet ex subiecta figura.

Et hæc quidem de compositione Torqueti dicta sufficiant, nunc adgrediamur qua nam via proxime
 vsum illius tradamus, pari tum facilitate tum breuitate, qua hactenus compositionem docuimus.

**HAEC EST FORMA VIVAQUE TORQUETI MAGO SVIS, ET NVMERIS, ET CIRCV-
 LIS, & lineamentis, & proportionibus veris perfectissimè exhibita.**

ASTRONOMICVM VSVS TORQVETI ENVNCTIATVM PRIMVM.

Signum & gradum Solis ad Singulos dies indagare.

C RADVM SOLIS ET SIGNVM si indagare cupis, principio fac cogites decreseat ne dies an augeatur, id vbi cognitum habes, Torquetum pone super aliquam superficiem planam horizonti æquidistantem, & in nullam partem deflexam, Deinde compassum pone super basim, ita, vt latus compassi æquidistet lineæ C B vel etiam A B, nam ea vtraq; meridiana est. Mox Torquetum simul cum horologio illo viatorio huc illuc promoue, rãtis per dũ magnam videris rectè cõsistere, & latus basis A C versus meridiẽ vertere, sicq; noris Torquetum bene & ad omnem vsum esse aptissimè cõpositum. Deinde si forte adcreseat tum dies versus Solem verte latus illud zodiaci, quod γ & δ . continet, Sin autem decreseat, alterã partem quæ ϵ m & reliqua signa descendencia habet, Post hæc altera manu regulam circumuerte inferiorem siue turnum hinc inde, altera zodiacum totum donec solis radios per foramina duarum pinnularum exceperis in regula inferiori. Deinceps vide ad alicuius signi, quẽ gradum linea fiducia ipsius Alhidada ceciderit, & is tibi erit gra. in quo sol est illa die. Eundem quoq; gra. statim quære in zodiaco inferiori, & circumlustra apud quam horam, quæq; minuta illum reperias & hoc tibi tempus etiam horæ certæ atq; minorum erit.

ENVNCTIATVM SECVNDVM

Cognito iam Solis gradu, horam diurnam ex radiis solaribus cognoscere.

QUOD si etiam perspecto solis gra. horam interdiu scire desyderas, age lineam fiducia pone super gra. illum solis, totumq; zodiacum vnã cum regula huc illuc circumuerte tantisper dum radius Solaris foramina pinnularũ penetret, & sic gra. Solis zodiaci inferioris, tibi horam & minuta monstrabit in æquatoris circulo.

ENVNCTIATVM TERTIVM

Quacunq; hora diei signum & gradum lunę inuestigare.

P RINCIPIO fac horam quæras per primum illud vel enunctiata, & sic zodiacum tene (inuenta hora) immotum, regulam autem inferiorem simul cum crista verte versus centrum corporis, quæ si minor fuerit, quã vt centrum rectè dignoscas, illud imaginare saltem, quumq; sic lunam iuxta superficiem cristæ conspicis, regulam ad summe superiorem, eius pinnaculum perforatum verte ad occultum tuum, diligenter obseruans, quomodo lunam per pinnulam & nodulum istum deprehendas, id vbi rectè feceris, iam tibi linea fiducia regulæ inferioris gra. monstrabit in zodiaco, & linea fiducia superioris regulæ distantiam ab Ecliptica, vel meridiem versus vel ad septentrinem.

ENVNCTIATVM QVARTVM

Horam tam diurnam q̃ nocturnam ex lunarib. radiis deprehendere.

L INEAM fiducia regulæ inferis super gradum Lunæ colloca in Ecliptica, & vbi sic visum tuum per pinnaculum superiora, vel di rectè iuxta cristam perduxeris vsq; ad Lunam, tunc gradus Solis in zodiaco inferiori horam quæsitam tibi monstrabit in æquatore.

ENVNCTIATVM QVINTVM.

Ex stella aliqua cognita horam noctis certam inuenire.

V M iam ex capite primo primi Cometæ cognitũ habes & perspectum, quomodo colligas gra. longitudi. & latitud. alicuius stellæ quam prius nosti, tunc regulam inferiorem in superiori zodiaco pone super gra. longitudinis stellæ, & regulam superiorem in crista colloca super gra. latitudinis simul, ramen hoc obseruans, an stella sit in latitudine septentrionali vel meridionali, Deinde zodiacũ

CAESAREVM

zodiacum totum reuolue (regula tamen sic manentib. immotis) huc illuc, tantisper dum stellam istam per superiorem regulam perspicere quæas, vel ipso nodulo stili contegere, ita statim gradus solis zodiaci inferioris monstrabit tibi in æquatore horam noctis quæsitam.

ENVNCTIATVM SEXTVM.

Stella fixa præcognita, reliquarum omnium, tam erraticum q̃ fixarum vera, secundum longitudinẽ & latitudinẽ loca deprehendere.

P RIORI propositione quære horam per stellam aliquam fixam, ea inuenta, iam zodiacum habes ad illud momentum compositum, quem hoc modo serua immotum, & cristam huc illuc verte, regulam quoq; ipsius attolle & deprime tantisper, dum stellam, cuius gradum scire cupis ad pinnaculum perduxeris, & sic linea fiducia regulæ inferioris gradum tibi monstrabit longitudinis stellæ, superior autẽ gradum latitudinis, Simulq; hic discies meridionalisũ sit an septentrionalis.

ENVNCTIATVM SEPTIMVM.

Idem absq; stellis præcognitis, efficere.

N VNC si stellarum tibi etiam ignotarum gradus longitudinis aut latitudinis certos nosse desyderas, esto quod prius cognita habeas vera minuta horarũ, idq; per horologium rectissimum, ad eam horam & minuta promoue gradum in quo Sol est illo die, vel etiam ea ipsa hora, & habebis zodiacum sic rectè ordinatũ, deinde regulam superiorem verte ad quacunq; volles stellam, & lineæ fiducia ambæ monstrabunt tibi superius & inferius gradus tum longitudinis tum latitudinis.

ENVNCTIATVM OCTAVVM.

In cognitionem stellæ cuiusuis vel fixæ vel erroneæ citra præceptoris operã solo Astronomici præsentis auxilio peruenire.

S I forte vnã tantũ stellam fixam cognoscis, & vtraq; regulam ad gradus longitudinis & latitudinis illius reponis. Zodiacum quoq; deinceps rectificas, sicq; stellam aut planetam sine magistro aliquo cupis agnoscere, age, gradus ipsius tum longitudinis tum latitudinis ex Astronomico hoc nostro fac conquiras, vel ex tabulis Alphonsi, aut aliunde, & sic zodiaco rectè cõstituto, regulam infimam promoue super gradum longitudinis planæ vel stellæ fixæ, superiorem autẽ in crista pone super gradum latitudinis & mox per pinnaculum superioris regulæ intueri nodulum, qui tibi stellam contẽgit in coelo antea optatam, tantum nunc etiam vere inuentam.

ENVNCTIATVM NONVM

Ascendentem Zodiaci gradum cuius momento debitum, præsens per instrumentum ocyssimè deprehendere.

N ODIACO iam vnã cum crista debite locato, veluti priora docuerunt enunctiata, punctum N in cristæ regula signatum versus signiferum (ea qua maximè horizontem supra videtur cleuari parte signifer) dirige. Cristam vero vnã cum regula huc illuc, donec filum perpendiculi gradum semicirculi sui altissimum occurrerit, age. Dehinc Zodiaci gradum, quẽ fiducia linea exprimit, qualis est, vtrinq; ab Horizonte situs 90 gestum obserua, cui si 90 alia adiciis gradus exortiuus vel ascendens resilit, si autem 90 demis, id si retro contra signorum ordinẽ in Zodiaco numeras, occidius siue descendens redundat.

ENVNCTIATVM DECIMVM

Expedita facilitate longitudinem regionis inuenire.

D E CORVM est quod hic adgrediamur docere Lector, & hoc enunctiatio inuestigare. Quod si forte aliquot annis coelum nunquam videris: ignores etiam (quod fit non raro) vbi nam gentium, terrarum, locorumq; sies, neq; id inquirere possis, tua tamen adhuc fretus arte & industria, quam vel ex pro uerbio, Omnis terra alit, cupias ex te ipso id resciscere. En modum tibi quo in Torqueto huiusmodi inuenias facillime. Principiũ

ASTRONO. CAESAREVM

Principio itaq; bene institutum te esse oportet in supputando motu lu-
nari ad quaslibet horas. Quandocunq; ergo siue interdiu siue noctu
(modo Lunam videas) regionis inquirere longitudinem cupis, hora
aliqua tibi certam propone, & zodiacum rectifica in die per Solem, no-
ctu per planetam aut stellam aliquam fixam, quo sic apte composito,
regulam superiorem simul cum crista versus lunam conuerte & inue-
nies verum gradum iuxta lineam fiduciae regulae inferioris. Verum
in longitudinis gradu considerando aspectuum diuersitas, non nihil er-
roris ingerere potest, qua ratione etiam in loci longitudine aberrare con-
tingit. Proinde peccatum hoc, vt euitetur, 90 mus ab ascendente
gradus, per enuncliatum precedens inquirendus est ante omnia, quo
habito, regula ad lunam dirigenda, directa regula, si gradus lunae idē
cum 90 ab ascendente est, certus es lunam omni aspectus diuersita-
te, quo ad longitudinem carere. Ita etiam per gradum lunae loci quoq;
tui seu oppidi longitudinem cognoscere potes, si horam primo, vt nosti,
requiris, horae insuper gradum competentem, meridianoq; ingol-
stadiensi conuenientem ex lunae theoria mutuaris. Motum tamē
vnius horae ex motu Lunae diurno hic accipias oportet. Nam simu-
lac differentiam loci ex theoria reperti, & loci de Torqueto sumpti, ha-
bueris, eam per horarium motum diuidis. Quod quidem productum
meridiani Ingolstadiensis & loci alterius propositi differentiam refert.
Quod si locus Lunae per Torquetum inuentus maior est, locum pro-
positum occidentaliorem Ingolstadio esse designat, quamobrē ab In-
golstadio demendus est, Minor Torqueti gradus eo quē theoria osten-
dit, locum propositum Ingolstadio orientaliorem innuit, quare adden-
da ista longitudinis differentia est, vt vera loci longitudo oblata pdeat.

ENUNCIATVM VNDECIMVM

Ortum Solis & occasum, quantitatem quoq; diei & no-
ctis inquirere.

RTVM Solis agnoscere volens, regulam fiduciae in
feriorem pone super gradum Solis in supremo zodia-
co, & regulam cristae superiorem super lineam E. G.
Dein zodiacum simul cum gr: Solis deuolue ad orien-
tem (modo videas vt torquetum semper ex compassi
regula, priusquam vti velis recte sit constitutum) &
tantisper cum huc illuc vertedam filum cum massa
plumbi in semicirculo super punctum P (qui nullus est gradus) depen-
deat. Deinde vide quam horam gradus Solis Zodiaci inferioris de-
monstret in aequatore, ea erit hora ortus simul & tempus seminoctur-
num, Complementum eius ad 12 occasum Solis simul & tempus
semidurnum, quod idem est, relinquit, Duplicato tempus semidiur-
num, & habebis totius diei longitudinem, similiter tempus semino-
cturnum duplicatum, praebet tibi longitudinem noctis.

ENUNCIATVM XII. ET VLTIMVM

Horam occasus aut ortus stellae, & arcum illius diurnum
& nocturnum inuenire.

Regulam cum sua linea fiduciae pone in zodiaco super
gradum longitudinis stellae siue planetae (quamuis la-
titudine stellae hic parum indiges) cumq; gradu ver-
te versus orientem tam diu, donec filum cum plum-
bo cadat super mediam lineam semicirculi, & sic gra-
dus solis vbi cumq; constiterit tibi monstrat horam &
eius minutum, quo stella ista exoritur. Atq; cum te-
pore seminocturno operare sicut superiore enuncliato edoctus es.

F I N I S.

FACTVM IN HADRIANO ANNO MDCXV. TE MVTCAT
VBI NOTRES & ANNO A CHRISTO
NATO. SECVLVM. LXXV. QVA
DRAGIMO. & MENSE
OCTAVO

IN INSIGNA PETRI APIANI CARMEN DIALOGICON CHRI- STOPHORI STATMIONIS M. D.

Cur Apianus habet primum noua symbola Petrus,
Antea non illi munera sueta domo?
Ille sui generis primum decus extitit, vnde
Nominis aeterni talia dona tulit.
Dic rogo cur Aquilam monstret? quia gessit vt illa,
Hic quoq; perpetuo cominus ire Ioui.
Ardua cur nubes inter volat illa? quod ille
Scrutetur caeli sidera summa poli.
Cur nubes septem tantum? (mihī namq; videntur
Non plures;) septem bis licet esse putes.
Est bene, sunt septem, fieri non possit Apelli
Hoc aliter, nubes exprimat ille modo.
Haec totidem caeli referunt errantia vasti
Sidera, peruigili mente tuenda viro.
Cur capitis summum, pedis ima vtriusq; sub auro
Irradiant, reliquo corpore nigrat auis?
Ingenium quouis quod habet preciosus auro
Et mentem doctas fingere quaeq; manus.
Que duo si nusquam praesenti discere libro
Si modo cui libeat, satq; superq; licet.
Aurea quid clypeo superaddita quaeso corona
Vult sibi? Dicteum est regia stella decus.
Haec etenim velut ornato stat gloria caelo,
Sic caeli docto vult decus esse viro.
Conueniunt certe studiis insignia summis
Summa: nec a genio sunt ea dona leui.
Auctor honoris quis? deus est. Deus ille quis oro?
Quintus Rhomano Carolus Orbe potens,
Vnum mens recte praesagit: sed mihi dicas,
Cur nam terreno des homini esse deo?
Quid verat assimiles rerum vel dicere eosdem,
Cum praeter loca nil separet hosce duos.
Hic regit astra potens, hic terrae cuncta gubernat,
Illum scepra canunt, scepra loquuntur eum,
Ambo nonne vides Aquilae velut alitis arma
Et caelo & mundo clara subinde vchant?
Hinc adeo vere similes dicuntur vtriq;
Iuppiter ille poli, Iuppiter ille soli,

De Aquila P. Apiani a diuo Caesare Carolo Quinto pro insigni
gentilicio eidem collata M. Symonis Mineruii
decastichon.

Cur Apianae Iouis ales gentis imago est?
Ab Ioue q; cum Aquila multa Apianus habet,
Fulminis illa instar cursum sub nubila condit,
Ille celer penetrat nubila & astra polos.
Aduersis Solem radius haec cernit, at ille
In Sole & caelo lumina fixa tenet.
Fert volucrum primas super astra ministra tonantis,
Astricolum nulli Petre secundus eras,
Quam bene conueniunt data Caesare symbola rebus,
Caesaris i genio numen inesse nega.

IN INSIGNIA P. APIANI, MATHEMATICI Ingolstadiensis, Marcus Tarius.

Iuppiter ortus erat, Cretae q; abductus in Idam
Proliori dederat Patris ab aere fugam.
Dumq; ferit clypeos, atq; aratlonem a Gallis,
Tutus inaudito quo: scaz ore Puer.
Ecce pii somitu Benevizii excita canoto
Aduolat, Atq; Ioui mella ministrat Apis.
Postquam igitur Patrem regno excussisset auito,
Tata rex victor Iupitet ortus ait.
Lactis Amalthaea: ac Benevizii munere mellis
Coelipotens factus, praerium vtiq; dabo.
Altera sydus erit: spectator syderis alter
Gaudet Astra animo supposituisse suo.
Tantus apud Latias mutato nomine gentes,
Qui Benevizus erat, post Apianus erit.
Vtq; meus sublime volans in nubibus Ales,
Solare aduerso respicit ore iubar.
Tali Apianus idem speculari Aethera vultu,
Coelestiq; suo numine pandet opes.
Hinc diuina sua, ferat hinc insignia ab arte,
Extensamq; Aquilam, Nubiragofq; sinus.
Errones septem septena volumina Nubis,
Meq; Aquila authorem denotet ipsa Iouem,
Lapsaq; Rhomanus post plurima saecula Caesar
Iusserit haec Quintus Carolus esse rata.

INSIGNIA P. APIANI VTRAQVE
PRIORA. POSTERIORA.

MARCI TATII POETÆ IMPE-
RATORII CARMEN.

IN PRIORA.

Prima Apianæo passus cunabula melle,
Titanæsq; Aquilæ Iuppiter ultus ope:
Astrum Aquilam simul, astriferiq; Apianon olympi
Artificem docta conditione facit.
Vtq; diu vigeat tantarum gratia rerum,
Ipsam Apianæa in Castide sacrat Auem.
Seq; et sex comites sinuosa in nube Planetas
Affundens, clauso protegit orbe caput.

IN POSTERIORA.

Pauerat ante Iouem: te nunc docet optime Cæsar:
Dignus uterq; coli: Promptus uterq; dare.
Ille Aquilam, Nubem, Errones, Clypeumq; uerendum,
Et propria Altori contulit Arma suo,
Sed per te, adiunctis ter maxime Carole donis,
Additur oblata Nobilitatis Honor.
Donatisq; Aquilæ geminatae Insignibus, Arma
Das Præceptorum Cæsariana tuo.

CAROLVS QVINTVS Diuina fauente Clementia, Romanorum Imperator, Augustus, ac Germaniæ, Hispaniarum, Vtriusq; Sicilia, Hierusalem, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiae & Rex, Archidux Austriae, Dux Burgundiæ, Brabantiae &c. Comes Habsburgi, Flandriæ, Tyrolis &c. Nostro, et Imperii Sacri Fideli dilecto Petro Apiano, alias Benewitz, Mathematico seu Astronomo & Familiari nostro, continuo domestico, Gratiam nostram Cæsaream & omne bonum, IMPERATORIA Maiestas, tum veræ laudis splendorem sibi comparat, quum dignis hominibus, maximeq; virtute præditis, ac illi perpetuo studio addictis, beneficia impendit, eosq; ita exornat, vt probata, tanto auctore virtus, vehementiores indices impetus adat, & inclinati in eam animi, propositis meritorum præmiis, acius incitentur. Attendentes igitur insignes præclarasq; animi tui dotes, Virtutesq; Ingenium, Doctrinam, Dexteritatem, & multarum rerum cognitionem atq; experientiam, In eisdemq; deducendis, non felicitatem magis quam facilitatem, Perpendentes etiam, quæ supra vulgarem hominum peritiam, & præsertim in arte Mathematica & Astronomia, es assequutus. Ad hæc singularem tuam, erga nos, & Sacrum Romanum Imperium fidem & obseruantiam, gratasq; obsequia, quæ nobis & eidem sacro Romano Imperio, procedente tempore præstare potes atq; debes, haud immerito nos inducunt, vt te Cæsareis ornamentis decoremus. **TE IGITVR** prænominatum Petrum Apianum, huius eruditionis tuæ causa, & quo deinceps Reipub: magis magisq; prodesse, ac nobis eo alacrius inferuire queas, in Mathematicum seu Astronomum & Familiarem nostrum, continuum domesticum, elegimus, recepimus & assumpsimus, ac per præsentem eligimus, recipimus & assumimus, Ita vt possis & debeas omnibus & singulis præ eminentiis, gratiis, prærogatiuis, exemptionibus, libertatibus, emolumentis, priuilegiis & immunitatibus vti, frui & gaudere, quibus ceteri Mathematici seu Astronomi & familiares nostri, continui domestici, iure vel consuetudine vti, frui & gaudere solent atq; possunt, omni contradictione & impedimento cessante. Quapropter mandamus vniuersis & singulis, Principibus Ecclesiasticis, & Sæcularibus, Archiepiscopis, Episcopis, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Gubernatoribus, Capitaneis, Regentibus, Arcium, urbium, & quorumuis locorum Custodibus, Iudicibus, Burgimagistris, Consulibus, Ciuibus, & aliis quibuscumq; Officialibus & nobis, ac Sacro Romano Imperio, quacumq; ratione subditis, & fidelibus dilectis, quocumq; nomine censeantur, & cuiuscumq; status, gradus & conditionis fuerint, vt te memoratum Petrum Apianum pro Mathematico seu Astronomo & Familiari nostro habeant, honorent & teneant, ac ab aliis haberi, honorari & teneri faciant. Teq; prædictis omnibus & singulis præ eminentiis, gratiis, prærogatiuis, exemptionibus, emolumentis, priuilegiis, libertatibus, & immunitatibus, libere & absq; vilo impedimento vti, frui, et gaudere permittant, & ab aliis permitti faciant. Nec non, dum, & quoties ad nostra, vel eorum Dominia, & Iurisdictiones perueneris, vna cum famulis, equis, Valisibus, & rebus omnibus & singulis toties quoties expedierit, & super hoc per te, aut tuo nomine requisiti fuerint de saluo, & securo conductu studeant providere, nullam a vobis gabellæ Theolonet datû, & pedagii vel alterius cuiuscumq; exactionis, solutionem, penitus exigendo, nisi indignationem nostram grauissimam, nec non pœnam, decem Marcharum auri puri, Irremissibiliter exigendam, incurere velint. Harum testimonio literarum, manu nostra subscriptarum, & Sigilli nostri appensione munitarum. Datum in Ciuitate nostra Imperiali Ratisbona, Die Vigesima quarta Mensis Iulii, Anno Domini Millesimo Quingentesimo Quadragesimo primo, Imperii nostri Vigesimo primo. Et Regnorum nostrorum Vigesimo sexto.

CAROLVS,

Vidit Palatinus

Ad mandatum Cæsareæ & Catholicæ Maiestatis proprium.

Vidit Naues.

Io: Obernburger Secre:

DE EODEM APIANO CAESARIS MATHE-
Matico facto. IDEM TATIUS,

Nobilitat, ditat, conducit, adoptat in aulam,
Hac doctos Cæsar Carolus arte capit.

LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF CHICAGO

23

MARKET PLACE, CHICAGO
RAILROAD

CHICAGO, ILL.

CHICAGO, ILL.

CHICAGO, ILL.

Insignia Petri Apiani.

